

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, Κυριακή 4 Ιουνίου 2023 • Έτος 15^ο • Αρ. φύλλου 770

Κυπριακή Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα

www.kathimerini.com.cy | €2,90

ΔΗΜ. ΣΥΝΑΓΕΡΜΟΣ

Λόφος και ΔΗΣΥ σ' ένα ιδιότυπο μπρα ντε φερ

Το μεγάλο ερώτημα είναι ποια θα είναι η σχέση ΔΗΣΥ και κυβέρνησης, ποιο είναι το κόστος για την κυβέρνηση από την αντιπαράθεση με τον Συναγερμό, αλλά και πώς ο ΔΗΣΥ θα καταφέρει να διασφαλίσει αυτό που αποφάσισε: να έχει ρόλο υπεύθυνος αντιπολίτευσης. **Σελ. 8**

ΚΥΠΡΙΑΚΟ

Αλλού η Ε.Ε. και αλλού ο Κ. Στιούαρτ

Οι επίσημοι των Βρυξελλών και ο ειδικός αντιπρόσωπος του γ.γ. ΟΗΕ Κόλιν Στιούαρτ έχουν διαφορετικές προσεγγίσεις αναφορικά με τον ρόλο που οφείλει να διαδραματίσει η Ευρωπαϊκή Ένωση στην επίλυση του Κυπριακού. **Σελ. 5**

ΕΝΕΡΓΕΙΑ

Με μικρό καλάθι για φυσικό αέριο

Σε τρεις άξονες οι στόχοι της Λευκωσίας για δημιουργία αγωγού που θα συνδέει τα κοιτάσματα της περιοχής με την Κύπρο, η οποία εστιάζει σε μια κυπροκεντρική προσέγγιση και ποντάρει στην επίσπευση της ανάπτυξης του «Αφροδίτη». **Σελ. 4**

ΤΟΥΡΚΙΑ

Τα πολλά πρόσωπα μιας χώρας

Μια χώρα δικασμένη κατέγραψε ο φακός στα πρόσωπα των Τούρκων, κατά το εκλογικό εικοσιτετράωρο της προηγούμενης Κυριακής. Εκδηλό είναι παντού το αποτύπωμα του καθεστώτος του Ταγίπ Ερντογάν. **Σελ. 19-21**

Οι πυρκαγιές απειλούν τη χώρα

Οι ζώνες υψηλού κινδύνου που δημιουργεί η κλιματική κρίση για το φετινό καλοκαίρι

«Φέτος η επικινδυνότητα πυρκαγιών είναι αυξημένη, καθώς δεν είχαμε μεγάλα ύψη βροχής στο εσωτερικό και τα ορεινά. Ως εκ τούτου ο δείκτης επικινδυνότητας για φέτος θα είναι υψηλός», αυτή είναι η δήλωση του διευθυντή της Μετεωρολογικής Υπηρεσίας Κύπρου Κλεάνθη Νικολαΐδη στην «Κ», η οποία δείχνει πώς η βίαιη αλλαγή στις κλιματικές συνθήκες επηρεάζει την κατάσταση επί του εδάφους και χρόνο με τον χρόνο χειροτερεύει, όχι μόνο στην Κύπρο, αλλά σε ολόκληρο τον κόσμο. Σύμφωνα

με τα στοιχεία της Μετεωρολογικής Υπηρεσίας το φετινό καλοκαίρι οι θερμοκρασίες που θα επικρατήσουν θα είναι αυξημένες σε σχέση με τον μέσο όρο θερμοκρασιών που επικρατούν κατά τους καλοκαιρινούς μήνες. Η Κύπρος βρίσκεται σε ικανοποιητικά

επίπεδα στον τομέα των πτητικών μέσων, ωστόσο παρατηρούνται ελλείψεις σε ανθρώπινο δυναμικό και επίγεια μέσα. **Σελ. 7**

✓ Σε αυξημένη επιφυλακή για πυρκαγιές και φέτος ολόκληρη η Ευρώπη. **Σελ. 6**

Αυξημένος κίνδυνος για έκρηξη πυρκαγιών, σύμφωνα με τα στοιχεία της Μετεωρολογικής Υπηρεσίας, υπάρχει στις πεδινές περιοχές από τους πρόποδες του Τροόδους έως και τους πρόποδες του Πενταδάκτυλου και ανατολικότερα. Σύμφωνα με το Τμήμα Δασών ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί σε πέντε περιοχές της Κύπρου, όπως φαίνεται και στον χάρτη. Περιοχή Ακάμα, Δοράς - Μούσερε, Κιβίδες - Αυδήμου, Παρεκκλυσίας και στην Περιοχή Γεφύρι της Παναγιάς (βόρεια πλαγιά Τροόδους).

ΕΛΛΑΔΑ - ΕΚΛΟΓΕΣ

Η απειλή της τρίτης κάλπης

Το σενάριο των τρίτων εκλογών προβάλλει ως πιθανό ενδεχόμενο, αν ανέβει ο πήχης της αυτοδυναμίας λόγω εισόδου επτά κομμάτων στην επόμενη Βουλή. Το ενδεχόμενο αυτό θα επισημαίνεται από τη Ν.Δ. ως αναπόφευκτο, καθώς το ΠΑΣΟΚ έχει μετακινηθεί σε πλήρη άρνηση κυβερνητικής συνεργασίας, ενώ ο κ. Μητσοτάκης έχει αποκλείσει κατηγορηματικά την πιθανότητα σχηματισμού πλειοψηφίας με κόμμα που κινείται στα δεξιά της Ν.Δ. ή με τη στήριξη μεμονωμένων βουλευτών. **Σελ. 16-18**

ΜΑΚΗΣ ΚΕΡΑΥΝΟΣ ΣΤΗΝ «Κ»

Μονόδρομος η πειθαρχία στα δημόσια οικονομικά

Η μόνη μας επιλογή είναι να έχουμε μία νοικοκυρεμένη πολιτική στα πλαίσια μιας αυστηρής δημοσιονομικής πειθαρχίας και μιας χρηματοοικονομικής σταθερότητας, σημειώνει σε συνέντευξη στην «Κ» ο υπουργός Οικονομικών Μάκης Κεραυνός. Αναφέρεται στους δημοσιονομικούς κινδύνους, την ακρίβεια, τη φορολογική μεταρρύθμιση, τα επιτόκια, τις κυρώσεις και τη φημολογία για ανασχηματισμό. **Οικονομική, σελ. 4**

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

SOS για το κλίμα

Το φετινό καλοκαίρι φαίνεται ότι θα είναι διαφορετικό από τα προηγούμενα, όπως και κάθε επόμενο καλοκαίρι ή χειμώνας, αφού η κλιματική κρίση δείχνει πλέον τα δόντια της. Οι απότομες αυξομειώσεις της θερμοκρασίας και οι μη κανονικές για την εποχή καιρικές συνθήκες είναι σοβαρά σημάδια ενός φαινομένου που θα πρέπει να αρχίσει να μας ανησυχεί σοβαρά, σε πολιτικό και προσωπικό επίπεδο.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΠΑΓΚΑΛΟΣ

Η βιογραφία του κολοσσού της αυθάδειας

Σε πάνω από μισό αιώνα πολιτικού βίου, κάλυψε την απόσταση από τους μπίτνικ στον κομμουνισμό και από την ευρωπαϊκή σοσιαλ-

δημοκρατία στο «όλοι μαζί τα φάγαμε». Η ανατομία μιας πληθωρικής προσωπικότητας, αυτής του Θεόδωρου Παγκάλου. **Σελ. 10, 11**

ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

Ο Σταμάτης Φασουλής στην «Κ»

Ο Σταμάτης Φασουλής μιλάει για την παράσταση «Οι πεταλούδες είναι ελεύθερες» του Leonard Gershe, που έρχεται στην Κύπρο, και λέει πως είναι ένα έργο χωρίς κηρύγματα και ψευδομηνύματα. **Τέχνες, σελ. 3**

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

Η Ελλάδα του '50

Μέσα από τον φακό του Ρόμπερτ ΜακΚέιμπ ξαναβλέπουμε την Ελλάδα των μεταπολεμικών χρόνων, με αφορμή την έκδοση του νέου τόμου του, που θα παρουσιαστεί στους Δελφούς σε λίγες ημέρες. **Τέχνες, σελ. 4, 5**

Ένα τραπεζικό κατάστημα στα χέρια σου

Διαθέσιμο σε BoC Mobile App και Internet banking.

Σε κάθε επόμενη κίνηση

Τράπεζα Κύπρου

ZENITH

TIME TO REACH YOUR STAR

Vassos Eliades Accessories Ltd
Nicosia - Limassol, Tel.: 22 897 361

PILOT
BIG DATE
FLYBACK

ΤΑ ΙΟΥΛΙΑΝΑ / Γράφει ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

La Dolce Vita

«**Ο**ΥΤΕ τα γηραιά με τρομάζουν, ούτε ο αδυσώπητος χρόνος. Αυτό που με παραλύει είναι η ανία» είπε η Ιουλία στις φιλενάδες της. Κι έπειτα, επιρρεπής στα δράματα κα-θώς είναι, απήγγειλε τα «Κεριά» του Αλεξανδρινού με παλλόμενη από τη συγκίνηση φωνή: «... δεν θέλω να γυρίσω να μη δω και φρί-ξω, τι γρήγορα που η σκοτεινή γραμμή μακραίνει, τι γρήγορα που τα σβυστά κεριά πληθαίνουν». Αυτό το πρωί. Γιατί το απόγευμα της ίδιας ημέρας η ζωή, απρόβλεπτη όπως πάντα, την αιφνιδίασε ευχάριστα.

Η **σύναξη** του καρέ ήταν καθορισμέ-νη, νωρίς το απόγευμα, στην οικία της Ρενέ Κυπαρίσι. Οι κυρίες προ-σέληθαν ανυποψίαστες, έτοιμες να ξεδέψουν τις επόμενες τέσσερις ηλικιακές ώρες γύρω από την πρά-σινη τσόχα. Σκεφτείτε λοιπόν την έκ-πληξη τους όταν τις υποδέχτηκε η οι-κοδέσποινα με ένα μακρύ φόρεμα Balenciaga, από τις εμβληματικές haute couture δημιουργίες του Οί-κου τη δεκαετία του '60. Την αρχική αμηχανία ακολούθησε παρατεταμέ-νη σιωπή. Ώσπου ύψωσε η Ρενέ τη φωνή της και ανακοίνωσε με κάθε σοβαρότητα: «Πλούσιος δεν αρκεί να είσαι, αλλά και να φαίνεσαι».

Οι **κυρίες** δεν χρειάστηκε να ερω-τήσουν τα πώς και τα γιατί. Όλες άλλωστε είχαν παρακολουθήσει το κοσμικό υπερθέαμα στη Λίμνη Κό-μο. Ο γάμος της χρονιάς, του Γιώρ-γου Θεοδότου και της Έλιν Μισιρλή, ανέβασε τόσο πολύ τον πήχη που οι πλείστες σοσιαλιτέ περνούν πλέον άνετα από κάτω. «Παλαιά, όσοι ανή-καμε στην τάξη των προνομιούχων πορευόμασταν με πυξίδα την ιδιω-τικότητα. Το να επιδεικνύει κανείς τα λεφτά του αποτελούσε ένδειξη κακού γούστου και έλλειψης αγω-γής. Ώσπου εισέβαλαν στη ζωή μας οι φωτογενείς σοσιαλιτέ κι ήρθαν τα πάνω κάτω» ψιθύρισε η Ιουλία. «Ο γάμος, βεβαίως, στη Villa Erba υπερβαίνει κάθε κοσμική φαντα-

Ο πολυσυζητημένος γάμος της χρονιάς στη Λίμνη Κόμο ανέβασε αισθητά τον πήχη για τις Κύπριες σοσιαλιτέ στην ταπεινή μας βραχονοσίδα.

σία» συμπλήρωσε προβληματισμέ-νη, κοιτώντας τα φωτογραφικά τεκ-μήρια της υπερπαραγωγής.

Εύσημα κομψότητας απέσπασε η ηγερία των Λεμεσιανών σοσιαλιτέ και μπτέρα του γαμπρού Κάτια Θεο-δότου, η οποία ξεχώρισε με τη σιέλ τουαλέτα Oscar de la Renta. Καλά σκόλια έλαβαν επίσης οι ενδυματο-λογικές επιλογές των φίλων του γαμπρού, όπως και το χολιγουντια-νών προδιαγραφών art de la table. «Αλλά μετά απ' όλα αυτά, καταλή-γουμε πάλι στα ίδια και τετριμμένα: τις διδυμες αδελφές Δημητρίου, οι

οποίες έλαψαν κερδίζοντας ξανά το στιλιστικό debate με τον εαυτό τους» σχολίασε η Ιουλία.

«**Έ**πειτα από τόση προσπάθεια, τό-ση χλιδή, τόση ανενδοίαστη έκθεση πλούτου, τι θα μπορούσε αλήθεια να πάει λάθος;» έθεσε το βαθύ φι-λοσοφικό ερώτημα η Ιουλία Παλαι-ολόγου Ουίλσον. Οι κυρίες κρέμον-ταν από τα χείλη της, περιμένοντας την ετυμλογία. «Η πόλις θα σε ακολουθεί, έγραψε ο σοφός Αλε-ξανδρινός κι αυτή είναι η κατάρα της βραχονοσίδας, μάνα μου». «Τουτέστιν;» τώληψε να ρωτήσει η

Ευγενία η Καλαμαρού. «Τουτέστιν, τα κυπριακά "αλλάματα" συνοδεία βιολιού και λασούτου, τα οποία πρό-σθεσαν μια αδρή πινελιά couleur locale στη μαγευτική Λίμνη Κόμο».

«**Lake** Como Vs Πηθιάς», ιδού το επόμενο debate για το οποίο κλή-θηκε να γνωματεύσει το καρέ. Ήταν η σειρά της αριστερής (με την καλή έννοια) Κουλλίτσας Κυριακού αυτή τη φορά να θέσει το προβοκα-τόρικο δίλημμα. «Το προεδρικό ζεύγος Χριστοδουλίδη δίνει τη δική του (άνιση) μάχη με το γκλάμουρ, εκεί στο Λάφο, με θέα τον μαγευτι-

κό Πηθιά. Σύμφωνα με το ρεπορ-τάζ του 'Πολίτη' ο πρώτος όροφος του Προεδρικού έχει μετατραπεί σε εργοτάξιο για ν' ανακαινιστεί εκ βάθρων και να φιλοξενήσει την οι-κογένεια του Προέδρου. Αλλάζουν μπάνια, συστήματα κλιματισμού και ψευδοτάβανα, ώστε το νέο Μέγα-ρο να είναι αντάξιο των νέων του ενοίκων. Δεν το λες και Villa d'Este, αλλά πρόκειται πάντως για φιλότι-μη προσπάθεια, κοπέλες».

Ύστερα απ' όλα αυτά τα λαμπερά νέα καμιά από τις κυρίες δεν ήθελε να πλατσουρίσει στα απόνερα της

πολιτικής επικαιρότητας. Όμως, απ' την άλλη, πώς μπορεί να αγνοήσει κανείς τον νέο οχετό του συνήθους υπόπου; «Άλλοι ζουν το La Dolce Vita στην Ιταλία κι εμείς το Περι-φρόνα Με Γλυκιά Μου με πρωταγω-νιστή τον ανεκδιήγητο Ανδρέα Θεμι-στοκλέους. Η κυδαία επίθεση στην Αλεξάνδρα Ατταλίδου είναι μια ακό-μα ωδή στην ασχήμια από ένα πα-ράφωνο ρασιιστή, ο οποίος αποζη-τά απεγνωσμένα λίγα ψίχουλα δη-μοσιότητας. Επειδή όμως κάτι τέτοι-οι τύποι την περιφρόνησή μας την έχουν γραμμένη, ας αλλάξει η Επι-τροπή Δεοντολογίας τις ποινές, κι άμα του κόψουν λεφτά από τον μι-σθό του τότε θα δείτε πώς του κόβε-ται και ο βήχας» ξέσπασε η Ιουλία.

Τελικά ο κοσμικός Αρμαγεδδών, που έπληξε τη βραχονοσίδα από τη Λίμνη Κόμο, έμοιαζε πιο πολύ με καλοκαιρινή μπόρα. Όπως απότομα εκδηλώθηκε, έτσι άδοξα έσβησε. «Κι εμείς απομεινάμε εδώ, ανάμε-σα σ' όλη αυτή την ασχήμια» ψιθύ-ρισε η Ρενέ Κυπαρίσι. Είχε ζαρώ-σει το ακριβό της ρούχο κι η όψη της έμοιαζε θλιβερή μέσα στο λαμ-περό περιτύλιγμα. Οι κυρίες βυθί-στηκαν σε περισυλλογή, καθώς η δυσάρεστη οσμή από τα τελευταία δυσοίωνα νέα δημιουργούσε μια βαριά δύσθυμη ατμόσφαιρα.

«**Ο** τώως Κίτιου καταδικάστηκε σε δώδεκα μήνες φυλάκιση για την άσεμνη επίθεση αλλά με αναστο-λή» είπε η Ιουλία μουδιασμένα. Το καρέ παρέμεινε σιωπηλό. Μονάχα οι σίχοι του τραγουδιού ακούγον-ταν από ένα αυτοκίνητο έξω στο δρόμο: «... σ' αυτό το θέατρο σκιών τι περιμένω, πάλι θα σβήσουνε τα φώτα της οθόνης κι εσύ σαν σφίγγα θα μου το κρατάς κρυμμένο, ποιος είν' ο θεατής και ποιος ο θεατρώ-νης» τραγουδανε η Χαρούλα, ώσπου η φωνή της έσβησε στα στε-νά του Αγίου Ανδρέα.

stavros.christodoulou@gmail.com

Ο ΦΙΛΙΣΤΩΡ

Επιλογή και επιμέλεια:
ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΗΝΑΚΑΚΗΣ, ΜΥΡΤΩ ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

90 χρόνια πριν στην «Κ»
4.6.1933

ΠΛΩΤΗ ΝΗΣΙΔΑ: Επερατώθη η κατασκευή της πρώτης πλωτής νησί-δος η οποία θα χρησιμεύσει ως ενδιάμεσος σταθμός εις τα εκτελούν-τα υπερωκεανείας πτήσεις αεροπλάνα και η οποία θα αγκυροβολή-ση κατά το 1934 μετάφθ της αμερικανικής ακτής και της ευρωπαϊκής

σκειται μεταξύ των Αζορών και του Βίγκο ή της Λισσαβώνας. Με τον τρόπον αυτόν θα γίνη δυνατή η τακτική αεροπορική συγκοινωνία των δύο ηπείρων, καθ' όλην σχεδόν την διάρκεια του έτους.

ΕΣΧΑΤΟ ΣΗΜΕΙΟ: «Επί είκοσιν έτη και επέκεινα ο Ελληνικός λαός υπέστη θυσίας και ταλαιπωρίας ασυλλήπτους διά την διάνοιαν των προνομιούχων λαών της Αγγλίας και της Αμερικής. Εφθάσαμεν ως χώρα εις το έσχατον σημείον. Η ανεργία αυξάνει ταχέως. Το επίπε-δον του βίου του λαού, πάντοτε κατώτερον εν συγκρίσει προς το των χωρών της Δύσεως, κατήλθεν ακόμη περισσότερο εσχάτως. Η δυ-ναμικότης του εις αντίστασιν και καρτερίαν έφθασεν εις το τέρμα της. Η υπομονή του εξητλήθη σχεδόν. Θα δώσωμεν ό,τι ημπορού-μεν. Επιθυμούμεν όπως οι πιστωται μας παραστούν μάρτυρες των προσπαθειών αυτών, των ταλαιπωριών και των δυσχερειών, και όπως αντιληφθούν αυτάς» [υπ. Εξωτερικών, Δ. Μάζιμος].

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ: Εις την Βουλήν των Κοινοτήτων διεξήχθη μακρά συζήτησις επί του σοβαρού ανταγωνισμού τον οποίον υφίσταται το αγγλικόν εμπόριον εκ μέρους του ιαπωνικού τοιούτου. Πολλοί βου-λευταί προσεκόμισαν διάφορα στοιχεία εξ ων προκύπτει ότι η ιαπω-νική βιομηχανία πωλεί εις αφαντάστως εξευτελιστικάς τιμάς τα προ-ϊόντα της. Εις δεκατρείς χώρας της Αγγλικής Αυτοκρατορίας το ιαπω-νικόν εμπόριον εκτοπίζει το αγγλικόν τοιούτον.

Πέθανε και ο Θεόδωρος Πάγκαλος και, είτε συμφωνούσες μαζί του πολιτικές είτε όχι, το γεγονός παραμέ-νει πώς ήταν ο άνθρωπος που εκ-στόμισε την πιο αλυσμώνητη ατάκα. Προς τιμή λοιπόν του τεράστιου – από κάθε άποψη– Πάγκαλου η στή-λη σας θυμίζει σήμερα μερικές από τις κορυφαίες ατάκες που ακούστη-καν στην Ελλάδα από χείλη πολιτι-κών ηγετών:

- **«Τσοβόλα** δώσ' τα όλα»: Α. Παπαν-δρέου, παροτρύνοντας τον υποουρ-γό του να αδειάσει τα δημόσια τα-μεία για εξαγορά πνήφων.
- **«Λεφτά** υπάρχουν»: Γ. Παπαν-δρέου λίγο πριν από την πτώχευ-ση της Ελλάδας.
- **«Λεφτά** υπήρχαν»: Γ. Παπανδρέ-ου λίγο μετά την πτώχευση της Ελλάδας.
- **«Θα** καταργήσουμε το Μνημόνιο με ένα νόμο»: Α. Τσίπρας, λίγο πριν συμφωνήσει για Μνημόνιο.
- **«Δεν** βρήκα χρόνο να διαβάσω το Μνημόνιο»: Μ. Χρυσοχολίδης, ο υποουργός που το υπέγραψε.
- **Και βέβαια** στην κορυφή η εξορ-γιστική –μα με μια μικρή δόση οδυνηρής αλήθειας– ατάκα του Θεόδωρου Πάγκαλου: «Μαζί τα φάγαμε».

Δεν έχει ακόμη αποφασίσει ο Αθως –χωρίς λάθος, μα με πάθος– Αντω-νιάδης όσον αφορά το μέλλον του στην ηγετική πυραμίδα του ΔΗΚΟ, ενώ ο Γιώργος Σολωμού έχει ήδη εξαγγείλει την υποψηφιότητά του για τη θέση του γενικού γραμματέα

ΟΜΗΡΟΥ & Σ Ε Β Ε Ρ Η / Γράφει ο ΟΝΑΣΑΓΟΡΑΣ

Λεφτά υπάρχουν;

«Μαζί τα φάγαμε» Θεόδωρος Πάγκαλος

του κόμματος. Αθω μου, ξέρω πως όποιος βιάζεται σκοντάφτει, αλλά εσύ πας τόσο αργά που κινδυνεύεις να αποφασίσεις μετά που θα έχουν τελειώσει οι εκλογές.

Όσον αφορά το ποιον θα ευνοούσε, παρασκηνιακά πάντοτε, ο Νικόλας της καρδιάς –και της σπλίνας μας– στο ενδεχόμενο διεκδίκησης της θέσης από δύο πρωτοκλασάτα μέλη του ΔΗΚΟ, οι πληροφορίες είναι αν-τικρουόμενες. Και αυτό είναι κάτι που προβληματίζει τον Αθω που σε άλλες εποχές θα θεωρούσε δεδο-μένη τη στήριξη του εθνικού μας πρίγκιπα.

Ο **δικηγόρος** Χάρης Σαββίδης έχει στοιχεία που αποδεικνύουν ότι η ΚΟΠ, ενώ γνώριζε για την ύπαρξη συγκεκριμένων κόκκινων φακέλων, προσποιήθηκε άγνοια. Εντάξει, ρε παιδιά, τι έγινε δηλαδή αν προσποι-ήθηκε άγνοια; Εδώ υπάρχει κόσμος που προσποιείται οργασμό. Διόρι-σαν λένε ερευνώντα λειτουργό και για τον τρόπο που χειρίστηκε καταγ-γελίες και κόκκινους φακέλους η ΚΟΠ. Τι;

Μισό λεπτό για να καταλάβω. Μου λέτε πως υπάρχουν σκιές για τον τρόπο διοίκησης του τεράστιου Γιώργου εκ Παραλιμνίου; Φέρτε μου

αμέσως ένα συννεφάκι να πέσω σο-καρισμένος. Το δράμα όμως στην ΚΟΠ είναι άλλο. Ο ΑΠΟΕΛ στηρίζει τον κυρ Γιώργο ή όχι; Γιατί ακούγον-ται κάποιες μεμφιμορίες στα καφέ, αλλά ο κυρ Γιώργος βαστά το τσεκ μπουκ, και η ομάδα χρειάζεται να περάσει τα κριτήρια της ΟΥΕΦΑ, για να παίξει Ευρώπη. Οι χειρότεροι πό-λεμοι είναι οι εμφύλιοι.

Ο **μικρός** Νίκος αυτή τη βδομάδα έκανε κατάθεση θεμελίου λίθου σε γήπεδο μίνι φούτσαλ στον Ασκά. Πληροφορίες της στήλης αναφέ-ρουν πως την ερχόμενη βδομάδα θα δούμε και κατάθεση θεμελίου λίθου σε σφαιριστήριο με ποδοσφαιράκι αλλά και σε Παιδική Χαρά του Δή-μου Γεροσκήπου.

Όπως πληροφορούμαστε, επίσης, η μεγάλη αντίπαλός του στη μάχη του Ίνσταग्राम, η Ίνφουλενσερ πρό-εδρος, ετοιμάζει εκπλήξεις με κα-θημερινές επισκέψεις σε νηπιαγω-γεία και δημοτικά σχολεία. Ίσως και mall, «δεν αποκλείουμε τίποτε» μας ανέφερε μια συνεργάτης της προ-έδρου - Ίνφουλενσερ. Όχι, στο νη-πιαγωγείο της Αργάκας δεν θα πάει. Σε αυτό ήταν κατηγορηματικό.

Ρώτησαν τον Τσίπρα αν σκέφτεται να παραιτηθεί μετά την κραυγαλέα ήττα στις πρόσφατες εκλογές και απάντησε –σαν μια νέα Ευρυδική– «είμαι άνθρωπος και εγώ». Ο Γιώρ-γος Θεοφάνους για υψ. Πολιτισμού; Just Saying.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ιδιοκτησία
«Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΕΚΔΟΣΗ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ»

Εκδίδεται σε συνεργασία και μετά από άδεια της εταιρείας
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.

Διευθύνων Σύμβουλος: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΟΤΤΙΑΝΗΣ • Διευθύντρια: ΜΑΡΙΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ • Σύμβουλος Εκδόσης: ΑΛΚΗΣ ΑΝΔΡΕΟΥ

Υπεύθυνος Υλης: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ • Υπεύθυνος Ατελιέ: ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΔΑΜΙΑΝΟΥ

Νικόλαου Σαρτίδολου 2 & Λεωφ. Λυκαβηπού, 2401 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος
e-mail: info@kathimerini.com.cy Τηλ.: +357 22472500 Fax: Σύνταξη +357 22472540
Fax: Διαφημιστικό Τμήμα - Μικρές Αγγελίες +357 22472550

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, αναπαραγωγή, διασκευή ή απόδοση του περιεχομένου της εφημερίδας με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

Διευθυντής: ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΠΑΧΕΛΑΣ • Διεύθυνση συντάξεως: ΚΩΣΤΗΣ ΦΑΦΟΥΤΗΣ - ΝΟΤΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Θέλεις
αυτοκίνητο;

Μ
Π
Ο
Ρ
Ε
Ι
Σ

Ogilvy

Χρηματοδότηση Αυτοκινήτου

από την Ελληνική Τράπεζα.

Καινούργιο ή μεταχειρισμένο, τώρα μπορείς να αποκτήσεις το αυτοκίνητο που εσύ θέλεις με Ενοικιαγορά Αυτοκινήτου από την Ελληνική Τράπεζα. Και κάπως έτσι, το θέλω σου γίνεται μπορώ!

Ολοκληρωμένη λύση, με έκπτωση στην ασφάλεια αυτοκινήτου από την Παγκυπριακή Ασφαλιστική Λτδ και χαμηλότερο επιτόκιο εάν το αυτοκίνητό σου είναι «Green»!

Περισσότερα ή για διευθέτηση ραντεβού στο:
<https://www.hellenicbank.com/car>

Ισχύουν Όροι & Προϋποθέσεις

Το θέλω γίνεται μπορώ.

 HELLENIC BANK

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ**

Όταν την περασμένη εβδομάδα, ο υπουργός Ενέργειας, Γιώργος Παπαναστασίου, δήλωνε, μετά το κλείσιμό του, πως το workshop «The Cyprus Gateway: Natural Gas to Power and Liquefaction», που διοργάνωσαν από κοινού το υπουργείο και η Εταιρεία Υδρογονανθράκων Κύπρου (ΕΥΚ), ήταν «εξαιρετική επιτυχία», έμπειροι παρατηρητές των ενεργειακών εξελίξεων στην περιοχή σχολίαζαν πως ο πήχης ανέβηκε ιδιαίτερα ψηλά σε σχέση με το τι πραγματικά συμβαίνει με τα πλάνα ανάπτυξης και την ενεργειακή στρατηγική της Λευκωσίας στην περιοχή. Το συνέδριο, ενόσω στο τεμάχιο 12 («Αφροδίτη») πραγματοποιείται επιβεβαιωτική γεώτρηση (η τρίτη συνολικά από την ανακάλυψη του κοιτάσματος, που θα δει αν τα 4,5 tcf, περίπου, παραμένουν ως τέτοια), έστειλε διάφορα σινιάλα στους κρατικούς και μη κρατικούς δρώντες της περιοχής, βάζοντας, όπως αντιλαμβάνεται η «Κ», πίεση τόσο στην κοινοπραξία του «Αφροδίτη» (Chevron, Shell, NewMed Energy) να κινηθεί ταχύτερα με την ανάπτυξη του όσο και να προετοιμάσει το έδαφος για την επίσκεψη του κ. Παπαναστασίου στο Ισραήλ, στις 15 Ιουνίου.

Στο συνέδριο, που με εξαίρεση την παρουσία του CEO της NewMed, Abu Yossi και του περιφερειακού διευθυντή, για Αίγυπτο και Κύπρο, της Chevron, Kristian Svedsen, δεν παραβρέθηκαν υψηλόβαθμα στελέχη από άλλες εταιρείες, ωστόσο προέκυψαν ενδιαφέρουσες ειδήσεις—που όμως δεν διαφοροποιούν παγιώμενες προσεγγίσεις λιπιδίων αποφάσεων στην περιοχή σε σχέση με το πώς θα κατευθυνθεί το ζήτημα των κοιτασμάτων της Ανατολικής Μεσογείου σε σχέση με την όδευση και την εμπορική τους αξιοποίηση.

Τι επιδιώκει η Λευκωσία

Οι στόχοι που η Λευκωσία θέτει μετά την επίσκεψη Χριστοδουλίδη στο Ισραήλ και τη συμφωνία για δημιουργία αγωγού που θα συνδέει τα κοιτάσματα της περιοχής με την Κύπρο συνοψίζεται σε τρεις άξονες:

- Τη μείωση του κόστους παραγωγής ηλεκτρισμού στην Κύπρο, που θα οδηγήσει σε μείωση των τιμών ηλεκτρισμού για επιχειρήσεις και νοικοκυριά. Ο ΠτΔ δήλωσε μάλιστα κατά την έναρξη του εργαστηρίου πως «η νέα κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας, από την πρώτη ημέρα, έχει θέσει ως προτεραιότητα τη μείωση του κόστους ηλεκτρικής ενέργειας για νοικοκυριά και επιχειρήσεις, η οποία θα στηρίξει την ανταγωνιστικότητα της χώρας και κατά συνέπεια τη βιώσιμη και αισιφόρο ανάπτυξη της οικονομίας μας».
- Στη μεταφορά φυσικού αερίου από την Ανατολική Μεσόγειο στην Κύπρο μέσω αγωγού με έμφαση στο Βασιλικό (τερματικό) και στην

Στο εργαστήριο «The Cyprus Gateway: Natural Gas to Power and Liquefaction» τέθηκε ψηλά ο πήχης για τη fast track έλευση φυσικού αερίου στην Κύπρο, σε σχέση με το τι πραγματικά συμβαίνει με τα πλάνα ανάπτυξης και την ενεργειακή στρατηγική της Λευκωσίας στην περιοχή.

Μικρό καλάθι για την έλευση αερίου

Σε τρεις άξονες οι στόχοι της Λευκωσίας για αγωγό που θα συνδέει τα κοιτάσματα της περιοχής με την Κύπρο

εξαγωγή μέσω υγροποίησής του (με πλωτό LNG ή αρθρωτά/modular LNG), πρότζεκτ για το οποίο ο Πρόεδρος Χριστοδουλίδης αναφέρθηκε στο ενδιαφέρον που έχει επιδείξει η Ε.Ε. και

- Στην ενεργειακή συνεργασία των εμπλεκόμενων κρατών της περιοχής.

Σύμφωνα με όσα ανέφερε ο αρμόδιος υπουργός μετά το πέρας του εργαστηρίου, υπάρχει προσδοκία να δοθεί μια προκαταρκτική, πρόχειρη διακρατική συμφωνία, για τον αγωγό φυσικού αερίου και για την ηλεκτρική διασύνδεση μέσω καλωδίου, μεταξύ Κύπρου και Ισραήλ. Δεν αναμένεται άμεσα υπογραφή τέτοιας συμφωνίας, όπως αναφέρθηκε, αλλά τουλάχιστον θα

υπάρξει συζήτηση για να διαπιστωθεί ακριβώς τι ποσότητες θα μπορούσαν να μουν ρεαλιστικά ως δέσμευση στο Ισραήλ για αποστολή στην Κύπρο. Γίνεται αντιληπτό, συνεπώς, πως η Λευκωσία εστιάζει σε μια κυπροκεντρική προσέγγιση σε σχέση με το φυσικό αέριο «μέσω Κύπρου», ενώ ποντάρει και στην επίσπευση της ανάπτυξης του «Αφροδίτη», το οποίο έχει κληρωθεί, από το 2015, εμπορικά αξιοποιήσιμο και έχει παγώσει λόγω της κοινοπραξίας αλλά και της εκκρεμότητας με το «Ισάι».

Η Λευκωσία μπορεί, ορθώς, να κινείται θεωρητικά σε μια προσέγγιση διασύνδεσης Ισραήλ–Κύπρου και κάλυψης των αναγκών στο εσωτερικό, ωστόσο, η σκληρή πραγ-

ματικότητα επί του εδάφους δείχνει προς άλλη κατεύθυνση, παρά τη στήριξη που ο Νετανιάχου δίνει, ίσως για πολιτικούς λόγους, στο σενάριο του αγωγού. Ένας αγωγός εξάλλου μήκους 320 χλμ. αξίας και ένας τερματικός σταθμός υγροποίησης επί κυπριακού εδάφους απορρολούν μια επένδυση συνολικής αξίας 1,45 δισ. ευρώ που στην τρέχουσα φάση δεν δείχνει να αποτελεί προτεραιότητα κάποιας μεγάλης εταιρείας για να την κατασκευάσει ως «third party infrastructure». Επιπλέον, παρά την πίεση που προσπαθεί να ασκήσει η Λευκωσία στην κοινοπραξία του «Αφροδίτη», η τελευταία δεσμεύεται από τη συμφωνία με την προηγούμενη κυβέρνηση προκειμένου να εξαγάγει πο-

σότητες του «Αφροδίτη» προς την αιγυπτιακή αγορά (μεγαλύτερη και εξίσου σημαντική) και δη στα τερματικά LNG στο Ίντκου και την Νταμιάτα. Η τάση της αιγυπτιακής αγοράς υπαγορεύεται και από τους εταίρους του «Λεβιάθαν» και του «Ταμάρ», και δη από τη Chevron, που όχι μόνο διπλασίασαν τις εξαγωγές φυσικού αερίου τα τελευταία χρόνια προς την Αίγυπτο (επιδιώκουν ετήσια εξαγωγή 20bcm φυσικού αερίου) αλλά και που στρατηγικά έχουν ορίσει ως στόχο την αύξηση των εξαγωγών προς την Αίγυπτο ως τη διετία 2025-2027, με χρονικό ορίζοντα που δυνητικά θα επεκταθεί έως τις αρχές του 2030. Η τάση της αγοράς στην περιοχή δείχνει να μην εντάσσει την Κύπρο στους σχεδιασμούς της προκειμένου η ίδια να καταστεί κόμβος φυσικού αερίου στην περιοχή και την προσλαμβάνει, δυνητικά, ως εναλλακτική όδευση για σκοπούς εξαγωγής LNG σε μια μικρότερη ευρωπαϊκή αγορά—πιτυχ ή κατά καιρούς επαναφέρει το Ισραήλ. Αυτό διαφάνηκε εξάλλου και από το μήνυμα που επικύρησε να επικοινωνήσει η Λευκωσία μετά την επίσκεψη του ΠτΔ στο Ισραήλ και το διήμερο εργαστήρι με την κοινοπραξία του «Αφροδίτη» να μην «ενδίδει» και να προχωρά την περασμένη εβδομάδα με το πλάνο ανάπτυξης, όπως και συμφώνησε με τη Λευκωσία το 2018, για την Αίγυπτο, το οποίο κι ανακοίνωσε την Τετάρτη.

Γεωπολιτική και ρίσκο

Η μεγάλη γεωπολιτική εικόνα στην περιοχή υπαγορεύει συγκεκριμένες πραγματικότητες σε ένα πεδίο όπου η ενέργεια αποκτά ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την Ευρωπαϊκή Ένωση λόγω της συνεχιζόμενης ρωσικής εισβολής στην Ουκρανία. Η Λευκωσία δείχνει να προσλαμβάνει, με ρίσκο, το φυσικό αέριο και την ανάγκη της Ε.Ε. ως αντικείμενο που θα μπορούσε θεωρητικά να ενισχύσει τη διαπραγματευτική της θέση. Ωστόσο, μεγαλύτερες τάσεις και επιμέρους πραγματικότητες υπαγορεύουν τις κινήσεις τόσο κρατικών όσο και μη κρατικών δρώντων στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου:

- Η πλήρης αποκατάσταση των σχέσεων σε διμερές επίπεδο στο τρίγωνο Αιγύπτου-Τουρκίας-Ισραήλ. Το Κάιρο και η Άγκυρα προχώρησαν άμεσα μετά την επανεκλογή Ερντογάν σε ανταλλαγή πρέσβων, ενώ και το Ισραήλ επιδιώκει να εμβαθύνει τις σχέσεις του με την Τουρκία. Στα επόμενα δύο χρόνια θα αποκτήσει, συνεπώς, ενδιαφέρον η δυνητική πρόσκληση της Τουρκίας να συμμετέχει στο Φόρουμ Ενέργειας της Ανατολικής Μεσογείου (EMGF).

- Η διαφοροποίηση, μετά από τις συμφωνίες του Αβραάμ το 2020, της στρατηγικής προσέγγισης του Ισραήλ να εντάξει στην ενεργειακή της διπλωματία τα κράτη του αραβικού υποσημειωμένου κόσμου. Η εν λόγω προσέγγιση διαφοροποιήσε

και τους εταίρους του «Λεβιάθαν» με την συμμετοχή της κρατικής εταιρείας Adnoc των ΗΑΕ.

- Το «Αφροδίτη» παραμένει αντικείμενο τριβής με το Ισραήλ, που παρά τις δεσμεύσεις του τόσο προς τη σημερινή κυβέρνηση όσο και την προηγούμενη επιμένει στο ζήτημα του διαμοιρασμού με το «Ισάι», αλλάζοντας συνεχώς προσεγγίσεις ως προς τη διαπραγμάτευση μιας συμφωνίας συνεκμετάλλευσης.

Η επίσκεψη του υπουργού Ενέργειας, κ. Παπαναστασίου, στο Ισραήλ το διήμερο 14 και 15 Ιουνίου δεν αναμένεται να δημιουργήσει το πλέγμα εκείνου οριστικοποίησης μιας συμφωνίας κατασκευής αγωγού Ισραήλ–Κύπρου, αλλά ούτε και αναμένεται να κλειδώσει μια λύση στο ζήτημα του «Αφροδίτη–Ισάι», παρά τη δέσμευση Νετανιάχου, ο οποίος βρίσκεται εσωτερικά σε διηνή πολιτική θέση. Επιπλέον, η Chevron θα κινηθεί, κα-

Η Λευκωσία εστιάζει σε μια κυπροκεντρική προσέγγιση σε σχέση με το φυσικό αέριο «μέσω Κύπρου», ενώ ποντάρει και στην επίσπευση της ανάπτυξης του «Αφροδίτη».

νονικά, με τον σχεδιασμό της για την αιγυπτιακή όδευση του «Αφροδίτη» και μένει να διαφανεί αν ο στόχος μεταφοράς φυσικού αερίου για σκοπούς ηλεκτροδότησης (μέσω απούγροποιήσης) από το Ισραήλ παραμένει ρεαλιστικός (σ.σ. και μάλλον δεν αφορά απαραίτητα το «Λεβιάθαν» αλλά τα μικρότερα γεωτονικά κοιτάσματα επί της κυπριακής ΑΟΖ στα οποία δραστηριοποιείται η Energean).

Κατάληκτικά, παρά την πολιτική επικωνωνία που το υπουργείο Ενέργειας έθεσε ψηλά και μέσω του workshop, τόσο τα αποθέματα επί της κυπριακής ΑΟΖ όσο και το κόστη υποδομών και οι προτεραιότητες των βασικών δρώντων στην περιοχή περιορίζουν σημαντικά την έλευση φυσικού αερίου από κυπριακή παραγωγή στην εσωτερική αγορά. Και μικραίνουν και το καλάθι από τον φαραωνικό αγωγό EastMed σε ακόμη μια φιλόδοξη υποδομή (αγωγός Ισραήλ–Κύπρου), η οποία δεν δείχνει να έχει άμεσες προοπτικές υλοποίησης προκειμένου να καταστεί η Κύπρος κόμβος εξαγωγής φυσικού αερίου προς την Ε.Ε. Τέλος, η εκκρεμότητα με το «Ισάι» παραμένει ένα ακαθή στις σχέσεις Κύπρου–Ισραήλ παρά τις εξαιρετικές διμερείς σχέσεις. Και είναι και το ζήτημα από το οποίο η κυβέρνηση Χριστοδουλίδη οφείλει να ξεκινήσει με ρεαλιστικό χρονοδιάγραμμα ως προς ένα πιθανό breakthrough, προκειμένου να εξετάσει και άλλες, γενναιότερες, επιλογές αν δεν υπάρξει άμεσα συμφωνία.

ΑΡΘΡΟ / Του **ΧΑΡΙΔΗΜΟΥ Κ. ΤΣΟΥΚΑ**

Ο Πούτιν της διπλανής πόρτας

Ενας παραπάνω λόγος που εμείς οι Έλληνες πρέπει να θέλουμε την ήττα της Ρωσίας στην Ουκρανία είναι ότι ενδεχόμενη νίκη της θα αποθαρσύνει τον ομόλογο του Πούτιν στη γειτονιά μας, τον Ερντογάν. Όπως ο Βλαντιμίρ Πούτιν, έτσι και ο Ταγίπ Ερντογάν δεν είναι απλώς ένας αυταρχικός λαϊκιστής πρόεδρος. Έχει εξελιχθεί σε έναν παρανοϊκό ηγέτη: αισθάνεται διαρκώς ότι απειλείται (ιδίαιτερα μετά το 2016).

Η ηγετική παράνοια, ιδιαίτερα στην πολιτική δεν είναι ασυνήθες φαινόμενο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ο Νίξον: η εμμονική κατάδιωξη των αντιπάλων του, τον οδήγησε σε παρανομίες και, τελικά, στο σκάνδαλο του Γουότερगेϊτ. Επίσης, συστηματικές διώξεις ωθούν τους δικωκόμους να καλλιεργήσουν στοιχεία παρανοϊκής συμπεριφοράς. Στο κίνημα των πολιτικών δικαιωμάτων στις ΗΠΑ, τη δεκαετία του 1960, οι Μαύροι Μουσουλμάνοι είχαν αναπτύξει τέτοια ψυχολογία. Χρηστίστηκε η υπεραβιατική-ενοποιητική ηγεσία του Μάρτιν Λούθερ Κίνγκ για να μην κυριαρχήσει η παράνοια στο κίνημα.

Οι παρανοϊκοί ηγέτες κυριαρχούνται από την αυταπάτη (παράληρητική ιδέα, delusion) ότι διαρκώς απειλούνται. Η εξωτερική πραγματικότητα ερμηνεύεται με όρους εκθροπάθειας («θέλουν να με/μας καταστρέψουν»), οι οποίοι απορρέουν αφενός από την ψυχοδυναμική συγκρότηση του ηγέτη, αφετέρου από το περιβάλλον στο οποίο αυτός λειτουργεί. Η ηγετική παράνοια προσλαμβάνει την αντιπαλότητα (βασικό στοιχείο της πολιτικής) ως απειλή εξολόθρευσης, η οποία κινητοποιεί την αυταπάτη ως γνωστικό-συναισθηματικό μηχανισμό επεξεργασίας της απειλής. Η παρανοϊκή προσωπικότητα ερμηνεύει αυτοαναφορικά την πραγματικότητα, στρεβλώνοντάς την. Οι παραληρητικές ιδέες συνιστούν σφάλμα λογικής συναγωγής: αν και οι αντίστοιχες πεποιθήσεις δεν είναι αδύνατες, είναι απίθανες.

Για τον παρανοϊκό ηγέτη η άσκηση εξουσίας αποκαθιστά την προσωπική και συλλογική αυτοεκτίμηση, η οποία τρώθηκε στο παρελθόν από πράξεις εξουτελισμού. Ως ακτιβιστής του πολιτικού ισλάμ στη νεότητά του, ο Ταγίπ Ερντογάν βίωσε, όπως ο μέντοράς του Νε-

τμετίν Ερμπακάν, εξευτελιστικές διώξεις. Το εκθροπαθές «όλοι σας και μόνος μου» εντυπώθηκε νωρίς στο γνωστικό-συναισθηματικό σύμπαν του.

Το κεμαλικό κατεστημένο απαγορεύει τη λειτουργία θρησκευτικών κομμάτων—κόμματα του Ερμπακάν είχαν, κατά καιρούς, κηρυχθεί παράνομα. Ο ίδιος ο Ερντογάν, αν και δήμαρχος Κωνσταντινούπολης, καταδικάστηκε σε δεκάμηνη φυλάκιση το 1998 και εξέτισε ποινή τριετίας μνηνών. Η εμπειρία διώξεων ήταν καθοριστική για τη μέτεπειτα πορεία του.

Η αρχικώς δυτικότερη μεταρρυθμιστική στάση που ήταν ο θεσμικά εύσχημος τρόπος να ξεδοντιαστεί το κεμαλικό κατεστημένο, δεν απηχούσε, όμως, φιλελεύθερη νοοτροπία. Όσο περισσότερο το κεμαλικό κράτος ελεγχόταν από το κόμμα του, τόσο μεγαλύτερη ήταν η δυνατότητα του Ερντογάν να συγκεντρώνει την εξουσία και να απο-καλύπτει το βαθύ πιστεύω του: τη δημοκρατικοφανή ισλαμιστική ιδεολογία, η οποία, αντώντας από τις παραδοσιακές πρακτικές της λαϊκής θρησκευτικότητας, του πελατειακού λαϊκισμού, του κρα-

τικού αυταρχισμού, και του κοσμικού εθνικισμού, περιγράφει ένα μεγαλοεργό έθνος-κράτος, ταγμένο να διαδραματίσει ρόλο περιφερειακής υπερδύναμης. Ο ηγέτης είναι η αιχμή του ισλαμοεθνικιστικού δόρατος.

Η απόπειρα πραξικοπήματος το 2016 επέτεινε την εκθροπαθή λογική του. Δεν κινδύνεψε τότε μόνο το καθεστώς, αλλά και η ζωή του. Ο αυταρχισμός του κατέστη πλήρως παρανοϊκός. Οι διώξεις των αντιπάλων συστηματικοποιήθηκαν: ακύρωσε τα διαβατήρια 50.000 πολιτών, απέλυσε 150.000 δημόσιους λειτουργούς (μεταξύ των οποίων 4.000 δικαστές και 8.500 ακαδημαϊκοί), ενώ ελέγχει ασφυκτικά τα ΜΜΕ και φυλακίζει αντιφρονούντες. Αναπαράγοντας τη δικτική λογική του κεμαλισμού, πληρώνει τους αντιπάλους του με το ίδιο νόμισμα. Ο δήμαρχος Κωνσταντινούπολης Εκρέμ Ιμάμογλου καταδικάστηκε πρόσφατα, όπως είχε καταδικαστεί ο ίδιος παλαιότερα. Εναντίον του Κεμάλ Κιλντσντάρογλου εκκρεμούν 40 ποινικές καταγγελίες. Ο κ. Ερντογάν είναι παντοδύναμος. Εργαλειοποιεί τους θεσμούς, συγκεντρώνει την κρατική εξουσία, ταυ-

τίζει το έθνος με το πρόσωπό του. Μόνον απλοϊκά σκεπτόμενοι πίστευαν ότι θα μπορούσε να χάσει τις εκλογές.

Αν η παράνοια δημιουργεί εκθροπαθείς παραισθήσεις, η παντοδυναμία ωθεί στη σουλτανική άσκηση της εξουσίας. Για τον παρανοϊκό ηγέτη, η εξουσία είναι ο τρόπος να αποκαταστήσει την αυτοεκτίμησή του. Η σουλτανική τύπου εξουσία—πατερναλιστική, ανέλεγκτη, αυθαίρετη—υπογραμμίζει αφενός τη δύναμή του, αφετέρου την κατωτερότητα των υπηκόων και αντιπάλων του. Η ναρκισσιστική οργή του παρανοϊκού ηγέτη εκφράζεται ως διάθεση εξολόθρευσης του αντιπάλου, του όποιου «κακού άλλου».

Παράνοια και παντοδυναμία αποκλύπτουν τον ηγέτη από την πραγματικότητα. Του λένε αυτά που θέλει να ακούσει, ενώ η ψευδαίσθηση μεγαλείου ενδυναμώνει τις γνωστικές προκαταλήψεις του. Όπως είδαμε στην περίπτωση Πούτιν, με την εισβολή στην Ουκρανία, τέτοιοι ηγέτες αναζητούν το χαμένο μεγαλείο του έθνους, παίρνουν παράλογα ρίσκα, και κάνουν λάθος υπολογισμούς—είναι άκρως επι-

κίνδυνοι στις διεθνείς σχέσεις.

Η κυριαρχία ενός ανεξέλεγκτου παρανοϊκού ηγέτη στο σημαντικόπορο αξίωμα της Τουρκίας έχει ήδη επιπτώσεις στην πολιτική ζωή της Ελλάδας. Δεν πρόκειται μόνο για τους αναπόφευκτους εξοπλισμούς, αλλά και για την εύλογη αντίληψη ότι, απέναντι σε έναν επικίνδυνο γείτονα, η χώρα χρειάζεται ισχυρή διακυβέρνηση—περισσότερο πρωθυπουργικό συγκεντρωτισμό. Ένας σημαντικός λόγος για τον εκλογικό θρίαμβο Μητσοτάκη είναι η πλειοψηφική αίσθηση ότι ο «επιτελικός» Μητσοτάκης διασφαλίζει επαρκέστερα την ασφάλεια της χώρας. Η κοινή γνώμη είναι διατεθειμένη να παραβλέψει παραβιάσεις του κράτους δικαίου (π.χ. σκάνδαλο υποκλοπών, παράνομες επαναπροωθήσεις μεταναστών) χάριν της ασφάλειας. Σε συνθήκες κρίσεων, η στιβαρή κυβερνησιμότητα είναι—και θα είναι—μείζον θέμα.

Ο κ. Χαρίδημος Τσούκας είναι καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Κύπρου και ερευνητής καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Warwick. www.htsoukas.com

Του ΠΑΥΛΟΥ Κ ΞΑΝΘΟΥΛΑ

Διαφορετικές προσεγγίσεις αναφορικά με τον ρόλο που οφείλει να διαδραματίσει η Ε.Ε. στην επίλυση του Κυπριακού, διαμορφώνονται μεταξύ επισήμων των Βρυξελλών και του ειδικού αντιπροσώπου του γ.γ. ΟΗΕ, Κόλιν Στιούαρτ. Πληροφορίες της «Κ» αναφέρουν ότι κατά το πρόσφατο «εκπαιδευτικό ταξίδι» του Κόλιν Στιούαρτ στην έδρα της Ε.Ε., πριν από μερικές εβδομάδες, διαπιστώθηκε από σημαίνοντες ευρωπαϊκούς κύκλους ότι ο κ. Στιούαρτ όχι μόνο αδυνατεί να αναγνωρίσει την ανάγκη εμπλοκής της Ε.Ε. στη διαδικασία επίλυσης του Κυπριακού, αλλά σε κάποιες συναντήσεις, επεσήμανε ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να τηρήσει αποστάσεις, τουλάχιστον επί του παρόντος, δεδομένης της άρνησης της τουρκικής πλευράς να συναινέσει στην ανάληψη ρόλου εκ μέρους των Βρυξελλών, στην όλη προσπάθεια. Όπως έλεγε στην «Κ» πηγή στην έδρα της Ε.Ε., με άριστη γνώση του θέματος, ο κ. Κόλιν Στιούαρτ «έδειξε να μην αντιλαμβάνεται την ευρωπαϊκή διάσταση του κυπριακού προβλήματος, δημιουργώντας την εντύπωση ότι θεωρεί πως η Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει απλώς να σταθεί οικονομικός αρωγός στη διαδικασία, χωρίς ωστόσο να έχει ρόλο και λόγο

Ο Κόλιν Στιούαρτ «έδειξε να περιορίζει την Ε.Ε. σε ρόλο ενός οικονομικού δότη, με αποκλειστική υποχρέωση να βάζει το χέρι στην τσέπη.

σε μια ενδεχόμενη διευθέτηση, παρά το γεγονός ότι η Κύπρος είναι κράτος-μέλος της Ε.Ε.». Η ίδια πηγή, η οποία μίλησε υπό την προϋπόθεση τήρησης της ανωνυμίας της, επεσήμανε χαρακτηριστικά ότι ο κ. Κόλιν Στιούαρτ «έδειξε να περιορίζει την Ε.Ε. σε ρόλο ενός οικονομικού δότη, με αποκλειστική υποχρέωση να βάζει το χέρι στην τσέπη, είτε για την οικονομική ενίσχυση της τουρκοκυπριακής κοινότητας, είτε και για τη δημιουργία συνθηκών επίλυσης του Κυπριακού».

Σημειώνεται ότι όπως είχε δημοσιεύσει η «Κ», ο κ. Στιούαρτ είχε προσκληθεί στις Βρυξέλλες, καθώς είχαν διαπιστωθεί «ουσιαστικά κενά» στον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνονταν τον ρόλο που οφείλει να διαδραματίσει η Ε.Ε. στην επίλυση του Κυπριακού, αλλά και σε σχέση με την εφαρμογή των Κανονισμών για την Πράσινη Γραμμή και για τη Χρηματοδότηση της τ/κ κοινότητας. «Μετά την επίσκεψη του (σ.σ. Κόλιν Στιούαρτ) στις Βρυξέλλες, θα ήταν υπερβολικό να λεχθεί ότι αυτή η εικόνα έχει αλλάξει» ανέφερε εύστοχα και με νόημα άλλη κοινοτική πηγή, αφήνοντας να διαρρεύσει –αν μη τι άλλο– η διαφορετικότητα των προσεγγίσεων, μεταξύ σημαίνοντων επισήμων των Βρυξελλών και του ειδικού αντιπροσώπου του γενικού γραμματέα

Αλλού βλέπει η Ε.Ε. κι αλλού ο Στιούαρτ

*Διαφορετικές προσεγγίσεις στο Κυπριακό για ευρωπαϊκή εμπλοκή
Ασπίδα ΟΗΕ στην τουρκική πλευρά*

Ο Κόλιν Στιούαρτ είχε προσκληθεί στις Βρυξέλλες, καθώς είχαν διαπιστωθεί «ουσιαστικά κενά» στον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνονταν τον ρόλο που οφείλει να διαδραματίσει η Ε.Ε. στην επίλυση του Κυπριακού, αλλά και σε σχέση με την εφαρμογή των Κανονισμών για την Πράσινη Γραμμή και για τη Χρηματοδότηση της τ/κ κοινότητας.

Ευκαιρία στο Κυπριακό

Πληροφορίες της «Κ» αναφέρουν ότι ο Κόλιν Στιούαρτ, στο πλαίσιο των επαφών του στις Βρυξέλλες, επεχείρησε να δώσει μια μάλλον αισιόδοξη νότα στο Κυπριακό. Παρά το χάσμα που επικρατεί μεταξύ των δύο μερών για το πλαίσιο της επιδιωκόμενης λύσης και παρά την εμμονή της τουρκικής πλευράς σε αναγνώριση «κυριαρχικής ισότητας» πριν από την έναρξη μιας ενδεχόμενης νέας διαδικασίας διαπραγματεύσεων. Όπως είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε, ο κ. Στιούαρτ ανέφερε σε Ευρωπαίο επίσημο ότι τα βήματα εποικισμού που έχουν κάνει συντονισμένα η Άγκυρα και το ψευδοκράτος στην περίκλειστη πόλη της Αμμοχώστου «είναι αναστρέψιμα». Πρόσθεσε μάλιστα, ότι παρά τις τεράστιες διαφωνίες των μερών, ο ίδιος βλέπει μία ακόμη ευκαιρία στο Κυπριακό. Επί του προκειμένου, σύμφωνα με τις ίδιες άριστα ενημερωμένες πηγές, ο κ. Στιούαρτ έδειξε να θεωρεί ότι η τουρκική πλευρά ενδέχεται να δώσει ακόμη μία ευκαιρία στο Κυπριακό, εάν, όπως είπε, η ελληνοκυπριακή πλευρά κάνει «υπερβαση», την οποία όμως απέφυγε να προσδιορίσει. Σημειώνεται ότι ανάλογες θέσεις είχε διατυπώσει και στο παρελθόν ο κ. Στιούαρτ, ενώπιον του τότε ΥΠΕΞ Ιωάννη Κασουλίδη, ζητώντας από

Ο Κόλιν Στιούαρτ ανέφερε σε Ευρωπαίο επίσημο ότι τα βήματα εποικισμού που έχουν κάνει συντονισμένα η Άγκυρα και το ψευδοκράτος στην περίκλειστη πόλη της Αμμοχώστου «είναι αναστρέψιμα».

τη Λευκωσία να κάνει «υπερβαση» και να νομιμοποιήσει το εμπόριο από το κατεχόμενο λιμάνι της Αμμοχώστου, ως επίσης και τις πτήσεις από το παράνομο αεροδρόμιο Τύμπου, χωρίς να διεκδικήσει κανένα αντάλλαγμα και χωρίς καν παράλληλη δρομολό-

γηση της απόδοσης της περίκλειστης Αμμοχώστου στον ΟΗΕ. Ο κ. Κασουλίδης είχε κάνει λόγο για «παγίδα», απορρίπτοντας κάθετα τις «προτροπές» Στιούαρτ, ο οποίος φαίνεται πλέον ότι επικρατεί να τις λανσάρι σε ευρωπαϊκό ακροατήριο.

του ΟΗΕ. Παρά την «εκπαίδευση» της οποίας έτυχε ο Καναδός επίσημος του ΟΗΕ.

Σε κάθε δε περίπτωση, η στάση που τήρησε ο Κόλιν Στιούαρτ στις Βρυξέλλες και κυρίως η θέση του για τήρηση αποστάσεων επί του παρόντος από την Ε.Ε. στο Κυπριακό, προκειμένου να μη δυσανεσπ-θεί η τουρκική πλευρά, καταδεικνύει το εύρος της δυσκολίας για εμπλοκή της Ε.Ε. σε μια ενδεχόμενη νέα διαδικασία, ανάλογη με αυτήν που είχε καταγραφεί στο Κραν Μοντανά. Με άλλα λόγια, ακόμη και αυτή η «κλασική εμπλοκή» της Ε.Ε. σε μια ενδεχόμενη διαδικασία επανέναρξης των διαπραγματεύσεων, ως είχε εκδηλωθεί στο παρελθόν, «μπάζει».

Αν και η Κομισιόν είναι έτοιμη ανά πάσα στιγμή να δρομολογήσει την εμπλοκή της –υπό την προϋπόθεση της σύμφωνης γνώμης όλων των μερών– ο Κόλιν Στιούαρτ εμφανίζεται να ενίσταται, επιθυμώντας πρωτίστως να κρατάει ευχαριστημένη την τουρκική πλευρά.

Με βάση λοιπόν αυτά τα δεδομένα, γίνεται κατανοητό πόσο δυσκολότερη είναι η υλοποίηση του εγχερήματος ανάληψης μιας αυτούσιας «ευρωπαϊκής πρωτοβουλίας», με επίκεντρο τη διασύνδεση της επίλυσης του Κυπριακού με τα ευρωτουρκικά ντοσιέ (αναβάθμιση Τελωνειακής Ένωσης, ελευθέρωση ευρωπαϊκών θεωρήσεων διαβατηρίων κ.λπ.), την οποία εξακολουθεί να ζητάει ο Πρόεδρος Χριστοδουλίδης από τις Βρυξέλλες, το Παρίσι και το Βερολίνο. Αν, λοιπόν, ο Κόλιν Στιούαρτ «αντιλαμβάνεται» τους λόγους για τους οποίους η τουρκική πλευρά δεν συναινεί στην «κλασική εμπλοκή» της Ε.Ε. σε μια ενδεχόμενη νέα προσπάθεια επίλυσης του Κυπριακού και διαμνύει προς κύκλους των Βρυξελλών ότι θα ήταν φρόνιμο να τηρήσουν αποστάσεις επί του παρόντος, τότε εύλογα κάποιος θα μπορούσε να διερωτηθεί ποιες είναι οι προοπτικές ανάληψης μιας «ευρωπαϊκής πρωτοβουλίας» από την Ε.Ε., όπως αυτή που ζητάει ο Πρόεδρος Χριστοδουλίδης; Και ακόμη περισσότερο, ποια μπορεί να θεωρείται η προοπτική διασύνδεσης του Κυπριακού με τα ευρωτουρκικά ντοσιέ, περιλαμβανομένων της αναβάθμισης της Τελωνειακής Ένωσης και της ελευθέρωσης των θεωρήσεων διαβατηρίων; Υπενθυμίζεται, ότι ανάλογη προσπάθεια διασύνδεσης της πορείας των ευρωτουρκικών ντοσιέ είχε επικριρθεί και στο παρελθόν, δυστυχώς όμως χωρίς κανένα αποτέλεσμα.

Στις δυσκολίες που υπάρχουν αναφορικά με την εμπλοκή της Ε.Ε. στο Κυπριακό, θα πρέπει να συνυπολογιστεί κατά κύριο λόγο και η άρνηση της τουρκικής πλευράς να συζητήσει μιαν ενδεχόμενη λύση του Κυπριακού, εάν προηγουμένως η ελληνοκυπριακή πλευρά δεν συναινέσει στην αναγνώριση «κυριαρχικής ισότητας», του κατοχικού ψευδοκράτους. Ο Κόλιν Στιούαρτ έκανε λόγο για χάσμα μεταξύ των δύο πλευρών, στο πλαίσιο των επαφών του στις Βρυξέλλες, αλλά όπως πληροφορούμαστε, εμφανίστηκε να θεωρεί ότι υπάρχει μια ακόμη ευκαιρία στο Κυπριακό.

ΑΡΘΡΟ / Του ΜΑΝΟΥ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ

Το πολιτισμικό χάσμα και τα ελληνοτουρκικά

Από όποια πλευρά και να το δει κανείς, η νίκη του Ταγίπ Ερντογάν είναι μια καλή είδηση για την ελληνική πλευρά. Τυχόν επικράτηση της αντιπολίτευσης θα άλλαζε άρδην το κλίμα στις τουρκοαμερικανικές και τουρκοευρωπαϊκές σχέσεις, όχι απαραίτητα προς όφελος της Αθήνας. Ο Ερντογάν διαθέτει το πολιτικό κεφάλαιο να ξεκινήσει μια διαδικασία εξομάλυνσης των ελληνοτουρκικών σχέσεων. Κανείς δεν θα βρεθεί στη χώρα του να τον κατηγορήσει για υποχωρητικότητα ή ενδοτισμό. Αν, παρ' ελπίδα, η Άγκυρα επιστρέψει στη στρατηγική της ελεγχόμενης στρατιωτικής έντασης, τότε η Αθήνα θα νομιμοποιείται να κάνει ό,τι χρειάζεται για την ανάσχεση του τουρκικού αναθεωρητισμού.

Σημασία έχει να προβούμε σε μια ιεράρχηση των εθνικών στόχων έναντι της γειτονικής χώρας. Πέρα από τον σεβασμό των υφιστάμενων συνόρων και τον τερματισμό των

απειλών, τι πραγματικά θέλουμε από την Τουρκία; Πώς αντιμετωπίζεται μια χώρα 85 εκατομμυρίων που έχει μια από τις είκοσι μεγαλύτερες οικονομίες στον κόσμο και διαθέτει ισχυρές ένοπλες δυνάμεις που επιχειρούν σε διαφορετικές περιοχές; Μια χώρα που έχει την αυτοπεποίθηση περιφερειακής δύναμης και ενστερνίζεται ένα επεκατατικό όραμα, που τη φέρνει αντιμέτωπη με την Ελλάδα.

Μια κυρίαρχη σχολή σκέψης υποστηρίζει ότι η Τουρκία πρέπει να παραμείνει κοντά στη Δύση, ώστε να υπάρχει περιθώριο άσκησης πίεσης στην Άγκυρα. Παρόλο που στη βάση της υπάρχει μια λογική υπόθεση εργασίας («η Τουρκία εκτός Δύσης θα είναι περισσότερο επικίνδυνη»), τα αποτελέσματα των πρόσφατων εκλογών καταδεικνύουν το μέλλον που έρχεται. Αρκεί να προσέξει κανείς τη νέα σύνθεση της τουρκικής μεγάλης εθνοσυνέλευσης: ο ισλαμοεθνικιστικός κυβερνητικός συνασπισμός (ΑΚΡ,

ΜΗΡ και μικρότερα κόμματα) πήρε 336 έδρες, το εθνικιστικό Καλό Κόμμα της Μεράλ Ακσενέρ 43, το ισλαμιστικό κόμμα του Αχμέτ Νταβούτογλου 10, όπως και το επίσης ισλαμιστικό Κόμμα της Ευδαιμονίας. Συνολικά οι ισλαμιστικές και υπερεθνικιστικές δυνάμεις ελέγχουν σχεδόν 400 από τις 600 έδρες.

Η Τουρκία εξελίσσεται σε μια περισσότερο συντηρητική, θρησκευόμενη, εθνικιστική, ομοφοβική και ξενοφοβική κοινωνία. Δεν είναι τυχαίο ότι η τουρκική ηγεσία συνεχώς μέμφεται «την αποικιοκρατία και την υποκρισία της Δύσης». Η λανθασμένη εκτίμηση αρκετών δυτικών ΜΜΕ περί νίκης του αλεβίτη πολιτικού Κεμάλ Κιλιτσντάρογλου είναι ενδεικτική της έλλειψης κατανόησης που υπάρχει για την τουρκική κοινωνία. Αναλυτές και δημοσιοολογούντες πίστεψαν ότι ο Ερντογάν θα έχανε τις εκλογές επειδή η πολιτική έπεται της οικονομίας.

Αυτός ο δυτικοκεντρικός τρόπος

σκέψης παραβλέπει τα ζητήματα ταυτότητας, που παίζουν καθοριστικό ρόλο στη σημερινή Τουρκία.

Μια άλλη σχολή σκέψης, κάπως δυσάρεστη και απαισιόδοξη, αποδέχεται ότι η Δύση είναι πολύ δύσκολο να παρέμβει στις πολιτικές και κοινωνικές διεργασίες που συντελούνται στο εσωτερικό της Τουρκίας. Αν μπορούσε, θα το είχε κάνει ήδη. Η επανεκλογή του Ερντογάν εδραιώνει ένα καθεστώς που αποστρέφεται την κεμαλική εκκοσμίκευση και επιδιώκει την επιστροφή σε ένα ένδοξο παρελθόν. Δεν πρόκειται απλά για εργαλειοποίηση της θρησκείας και της παράδοσης, αλλά για κάτι βαθύτερο. Το καθεστώς Ερντογάν στηρίζεται αποκάλυπτα σε μια συγκεκριμένη κοινωνία πολιτών που μοιράζεται κοινές αξίες και πεποιθήσεις. Αυτοί είναι οι ευσεβείς συνάντες μουσουλμάνοι, που είχαν περιθωριοποιηθεί από το κεμαλικό καθεστώς. Ο φιλοερντογανικός ισλαμιστής στοχαστής Hayreddin Karaman έχει

υποστηρίξει ότι «οι αξίες της πλειοψηφίας θα πρέπει να αποτελούν τη βάση της νομοθεσίας, με τις μειοψηφίες να απέχουν από τη χρήση ορισμένων από τις ελευθερίες τους». Με αυτή την Τουρκία θα έχουμε να κάνουμε από εδώ και πέρα. Πρακτικά σημαίνει ότι το πολιτισμικό χάσμα μεταξύ Δύσης και Τουρκίας θα μεγαλώνει συνεχώς.

Εντούτοις, η σύγκρουση ανάμεσα στην Ελλάδα και τη νέα Τουρκία δεν συνιστά νομοτελειακή εξέλιξη. Όσο η χώρα μας ενισχύει τις αποτρεπτικές της δυνατότητες και οικοδομεί ισχυρές συμμαχίες, τόσο πιο δύσκολο θα είναι για την Άγκυρα να προωθήσει τα σχέδιά της στην περιοχή. Δεν θα γίνουμε ξαφνικά φίλοι, ποτέ δεν ήμασταν πραγματικά.

Ωστόσο, εύλογα αναρωτιέται κανείς αν υπάρχει διεξόδος από αυτή την κατάσταση. Η απάντηση είναι και ναι και όχι. Υπάρχουν διαφορές που δεν επιλύονται, επειδή ακουμπούν τον σκληρό πυρήνα

της ελληνικής κυριαρχίας. Επομένως, εκεί η στάση μας πρέπει να είναι ξεκάθαρη και αταλάντευτη. Το άτυπο μορατόριουμ επισκέψεων σε ακριτικά νησιά δεν βοηθάει προς αυτή την κατεύθυνση.

Η Αθήνα οφείλει να επικεντρωθεί σχεδόν αποκλειστικά στο ζήτημα της ΑΟΖ και της υφαλοκρηπίδας. Βεβαίως με βάση το διεθνές δίκαιο, αλλά και με ειλικρινή διάθεση για συμβιβασμό. Αυτό το ενδεχόμενο πρέπει να αποδραματοποιηθεί στον δημόσιο διάλογο, αφού το ίδιο έπραξε η Αθήνα στην περίπτωση της Αιγύπτου. Να δώσουμε, λοιπόν, μια ευκαιρία στην Τουρκία να μας αποδείξει ότι μπορεί να γίνει ένας καλύτερος γείτονας. Μέχρι εκεί όμως και τίποτα περισσότερο.

Ο κ. Μάνος Καραγιάννης είναι καθηγητής Διεθνών Σχέσεων στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας και Reader στη Διεθνή Ασφάλεια στο King's College London. Το νέο του βιβλίο «Αποτροπή και Αμυνα».

Κλιματικός συναγερμός από βορρά... ως νότο

Σε αυξημένη επιφυλακή για πυρκαγιές και φέτος ολόκληρη η Ευρώπη

Του **ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΚΟΥΡΗ**

Καθώς ο νότος της Ευρώπης ξηραίνεται, και με το καλοκαίρι να επιστρέφει, οι Βρυξέλλες προσπαθούν να αναπτύξουν εγκαίρως καλύτερο συντονισμό για την αντιμετώπιση των πυρκαγιών στη Μεσόγειο αλλά και βορειότερα. Την ίδια στιγμή, χώρες των οποίων επηρεάζεται κυρίως η αγροτική παραγωγή ζητούν περισσότερη στήριξη

Λόγω της περσινής ξηρασίας το 21,6% της επικράτειας της Ε.Ε. είναι σε κατάσταση «προειδοποίησης» και το 3,2% σε κατάσταση συναγερμού.

για αντιμετώπιση των επιπτώσεων –ένα ζήτημα που επηρεάζει άμεσα την Κύπρο, αν και δεν περιλαμβάνεται στις χώρες που προχώρησαν στην πρωτοβουλία.

Η Ευρώπη, όπως και όλος ο πλανήτης, ζει στους ρυθμούς της κλιματικής αλλαγής για τα καλά πλέον και στην πράξη, με άμεσες επιπτώσεις στις κοινωνίες και τις οικονο-

μίες –το περιβάλλον με άλλα λόγια δεν είναι πλέον ένας ευγενής στόχος, αλλά μια συνολική συνεχής κρίση. Κάτι που αποτυπώνει πρόσφατη έκθεση της Υπηρεσίας Κλιματικής Αλλαγής του προγράμματος γεωσκόπησης Copernicus της Ε.Ε., σύμφωνα με την οποία η θερμοκρασία αυξάνεται στην Ευρώπη με διπλάσιους ρυθμούς από ό,τι σε άλλα μέρη του πλανήτη, φέρνοντας ιδιαίτερα στην περιοχή μας μειωμένη βλάστηση και αυξημένο κίνδυνο πυρκαγιών.

Ανησυχητική παρουσιάζεται η κατάσταση και στην έκθεση που παρουσίασε στους υπουργούς Γεωργίας στις Βρυξέλλες η Πορτογαλία στις αρχές της εβδομάδας, εκ μέρους και της Γαλλίας, της Ιταλίας και της Ισπανίας. Λόγω της περσινής ξηρασίας, λένε τα στοιχεία, το 21,6% της επικράτειας της Ε.Ε. είναι σε κατάσταση «προειδοποίησης» και το 3,2% σε κατάσταση συναγερμού.

Ιδιαίτερα η αυξημένη συχνότητα των πυρκαγιών λόγω της κλιματικής αλλαγής προκαλεί ανησυχία, καθώς καμία χώρα δεν μπορεί να αντιμετωπίσει μόνη της τη νέα κατάσταση πραγμάτων, και καθώς δεν πρόκειται πια για ένα πρόβλημα που αφορά μόνο τον νότο. Το 2022 οι πυρκαγιές

Πριν από μερικές ημέρες ο κ. Λέναρτσιτς ανακοίνωσε πως η Κομισιόν διπλασιάζει το μέγεθος του αεροπορικού στόλου κάτω από το πρόγραμμα rescEU, με 24 αεροπλάνα και τέσσερα ελικόπτερα με βάση 10 χώρες της Ε.Ε., που περιλαμβάνουν και την Κύπρο.

επηρεάσαν 20 κράτη-μέλη, και σύμφωνα με επίσημα στοιχεία οι εκτάσεις που κάπνισαν έφτασαν σε σημεία ρεκόρ. «Ο κίνδυνος πυρκαγιών έχει επεκταθεί σε περιοχές που δεν ήταν εκτεθειμένες στο παρελθόν και μετακινείται αρκετά πέρα από τη Μεσόγειο» δήλωσε σχετικά την περασμένη εβδομάδα ο αρμόδιος επίτροπος για τη διαχείριση κρίσεων Γιάνες Λέναρτσιτς. Γι' αυτό, συνέχισε, αυτό που χρειάζεται είναι να υπάρξει «αποφασιστική και γρήγορη δράση και σε επίπεδο Ε.Ε.».

Πριν από μερικές ημέρες ο κ. Λέναρτσιτς ανακοίνωσε επίσης

πως η Κομισιόν διπλασιάζει το μέγεθος του αεροπορικού στόλου κάτω από το πρόγραμμα rescEU, με 24 αεροπλάνα και τέσσερα ελικόπτερα με βάση 10 χώρες της Ε.Ε., που περιλαμβάνουν και την Κύπρο (μαζί με την Κροατία, την Τσεχία, τη Γαλλία, τη Γερμανία, την Ελλάδα, την Ιταλία, την Πορτογαλία, την Ισπανία και τη Σουηδία). Παράλληλα, σε επιφυλακή με βάση τη Γαλλία, την Ελλάδα και την Πορτογαλία θα βρίσκονται σχεδόν 450 προσοβέστες από 11 χώρες (που περιλαμβάνουν ακόμα την Αυστρία, τη Βουλγαρία, τη Φινλανδία, τη

Γαλλία, τη Λετονία, τη Μάλτα, την Πολωνία, τη Ρουμανία τη Σλοβακία και τη Σλοβενία).

Η Κύπρος, όπως και οι πλείστες υπόλοιπες χώρες που συμμετέχουν, συνεισφέρει δύο ελαφρά αεροσκάφη. Άλλες χώρες προσφέρουν επίσης αεροπλάνα ρίψης νερού και ελικόπτερα ανάλογα με τις δυνατότητές τους. «Ο κίνδυνος των πυρκαγιών σε όλη την Ευρώπη αυξάνεται» ανέφερε σε δήλωσή του υπενθυμίζοντας τις καταστροφικές πυρκαγιές του 2022 ο κ. Λέναρτσιτς, ο οποίος είναι επικεφαλής του Κέντρου Συντονισμού Έκτακτης Αν-

ταπόκρισης της Ε.Ε., το οποίο είχε γίνει ιδιαίτερα γνωστό στα κυπριακά ΜΜΕ την περίοδο που το ίδιο χαρτοφυλάκιο βρισκόταν στα χέρια του Χρίστου Στυλιανίδη.

Το στοίχημα, όμως, των χωρών της Ε.Ε. για αντιμετώπιση των πυρκαγιών δεν περνά μόνο μέσα από τους πόρους. Μετά τις καταστροφικές περσινές φωτιές, η Κομισιόν έχει αναπτύξει ένα σχέδιο δράσης με στόχο τη βελτίωση των διοικητικών δυνατοτήτων, των γνώσεων γύρω από την πυρόσβεση, και την αύξηση των επενδύσεων στην πρόληψη σε εθνικό επίπεδο.

Εντονες ανησυχίες για τη γεωργία στη Μεσόγειο

Η κλιματική αλλαγή έχει αλυσιδωτές αντιδράσεις και στην οικονομία μέσω της γεωργίας, με ομάδα κρατών-μελών (στα οποία δεν συμπεριλαμβάνεται αυτή τη στιγμή η Κύπρος), να ζητούν οικονομική στήριξη για τον συγκεκριμένο τομέα. Μάλιστα, η Πορτογαλία παρουσίασε, μαζί με τη Γαλλία, την Ιταλία και την Ισπανία, σχετική έκθεση όπου καταγράφεται το κατεπείγον της κατάστασης. Πριν από τη συ-

Τέσσερις μεσογειακές χώρες προειδοποιούν για αλυσιδωτές αντιδράσεις στα σιτηρά και στην κτηνοτροφία, και για αύξηση των τιμών της τροφής για τα ζώα.

νάντηση των υπουργών Γεωργίας στις Βρυξέλλες στις αρχές της εβδομάδας, ο αρμόδιος Ισπανός υπουργός Λουίς Πλάνας ανέφερε πως η χώρα του κατέγραψε μείωση της βροχόπτωσης πέραν του 30% από την αρχή του υδρολογικού έτους

2022-2023. Αυτό, σημείωσε, έχει επιπτώσεις όσον αφορά στη κτηνοτροφία, καθώς περιορίζεται η δυνατότητα βόσκησης, αλλά και στην καλλιέργεια, ιδιαίτερα τις εαρινές καλλιέργειες. Η έκθεση που παρουσίασε η Πορτογαλία καταγράφει τη μνηνία πρόβλεψη του Ευρωπαϊκού Κέντρου Μεσοπρόθεσμων Μετεωρολογικών Προβλέψεων, σύμφωνα με την οποία θεωρείται πολύ πιθανόν πως η ανομβρία να συνεχιστεί στις επηρεαζόμενες περιοχές της Ε.Ε., ακόμα και να καταστεί εντονότερη. Οι τέσσερις μεσογειακές χώρες προειδοποιούν για αλυσιδωτές αντιδράσεις στα σιτηρά και στην κτηνοτροφία, και για αύξηση των τιμών της τροφής για τα ζώα, με τις επιπτώσεις να φτάνουν μέχρι και στη βιωσιμότητα των αγροκτημάτων που ήδη επηρεάζονται λόγω του πολέμου στην Ουκρανία, καθώς και στην παραγωγή λαχανικών και φρούτων. Πέρα από την ακραία ξηρασία, για την οποία καταγράφονται στοιχεία σε Πορτογαλία και Ισπανία, η έκθεση επισημαίνει πως η κλιματική αλλαγή προκαλεί τεράστια προβλήματα και στην Ιταλία με τη διαφορά πως εκεί καταγράφηκαν

Τη ραγδαία αύξηση της θερμοκρασίας στην Ευρώπη αποτύπωσε σε έκθεσή της στα τέλη Απριλίου η Υπηρεσία Κλιματικής Αλλαγής Copernicus της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

καταστροφικές πλημμύρες λόγω έντονων βροχόπτωσης σε σύντομο χρονικό διάστημα.

Επείγουσα κατάσταση

Τη ραγδαία αύξηση της θερμοκρασίας στην Ευρώπη αποτύπωσε

σε έκθεσή της στα τέλη Απριλίου η Υπηρεσία Κλιματικής Αλλαγής Copernicus της Ευρωπαϊκής Ένωσης. «Η Ευρώπη θερμαίνεται γρηγορότερα από κάθε άλλη ηπειρο τις τελευταίες δεκαετίες, με τις θερμοκρασίες να αυξάνονται με

διπλάσιο ρυθμό από τον παγκόσμιο μέσο όρο» αναφέρεται στην περίληψη της έκθεσης. Ειδικότερα, το 2022 στη δυτική Ευρώπη καταγράφηκαν θερμοκρασίες 10 βαθμών Κελσίου πάνω από τον εποχικό μέσο όρο, ενώ η νότια Ευρώπη κα-

τέγραψε αριθμό ρεκόρ ημερών «πολύ έντονες θερμικές καταπονήσεις», δηλαδή ημερών με θερμοκρασίες καύσωνα που επηρεάζουν την υγεία των πολιτών. Μάλιστα, προστίθεται, ο Οκτώβριος του 2022 ήταν ο θερμότερος Οκτώβριος που έχει καταγραφεί ποτέ στην Ευρώπη. Το 2022 ήταν για την Ευρώπη μια χρονιά ρεκόρ, καθώς ήταν το θερμότερο καλοκαίρι μέχρι σήμερα, με τη μεγαλύτερη διάρκεια ηλιοφάνειας, αλλά και ρεκόρ τήξης των παγετώνων των Άλπεων. Ήταν, ακόμα, η χρονιά με τη δεύτερη χαμηλότερη ροή ποταμών που έχει καταγραφεί, και η χρονιά με τη δεύτερη μεγαλύτερη έκταση καμένων περιοχών που έχει καταγραφεί. Η ξηρασία που καταγράφηκε, σύμφωνα με τη μελέτη, συνέβαλε επίσης σε κρίσιμη ξηρότητα του εδάφους, κάτι που συνέβαλε και σε μειωμένη βλάστηση, και αύξηση των πυρκαγιών. Ο κίνδυνος για πυρκαγιές ήταν αυξημένος στη νοτιοανατολική Ευρώπη κατά τη διάρκεια της άνοιξης, μέχρι και τον Οκτώβριο. Συνολικά 900.000 εκτάρια κάπνισαν σε πυρκαγιές στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Κυπριακές Αξίες, Παγκόσμιας Αποδοχής

1880 εργαζόμενοι παγκοσμίως	22 γραφεία παγκοσμίως	πωλήσεις σε 110 χώρες	29% των κυπριακών εξαγωγών
-----------------------------	-----------------------	-----------------------	----------------------------

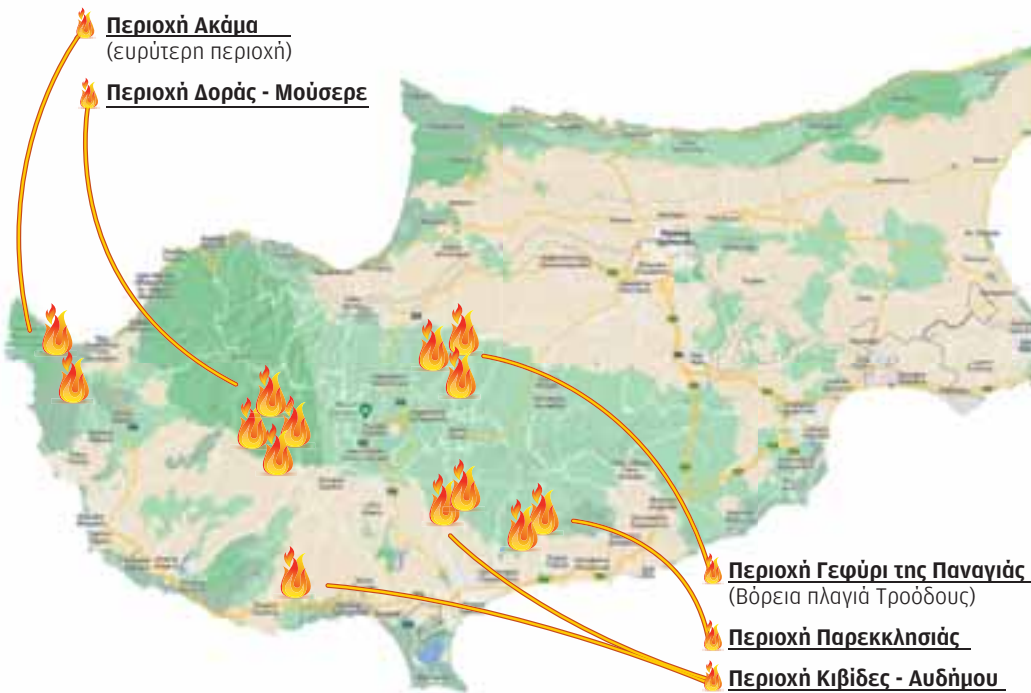
Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ

Η εκδήλωση των πρώτων πυρκαγιών πριν καλά-καλά εισέλθουμε και τυπικά στην καλοκαιρινή περίοδο απλώς μπορεί να εκληφθεί και ως προειδοποίηση για τον κίνδυνο που διατρέχει η Κύπρος να βιώσει ακραία περιστατικά καταστροφής του περιβάλλοντος από πυρκαγιές, το επόμενο διάστημα. Η επανάληψη σκανικου βεβήλωσps του περιβάλλοντος στον Αρακαπά δεν πρέπει να θεωρείται εξωπραγ-

Τα στοιχεία που έχει στη διάθεσή της η Μετεωρολογική Υπηρεσία δείχνουν πως το φετινό καλοκαίρι οι θερμοκρασίες που θα επικρατήσουν θα είναι αυξημένες σε σχέση με τον μέσο όρο θερμοκρασιών που επικρατούν κατά τους καλοκαιρινούς μήνες.

ματικό, αν ληφθούν υπόψη οι προειδοποιήσεις ειδικών ότι ο βαθμός επικινδυνότητας για τη φετινή καλοκαιρινή περίοδος είναι αυξημένος. Χαρακτηριστική είναι η τοποθέτηση του διευθυντή της Μετεωρολογικής Υπηρεσίας Κύπρου Κλεάνθη Νικολαΐδη στην «Κ», τοποθέτηση η οποία προκύπτει από τα δεδομένα που υπάρχουν και στηρίζονται στην εποχική πρόγνωση ότι οι θερμοκρασίες κατά το καλοκαίρι θα είναι αυξημένες από τις κανονικές της εποχής. «Φέτος η επικινδυνότητα πυρκαγιών είναι αυξημένη, καθώς δεν είχαμε μεγάλα ύψη βροχής στο εσωτερικό και τα ορεινά. Ως εκ τούτου ο δείκτης επικινδυνότητας για φέτος θα είναι υψηλός». Τα όσα είπε ο κ. Νικολαΐδης συγκλίνουν απόλυτα και με τις θερμοκρασίες που επικρατούσαν στις τελευταίες πυρκαγιές που εκδηλώθηκαν στην επαρχία Πάφου, μήνα Μάιο, με το θερμόμετρο σε Πόλη Χρυσοχούς και αεροδρόμιο Πάφου να είχε σκαρφαλώσει στους 37 και 38 βαθμούς Κελσίου, την ώρα που η θερμοκρασία στο εσωτερικό ήταν στους 21 βαθμούς. Το καμπανάκι που ηχεί ήδη για το καλοκαίρι, από την κλιματική αλλαγή ήταν ένα από τα κύρια ζητήματα ενημέρωσης που έκανε η Μετεω-

Περιοχές υψηλού κινδύνου για πρόκληση πυρκαγιών

Στον χάρτη της Κύπρου απεικονίζονται οι περιοχές που με βάση στοιχεία του Τμήματος Δασών παρουσιάζουν υψηλή επικινδυνότητα σε σχέση με άλλες, για πρόκληση πυρκαγιών κατά την καλοκαιρινή περίοδο.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Οι «κόκκινοι» μήνες Ιούλιος και Αύγουστος

Η κλιματική αλλαγή βασική αιτία για ξέσπασμα πυρκαγιών

ρολογική Υπηρεσία σε Πυροσβεστική προκειμένου ο μηχανισμός πυροπροστασίας να ετοιμασθεί και να ελαχιστοποιηθούν φαινόμενα καταστροφών ανάλογα με αυτά που συντελέστηκαν στην ορεινή Λάρνακα και Λεμεσό, το καλοκαίρι του 2021.

Οι «κόκκινες» περιοχές

Βασιζόμενοι στα μετεωρολογικά δεδομένα από αρχές του έτους προκύπτει το συμπέρασμα πως ο αυξημένος βαθμός επικινδυνότητας πυρκαγιών κατά την καλοκαιρινή περίοδο προδιόριζεται στο εσωτερικό και τις ορεινές περιοχές όπου η βροχόπτωση ήταν μειωμένη

σε σχέση με άλλες χρονιές. Επίσης, τα ίδια στοιχεία από τη Μετεωρολογική Υπηρεσία δείχνουν πως κατά το φετινό καλοκαίρι θα επικρατήσουν θερμοκρασίες άνω των 38 βαθμών, που είναι ο μέσος όρος στο εσωτερικό της Κύπρου. Όπως προκύπτει από τα ίδια στοιχεία, η αυξημένη επικινδυνότητα πυρκαγιών προσδιορίζεται για το μεν εσωτερικό της Κύπρου στις πεδινές περιοχές από τους πρόποδες του Τροόδους έως και τους πρόποδες του Πενταδακτύλου και ανατολικότερα στις περιοχές που υπάρχουν. Πιο ξεκάθαρη είναι η εικόνα από πλευράς Τμήματος Δασών, το οποίο έχει τον πρώτο λόγο σε ζητήματα

πυροπροστασίας και πυρόσβεσης. Σύμφωνα με τον διευθυντή του Τμήματος Χαράλαμπο Αλεξάνδρου, ιδιαίτερη προσοχή υπάρχει για πέντε περιοχές της Κύπρου.

- Περιοχή Ακάμα (ευρύτερη περιοχή)
- Περιοχή Δοράς – Μούσερε
- Περιοχή Κιβίδες – Αυδήμου
- Περιοχή Παρεκκλησιάς
- Περιοχή Γεφύρι της Παναγιάς (Βόρεια πλαγιά Τροόδους)

Η φετινή καλοκαιρινή περίοδος, αν και ξεκίνησε με ενθαρρυντικά δεδομένα από πλευρά περιστατικών, παρουσιάζει ανησυχητικές τάσεις για τα καταστροφικά αποτελέσματα των πυρκαγιών. Όπως σημειώνει

ο κ. Αλεξάνδρου, σε σχέση με την περσινή περίοδο ο αριθμός των περιστατικών φέτος είναι κάτω από τον μέσο όρο, όχι όμως και η έκταση της καμένης γης, η οποία καταγράφει αύξηση. Φαινόμενο που αποδίδεται στις ασυνήθιστα μεγάλες εντάσεις των ανέμων που επικρατούσαν και στα τελευταία περιστατικά στην Επαρχία Πάφου.

Οι μήνες, οι ώρες

Σύμφωνα με στοιχεία από τη Μετεωρολογική Υπηρεσία οι δυσκολοί έως και επικίνδυνοι μήνες για πρόκληση πυρκαγιών φέτος είναι ο Ιούλιος και ο Αύγουστος. Περίοδος κατά την οποία καταγράφεται

η ψηλότερη θερμοκρασία ετησίως. Επίσης, την ίδια περίοδο «το έδαφος και ο ατμοσφαιρικός αέρας θερμαίνονται για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα λόγω της μεγάλης διάρκειας της ημέρας». Η υγρασία στην καύσιμη ύλη έχει τα χαμηλότερα ποσοστά, ενώ το πεδίο των τοπικών ανέμων είναι περισσότερο ενισχυμένο, αφού οι θερμοκρασιακές διαφορές είναι πολύ μεγάλες. Ενδιαφέρον παρουσιάζουν και τα στοιχεία για τις ώρες κατά τη διάρκεια της ημέρας όπου αυξάνεται η επι-

Στο κομμάτι τεχνολογία και χρησιμοποίησής της για αντιμετώπιση πυρκαγιών, το Τμήμα Δασών εκτιμά πως η Κύπρος βρίσκεται σε ικανοποιητικά επίπεδα, όπως και στον τομέα των πτητικών μέσωσ με βάση τα οκτώ ελικόπτερα και πυροσβεστικά αεροπλάνα.

κινδυνότητα πρόκλησης πυρκαγιών. Όπως προσδιορίζεται από τη Μετεωρολογική Υπηρεσία, η επικίνδυνη ζώνη πρόκλησης πυρκαγιών ξεκινά από τις 12 το μεσημέρι έως τις 4 το απόγευμα. Ωστόσο, η χρονική περίοδος επιμηκύνεται Ιούλιο και Αύγουστο μέχρι τις 6 το απόγευμα.

Ο «στρατηγός» άνεμος

Κατατοπιστικά είναι και τα στοιχεία για τους ανέμους που σύμφωνα με το Τμήμα Δασών θεωρείται ο υπ' αριθμόν ένας κίνδυνος για πρόκληση και εξάπλωση πυρκαγιών. Ειδικά αναφορά γίνεται από τη Μετεωρολογική Υπηρεσία στις νότιες περιοχές κατά τις αυγινές ώρες όπου οι άνεμοι είναι βόρειοι και καταλήγουν σε ανατολικές διευθύνσεις. Μέχρι το μεσημέρι μετατρέπονται σε νοτιοανατολικοί για να ενισχυθούν στη συνέχεια μέχρι τις 4 το απόγευμα σε νοτιοδυτικούς, για να εξασθενήσουν μέχρι τη δύση του ηλίου. Όπως περιέγραφε στην «Κ» ο διευθυντής του Τμήματος Δασών στα τελευταία περιστατικά στην Πάφο η μεγαλύτερη ζημιά δεν προκλήθηκε από τις υψηλές θερμοκρασίες αλλά από τους δυνατούς ανέμους που επικρατούσαν στην περιοχή.

AIR TRACTOR 802F

- **Εξ πυροσβεστικά αεροπλάνα.** Δύο Τμήματος Δασών και τέσσερα μισθωμένα.
- **Το ένα** από τα δύο πυροσβεστικά του Τ.Δ. έχουν μεταφορική ικανότητα 2.050 λίτρων νερού/ψεκαστικού υλικού, ενώ τα άλλα πέντε 3.107 λίτρων.

KAMOV 32

- **Δύο πυροσβεστικά ελικόπτερα** με δυνατότητα μεταφοράς τριών τόνων πυροσβεστικού υλικού.
- **Ενοικιασμένα**, με έδρα την αεροπορική βάση Πάφου.

AW139

- **Τέσσερα ελικόπτερα.** Δύο της Αστυνομίας και δύο της Ε.Φ.
- **Δικινητήριο ελικόπτερο** πολλαπλού ρόλου με δυνατότητα μεταφοράς τριών τόνων νερού.

Οι προετοιμασίες, οι ελλείψεις και τα κενά

Πέρα από τις εκτιμήσεις που γίνονται για τον βαθμό επικινδυνότητας του φετινού καλοκαιριού, στο πιο σημαντικό κομμάτι της προστασίας από επίσημα κείλη εκφράζονται ανοικτά απόψεις για κενά και ελλείψεις. Ο διευθυντής του Τμήματος Δασών κ. Αλεξάνδρου με αποπλιστική ειλικρίνεια παραδέχεται πως υπάρχει θέμα στο κομμάτι επάνδρωσης του μηχανισμού αντιμετώπισης πυρκαγιών παρά το γεγονός ότι σε σχέση με την περσινή περίοδο έχουν γίνει σημαντικά βήματα. «Έχουμε προετοιμασθεί και σας διαβεβαίω καταγορηματικά πως ναι μεν έχουμε ελλείψεις σε προσωπικό και εξοπλισμό, αλλά ναι είμαστε καλύτερα από πέρυσι». Οι ελλείψεις που υπάρχουν εντοπίζονται σε ανθρώπινο δυναμικό αλλά και επίγεια μέσα. Υπό τις περιστάσεις θετικό για τον κ. Αλεξάνδρου είναι πως βρίσκεται

σε εξέλιξη η διαδικασία κάλυψης των κενών με την προκήρυξη 20 θέσεων αλλά και την προμήθεια 17 μεγάλων πυροσβεστικών οχημάτων και 25 μεσαίου τύπου. Μια διαδικασία χρονοβόρα, 18 με 24 μήνες, που όμως δεν θα αποτελέσει ανασταλτικό παράγοντα, όπως τονίζει. «Θα εργασθούμε με αυτές τις ελλείψεις» είναι η διαβεβαίωση του διευθυντή του Τμήματος Δασών. Στα θετικά της φετινής χρονιάς συγκαταλέγεται η λειτουργία τεσσάρων αυτοματοποιημένων συστημάτων ανίχνευσης πυρκαγιών με τα πρώτα αποτελέσματα να είναι θετικά.

Τα εναέρια μέσα

Εκεί που φαίνεται να υπάρχει ικανοποιητική επάρκεια είναι στα μέσα πυρόσβεσης από αέρος. Ως βάση το Τμήμα Δασών έχει στη διάθεσή του και είναι σε επιχειρη-

Στα θετικά της φετινής χρονιάς συγκαταλέγεται η λειτουργία τεσσάρων αυτοματοποιημένων συστημάτων ανίχνευσης πυρκαγιών.

σιακή ετοιμότητα οκτώ πτητικά μέσα. Η Μονάδα Πτητικών Μέσων του Τμήματος διαθέτει δύο αεροσκάφη, το ένα είναι τύπου Thrush 550P, αμερικάνικης κατασκευής κατηγορίας SEAT με κινητήρα Pratt and Whitney (Turboprop) 1.050 hp και μεταφορική ικανότητα 2.050 λίτρων νερού, και το δεύτερο αεροσκάφος τύπου AIR TRACTOR 802F, αμερικάνικης κατασκευής, κατηγορίας SEAT με κινητήρα Pratt and Whitney (Turboprop) 1.370 hp και μεταφορική ικανότητα 3.017 λίτρων νερού. Τις προσπάθειες επιτήρησης και πυρόσβεσης ενισχύουν 4 μισθωμένα αεροπλάνα τύπου AIR TRACTOR, 2 ελικόπτερα KAMOF μέσα τα οποία επιχειρούν από το αεροδρόμιο Λάρνακας, Πάφου και Ακρωτηρίου, όπου διατηρούνται οι κατάλληλες υποδομές για υποστήριξη των επιχειρήσεων με το Τμήμα Δασών να έχει εισηγηθεί

την απόκτηση άλλων δύο πυροσβεστικών αεροπλάνων. Επίσης, σε μια προσπάθεια μείωσης του χρόνου επιχειρησιακών δυνατοτήτων σχεδιάστηκε και υλοποιείται η κατασκευή νέου διαύλου στην περιοχή Μάμμαρι, από το οποίο τα αεροσκάφη θα μπορούν να ανεφοδιάζονται με νερό και αφρό πυρόσβεσης. Στα οκτώ ετοιμοπόλεμα πτητικά μέσα θα πρέπει να προστεθούν τα ελικόπτερα της Εθνικής Φρουράς και Αστυνομίας, τέσσερα στον αριθμό, και δύο των βρετανικών βάσεων που συνδράμουν στις προσπάθειες ανάλογα με τις ανάγκες που υπάρχουν.

Επικουρικά η Κύπρος λαμβάνει βοήθεια από γειτονικές χώρες, όπως έγινε με την πυρκαγιά στον Αρακαπά, και μέσω του ευρωπαϊκού μηχανισμού πολιτικής προστασίας το RescEU το οποίο και φέτος θα είναι διαθέσιμο και για την Κύπρο.

Της **ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ**

Η είδηση ότι η ηγεσία του Δημοκρατικού Συναγερμού ετοιμαζόταν να ανηφορίσει σύσσωμη τον Λόφο του Προεδρικού για συνάντηση με τον Νίκο Χριστοδουλίδη, είχε προκαλέσει σωρεία συζητήσεων στα συναγερμικά πηγαδάκια τις τελευταίες μέρες. Δεν ήταν μόνο ότι αυτή θα ήταν η τρίτη φορά που η Αννίτα Δημητρίου θα επισκεπτόταν στο πολύ σύντομο διάστημα εκλογής του, τον Νίκο Χριστοδουλίδη, ούτε ότι αυτή διευθετήθηκε αμέσως μετά τη γεμάτη ερωτηματικά παρουσία του Νίκου Αναστασιάδη στο Προεδρικό αλλά και ότι στους πιο καχύποπτους θα αποστελλόταν υπογείως το μήνυμα πως ο κατά τα άλλα αντιπολιτευόμενος Συναγερμός συντονίζεται κατά κάποιο τρόπο με την κυβέρνηση Χριστοδουλίδη. Την παρατήρηση περί λανθασμένης εικόνας που θα έβγαине προς τα έξω έκανε πρώτος ο βουλευτής Αμμοχώστου Κυριάκος Χατζηγιάννης στο κοινό group chat που έχουν στελέχη και ηγεσία, με τον εκπρόσωπο Τύπου του ΔΗΣΥ Ονούφριο Κουλλά να ανταπαντά πως η σύνθεση της ομάδας που θα συναντούσε τον Πρόεδρο Χριστοδουλίδη δεν είχε ακόμη αποφασιστεί. Η ενόχληση στελεχών αλλά και η σημειολογία όλου αυτού φαίνεται να έπαιξαν τον δικό τους ρόλο στην τελική σύνθεση, καθώς στο Προεδρικό παρουσιάστηκαν τελικά η πρόεδρος του ΔΗΣΥ Αννίτα Δημητρίου

Ενισχύεται η φημολογία περί ανασχηματισμού, πριν από τους 18 μήνες, καθώς οι κυβερνητικές διαρροές θέλουν τον Νίκο Χριστοδουλίδη δυσρεστημένο τουλάχιστον από τρεις υφυπουργούς,

και ο αναπληρωτής πρόεδρος Ευθύμιος Δίπλαρος. Η μεγάλη εικόνα και το μεγάλο ερώτημα βεβαίως, που ξεπερνά το ποιο παρευρέθηκαν στο Προεδρικό και τι ακριβώς συζητήσαν, είναι ποια τελικά θα είναι η σχέση ΔΗΣΥ και κυβέρνησης, ποιο είναι το κόστος της κυβέρνησης από την αντιπαράθεση με τον Συναγερμό και πώς ο ΔΗΣΥ θα καταφέρει να διασφαλίσει αυτό που αποφάσισε πολύ πρόσφατα: να έχει ρόλο υπεύθυνος αντιπολιτεύσης.

Λανθασμένα μηνύματα

Η αλήθεια είναι πως η Αννίτα Δημητρίου φρόντισε από την αρχή της εκλογής της να ξεκαθαρίσει μέσω των επιλογών της και των πολιτικών της, πως ο ΔΗΣΥ θα βρίσκεται απέναντι από την κυβέρνηση Χριστοδουλίδη. Καθόλου τυχαία και η αναφορά της φεύγοντας από το Προεδρικό την προηγούμενη Τετάρτη πως ο ΔΗΣΥ ανήκει στην αντιπολίτευση «για να λήξει και αυτό το θέμα που συνεχώς επανέρχεται». Πρώτη κίνηση ήταν να επικυρώσει από το συνέδριο του ΔΗΣΥ την απόφαση του Πολιτικού Γραφείου ότι το κόμμα θα βρίσκεται στην αντιπολίτευση, κλείνοντας έτσι ταμπάκια που μιλούσαν για συμπόρευση. Η δεύτερη ήταν να στείλει το μήνυμα στο Ευρωπαϊκό Λαϊκό Κόμμα πως η εμπλοκή υπουργών της κυβέρνησης Χριστοδουλίδη δεν θα γίνει ανεκτή

από τον ΔΗΣΥ. Οι λόγοι και οι ερμηνείες βεβαίως ποικίλουν. Δεν είναι λίγοι εκείνοι που εκτιμούν πως ο προεκλογικός για το 2028 ξεκίνησε από τώρα με κύριους διεκδικητές τους Χριστοδουλίδη και Δημητρίου. Είναι λοιπόν σίγουρα ένα παιχνίδι εξουσίας, είναι όμως, και θέμα ουσίας.

Η Αννίτα Δημητρίου αντιλαμβάνεται ότι μετά την επικράτηση στελεχών όπως οι Δίπλαρος, Πελεκάνος, Κάρουλλας τίθεται ζήτημα στέγης για τη φιλελεύθερη τάση του ΔΗΣΥ, την οποία θέλει με κάθε τρόπο να διατηρήσει κοντά, καθώς οι εκλογές έρχονται σε λιγότερο από ένα χρόνο και ο κίνδυνος είναι πως θα υπάρξουν διαρροές τόσο από το φιλελεύθερο ακροατήριο όσο και από το πιο σκληρό που

φλερτάρει με το ΕΛΑΜ. Θέλει βεβαίως να διαψεύσει εκείνες τις φωνές, ακόμα και εντός ΔΗΣΥ, που αμφισβητούν την επάρκεια της ηγεσίας της, ότι δηλαδή την ποδηγετούν, είτε ο Νίκος Αναστασιάδης είτε ο Αβέρωφ Νεοφύτου. Γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο θέλησε να πάρε μέχρι τέλους το ζήτημα της απομάκρυνσης των υπουργών της κυβέρνησης Χριστοδουλίδη από το Ευρωπαϊκό Λαϊκό Κόμμα.

Το παρασκήνιο και το ΕΛΚ

Δεν ήταν άλλωστε η ίδια που αποφάσισε τη συμπερίληψη του Νίκου Χριστοδουλίδη στο Ευρωπαϊκό Λαϊκό Κόμμα, αλλά ο Αβέρωφ Νεοφύτου υπό την εσωκομματική πίεση ενόσω ήταν ακόμα υποψήφιος για την προεδρία του κόμμα-

τος. Πολιτικοί κύκλοι σημειώνουν βέβαια πως ενώ και η ίδια ήταν θετική στην παρουσία Χριστοδουλίδη, φέρεται να εκτίμησε πως η παρουσία του θα επισκιάζει και την ίδια και το κόμμα, και γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο ήθελε να θέσει κάποια όρια στη συμμετοχή της κυβέρνησης. Κύκλοι, πάντως, των Βρυξελλών θεωρούν πολύ ωφέλιμη τη συνεννόηση της κυβέρνησης Χριστοδουλίδη με το Ευρωπαϊκό Λαϊκό Κόμμα, όπως επίσης επιδιώκει και η κυβέρνηση Χριστοδουλίδη, καθώς όπως σημειώνουν κυβερνητικά στελέχη, μόνο το Ευρωπαϊκό Λαϊκό Κόμμα ήταν ανέκαθεν στο πλευρό της Κύπρου. Κατά τη συζήτηση στο Προεδρικό η Αννίτα Δημητρίου φέρεται να έβαλε την κόκκινη γραμμή στη συμμετοχή των υπουργών,

με τον Πρόεδρο Χριστοδουλίδη να ρίχνει το μπαλάκι στο Ευρωπαϊκό Λαϊκό Κόμμα. Αυτό αναμένεται να ξεκαθαρίσει πλήρως στη Σύνοδο Κορυφής που θα πραγματοποιηθεί τέλος Ιουνίου μεταξύ Μάνφρεντ Βέμπερ, Νίκου Χριστοδουλίδη και Αννίτας Δημητρίου. Αυτό που επιδιώκεται πάντως τόσο από τις Βρυξέλλες όσο και από την κυβέρνηση Χριστοδουλίδη ως χρυσή τομή, είναι ο συντονισμός των υπουργών Εξωτερικών και Εσωτερικών με το Ευρωπαϊκό Λαϊκό Κόμμα, καθώς το Εξωτερικών (για τα θέματα της Τουρκίας) και το Εσωτερικών (για το μεταναστευτικό) θεωρούνται υψίστης σημασίας τομείς συντονισμού για το Ευρωπαϊκό Λαϊκό Κόμμα. Θα διαπιστωθεί συνεπώς το επόμενο διάστημα κατά πόσο

με την κυβέρνηση. Καθόλου τυχαία και η πρόσφατη προσπάθεια ταύτισης του ΔΗΣΥ με το ΑΚΕΛ από την κυβέρνηση ούτως ώστε να προκαλέσει την ενόχληση του Συναγερμού, αλλά κυρίως εκείνου του συναγερμικού ακροατηρίου που στήριξε στον β' γύρο τον Νίκο Χριστοδουλίδη και διαφώνησε με την πολιτική της υπέρβασης.

Think tank για Αβέρωφ

Όσο, όμως, ο Νίκος Χριστοδουλίδης προσπαθεί να επαναπροσδιορίσει τη σχέση που έχει με τη νέα ηγεσία του ΔΗΣΥ, ο Αβέρωφ Νεοφύτου φαίνεται έτοιμος για νέες πολιτικές κινήσεις. Στις 7 Ιουνίου έχει προσκαλέσει μία μεγάλη ομάδα συναγερμικών στελεχών και φίλων σε γνωστό εστιατόριο της πρωτεύουσας ούτως ώστε να μιλήσει, μεταξύ άλλων, και για την πρωτοβουλία δημιουργίας think tank. Εδώ και μέρες άλλωστε βρίσκεται σε διαβουλεύσεις με στελέχη του κόμματος για ενεργή εμπλοκή, ενώ επικεφαλής, όπως διαρρέεται, θα είναι γνωστό πρόσωπο στέλεχος ελεγκτικού οίκου. Ο τέως πρόεδρος του ΔΗΣΥ Αβέρωφ Νεοφύτου θέλει να διατηρήσει πρωταγωνιστικό ρόλο στις εξελίξεις και φαίνεται να εκτιμά πως μπορεί να το κάνει μέσω των πρωτοβουλιών που θα αναλάβει. Ήδη έχει ανακοινώσει την πρωτοβουλία του για πρόταση που θα διδαι το δικαίωμα ψήφου από τα 17 χρόνια.

Προς αναζήτηση φόρμουλας συνεννόησης

Οι διαφωνίες που υπάρχουν κάτω από το χαλί μεταξύ Πινδάρου και Λόφου, οι φόβοι και οι ισορροπίες δυνάμεων

Η Αννίτα Δημητρίου επανέλαβε στο προαύλιο του Προεδρικού ότι ανήκει στην αντιπολίτευση «για να λήξει και αυτό το θέμα που συνεχώς επανέρχεται», στέλνοντας το μήνυμα πως οι πιέσεις από στελέχη και κόσμο για το πού τελικά ανήκει ο ΔΗΣΥ ήταν συνεχείς.

Ενας φημολογούμενος ανασχηματισμός

Πέραν όμως της προσπάθειας ταύτισης του ΔΗΣΥ με το ΑΚΕΛ, η αλήθεια είναι πως ο Νίκος Χριστοδουλίδης φέρεται να προβληματίζεται για την αντιπολιτευτική τάση που διατηρεί ο Συναγερμός. Και αυτό γιατί οι αρχικές εκτιμήσεις που έκανε το περιβάλλον του ήταν ότι με την αποχώρηση Νεοφύτου από το κάδρο, ο ΔΗΣΥ θα αναγκαζόταν να συστρατευθεί με την κυβέρνηση Χριστοδουλίδη. Σε ένα τέτοιο σενάριο θα προχωρούσε αμέσως σε ανασχηματισμό, διορθώνοντας την εικόνα που προκάλεσαν

διάφοροι «αδύναμοι κρίκοι» στο υπουργικό. Κάτι τέτοιο δεν γίνεται επί του παρόντος, με συναγερμικά στελέχη, ωστόσο, να θεωρούν ότι η συζήτηση για το πού θα βρίσκεται τελικά ο ΔΗΣΥ, θα επανέλθει στο προσκήνιο μετά τις δημοτικές/ευρωεκλογές και αναλόγως του αποτελέσματος. Αυτό βεβαίως δεν εμποδίζει το να συζητείται στο παρασκήνιο το ενδεχόμενο ανασχηματισμού του υπουργικού συμβουλίου, πριν από τους 18 μήνες.

Όπως διαρρέεται από κυβερνητικούς

κύκλους ο Νίκος Χριστοδουλίδης είναι δυσχερестημένος από τους τρεις υφυπουργούς (Χατζηγιάννη, Χατζηζαχαρία, Κουμή) και ενός εκ των υπουργών. Η φημολογία περί αποχώρησης του Μιχάλη Χατζηγιάννη μέσα στον προσεχή μήνα ενισχύεται συνεχώς, ωστόσο πολιτικοί κύκλοι εκτιμούν πως ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας δεν πρόκειται να κάνει κάτι τέτοιο τόσο σύντομα, καθώς θα αποτελεί παραδοχή ήττας, εκτός αν προκληθούν νέες κρίσεις που θα πρέπει να διαχειριστεί.

ΑΡΘΡΟ / Του **ΔΗΜΗΤΡΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ**

Ισονομία και ισοπολιτεία

Την Τετάρτη, στη συνεδρίαση της Επιτροπής Θεσμών στη Βουλή, είδαμε τη νομοθεσία για το Πόθεν Έσχες των πολιτικών. Να θυμίσω εδώ πως η νομοθεσία, που θα ψηφιστεί μέχρι το καλοκαίρι, προνοεί ηλεκτρονική υποβολή των δηλώσεων, βελτίωση της δήλωσης ούτως ώστε να δηλώνεται και η περιουσία των εταιρειών, συνολικότερη δήλωση της κινητής περιουσίας, δήλωση ανά έτος ή διετία και όχι τριετία, και ενίσχυση του ελέγχου, από ειδικό ή ειδικούς που θα συνεπικουρούν την επιτροπή του κοινοβουλίου ούτως ώστε ο έλεγχος

να είναι πληρέστερος και σωστότερος. Η νομοθεσία για τους πολιτικούς, βουλευτές και υπουργούς θα περάσει. Και θα βελτιώνει κατά πολύ το πλαίσιο και τον έλεγχο. Το ίδιο θα ισχύσει και για τα δημόσια πρόσωπα, τη δεύτερη νομοθεσία που διέπει τα ζητήματα του πόθεν έσχες. Βεβαίως, από εκεί και πέρα χρειάζεται να δούμε πώς καλύπτονται και τα άλλα κενά. Το κυρίαρχο, στη δική μου αντίληψη, είναι τα όσα αφορούν τους δικαστές. Τη δικαστική εξουσία, που με βάση απόφαση δικαστηρίου, δεν μπορεί κανείς άλλος πλιν των ιδίων να ρυθ-

μίζουν τα του οίκου τους. Δηλαδή, να αυτορρυθμίζονται, να βρουν οι ίδιοι τον τρόπο, να καταθέτουν τις δηλώσεις του πόθεν έσχες. Η αναμονή αυτή χρονολογείται από το 2017. Είναι από τότε που περιμένουμε.

Μια μεγάλη αξία του κοινοβουλίου είναι ο κοινοβουλευτικός έλεγχος που οφείλουμε να κάνουμε. Και η άσκηση πολιτικής πίεσης για να διορθωθούν πολλά κακώς κείμενα. Αν δεν υπογραμμίζουμε εμείς, στη Βουλή, αυτά τα ζητήματα, δεν θα μάθει και δεν θα ασχοληθεί κανείς με το αν προχωρούν ή δεν προ-

χωρούν οι δικαστές με αυτό το ζήτημα. Όσο κι αν δεν είναι θέμα κυρίαρχης επικαιρότητας ή μεγάλου ενδιαφέροντος, είναι ένα ουσιαστικότατο ζήτημα. Που έχει να κάνει με την ποιότητα της δημοκρατίας, την εμπιστοσύνη προς τη δικαιοσύνη.

Αντίστοιχο ζήτημα είναι οι δηλώσεις πόθεν έσχες των δημόσιων υπαλλήλων, των διευθυντών τμημάτων, αυτών που έχουν πραγματική εξουσία και είναι εκ της θέσεώς τους εκτεθειμένοι. Από μια κλίμακα και πάνω, η Επιτροπή Δημόσιας Υπηρεσίας οφείλει να εφαρμόσει

τη νομοθεσία που ήδη υπάρχει. Θα είναι καλό, πολύ καλό για όλους τους δημόσιους λειτουργούς, θα ενισχύσει τη διαφάνεια αλλά και την εμπιστοσύνη, προφανώς και τη φήμη του συνόλου των δημοσίων λειτουργών.

Εμείς στο κοινοβούλιο, στην Επιτροπή Θεσμών θα συνεχίσουμε να αναδεικνύουμε ζητήματα που ενισχύουν τους θεσμούς και το επίπεδο της δημοκρατίας. Οφείλουμε να αξιοποιήσουμε τη δύναμη που έχουμε από το Σύνταγμα, από τους πολίτες και να επιστρέψουμε πίσω στην κοινωνία αυτήν την εμπιστο-

σύνη μέσα από τις πράξεις μας. Αυτός είναι ο ρόλος μας, αυτή είναι η υποχρέωσή μας. Για την ισονομία και την ισοπολιτεία, έχουν γραφτεί πολλά, ειπώθηκαν πολλά περισσότερα. Δεν έχουν όμως καμία αξία αν δεν προχωρούμε μέσα από εφαρμοσμένη πολιτική σε πράξεις που θα αυξάνουν το αίσθημα δικαίου ανάμεσα στους πολίτες. Αυτό θα συνεχίσουμε να κάνουμε.

Ο κ. Δημήτρης Δημητρίου είναι Βουλευτής Λευκωσίας ΔΗΣΥ, πρόεδρος Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Θεσμών twitter: @dmdemetriou

Η ώρα για τα επισκέψιμα αγροκτήματα

Για τι καλείται να ψηφίσει η Βουλή, για καμουφλαρισμένα «ξενοδοχεία» ή για μορφή εναλλακτικού τουρισμού;

Του ΠΑΥΛΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ

Την εμπειρία της διαμονής σε μία φάρμα ή αγρόκτημα της κυπριακής υπαίθρου, συνοδευόμενη από δραστηριότητες και γεύμα, επιδιώκει να εισαγάγει από το εξωτερικό η πρόταση νόμου για ίδρυση και λειτουργία επισκέψιμων αγροκτημάτων. Πόσο αθώα, όμως, είναι η συγκεκριμένη πρόταση; Γιατί αντιμετωπίζεται από κάποιες φωνές με ανησυχία και σε ποιο βαθμό δικαιολογείται ο εφησυχασμός στην αντίθετη άποψη; Αυτά είναι ερωτήματα που θα την συνοδεύουν μέχρι την ψήφιση της στην Ολομέλεια της Βουλής την επόμενη Πέμπτη.

Όπως εκτιμάται, η πρόταση νόμου του βουλευτή του ΔΗΣΥ Αβέρωφ Νεοφύτου θα ψηφιστεί. Στην ολοκλήρωση του κύκλου συζητήσεων στην Κοινοβουλευτική Επιτροπή Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, συνέτεινε η αποδοχή του νομοσχεδίου από τις εμπλεκόμενες υπηρεσίες του κράτους (Πολεοδομία και Τμήμα Περιβάλλοντος) και της πλειοψηφίας των βουλευτών-μελών της Επιτροπής, μετά τη συμπερίληψη διενέργειας στρατηγικής μελέτης πριν από την ανάπτυξη ενός επισκέψιμου αγροκτήματος. Όμως, την ίδια ώρα δεν έγινε κατορθωτό να διασκεδαστούν οι ανησυχίες και οι προβληματισμοί κομμάτων της Βουλής, που εναρμονίζονται με τη στάση του συνόλου του περιβαλλοντικού κινήματος στην Κύπρο –μαζί τους και οι κυνηγοί, με αποτέλεσμα την περασμένη Τρίτη να κατατεθούν στην Επιτροπή Εμπορίου τρεις δέσμες τροπολογιών, από το ΑΚΕΛ, το Κίνημα Οικολόγων -Συνεργασία Πολιτών και από τα δύο κόμματα μαζί. Οι τροπολογίες, οι οποίες δεν είναι λίγες, ξεπερνώντας τις 25 αριθμητικά και σε έκταση 17 σελίδων, είναι κυρίως η μεταφορά στο νομοσχέδιο όλων των περιορισμών για τα επισκέψιμα αγροκτήματα στο Τοπικό Σχέδιο Ακάμα. Ενδεικτικά αγγίζονται:

Οι περιοχές. «Απαγόρευση ανάπτυξης επισκέψιμων αγροκτημάτων σε όλες τις ζώνες προστασίας, σε λατομικές ζώνες και σε περιοχές της υπαίθρου που εκτελούνται λατομικές ή μεταλλευτικές εργασίες, σε βάθος μέχρι και διακόσια (200) μέτρα από το όριο των περιβαλλοντικά ευαίσθητων περιοχών (ΠΕΠ), σε δασικές περιοχές και σε ζώνη προστασίας της παραλίας». Επίσης: «Να διασφαλιστεί ότι, στο πλαίσιο του καθορισμού των περιοχών ανάπτυξης και λειτουργίας επισκέψιμων αγροκτημάτων, θα τηρούνται οι πρόνοιες των διατάξεων τα οποία εκδίδονται δυνάμει των διατάξεων του περί Προστασίας και Διαχείρισης της Φύσης και της Άγριας Ζωής Νόμου και του περί Προστασίας και Διαχείρισης Άγριων Πτηνών και Θηραμάτων Νόμου».

Οι δικαιοίχοι. «Να δοθεί δικαίωμα

Το «επισκέψιμο αγρόκτημα» στο εξωτερικό έχει ιστορικές καταβολές, με βοηθητικές εγκαταστάσεις διαμονής, σε παραδοσιακή μορφή. Βρίσκεται στο μέσο μεγάλων εκτάσεων καλλιεργειών ή/και βοσκής, μακριά από κατοικημένες περιοχές και είναι συνήθως ο χώρος διαμονής του αγρότη. Στη φωτογραφία επισκέψιμο αγρόκτημα στη Νέα Ζηλανδία.

υποβολής αίτησης για έκδοση άδειας λειτουργίας επισκέψιμου αγροκτήματος σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα, τα οποία είναι εγγεγραμμένα στο Μητρώο Αγροτών και Γεωργικών Εκμεταλλεύσεων και αποδεδειγμένα ασκούν γεωργική ή και κτηνοτροφική δραστηριότητα τα τελευταία τουλάχιστον πέντε χρόνια».

Η δόμηση. «Το μέγιστο δομήσιμο εμβαδόν στα επισκέψιμα αγροκτήματα, τα οποία συνδυάζουν τη γεωργική ή και κτηνοτροφική δραστηριότητα, με διαμονή και διανυκτέρευση, να μην υπερβαίνει τα από εξακόσια (600) τετραγωνικά μέτρα».

Η έκταση. «Δικαίωμα υποβολής αίτησης για έκδοση άδειας λειτουργίας επισκέψιμου αγροκτήματος να έχουν φυσικά ή νομικά πρόσωπα των οποίων το τεμάχιο γης, για το οποίο αιτούνται άδεια λειτουργίας, έχει εμβαδόν τουλάχιστον 6.000 τετραγωνικά μέτρα και τουλάχιστον το 80% του εμβαδού αυτού διατίθεται για γεωργική ή και κτηνοτροφική δραστηριότητα».

Ο μέγιστος αριθμός κλινών για διαμονή και διανυκτέρευση: **15**.

Ο μέγιστος αριθμός ατόμων στον χώρο εστίασης: **25**.

Αφαιρούνται δραστηριότητες από τις κύριες χρήσεις ενός αγροκτήματος, όπως η αλιεία, ενώ άλλες προστίθενται, όπως η μελισσοκομία.

Οι ανησυχίες

Όπως δήλωσε στην «Κ», ο πρόεδρος του Κινήματος Οικολόγων -Συνεργασία Πολιτών, Χαράλαμπος Θεοπέμπτου, τροπολογίες όπως οι πιο πάνω συντάχθηκαν ώστε να περιοριστούν –είναι αδύνατον, κα-

«Προφάσεις εν αμαρτίαις» χαρακτηρίζει τις αναφορές για επιδείνωση της διάσπαρτης δόμησης στην ύπαιθρο, ο πρόεδρος της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Εμπορίου και βουλευτής του ΔΗΣΥ, Κυριάκος Χατζηγιάννης.

«Αδικαιολόγητη βιασύνη προώθησης μιας νέας μορφής τουριστικών μονάδων, ξένων με την κυπριακή κλίμακα και πραγματικότητα», βλέπει η ΟΠΟΚ.

τά την εκτίμησή του, να εξαλειφθούν– οι κινδύνοι, σε σχέση με την επιδείνωση της διάσπαρτης δόμησης στην ύπαιθρο και τη δημιουργία μικρών καμουφλαρισμένων «ξενοδοχείων» όπου υπάρχει γεωργική γη. Επίσης, τόνισε ότι έχουν ενταχθεί πρόνοιες, ώστε να μη «φυτρώσει» στη μέση του πουθενά κάποια δόμηση -μεγαθήριο. Την ίδια ώρα, δεν κρύβει την ανησυχία του ότι γεωργοί και αγρότες μπορούν να τύχουν εκμετάλλευσης από μεγαλοεπιχειρηματίες. Όπως

ανέφερε, «στο εξωτερικό αυτά τα αγροκτήματα δημιουργούνται για να έχει ένα επιπλέον εισόδημα ο κτηνοτρόφος ή ο γεωργός. Κυρίως πρόκειται για φάρμες ή γεωργική γη που προϋπήρχαν και οι φιλοξενούμενοι διαμένουν στην οικία του ιδιοκτήτη, σε επιπλέον ένα -δύο δωμάτια. Τώρα στην Κύπρο θέλουμε να κάνουμε κάτι διαφορετικό. Δεν γίνεται να είσαι εσύ γεωργός και να έρθω εγώ και να σου πω “ρε κουμπάρε, είμαι επιχειρηματίας, να κάνουμε ένα μικρό ξενοδοχείο στη γη σου, επειδή ο ένας από τους δυο μας είναι γεωργός”». Όσον αφορά την αφαίρεση της αλιείας από τις κύριες χρήσεις ενός αγροκτήματος, εξήγησε ότι με αυτόν τον τρόπο αποκλείεται η δημιουργία παραλιακών «ξενοδοχείων».

Για τον Ομοσπονδία Περιβαλλοντικών Οργανώσεων Κύπρου η πρόταση νόμου προκαλεί ανησυχίες. «Είναι πρόχειρη, επιφανειακή και στερείται ουσιαστικού περιεχομένου και πραγματικού ενδιαφέροντος για την ύπαιθρο, το αγροτικό περιβάλλον και την έννοια της αειφορίας που πρέπει να χαρακτηρίζει τη γεωργική ή/και κτηνοτροφική, καθώς και την τουριστική ανάπτυξη», δήλωσε στην «Κ» εκ μέρους της ΟΠΟΚ ο αρχιτέκτονας -πολεοδόμος Πανίκος Παναγίδης. «Τα χαρακτηριστικά αυτά φανερώνουν αδικαιολόγητη βιασύνη προώθησης απλώς και μόνο επειδή το ήθελε. Αντίστροφα, η Ευρώπη έχασε τον ύπνο της και έκανε σκοπό της ένωσης της να γίνει η πρώτη κλιματικά ουδέτερη ήπειρος μέχρι το 2050. Στην Ελλάδα η πολιτική βρίσκεται κάπου στη μέση. Από τη μια, η πρόθεση στην Ευρώπη την αναγκάζει σε μια επιβεβλημένη συμμόρφωση. Από την άλλη, όλοι συνεχίζουν να δρουν ως εάν να συμβαίνει απολύτως τίποτα, κάτι που αποτυπώνεται και στη διαχρονική αδυναμία του οικολογικού κινήμα-

θώς και της συνεκτικής/συμπαγούς αειφόρου οικοδομικής ανάπτυξης. Η μορφή αυτή παραπέμπει στην καταστροφική πολιτική της μεμονωμένης κατοικίας, εκτός ορίων ανάπτυξης, την οποία, στην περίπτωση του “Τοπικού Σχεδίου Ακάμα”, φαίνεται ξεκάθαρα να υποβοηθάει πлагίως».

Διαφωνούν και οι κυνηγοί

Εντελώς αντίθετοι με τη δημιουργία των επισκέψιμων αγροκτημάτων σε ολόκληρη την κυπριακή ύπαιθρο παρουσιάζονται οι οργανωμένοι κυνηγοί. Ο πρόεδρος της Κυπριακής Ομοσπονδίας Κυνηγίου και Διατήρησης Άγριας Ζωής, Ηλίας Πεκρής, μετέφερε στην «Κ» τη θέση τους, ότι «δεν δικαιολογείται οποιαδήποτε επέμβαση στο φυσικό περιβάλλον, είτε είναι από μεμονωμένη κατοικία, είτε από κεκαλυμμένα “ξενοδοχεία”, που τα ονομάζουν κάποιοι επισκέψιμα αγροκτήματα». Σημείωσε ότι όπως η Ομοσπονδία είχε σταθεί απέναντι στα επισκέψιμα αγροκτήματα μέσα στο Τοπικό Σχέδιο του Ακάμα, με αποτέλεσμα να τεθούν κάποιοι περιορισμοί -δικλίδες ασφαλείας, όπως ο περιορισμός του αριθμού τους, της έκτασής τους και της απόστασής τους από τις περιοχές ανάπτυξης, απομακρυνοντάς τα σημαντικά από τις περιοχές Natura, έτσι θα σταθεί απέναντι και σε αυτήν την περίπτωση.

Τι ισχύει στο εξωτερικό

Τι σημαίνει όμως «επισκέψιμο αγρόκτημα (Ε.Α.)» στο εξωτερικό; Σύμφωνα με τον Πανίκο Παναγίδα της ΟΠΟΚ, στις ευρωπαϊκές χώρες το Ε.Α. έχει ιστορικές καταβολές και περιλαμβάνει βοηθητικές εγκαταστάσεις διαμονής κ.ά., σε παραδοσιακή κυρίως μορφή. Βρίσκεται στο μέσο μεγάλων εκτάσεων καλλιεργειών ή/και βοσκής, μακριά από κατοικημένες περιοχές και είναι συνήθως ο χώρος διαμονής του αγρότη, ο οποίος βρίσκεται σε άμεση επαφή με τον χώρο παραγωγής, χωρίς να χρειάζεται να διανύει καθημερινά μεγάλες αποστάσεις, από και προς το αγρόκτημά του (βιώσιμη κινητικότητα). Η διαμονή επισκεπτών προέκυψε αργότερα και φυσιολογικά. «Σε ένα μικρό νησί όπως η Κύπρος, που είναι διάσπαρτο με χωριά, σε άμεση επαφή με τα μικρά συνήθως κτήματά τους, δεν είχαμε τέτοια Ε.Α. με εγκαταστάσεις διαμονής.

Ο αγρότης κατοικούσε στο χωριό του και ήταν βιωματικά, κοινωνικά και οικονομικά ενεργό και αναπόσπαστο μέλος της κοινότητάς του. Συνεπώς, η ανάπτυξη Ε.Α., με οικοδομές μέχρι και 600 τ.μ. (βλ. Τοπικό Σχ. Ακάμα) παραγνώνει τα κυπριακά δεδομένα και την κοινωνική ανάγκη και δυνατότητες ανάπτυξης γνήσιου αγρο-οικοτουρισμού, μέσα στα ίδια τα χωριά» πρόσθεσε.

Απόλυτα συγκροτημένη πρόταση

Απέναντι στους προβληματισμούς που εκδηλώνονται για την πρόταση νόμου, που θα οδηγηθεί την ερχόμενη Πέμπτη στην Ολομέλεια της Βουλής για ψήφιση, ο πρόεδρος της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Εμπορίου και βουλευτής του ΔΗΣΥ, Κυριάκος Χατζηγιάννης, είναι καθοριστικός. Σε σχέση με τις τροπολογίες που κατατέθηκαν στην Επιτροπή την περασμένη Τρίτη, είπε ότι ορισμένες είναι «εκτός τόπου και χρόνου» και ότι αποσκοπούν στο να παρεμποδίσουν τη λειτουργία του θεσμού των επισκέψιμων αγροκτημάτων. «Η πρόταση είναι απόλυτα συγκροτημένη και με συγκεκριμένη φιλοσοφία, ως εκ τούτου, καλούμε όλες τις πολιτικές δυνάμεις να την στηρίξουν με τρόπο που να μην επιχειρήσουν να αλλάξουν τη φιλοσοφία. Ο σκοπός μας είναι να αξιοποιήσουμε τις δυνατότητες που παρέχονται από πλευράς αγοράς, δημιουργώντας επισκέψιμα αγροκτήματα. Θα πρέπει να τονίσουμε ότι το επισκέψιμο αγρόκτημα εν πρώτοις αφορά πρόσθετη δραστηριότητα σε υφιστάμενη γεωργική δραστηριότητα, και ως εκ τούτου, στις πλείστες των περιπτώσεων οι πρωτοβουλίες θα ξεκινούν από τους ίδιους τους γεωργούς» είπε. Τις ανησυχίες που αφορούν την επιδείνωση της διάσπαρτης δόμησης στην ύπαιθρο και τη δημιουργία καμουφλαρισμένων μικρών «ξενοδοχείων», ο κ. Χατζηγιάννης τις χαρακτήρισε «προφάσεις εν αμαρτίαις». «Εμείς ξεκάθαρα τονίζουμε στην πρόταση ότι κάποιος για να δημιουργήσει οποιοδήποτε επισκέψιμο αγρόκτημα, πρέπει να έχει ως βάση του τη γεωργική δραστηριότητα, να είναι από πριν εγγεγραμμένος στο Μητρώο Αγροτών. Υπάρχουν χιλιάδες επισκέψιμα αγροκτήματα στο εξωτερικό, γιατί είναι χώρες, οι οποίες επιδιώκουν, όπως και εμείς, να δημιουργήσουν δυνατότητες και στην ύπαιθρο, για να συμπληρώνουν το εισόδημά τους οι γεωργοί, μάλιστα με δραστηριότητες που πηγαίνουν μέσα από τη σοφία τους, μέσα από την εμπειρία τους. Είναι απόλυτα συμβατές με τις απαιτήσεις προστασίας του περιβάλλοντος, καμία έκπτωση δεν θα γίνει σε σχέση με το περιβάλλον. Δεν θεωρώ ότι οι επιφυλάξεις, οι οποίες εκφράζονται, δεν είναι διασφαλισμένες και κλειδωμένες στο κείμενο της νομοθεσίας» ανέφερε.

ΑΡΘΡΟ / Της ΧΑΡΙΤΙΝΗΣ ΚΑΡΑΚΩΣΤΑΚΗ

Το Ανθρωπόκαινο και το κενό: Η προεκλογική σιωπή για το κλίμα

Η συζήτηση για την κλιματική αλλαγή ήταν η μεγάλη απουσία των φρετινών εκλογών. Στη θέση της έμεινε να χάσει ένα πελώριο κενό. Δεν είναι μόνο το ότι συλλήβδην οι υποψήφιοι του κομματικού τόξου δεν μπόκαν στον κόπο να την εξηγήσουν, είναι και το ότι κανείς τους δεν θα παραδεχτεί ότι την αγνόησε. Κάποιοι θα πουν ότι μιλάναν για την πράσινη μετάβαση, άλλοι ότι τους νοιάζουν οι ΑΠΕ. Κάποιοι τρίτοι θα πετάξουν το χαρτί της κυκλικής οικονομίας. Κάποιοι άλλοι, τέλος, πιο αντιδραστικοί, που δεν σηκώνουν μύγα στο σπαθί τους, μπορεί να φτάσουν μέχρι και στο σημείο να την αρνηθούν, εγκαλώντας όλους τους υπόλοιπους για «πράσινο ξέλιγμα» της εκμετάλλευσης και των ανισοτήτων.

Εν ολίγοις, η στάση του κομματικού τόξου κυμάνθηκε από την –έξωθεν– επιβεβλημένη αποδοχή έως τη συγκεκριμένη άρνηση.

Σε καμία στιγμή η συζήτηση για την ενέργεια δεν συνδέθηκε με το κλίμα. Πολύ περισσότερο από τον στόχο για μηδενικές εκπομπές ρύπων, ο περιορισμός των ορυκτών καυσίμων αποδόθηκε στην ανάγκη να περιοριστεί η πολλαπλώς ασύμφορη πια εξάρτηση από τη Ρωσία.

Σε ποιο βαθμό όμως έχει αντιληφθεί στα αλήθεια το εκλογικό σώμα πόσο επηρεάζει την καθημερινότητα η αύξηση της θερμοκρασίας και πόσο αθωράκιστοι είμαστε απέναντι στις κοινωνικές και οικονομικές ανισότητες που γεννάει το «Νέο Κλιματικό Καθεστώς» (Μπροούν Λατούρ, Πόλις, 2019); Θετικοί επιστήμονες βορείοτερα και δυτικότερα από εμάς συζητούν εδώ και δεκαετίες για το αν έχουμε εισέλθει στο Ανθρωπόκαινο, την ιστορική περίοδο που προσδιορίζεται από το μη αναστρέψιμο αποτύπωμα που αφήνουν οι ανθρώπινες δραστηριότητες στη στρω-

ματογραφία της γης και στο περιβάλλον. Το ερώτημα αυτό ανάγκασε πολιτικές ηγεσίες πιο τολμηρές από τις δικές μας να επανεξετάσουν τη σχέση της φύσης με την κοινωνία, με την οικονομία, αλλά κυρίως με την πολιτική.

Μπροστά σε αυτό το μέλλον γεμάτο κινδύνους και αβεβαιότητα, η Ελλάδα προτίμησε να παραμείνει στο μοντέλο του «business-as-usual». Η απόφαση που ελήφθη για άλλη μια φορά ήταν να μην κοιτάξουμε κατάματα την απειλή για να την κατανοήσουμε, αλλά πολύ πιο εύκολα και βολικά να κλείσουμε τα μάτια και την αποφυγούμε. Εξάλλου, η κλιματική αλλαγή και ό,τι την προκαλεί μοιράζονται ένα κοινό στοιχείο με τη ραδιενέργεια, τη ξηρασία ή τον COVID-19: δεν μπορούμε να διακινδυνεύσουμε κατά τον Μπεκ (Πεδίο, 2015 [1986]), που ξεχύθηκε από το Τσέρνομπιλ: είναι αόρατες. Ξεφεύγουν από τις αντιληπτικές ικανότητες του ανθρώπου

και ο μόνος τρόπος να μας φανερωθούν είναι μέσω της επιστημονικής (ή της αντιεπιστημονικής) γνώσης. Ως εκ τούτου, η σημασία τους μπορεί εύκολα να υποτιμηθεί, να ελαχιστοποιηθεί ή να δραματοποιηθεί κατά περίπτωση, ενώ παραμένουν εξαιρετικά ανοιχτές στον ορισμό και στην κοινωνική κατασκευή. Για χρόνια η Αμερική του Τραμπ μπορούσε να την αρνείται απλώς και μόνο επειδή το ήθελε. Αντίστροφα, η Ευρώπη έχασε τον ύπνο της και έκανε σκοπό της ένωσης της να γίνει η πρώτη κλιματικά ουδέτερη ήπειρος μέχρι το 2050. Στην Ελλάδα η πολιτική βρίσκεται κάπου στη μέση. Από τη μια, η πρόθεση στην Ευρώπη την αναγκάζει σε μια επιβεβλημένη συμμόρφωση. Από την άλλη, όλοι συνεχίζουν να δρουν ως εάν να συμβαίνει απολύτως τίποτα, κάτι που αποτυπώνεται και στη διαχρονική αδυναμία του οικολογικού κινήμα-

τος να βρει κοινωνικό έρεισμα και να θεμελιωθεί. Πολύ περισσότερο από τον σκεπτικισμό και τον εφησυχασμό, η ελληνική πολιτική χαρακτηρίζεται από την άρνηση αναγνώρισης της ευθύνης και την απροθυμία ανάληψης δράσης.

Αυτό αποτυπώνεται και στη δημιουργία του σχετικού υπουργείου στον τελευταίο ανασχηματισμό. Τον Σεπτέμβριο του 2021, η κλιματική αλλαγή αναγνωρίστηκε ως «κρίση» και συνδέθηκε με την Πολιτική Προστασία. Τρεις μήνες αργότερα, τον Δεκέμβριο του 2021, στη Γερμανία η κλιματική αλλαγή αναγνωρίστηκε ως «ευθύνη» και συνδέθηκε με το μεγαλύτερο υπουργείο της χώρας και της Ευρώπης, το υπουργείο Οικονομικών. Στην Ελλάδα η κλιματική αλλαγή διαβλήθηκε και αξιολογήθηκε σαν καταστροφή που θα υφιστάμεθα νομοτελειακά και από την οποία θα έρχεται η πολιτική προστασία να μας

σώζει: πλημμύρες, καύσωνες, πυρκαγιές, ξηρασίες, λειψυδρίες. Μικρές μεσογειακές βόμβες έτοιμες να εκραγούν. Στη Γερμανία η κλιματική αλλαγή διαβάστηκε και αξιολογήθηκε ως χρέος να ξανασχεδιάσουμε τον κόσμο και να τον ξαναμοιράσουμε στους κατοίκους του.

Ηλεκτρικά αστικά λεωφορεία έχουν ήδη αντικαταστήσει τους παλιούς πετρελαιοκίνητους στόλους σε δεκάδες ευρωπαϊκές πόλεις. Τρένα υδρογόνου μηδενικών εκπομπών μεταφέρουν καθημερινά επιβάτες στις πόλεις τους. Την ίδια στιγμή, εκατοντάδες οδηγοί ανεβοκατεβαίνουν μόνοι μέσα στα αυτοκίνητά τους την Κηφισία και εύχονται να μη συμβεί άλλο κακό.

Η κ. Χαρίτινη Καρακωστάκη είναι διδάκτωρ Κοινωνιολογίας στην ΕΗΕΣ και διδάσκουσα στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Οι σταθμοί της ζωής του

Η ζωή του Θεόδωρου Πάγκαλου αντικατοπτρίζει τις επιτυχίες και τις αντιφάσεις της Αριστεράς και της Κεντροαριστεράς των τελευταίων 70 ετών, αλλά και τον τρικυμιώδη χαρακτήρα μιας ξεχωριστής προσωπικότητας.

1938

Γεννιέται στην Ελευσίνα, γόνος στρατιωτικής οικογένειας. Παππούς του ο στρατηγός και δικτάτορας Θεόδωρος Πάγκαλος. Από τον παππού του κληρονομεί μια μεγάλη βιβλιοθήκη με γαλλικά έργα και καταβροχθίζει Ζολά και Μπαλζάκ.

1956

Εισάγεται στη Νομική Αθηνών και αμέσως πρωτοστατεί στην «Παράγκα» του Σίμου του Υψηλίστη, που είναι ένα στέκι ανήσυχων νέων της εποχής, αλλά και στις παρέες των Ελλήνων μπίτνικ που αναστατώνουν το Κολωνάκι και προφητεύουν το μέλλον της σεξουαλικής απελευθέρωσης. Παράλληλα, γίνεται κομμουνιστής και τρώει ξύλο στις διαδηλώσεις.

1965

Πηγαίνει στο Παρίσι με υποτροφία της γαλλικής κυβέρνησης και κάνει μεταπτυχιακό στα οικονομικά στη Σορβόνη. Χάρη στις συστάσεις των συντρόφων του ανοίγουν οι πόρτες του γαλλικού Κ.Κ. και αναλαμβάνει γραμματέας του ΚΚΕ Δυτικής Ευρώπης. Τρώει την μποέμ ζωή με το κουτάλι και ζει τον Μάη του '68 από πρώτο χέρι.

1969

Πηγαινόερχεται μεταμφιεσμένος στην Ελλάδα, σπνρίζοντας την αντίσταση στη χούντα, μέχρι που του απαγορεύουν την είσοδο στη χώρα. Στους κόλπους της αντίστασης γνωρίζει τον Αλέξανδρο Γιωτόπουλο. Πάνει δουλειά ως επίκουρος καθηγητής στη Σορβόνη, όπου παραμένει έως το 1978.

Πολιτικός με τρικυμιώδη χαρακτήρα, ο Θεόδωρος Πάγκαλος παντρεύτηκε τρεις φορές, απέκτησε πέντε παιδιά και έμοιαζε σαν να είχε αποστολή ζωής να σπάει κάθε λογής ταμπού.

Θεόδωρος Πάγκαλος
1938 - 2023

Κολοσσός της πυγμής και της αυθάδειας

Ο αστός που θα γινόταν κομμουνιστής διέτρεξε σχεδόν μισόν αιώνα πολιτικού βίου χωρίς να ελέγξει ούτε την αυταρέσκεια ούτε την αυτοκαταστροφική ορμή του, καταφέροντας ωστόσο να γράψει μερικά ιστορικά κεφάλαια στην εξωτερική πολιτική της χώρας.

Τον **ΠΑΥΛΟΥ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ**

Στις αρχές της δεκαετίας του '60 μια παρέα νεαρών αναστατώνει το Κολωνάκι. Είναι οι «Έλληνες μπίτνικ», φοιτητές και εκκολλητούμενοι καλλιτέχνες που έχουν ενημερωθεί για τα ήθη των μπίτνικ της Καλιφόρνιας και αποφασίζουν να μεταφέρουν μια ανάλογη ατμόσφαιρα απελευθέρωσης στο εξίσου εύκρατο κλίμα της Αττικής. Γίνονται προκλητικοί,

σπνίζουν αυτοσχέδιες παραστάσεις στους δρόμους και είναι οι πρώτοι προφήτες της σεξουαλικής απελευθέρωσης. Ανάμεσά τους βρίσκεται και ο Θεόδωρος Πάγκαλος. Ο Πάγκαλος ήταν ένας πνευματώδης νέος και είχε από τότε ένα διπλό χαρακτηριστικό που τον συνόδευσε σε όλη του τη ζωή: Έτρεφε με ακόρταγα διαβάσματα την έμφυτη υπεροψία του, ενώ ταυτόχρονα ήταν μέγας λάτρης των απολαύσεων. Γνώριζε

ταυτόχρονα να παραδοξολογεί και να αυτοσαρκάζεται, έτσι ώστε να μετριάξει τις αντιδράσεις και να γίνεται συμπαθής. Ήδη από τα 18 του, όταν μπήκε στη Νομική Αθηνών, συνδύαζε την ανάγνωση των τόμων του αστικού και ποινικού δικαίου με την πρωτοκαθεδρία στα πάρτι στην παράγκα του «Σίμου του Υψηλίστη» στου Ψυρρή, ένα εναλλακτικό στέκι νέων που ασφυκτούσαν μέσα στη μεταπολεμική νηκιά.

Ο πολιτικός με τον τρικυμιώδη χαρακτήρα, που παντρεύτηκε τρεις φορές, απέκτησε πέντε παιδιά και έμοιαζε σαν να είχε αποστολή ζωής να σπάει κάθε λογής ταμπού πέθανε την Τετάρτη 31 Μαΐου στο σπίτι του στο Κολωνάκι σε ηλικία 84 ετών. Γεννήθηκε στις 17 Αυγούστου 1938 στην Ελευσίνα σε οικογένεια στρατιωτικών. Ο πατέρας του ήταν αξιωματικός της αεροπορίας. Η μητέρα του, από δεξιά οικογένεια, οργάνωσε την «Αλληλεγγύη» του ΕΑΜ στην Ελευσίνα. Λόγω των πολλών μεταθέσεων του πατέρα άλλαζε συνέχεια πόλεις και σχολεία ώπου να μετακομίσουν στην οδό Αριστοτέλους 37, στην Αθήνα, που τότε ήταν χωματόδρομος. Μεγάλωσε σε σπίτι με οικογενειακά πορτρέτα, κειμήλια και παράσημα, κερδισμένα σε πολέμους. Ο προπάππος του ήταν γιατρός που είχε σπουδάσει στο Παρίσι και ο συνονόματος παππούς του ήταν ο στρατηγός Θεόδωρος Πάγκαλος, που έκανε τη δικτατορία του 1925. Όταν πέθανε ο παππούς το 1952, ο εγγονός κληρονόμησε τη βιβλιοθήκη του και άρχισε να ξεφυλλίζει Μπαλζάκ και Ζολά.

Στη Νομική Αθηνών μπήκε το 1956 και επιρράσθηκε αμέσως από το φορτισμένο κλίμα που είχε διαμορφωθεί λόγω των ταραχών στην Κύπρο, που παρέμενε αγγλική αποικία. Το Λονδίνο προσπαθούσε να καταπνίξει το κίνημα των Κυπρίων για την ανεξαρτησία και οι φοιτητές στην Αθήνα συμμετείχαν στις διαδηλώσεις υποστήριξης. Σε μία από αυτές, που πραγματοποιήθηκε μετά τον απαγχονισμό των Κύπριων αγωνιστών Καραούλ και Δημητρίου, ο Πάγκαλος, μαζί με τον συμφοιτητή του, μετέπειτα πρύτανη του Πανεπιστημίου Αθηνών, υπουργό Δικαιοσύνης επί Σημίτη και σημερινό πρόεδρο της Ακαδημίας Αθηνών Μιχάλη Σταθόπουλο, γνώρισε από πρώτο χέρι την αστυνομική βία. Ένας αστυνομικός τους εγκλώβισε σε μια γωνία και τους χτυπούσε με μαστίγιο. Ίσως αυτές οι μέθοδοι συμμόρφωσης να επιτάχυναν τη ριζοσπαστικοποίηση των νεολαίων της εποχής, αφού οι αρχές της δεκαετίας του '60 βρίσκουν τον Πάγκαλο στη ΔΑΣ 114, τη Δημοκρατική Αντίσταση Σπουδαστών. Η ΔΑΣ 114 ήταν κομμάτι της νεολαίας της ΕΔΑ, που το 1964 μετεξελίχθηκε στη Δημοκρατική Νεολαία Λαμπράκη και το 1965 εξελέγη πρόεδρος της ο Μίκης Θεοδωράκης.

Στα αμφιθέατρα της εποχής ο Πάγκαλος γνωρίζει τον Κώστα Σημίτη. «Αυστηρός κριτής των πολιτικών εξελίξεων με στόχο μια ολοκληρωμένη και ακριβή εικόνα τους», ήταν ο λιτός αποχαιρετιστήριος χαρακτηρισμός του Σημίτη για τον Πάγκαλο. Ήταν όντως ένας αυστηρός κριτής των πάντων (συμπεριλαμβανομένου και του Σημίτη) χωρίς να καταγράφει ανάλογες επιδόσεις στην αυτοκριτική. Ο Πάγκαλος ήταν οπαδός της δικτατορίας του προλεταριάτου πολλά χρόνια προτού γεννηθούν όσοι μετα-κομμουνιστές φλέγονται σήμερα από το σύνθημα «συμβόλαιο αλλαγής».

Στην παρανομία

Τα διαβάσματα των έργων του Μαρξ δεν εμπόδισαν τον νεαρό κομμουνιστή να γίνει ένας γαλλοπρεπής bon vivant ιδίως μετά το 1965, όταν πήγε στο Παρίσι για μεταπτυχιακές σπουδές στα Οικονομικά στη Σορβόνη με υποτροφία της γαλλικής κυβέρνησης. Με τις συστάσεις ανθρώπων της ΕΔΑ υπό μάλης πηγαίνει στον Μπενουά Φρανσόν, βετεράνο της αντίστασης και μάγο των μηχανισμών του Κ.Κ. Γαλλίας. Ο Φρανσόν τον γράφει στο κόμμα και τον ενημερώνει παράλληλα ότι οι Έλληνες συντρόφοι έχουν αποφασίσει να του αναθέσουν τη γραμματεία του ΚΚΕ στη Δυτική Ευρώπη. Μόλις γίνεται η

Ο Θ. Πάγκαλος (κέντρο) με τον Μίκη Θεοδωράκη στα γραφεία της Νεολαίας Λαμπράκη, στον Πειραιά.

“

Φράσεις του που έμειναν

«Τη σημαία την πήρε ο αέρας»

1996
(Απάντηση στον αρχηγό ΓΕΕΘΑ ναύαρχο Χρήστο Λυμπερίη, όταν τον ρώτησε τι θα πουν στον ελληνικό λαό για την απομάκρυνση της σημαίας από τα Ιμια).

Η απάντηση εις την κατακραυγή που υπάρχει εναντίον του πολιτικού προσωπικού της χώρας «πώς τα φάγατε τα λεφτά», που μας ρωτάει ο κόσμος, είναι αυτή: Σας διορίσαμε. Τα φάγαμε όλοι μαζί.

Η επιστροφή στη δραχμή σημαίνει ότι την επόμενη ημέρα οι τράπεζες θα κατακλυσθούν από τρομαγμένο πλήθος που θα θέλει να αποσύρει τα χρήματά του.

Όταν στο Δημόσιο βάζεις τον κοπρίτη επειδή σε ψηφίζει η οικογένειά του και παίρνεις πολλούς σταυρούς, ε, τότε ο κοπρίτης θα μείνει κοπρίτης σε όλη του τη ζωή, δεν πρόκειται να βελτιωθεί. Ξέρει ότι δεν πρόκειται ποτέ να απολυθεί.

Οι δημόσιοι υπάλληλοι κατέλαβαν το κράτος και ασκούν μια δικτατορία πάνω στους Έλληνες που εργάζονται.

Ο ΣΥΡΙΖΑ είναι αυταρχικό κόμμα, μεταχειρίζεται ως μέθοδο τον τραμπουκισμό και τη συκοφαντία.

”

δικτατορία του 1967, ο Πάγκαλος αναλαμβάνει αποστολές στην Ελλάδα που τις πραγματοποιεί μεταμφιεσμένος χρησιμοποιώντας ψεύτικες ταυτότητες που του προμηθεύουν οι Γάλλοι συντρόφοι. Οι χουντικοί έχουν τις πληροφορίες τους και σύντομα απαγορεύουν την είσοδό του στην Ελλάδα.

Στο Παρίσι βρίσκεται στην παρέα του Μίκη Θεοδωράκη και μια μέρα δανειζεται τη Citroen του συνθέτη για να πάει στην Τουλόν και να εξασφαλίσει περιστροφή προκειμένου να τα στείλει στην Ελλάδα για να γίνουν κάποιες εκτελέσεις χαφιέδων. Οι γαλλικές αρχές μυρίζονται την «επιχείρηση», τη ματαιώνουν και λίγο καιρό αργότερα τον συλλαμβάνουν και ετοιμάζονται να τον απελάσουν στη Σουηδία. Αργώς διηγείται ο δημοσιογράφος Αρχύρης Παπαστάθης, ο οποίος έχει ακούσει την ιστορία προ δεκαετίας από τον ίδιο τον πολιτικό, ο Πάγκαλος επικοινωνεί με μια φίλη του που ανήκει στο «υποστηρικτικό δίκτυο» της γαλλικής Αριστεράς. Αμέσως αναλαμβάνει να διασώσει τον Έλληνα αγωνιστή ένας δικηγόρος ονόματι Ρολάν Ντιμά. Δεκαπέντε χρόνια μετά, επί προεδρίας Μιτεράν, στο περιθώριο μιας ευρωπαϊκής συνόδου υπουργών Εξωτερικών, ο Γάλλος ΥΠΕΞ Ρολάν Ντιμά πλησιάζει τον Πάγκαλο και του λέει: «Μοιάζετε πολύ με έναν Έλληνα που είχα βοηθήσει κάποτε γιατί είχε πρόβλημα με την αστυνομία στο Παρίσι». Ο Ντιμά είναι σήμερα 101 ετών.

Μια άλλη ιστορία είναι ότι στο Παρίσι ο Πάγκαλος γνωρίζει τον Αλέξανδρο Γιωτόπουλο, έναν νεαρό αρχειομαρξιστή-μέλος του ΚΚΕ, που ήταν αντιπρόεδρος της φοιτητικής ένωσης. Δεν τον πολυσympaθεί, ίσως γιατί διακρίνει ένα εξίσου μεγάλο «εγώ». Το 1970 τον διαγράφει, μαζί με άλλα τρία μέλη, «για εξτρεμισμό». Το 1971 ο Γιωτόπουλος εξαφανίζεται, περνάει στη λεγόμενη «παράλληλη ζωή», στην παρανομία και το 1975 ιδρύει τη «17 Νοέμβρη» με την προκήρυξη για τη δολοφονία του σταθμάρχη της CIA στην Αθήνα, Ρίτσαρντ Γουέλς. Το 2002, ο Πάγκαλος περιγράφει τον «εξαφανισμένο» Γιωτόπουλο στον υπουργό Δημόσιας Τάξης Μιχάλη Χρυσοχοΐδη, κατά τη διάρκεια της μυστικής έρευνας για την εξάρθρωση της «17 Νοέμβρη».

Με τον Ανδρέα

Από το 1969 έως το 1978 εργάζεται στη Σορβόνη ως εντεταλμένος διδάσκαλος και ερευνητής σε θέματα οικονομικής ανάπτυξης, ενώ παράλληλα διευθύνει το Ινστιτούτο Οικονομικής Ανάπτυξης του ίδιου πανεπιστημίου. Οι σχέσεις με το Κόμμα ξέφτισαν και το 1981, στην Ελλάδα πλέον, ο Πάγκαλος γίνεται ένας από τους σαραντάρηδες που εκλέγονται βουλευτές της «Αλλαγής». Γίνεται υφυπουργός Εμπορίου έως το 1984 και από τότε περνάει στο ΥΠΕΞ, αρχικά ως υφυπουργός και στη συνέχεια ως αναπληρωτής υπουργός Εξωτερικών του σεμνού statesman Κάρολου Παπούλια.

Σταδιακά ο Ανδρέας Παπανδρέου διέκρινε ότι ο Πάγκαλος διέθετε την προσωπικότητα και τη συγκρότηση για να τον διαδεχθεί στην ηγεσία του ΠΑΣΟΚ, όπως διέδιδε ο Γιώργος Κατσιφάρας. Στο περιθώριο της Συνόδου Κορυφής της Κέρκυρας (24-25 Ιουνίου 1994), Παπανδρέου και Πάγκαλος συμφώνησαν να είναι ο Πάγκαλος υποψήφιος δήμαρχος Αθηνών. Μόνο που η επιτυχία του να επιπλεύσει στις αιθούσες της Σορβόνης και στα σαλόνια της Ευρώπης όζυνε την προδιάθεσή του να φέρεται σαν ένας σνομπ διανοούμενος. Μέσα στο φθινόπωρο ο πληθωρικός υποψήφιος δήμαρχος αγνόησε όλες

1981

Είναι ένας από τους σαραντάρηδες της «Αλλαγής» που εκλέγονται βουλευτές - στο Υπόλοιπο Αττικής. Δεν έπαψε ποτέ να επαίρεται για την αρβανίτικη καταγωγή του, την ίδια ώρα που θεωρούσε κατώτερους του όλους τους συναδέλφους του στα ευρωπαϊκά συμβούλια.

Με τον Γιώργο Κατσιφάρα, σε συνεδρίαση της Ολομέλειας της Βουλής το 1987.

1994

Ο Ανδρέας Παπανδρέου του αναθέτει την αποστολή να κερδίσει τον Δήμο της Αθήνας το 1994 και έτσι να πάρει το προβάδισμα για τη διαδοχή στο ΠΑΣΟΚ. Ο Πάγκαλος νομίζει ότι θα κάνει περίπατο, περιλούζει με τον χαρακτηρισμό «κύριος Τίποτα» τον Δημήτρη Αβραμόπουλο και χάνει πανηγυρικά.

1996

Στηρίζει τον Σημίτη για τη διαδοχή και γίνεται υπουργός Εξωτερικών. Με το «καλημέρα» εκδηλώνεται η κρίση των Ιμίων. Καθυβρίζει τους στρατιωτικούς, συμφωνεί με τους Αμερικανούς για την αιμαίβαια αποκλιμάκωση και την επόμενη ημέρα στη Βουλή λέει ότι «οφείλουμε να είμαστε φειδωλοί με το αίμα των παιδιών της Ελλάδας».

1999

Ο καταζητούμενος από τους Τούρκους ηγέτης των Κούρδων, Αμπντουλάχ Οτσαλάν, έρχεται στην Ελλάδα και ο Πάγκαλος αναλαμβάνει τη φυγάδευσή του στη Νότια Αφρική. Η επιχείρηση καταλήγει σε φιάσκο, καθώς ο Οτσαλάν συλλαμβάνεται στο Ναϊρόμπι της Κένυας. Ο Πάγκαλος παραπέττειται.

2009

Αναλαμβάνει αντιπρόεδρος της κυβέρνησης Παπανδρέου. Η φράση του «μαζί τα φάγαμε» γίνεται η πιο διάσημη και αμφιλεγόμενη εξήγηση για την οικονομική κρίση. Δεν συμμετέχει στις εκλογές του 2012 και επικεντρώνεται στον πόλεμο κατά του ΣΥΡΙΖΑ, που τον οδήγησε να δηλώσει ότι «φιμωίζει Νέα Δημοκρατία».

τις εισηγήσεις των συμβούλων του και έκανε εκλογές στηριζόμενος στους αυτοσχεδιασμούς του, που κορυφώθηκαν με τον χαρακτηρισμό «κύριος Τίποτα» για τον Δημήτρη Αβραμόπουλο, από τον οποίο έχασε.

Στη συνέχεια «αποφάσισε» ότι οι εκλογές ήταν, ούτως ή άλλως χαμένες και ότι ο Ανδρέας και οι συν αυτό μεθόδευσαν την υποψηφιότητά του για να τον πλῆξουν. Αρχισε να συζητάει με τη Βάσω Παπανδρέου, τον Παρασκευά Αυγερινό και τον Κώστα Σημίτη («κίνηση των τεσσάρων») για τη διαδοχή του Παπανδρέου. Αρχικά και οι τέσσερις ήταν εν δυνάμει διάδοχοι, αλλά σύντομα ο Αυγερινός διευκρίνισε ότι δεν ενδιαφέρεται. Το φθινόπωρο του 1995, στο «δείπνο των τεσσάρων» στο σπίτι της Βάσως στο Χαλάνδρι, ο Πάγκαλος είπε: «Πάμε με τον Κώστα». Κάποιοι λένε ότι το έκανε για να παραμερίσει τη Βάσω, πιστεύοντας ότι ο Σημίτης δεν θα παρέμενε πρωθυπουργός για πολύ και θα μπορούσε να τον διαδεχθεί σε 1-2 χρόνια.

Με τον Σημίτη

Ο Σημίτης διαδέχεται τον Ανδρέα και ο Πάγκαλος ορκίζεται υπουργός Εξωτερικών. Λίγες ημέρες μετά εκδηλώνεται η κρίση στα Ιμια. Ο Πάγκαλος αποκαλεί «άχρηστους» τους στρατιωτικούς. Συνομιλεί με τον αναπληρωτή ΥΠΕΞ των ΗΠΑ Ρίτσαρντ Χόλμπρουκ και συμφωνούν σε αποκλιμάκωση με αφαίρεση της τουρκικής και της ελληνικής σημαίας. «Τη σημαία την πήρε ο αέρας», απάντησε στον αρχηγό ΓΕΕΘΑ ναύαρχο Λυμπέρη όταν τον ρώτησε: «Τι θα πούμε στον λαό για τη σημαία;». Στην επόμενη τριετία υποστήριζε την εξωτερική πολιτική Σημίτη —στη διαμόρφωση της οποίας συνέβαλε μαζί με τον Γιάννο Καρνιδιώτη και τον Νίκο Θέμελν— σχετικά με την άρση του ελληνικού βέτο για την ενταξιακή προοπτική της Τουρκίας

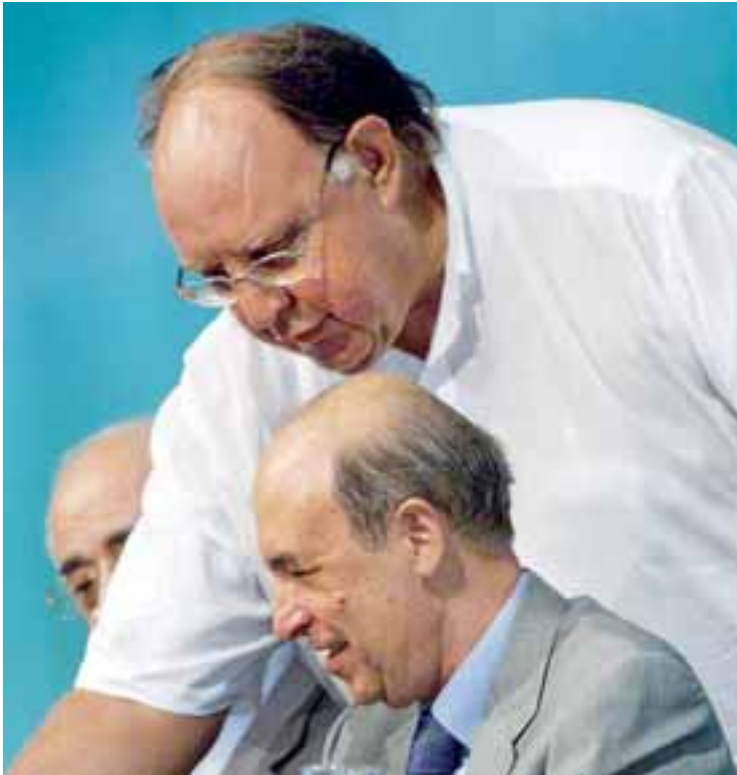

Με τον Ανδρέα Παπανδρέου, στη σύνοδο κορυφής της ΕΟΚ στην Κοπεγχάγη, το 1987. Όπως διέδιδε ο Γιώργος Κατσιφάρας, σταδιακά ο ιδρυτής του ΠΑΣΟΚ διέκρινε ότι ο Πάγκαλος διέθετε την προσωπικότητα και τη συγκρότηση για να τον διαδεχθεί στην ηγεσία. Ωστόσο, κάτι τέτοιο δεν συνέβη...

στην Ε.Ε. με αντάλλαγμα την επίλυση του Κυπριακού, την ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε. και την παραπομπή των ελληνοτουρκικών διαφορών στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης. Η πολιτική αυτή αποκρυσταλλώθηκε στη συμφωνία του Ελσίνκι το 1999 και απέφερε την ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε. το 2003.

Παρ' όλα αυτά, πολλοί θα τον θυμούνται κυρίως λόγω των ασεβών λόγων του. Μια μέρα υποδέχτηκε τον Χόλμπρουκ στην Αθήνα και πήγαν στο εστιατόριο «17». Εκεί ο Πάγκαλος του είπε ότι η προϊσταμένη του στην Ουάσιγκτον, η υπουργός Εξωτερικών Μαντλίν

Κάποτε, σε ένα γεύμα με τον Ρίτσαρντ Χόλμπρουκ στην Αθήνα, του είπε ότι η προϊσταμένη του, Μαντλίν Ολμπράιτ, «θα πρέπει να έχει πολλά χρόνια να κάνει σεξ». Εκείνη έμαθε για το σχόλιο. Δεν χάρηκε...

Με τον Κώστα Σημίτη στο 6ο συνέδριο του ΠΑΣΟΚ, το 2001. Μερικά χρόνια νωρίτερα, το 1995, στο περίφημο «δείπνο των τεσσάρων» με «μενού» τη διαδοχή του Ανδρέα Παπανδρέου, ο Θεόδωρος Πάγκαλος φέρεται να παρότρυνε τους συνδαιτυμόνες (Βάσω Παπανδρέου, Κώστα Σημίτη και Παρασκευά Αυγερινό) «πάμε με τον Κώστα».

Ολμπράιτ, «θα πρέπει να έχει πολλά χρόνια να κάνει σεξ». Η φράση έφτασε στην Ολμπράιτ, η οποία δεν ενθουσιάστηκε. Ανάλογους χαρακτηρισμούς έκανε αργότερα για την Αγκέλα Μέρκελ.

Το 1999, ο κυνηγημένος από τους Τούρκους ηγέτης των Κούρδων Αμπντουλάχ Οτσαλάν, έπειτα από περιπλάνηση στη Ρώμη και στη Μόσχα, αναζήτησε καταφύγιο στην Αθήνα. Αρχικά διευκολύνθηκε από τον απόστρατο αξιωματικό Αντώνη Ναζάκη και από στελέχη της ΕΥΠ. Ο Πάγκαλος, που επικοινωνούσε με τον Ναζάκη, μεθόδευσε τη μεταφορά του στη Νότια Αφρική, καθώς είχε συμφωνήσει με τον πρό-

εδρο Νέλσον Μαντέλα να βρει εκεί άσυλο. Παρ' όλα αυτά, το αεροσκάφος που μετέφερε τον Κούρδο ηγέτη σταμάτησε στο Ναϊρόμπι της Κένυας και ο Οτσαλάν βρέθηκε να φιλοξενείται στην ελληνική πρεσβεία. Το «νέο» σχέδιο ήταν να μεταφερθεί στη μεθόριο με τη γειτονική Τανζανία, όπου ένας Τανζανός υπουργός και φεουδάρχης ελληνικής καταγωγής θα μπορούσε να τον κρύψει στις αχανείς αγροτικές εκτάσεις του. Τελικά ο Οτσαλάν συνελήφθη από τους Τούρκους καθώς αποχωρούσε από την ελληνική πρεσβεία.

Ο Πάγκαλος επέμενε ότι συνελήφθη από πράκτορες της Μοσάντ,

μιας και τότε το Ισραήλ συνεργαζόταν στενά με την Τουρκία. Παιρτιήθηκε από υπουργός εν μέσω μεγάλης κυβερνητικής κρίσης και τον διαδέχθηκε ο Γιώργος Παπανδρέου, με τον οποίο είχε κάκιστες σχέσεις για πολλά χρόνια. Οι σχέσεις τους εξομαλύνθηκαν αργότερα και ο Πάγκαλος έγινε αντιπρόεδρος της κυβέρνησης Παπανδρέου το 2009. Ορίστηκε υπεύθυνος για την προώθηση μεταρρυθμίσεων στις ΔΕΚΟ, αλλά μέσα στη θύελλα της εποχής έκρινε ότι το καλύτερο που μπορούσε να κάνει ήταν απολύτως τίποτα.

Πούρα και βουτιές

Ο Πάγκαλος στήριξε το μνημόνιο και απάντησε αναιδώς (αλλά και ευφυώς) ότι τα λεφτά που έλειψαν και επέβαλαν τη λιτότητα ήταν εκείνα που «μαζί τα φάγαμε». Ήταν βαθιά κυνικός και ταυτόχρονα αθεράπευτα επικουρείος. Ήταν δεινός καλοφαγάς, απολάμβανε τα καλά πούρα, ζούσε τα καλοκαίρια στο εξοχικό του στην Τζια και έβγαине στο νησί φορώντας σκισμένες βερμούδες παρά με φευγάτους φίλους του από τα χρόνια του '60. Περιττό να προσθέσουμε ότι οι χαρακτηρισμοί του για τις ελκυστικές γυναίκες (που σφράγιζαν τις συνεδριάσεις του ΠΑΣΟΚ) θα ήταν εντελώς ασύμπατες με τα ήθη του #MeToo. Στο αποκορύφωμα του πολιτικού αντικομοφορισμού του αποκάλυψε στο Twitter ότι ψήφισε Νέα Δημοκρατία το 2014 και το 2015. Για ένα διάστημα εξύβριζε συστηματικά τον Αλέξη Τσίπρα και το 2019 είπε ότι θα ψηφίσει Μητσοτάκη «δαγκωτό». Τα τελευταία χρόνια ζούσε απομονωμένος, διότι αντιμετώπιζε σοβαρά προβλήματα κινητικότητας, αλλά και γιατί το γήρας δεν του ταίριαζε αισθητικά και, φιλάρεσκος καθώς ήταν, δεν ήθελε να μοιράζεται την εικόνα του με κανέναν πλην των δικών του ανθρώπων.

ΑΥΘΟΡΜΗΤΩΣ / Γράφει ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ

Φιλάνθρωπος γαρ η δικαιοσύνη
Ποινή φυλάκισης ενός έτους με αναστολή στον τέως Κίτιο, από το Επαρχιακό Δικαστήριο Λάρνακας, ποινή «κάδι», αλλά αυτό προβλέπει ο νόμος, ο οποίος πρέπει να αυστηροποιηθεί, ώστε να γίνει κατανοητό σε όλους με κάθε τρόπο ότι παρόμοια εγκλήματα τιμωρούνται αυστηρά. Για τον μετριασμό ποινής του ιερωμένου αναφέρθηκε το φιλανθρωπικό του έργο... Να σε κάψω Γιάννη, να σ' αλείψω λάδι, δηλαδή. Τώρα είναι σειρά της Ιεράς Συνόδου να λάβει τα μέτρα της -όποια σημασία κι αν έχουν για έναν 85χρονο, εφησυχάζοντα ιεράρχη, και να δείξει ότι στέκεται στο πλευρό του ποιμνίου της και δεν προστατεύει τους αξιωματούχους της... Τον διάκονο πάντως τον τιμώρησε ο Ταμασού, που δεν έπρεπε να είχε χειροτονωθεί, τον ιεράρχη θα τον τιμωρήσει η Ιερά Σύνοδος;

Να φύγετε, να πάτε αλλού
Απ' ό,τι μαθαίνει η στήλη, η μονή Σταυροβουνίου θέτει προσκόμματα στη διεξαγωγή του φεστιβάλ Afrobana στον προσκοπικό χώρο στον Κόρνο, και φαίνεται ότι η επιρροή της δεν είναι μικρή, σε πολλές κρατικές υπηρεσίες, οι οποίες σπώνουν τα χέρια ψηλά. Ποιος τον τόπο τούτο κυβερνά, μάλλον αυτό ίσως να είναι το πιο κρίσιμο ερώτημα που πρέπει να απαντηθεί, διότι έχουμε υπηρεσίες, έχουμε κανονισμούς, έχουμε απ' όλα και δεν γίνεται να μην μπορούν τα πράγματα να προχωρούν όπως πρέπει, απλώς για το γινάτι κάποιων...

Σφύριξα και έληξε
Λήξαν το θέμα με το Ευρωπαϊκό Λαϊκό Κόμμα και αν σε αυτό θα συμμετέχουν οι υπουργοί της κυβέρνησης, δήλωσε η

Να διερευνήσουν άλλοι αν έχει διαπράξει παράπτωμα ο uber alles - ιππότης της ασφάλτου και ανεξάρτητος βουλευτής Ανδρέας Θεμιστοκλέους, η Ειδική Κοινοβουλευτική Επιτροπή Δεοντολογίας των Μελών της Βουλής των Αντιπροσώπων, δεν μπορεί, έγινε εκτός Βουλής ό,τι έγινε... Κινηθείτε, θεσμοί!

πρόεδρος απάντων των φορέων, κα Αννίτα Δημητρίου, μετά τη συνάντησή της με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας - Λούκι Λουκ. Τελικά, όπως πάει το πράγμα, μου το θυμηθείτε, πως και η θέση του ΔΗΣΥ ως αντιπολίτευση, σύντομα θα θεωρηθεί ως μη συμφέρουσα τον λαό και θα

τερματιστεί και αυτή. Τώρα που γυρίζει κιάλας, διότι πολλά αναμένονται το επόμενο διάστημα, και σου λένε εκεί στον ΔΗΣΥ ας ξεχαστούν τα πάθη, προς τι το μίσος και ο αλληλοσπαργμός; Και σιγά-σιγά θα δούμε τον ΔΗΣΥ στην κυβέρνηση... Και τότε ίσως να δούμε τον θρυλικό «Αβέ-

ρωφ» σε νέες περιπέτειες, όχι στο Αιγαίο, αλλά στα νερά της Ανατολικής Μεσογείου.

Θέλουμε αλλά δεν μπορούμε
Δεν θα εξετάσει η Ειδική Κοινοβουλευτι-

κή Επιτροπή Δεοντολογίας των Μελών της Βουλής των Αντιπροσώπων το παράπονο της Αλεξάνδρας Ατταλίδου, ας το κάνουν άλλοι, άλλωστε ό,τι έγινε, έγινε εκτός της Βουλής, σιγά μην κάτσουν να σκάσουν, και αυτό σημαίνει σιγά μη φοβηθεί και ο ατρόμητος «ιππότης» της ασφάλτου Ανδρέας Θεμιστοκλέους. Βέβαια, η παραπάνω επιτροπή με το επίσημο όνομα επιτροπής έβερ, διαπιστώνει πως η ανάρτηση εμπεριέχει υβριστικό, σεξιστικό, ρατσιστικό και προσβλητικό χαρακτηρισμό που μειώνει, μεταξύ άλλων, την αξιοπρέπεια της συγκεκριμένης βουλευτριάς, αλλά δεν δύναται να κάνει τίποτε, και γι' αυτό καλεί «τις αρμόδιες αρχές να προχωρήσουν σε διερεύνηση του ενδεχομένου στοιχειοθέτησης αξιόποινης συμπεριφοράς εκ μέρους του κ. Ανδρέα Θεμιστοκλέους». Με λίγα λόγια το μεν πνεύμα πρόθυμον, η δε σαρξ ασθενής.

Το Τρίκωμο είναι μόνο η αρχή
Τα πράγματα για το Κυπριακό δεν φαίνονται να αλλάζουν, ασχέτως αν εμείς πάμε και από εδώ και από εκεί και ψάχνουμε φόρμουλες, που μοιάζουν να είναι θνησιγενείς. Το θέμα είναι να κάνουν υπομονή οι πρόσφυγες και να μην πωλούν τις περιουσίες τους, άλλωστε τι έχουν να χάσουν, η συντριπτική πλειοψηφία των προσφύγων τα έχασε όλα τον Ιούλιο και τον Αύγουστο του 1974, και έκτοτε περιμένουν λύση... μια λύση που δεν έρχεται, σε αντίθεση με τις υποσχέσεις και τις εμβαλματικές δηλώσεις των πολιτικών μετά από κάθε κρίση, όπως τώρα... Αλλάζει η κατάσταση, αλλάζουν οι ισορροπίες, συνεχώς νέα τετελεσμένα. Σε λίγο μόνο καιρό το Τρίκωμο θα είναι μόνο μία από τις περιοχές που θα έχουν αναπτχθεί τόσο πολύ... Είδαν άραγε τι γίνεται στα Αιβερά ή στον δρόμο Καραβά - Λαπήθου;

Συντελεστές αδικίας

Του ΠΑΣΧΟΥ ΜΑΝΔΡΑΒΕΛΗ

«**Α**ν δεν μπορείς να τους πείσεις, μπέρδεψέ τους», είχε πει ο Αμερικανός πρόεδρος Χάρι Τρούμαν, αλλά σε ό,τι αφορά τη φορολογία η Ν.Δ. δεν επιχειρεί καν να μας πείσει με βάση, π.χ., μια νεοφιλελεύθερη λογική για το άδικο των φόρων εν γένει. Προσπαθεί απλώς να μας μπερδέψει με νούμερα που φέρουν το προσώπείο της κοστολόγησης, αλλά στην ουσία είναι «τρεις το λάδι, τρεις το ξίδι, έξι το λαδόξιδο».

Ο λόγος περί φορολογίας μερισμάτων κι ένα tweet που έκανε ο εκπρόσωπος της Ν.Δ., το οποίο αναπαράχθηκε από τον ισχυρό προπαγανδιστικό μηχανισμό του κόμματος τόσο πολύ, που κοντεύει να καταντήσει δόγμα, αφού το κατάρπιαν αμσοπτο και πολλοί δημοσιογράφοι. Εγράψε λοιπόν ο κ. Ακας Σκέρτσος απευθυνόμενος στον κ. Δημήτρη Μάντζο του ΠΑΣΟΚ: «Πρακτικά πράγματα: με φόρο μερισμάτων 10% είχαμε έσοδα 150 εκατ. ευρώ, ενώ με φόρο 5% είχαμε έσοδα 280 εκατ. ευρώ το 2020. Τι προτιμάτε; (...) Εσείς με ΟΟΣΑ, εμείς με κοινή λογική» (30.5.2023).

Τα 150 εκατ. έσοδα ποια χρονιά ήταν; Μήπως ήταν έτος οικονομικής δυσπραξίας με τα κέρδη χαμπλά και τις επιχειρήσεις φοβισμένες από το τι άλλο μπορεί να σκεφτούν οι φωστήρες του ΣΥΡΙΖΑ; Ο κ. Σκέρτσος δεν το διευκρινίζει, αλλά τα 280 εκατ. του 2020 έχουν και άλλες εξηγήσεις, πέραν της (δεύτερης και επίσης εξωφρενικής) μείωσης στη φορολογία των μερισμάτων τα τελευταία χρόνια. Παρένθεση: λέμε δεύτερης, διότι το 2019 ο ΣΥΡΙΖΑ ακολούθησε τη ρωμαίικη εκδοχή ενίσχυσης της επικειρηματικότητας. Μείωσε τον συντελεστή φορολογίας των μερισμάτων από 15% σε 10%. Ακολούθησε η Ν.Δ., που τον πήγε στο χαμπλότερο της Ευρώπης 5%, όταν ακόμη και οι Ιρλανδοί τα φορολογούν μέχρι 51% (taxfoundation.org, 28.3.2023). Νεοφιλελεύθεροι είναι οι άνθρωποι, δεν είναι πλιθιοί... Το «ρεκόρ» των 280 εκατ. ευρώ που διαφήμισε ο κ. Σκέρτσος ότι μπήκαν στα ταμεία από τη φορολογία των μερισμάτων (σιγά τα ωά: 16,9 δισ. ήταν, σύμφωνα με τη Eurostat, τα συνολικά έσοδα από τη φορολογία των εισοδημάτων) μπορεί να οφείλεται σε μια καλή χρονιά ή, όπως του απάντησε ένας χρήστης, διότι «με 5% απογειώθηκαν οι εισοπράξεις από τον φόρο μερισμάτων (...) γιατί όλοι θεωρούσαν την αναστολή εισφοράς αλληλεγγύης προσωρινή, οπότε όσοι μπορούσαν προχώρησαν σε διανομή κερδών και για τα επόμενα έτη» (@agamemnon_st, 30.5.2023). Αυτό ποσοποιείται από το γεγονός ότι σύμφωνα με τα στοιχεία της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων τα έσοδα του 2021 από τη φορολογία μερισμάτων ήταν χαμπλότερα (226,97 εκατ.) και του 2022 ακόμη πιο κάτω (219,37 εκατ.), όταν μάλιστα μεταξύ 2021 και 2022 ο φόρος εισοδήματος των νομικών προσώπων κερδοσκοπικού χαρακτήρα αυξήθηκε κατά 43% και των φυσικών προσώπων κατά 14,24% (ΑΑΔΕ, Φεβρουάριος 2023).

Δεν υπάρχει καλός φόρος, υπάρχει απλώς δίκαιο ή άδικο φορολογικό σύστημα. Είναι άδικο για τα ίδια εισοδήματα (π.χ. 100.000 ευρώ) κάποιος να πληρώνουν φόρο 5.000 και κάποιος άλλος σχεδόν 40.000. Είναι άδικο να φορτώνονται οι εργαζόμενοι τη νύφη και κάποιος ραντιέρης να απολαμβάνουν. Αν η κυβέρνηση ήθελε πραγματικών να ενισχύσει την επιχειρηματικότητα, θα έκανε το αντίστροφο: θα θεσμοθετούσε συντελεστή 5% στα κέρδη των επιχειρήσεων –τα οποία μπορεί να επανεπενδυθούν– και (έστω) 22% στα κέρδη που κάποιος τσεπώνει. Αλλά πέραν αυτού, από τους πίνακες της Eurostat (24.10.2022) βλέπουμε μια περίεργη κατανομή φορολογικών βαρών. Στην Ελλάδα, η φορολογία (προ ΦΠΑ) στην παραγωγή προϊόντων καλύπτει το 20,4% των φορολογικών εσόδων (8,5% του ΑΕΠ), στη νεοφιλελεύθερη Ιρλανδία καλύπτει το 10,1% των φορολογικών εσόδων (2,1% του ΑΕΠ). Αντιθέτως, οι συνολικοί φόροι κεφαλαίου στην Ιρλανδία καλύπτουν το 0,6% των φορολογικών εσόδων έναντι 0,3% στην Ελλάδα. Είπαμε: παραγωγοί είναι οι άνθρωποι, δεν είναι ραντιέρηδες...

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Ένα «Χταπόδι φάντασμα» τοποθετήθηκε από ακτιβιστές της «Greenpeace» μπροστά από το υποουργείο Βιομηχανίας και Εμπορίου της Τσεχίας, ως ένδειξη διαμαρτυρίας κατά της εξόρυξης βαθέων υδάτων. Μια βασική συνάντηση των εκπροσώπων της Διεθνούς Αρχής για τον Βυθό της Θάλασσας (ISA) θα πραγματοποιηθεί τον Ιούλιο στο Κίνγκστον της Τζαμάικα, για να αποφασιστεί εάν θα επιτραπεί η εξόρυξη βαθέων υδάτων.

Ήταν «trendy» ο Θ. Πάγκαλος;

Της ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ

Θ*α ήταν εύκολο να μιλήσει κανείς με όρους παρελθόντος για τον Θόδωρο Πάγκαλο. Να τον αρχειοθετήσει στο μουσείο των πολιτικών προσωπικοτήτων που άφησαν όχι ένα αλλά πολλά ίχνη στη ζωή της χώρας. Τα κεφάλαια του βίου του, η μεταπολιτευτική περίοδος στην οποία συμμετείχε σε πρωταγωνιστικούς ρόλους (έως και την πρώτη δεκαετία του 2000), ο θυελλώδης χαρακτήρας του, όλα επαναδιατυπώθηκαν τις τελευταίες ημέρες λόγω του θανάτου του. Η πληθωρική προσωπικότητά του αποτυπώθηκε σε συνεντεύξεις του, κείμενα και αφηγήσεις που δημοσιεύτηκαν ή προβλήθηκαν.*

Αντιγράφω από τον αποκαιρετισμό του Νότη Παπαδόπουλου στην «Κ» (1/06): «Η ζωή είναι μία και μοναδική. Να τη φας με το κουτάλι και να τη ζήσεις όπως εσύ θέλεις. Μέρα που περνάει, δεν ξαναγυρνάει. Και στο τέλος θα θυμάσαι μόνο τις γυναίκες που σ' αγάπησαν και αγάπησες. Τιποτέ άλλο δεν μένει», του είχε πει ο Θόδωρος Πάγκαλος, την τελευταία φορά που ειδήθηκαν. Διαθήκη που ταιριάζει στο προφίλ του ανθρώπου: στον κοσμοπολιτισμό του, στην «μιοέμ» διάθεση με την οποία προσέγγιζε και απολάμβανε πτυχές της πραγματικότητας. Μιλώντας με ανθρώπους που ήταν κοντά του, σταχυολογώ επίθετα με τα οποία τον χαρακτήρισαν και τα παραθέτω: εργακεντρικός, υπερόπτης, βουλιμικός, ανεξέλεγκτος, ακέραιος, δημοκράτης, διεθνής, απολάμβανε την πρόκληση. Δεν χαριζόταν σε κανέναν, τον διέκρινε μια ψυχική ανεξήθηρη. Για δηλώσεις του, που κατά καιρούς είχαν προκαλέσει έως και διπλωματικά επεισόδια, είχε διευκρινίσει:

«Για τίποτε απ' όλα αυτά δεν αισθάνομαι βαρύτατη εννοχή, θα μπορούσα να μην τα έχω πει, θα μπορούσα επίσης να μη λέω τίποτα ποτέ, όπως δεκάδες άλλοι που παριστάνουν τον πολιτικό. Αυτό που δεν θα μπορούσα να κάνω είναι να λέω κάθε φορά αυτό που αρέσει σε κάποιους».

Πόσο «cool» και «trendy» θα ήταν με τους σημερινούς όρους των σόσιαλ μίντια ο Θόδωρος Πάγκαλος; Θα άντεχε η περόνη του (που κάποιες φορές, παρά την ευφύια του, δεν απέφευγε τον λαϊκισμό και ένα ιδιότυπο «μπαλινγκ» στους συνομιλητές του) να δίνει μάχες εκόντας ή τοξικότητας στο Διαδίκτυο σε καθημερινή σχεδόν βάση; Η πολιτική θερμοκρασία των καιρών μας πόσο θα του ταίριαζε; Το ερώτημα δεν είναι τόσο ρητορικό. Οι σύγχρονες ηγεσίες

οφείλουν να είναι, σε μεγάλο βαθμό, τεχνοκρατικές για να μπορούν να διαχειριστούν κρίσιμα ζητήματα και όλο και πιο επείγοντα προβλήματα. Ταυτόχρονα, οφείλουν να έχουν ενεργούς και διαρκώς τροφοδοτούμενους (με νέο υλικό) σοσιαλμιντιακούς λογαριασμούς. Και, κυρίως, ένα λόγο ασφυκτικά προσεκτικό και ελεγχόμενο. Να μην κρέμεται κλωστούλα, να μην εξέχει τίποτα που δεν είναι προμελετημένο (γιατί και οι «εκρήξεις» προβάρονται), γιατί ο φόβος του διασυρμού ή της μεγαφωνικής κακοποίησης μιας φράσης, έκφρασης ή συμπεριφοράς είναι διαρκώς παρών.

Στους «Δακτύλιους του Κρόνου» ο Βίνφριντ Γκέοργκ Ζέμπαντ, αναζητώντας τις ρίζες της ανθρωπίνης εξουσίας, διαπιστώνει «πως όσο πιο φαντακτερά είναι τα μέσα που η ίδια χρησιμοποιεί προς επίδειξη τόσο περισσότερο κυριεύεται από την αγωνία μην τυχόν και απολέσει την παντοκρατορία που έχει συγκεντρώσει στα χέρια της με τόσο καταστροφικό μόχθο...».

Δεν είναι εντελώς τυχαία η συμπτωματική η αναφορά στον Ζέμπαντ. Όταν συναντηθήκαμε με τον Θ. Πάγκαλο πριν από 13 χρόνια για τη στήλη «Γεύμα» της εφημερίδας, γνωρίζοντας ότι είναι βιβλιοφάγος –δεν κατανάλωνε βιβλία, άφηνε να τον διαμορφώσουν– του δώρισα το βιβλίο αυτό του Ζέμπαντ. Ήξερε τον συγγραφέα. Τον σχολίασαμε. Για πολύ λίγο εστίασαμε στο θέμα της «εξουσίας». Το μόνο που δεν τον απασχολούσε ήταν η φαντεζί πλευρά, της επίδειξης. Για την «αγωνία της απώλειας», δεν είμαι σε θέση να κρίνω. Όμως, όπως και να 'χει, δεν ντύθηκε το «κουστούμι» που επιβάλλει η εθιμοτυπία των θέσεων για να μην τις απολέσει. Χειρίστηκε τους τίτλους με τον τρόπο που του υπαγόρευαν η ψυχοδομή του, το βλέμμα του στη ζωή και στους ανθρώπους. Ο,τι κι αν αυτό σημαίνει. Καθόλου εξιδανικευτικό, αφού είχε, ούτως ή άλλως, τη σφραγίδα του.

Μπορεί ο Θ. Πάγκαλος να ήταν μια sui generis περίπτωση στο μεταπολιτευτικό πολιτικό σκηνικό. Όπως και να 'χει, όμως, αντιπροσώπευε μια «σάρκινη» εκδοχή πολιτικής, με μόρφωση και κοσμοπολιτισμό, μπορεί σαρωτική, μπορεί δυσβάστακτη για κάποιους, πάντως «σάρκινη», που έφαγε τη ζωή με το κουτάλι. Πλέον, το υπόδειγμά του έχει αλλάξει. Το νέο μοντέλο είναι καλογυαλισμένο, ακόμη κι αν παριστάνει η εκπροσώπει το «λαϊκό», πορεύεται με οδηγίες χρήσης.

Τώρα που κόπασε ο κουρνιαχτός

Του ΣΤΑΥΡΟΥ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Εκουν γραφτεί τόσα πολλά για τη συντριβή του ΣΥΡΙΖΑ ώστε μια άποψη ακόμα για το θέμα μάλλον πλεονάζει. Απ' την άλλη, σκέφτομαι ότι τώρα ακριβώς που κόπασε ο κουρνιαχτός, μια ματιά «απ' έξω» έχει τη δική της αξία. Για όσους τουλάχιστον αναζητούν απάντηση στο ερώτημα γιατί η Αριστερά δεν κερδίζει, στην Ελλάδα, αλλά όχι μόνο.

Για τον Τσίπρα νομίζω τα είπε όλα, σε μια φράση, η Βασιλική Σιούτη στη Life: «Επί τέσσερα χρόνια δεν κατάφερε να πείσει ότι μπορεί να είναι καλύτερος από τον πρωθυπουργό της «χειρότερης κυβέρνησης», ακόμα και στις πιο δύσκολες στιγμές της». Σε απλά μαθηματικά αυτό δημιουργεί μια ψαλίδα 20 μονάδων από τη Νέα Δημοκρατία, η οποία κατάφερε να κυριαρχήσει σε τέσσερις κρίσιμες κατηγορίες: στους νέους, στους αναποφάσιτους, στις λαϊκές συνουκίες και στους ελεύθερους επαγγελματίες. Ίδου λοιπόν το προφανές: αν σε νικήσει αυτό που εσύ ανέδειξες ως «χειρότερο» τότε είναι φανερό πως το πρόβλημα βρίσκεται στον χειρότερο εαυτό σου, ο οποίος, στην περίπτωση του ΣΥΡΙΖΑ, παράπαιε ανάμεσα στη συστημική εικόνα του και τον ριζοσπαστικό του λόγο. Ένα αλλοπρόσβαλο κράμα, όπως αποδείχτηκε, το οποίο ουδώς αρμόζει σε μια αξιόπιστη εναλλακτική πρόταση εξουσίας.

Ο δικασμός αυτός δεν είναι πάντως ελληνικό φαινόμενο. Αφορά στην ικανότητα της ευρωπαϊκής Κεντροαριστεράς να πείσει ότι μπορεί να κυβερνήσει χωρίς τις παιδικές της ασθένειες: τις ιδεοληψίες, τη μηδενιστική ρητορική και τις ασκήσεις επαναστατικής γυμναστικής. Δεν ισχυρίζομαι ότι η Αριστερά πρέπει να αρνηθεί τον ιδεολογικό της προσανατολισμό, υποθετώντας το φιλελεύθερο αφήγημα στο όνομα της σταθερότητας και της ισχυρής οικονομίας. Το ζητούμενο είναι ακριβώς το αντίθετο: μια διαφορετικής φιλοσοφίας πρόταση, η οποία θα χαρακτηρίζεται όμως από πολιτικό πραγματισμό. Μετά από την οικονομική κρίση, η επίχειρα της οποίας βιώνουμε ακόμη, ουδείς δικαιούται να υποδητεί τον ανυποψίαστο, ούτε οι πολιτικοί ούτε και οι πολίτες. Οι ανέξοδες υποσχέσεις έχουν κόστος και τον λογαριασμό τον πληρώνει στο τέλος ο λαός. Η πλήρης άρνηση, λοιπόν, όχι μόνο δεν ωφελεί κανένα, αλλά δεν εξαργγυρώνεται και στην κάλπη. Κάποτε το χείδεμα των αφτιών των ψηφοφόρων έφερνε ψήφους. Σήμερα φέρνει κυρίως καχυποψία, η οποία εκδηλώνεται με δύο τρόπους: την απαξίωση των κομμάτων και την αποχή από την εκλογική διαδικασία.

Η ήττα του ΣΥΡΙΖΑ πρέπει να κτυπήσει το καμπανάκι σε όσους φλερτάρουν με αυτό το μοντέλο πολιτικής πρακτικής. Γιατί ένα πράγμα είναι σημαντικό να καταλάβουμε: ο λαός δεν γυρνάει την πλάτη, γενικώς και αορίστως, στην Αριστερά. Ο λαός γυρνάει την πλάτη στα ανεύθυνες πολιτικές, επειδή κουράστηκε από τα παλιά λόγια. Στο επίκεντρο των εκλογών βρίσκεται η κυβερνησιμότητα. Δηλαδή η οικονομία. Η ικανότητα διαχείρισης της πραγματικότητάς μας με ό,τι αυτό συνεπάγεται: ακρίβεια, δημοσιονομική σταθερότητα, ισότιμη κατανομή των βαρών. Το στοίχημα της Αριστεράς είναι να πείσει ότι μπορεί να κυβερνήσει στη βάση μιας προοδευτικής ατζέντας. Είτε πρόκειται για την Ελλάδα, είτε γι' άλλη χώρα της Ευρώπης, το ζητούμενο εμπεριέχεται στο τρίπτυχο: σοβαρότητα – σταθερότητα – ελπίδα. Ο Αλέξης Τσίπρας απέτυχε παταγωδώς, γιατί ούτε σοβαρός ήταν (βλ. προεκλογική καμπάνια στα όρια του λαϊκισμού με κορώνες για τη «χούντα Μητσοτάκη»), ούτε συνεπής με τον παρελθόν του (βλ. τη στάση του στο θέμα Κασοιδάρη), ούτε επέτρεψε ν' ανήσει η ελπίδα (βλ. δηλώσεις Κατρούγκαλου παραμονές εκλογών, οι οποίες έστρεψαν τους μικρομεσαίους στη Ν.Δ.).

Ο λόγος που στεκόμαστε σε αυτά δεν είναι για να κάνουμε το ψυχγράφημα του Τσίπρα ή την ανατομία του ΣΥΡΙΖΑ. Οι ελληνικές εκλογές είναι χρήσιμες σαν τροφή για σκέψη. Όσοι πιστεύουν σε μια εναλλακτική πρόταση εξουσίας οφείλουν να μελετήσουν προσεκτικά και σε βάθος την εκλογική αποτυχία της ελληνικής Αριστεράς. Το εύκολο είναι να προσχωρήσει κανείς στη λογική της «συντηρητικοποίησης της κοινωνίας», φορτώνοντας εκεί τις αποτυχίες της Κεντροαριστεράς. Το δύσκολο είναι η διατύπωση μιας πρότασης εξουσίας στη βάση ενός ολοκληρωμένου προγράμματος με αναπτυξιακά χαρακτηριστικά και κοινωνικό πρόσημο. Ή για να το πούμε απλά: μια ρεαλιστική πρόταση για την πραγματικότητα εκεί έξω που στο επίκεντρό της θα έχει τον άνθρωπο.

stavros.christodoulou@gmail.com

Προβλέψεις μηδενικού ρίσκου για την πρωτοβουλία Χριστοδουλίδη

Του ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ

Η «ευρωπαϊκή πρωτοβουλία» στην οποία επενδύει η κυβέρνηση Χριστοδουλίδη, θεωρώντας ότι αποτελεί την μοναδική οδό για επαναφορά της Τουρκίας στον δρόμο επίλυσης του Κυπριακού, «κουβαλάει» μαζί της «δύο δεδομένα», όπως αυτά προκύπτουν από το πλαίσιο που έθεσε ο ίδιος ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας: 1) Τον επιδιωκόμενο διορισμό μιας ισχυρής πολιτικής προσωπικότητας, από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Όχι από την Κομισιόν, αλλά από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, όπως τόνιζε επανειλημμένα ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, κυρίως προεκλογικά, στα ντιμπέιτ που κάποιος παρακολούθησε. Μάλιστα, κυβερνητικός επισήμος, ο οποίος επικοινωνήσει μαζί μου, προέβαλε τον ισχυρισμό ότι «υπάρχει και προηγούμενο», παραπέμποντας λανθασμένα και εντελώς αδιάβαστα, στον διορισμό του Μισέλ Μπαρνιέ ως επικεφαλής της Ε.Ε. για το Brexit, ο οποίος διορισμός, δεν έγινε ωστόσο από το Ευρωπαϊκό Συμ-

βούλιο. 2) Την επιδιωκόμενη διασύνδεση των ευρωπαϊκών ντοσιέ της Τουρκίας, με το Κυπριακό. Περιλαμβανομένης και της αναβάθμισης της Τελωνειακής Ένωσης που αποτελεί τον ύψιστο στόχο της Κυβέρνησης Ερντογάν και όλων σχεδόν των κρατών-μελών, καθώς αναμένεται να εκτινάξει τον ευρωτουρκικό όγκο εμπορικών συναλλαγών από 140 σε 320 δισ. ευρώ, ετησίως.

Με βάση τα μέχρι τώρα δεδομένα και μιλώντας με δέκτες της πρωτοβουλίας του Προέδρου Χριστοδουλίδη, θα επιχειρήσω μια «πρόβλεψη» μηδενικού ρίσκου:

• Σε ό,τι αφορά στο αίτημα για διορισμό ισχυρής πολιτικής προσωπικότητας, «από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο», για το Κυπριακό, η Λευκωσία κινδυνεύει να περάσει κάτω από τον πήχη. Διότι το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο δεν έχει δυνατότητα διορισμών, πέραν αυτών που αφορούν στο Κολέγιο Επιτρόπων και στον ύπατο Εκπρόσωπο της Ε.Ε. Κάτι που ορίζεται ρητώς στη Συνθήκη Λειτουργίας της Ε.Ε. Επίσης, δεν

υπάρχει ανάλογο προηγούμενο, καθώς ακόμη και στην περίπτωση του Brexit, ο επικεφαλής διαπραγματευτής της Ε.Ε. διορίστηκε από τον τότε Πρόεδρο της Κομισιόν Γιούνκερ και όχι από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Αυτό που θα μπορούσε ενδοχόμενος να εξασφαλίσει η Λευκωσία (σ.σ. και στο οποίο φαίνεται να επενδύει) θα ήταν να εκδοθούν συμπεράσματα από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, διά των οποίων να δοθεί εντολή προς την Κομισιόν, ώστε η ίδια να διορίσει ένα πρόσωπο για το Κυπριακό. Στην περίπτωση όμως αυτή, το πρόσωπο που θα διοριστεί από την Κομισιόν, θα αναφέρεται στην ίδια την Κομισιόν και όχι στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Κάτι που ο Πρόεδρος Χριστοδουλίδης ήθελε να αποφύγει και γι' αυτό άλλωστε μιλούσε έντονα για την ανάγκη διορισμού προσωπικότητας «από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο» και όχι από την Κομισιόν. Το πλέον ενδιαφέρον είναι ότι κυβερνητικά κείλη επιχειρούν πλέον να ριζούν στα μαλακά το ζήτημα, λέγοντας ότι σημασία έχει η εμπλοκή της Ε.Ε. και ο

διορισμός μιας προσωπικότητας, καταπιτώντας το ζήτημα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Και θεωρώντας προφανές ότι μαζί τους πρέπει να τα καταπούνε κι εμείς.

• Αναφορικά με τη διασύνδεση των ευρωτουρκικών ντοσιέ με το Κυπριακό, δυστυχώς υπάρχει «προηγούμενο» και δεν είναι καθόλου θετικό. Όλα αυτά τα σημαίνοντα για την Άγκυρα ντοσιέ, διασυνδέθηκαν ήδη απλώς και μόνον με την αποκλιμάκωση της έντασης στην Ανατολική Μεσόγειο, όπως γίνεται αντιληπτό στην παράγραφο 20 των Συμπερασμάτων της 2ας Οκτωβρίου 2020. Αναφέρεται χαρακτηριστικά: «Υπο τον ορο ότι θα συνεχιστούν οι εποικοδομητικές προσπάθειες να τερματιστούν οι παράνομες ενεργειες εναντί της Ελλάδας και της Κυπρου, το Ευρωπαϊκο Συμβούλιο συμφωνει να δρομολογήσει θετικό πολιτικό θεματολόγιο Ε.Ε. – Τουρκίας με ιδιαίτερη εμφαση στον εκσυγχρονισμό της τελωνειακής ένωσης και τη διευκόλυνση του εμπορίου, τις διαπροσωπικές επαφές, τους διαλόγους υψηλου επιπεδου, τη συνεχή

συνεργασία σε ζητήματα μεταναστευσης, σύμφωνα με τη δήλωση Ε.Ε. –Τουρκίας του 2016». Το Κυπριακό και η διαδικασία επίλυσής του βρίσκονταν σε άλλη παράγραφο και δεν διασυνδέθηκαν με το «θετικό θεματολόγιο», δηλαδή με τη «θετική ατζέντα» που απλόχερα πρόσφερε η Ε.Ε. προς την Τουρκία. Με τη σύμφωνο γνώμη της Κυπριακής Δημοκρατίας, επί διακυβέρνησης Νίκου Αναστασιάδη. Και με ΥΠΙΕΣ τον υφιστάμενο Πρόεδρο της Δημοκρατίας, Νίκο Χριστοδουλίδη που εμφανίζεται να θέλει να πετύχει σήμερα αυτό που απέτυχε η κυβέρνηση στην οποία συμμετείχε, ασκώντας εξωτερική πολιτική, προ τριετίας.

Ή λοιπόν ο Πρόεδρος μας υπερεκτιμά τις δυνατότητες του, υποτιμώντας τις αντίστοιχες δυνατότητες της Άγκυρας ή απλώς επενδύει στην πολιτική άγνοια και στην πολιτική αμνησία των αντιπάλων του. Εάν βεβαίως υπάρχουν τέτοιοι (σ.σ. πολιτικοί αντίπαλοι).

xanthoulis.pavlos@gmail.com

Αριστεύοντες ανίκανοι και επικίνδυνοι

Του **ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ**

Μια από τις κατάρες που κληρονομήσαμε από τη δεκαετία του 1980 είναι ο τρόμος αλλά και η απέχθεια για την έννοια της αξιολόγησης. Κάθε αξιολόγησης. Δεν υπάρχει ένας τομέας του δημοσίου όπου της χώρας που να μην υποφέρει από αυτό το φαινόμενο. Ακόμη και οι πιο ζωτικοί. Ρωτάς κάποιον ειδήμονα γιατί έγινε ένα αδικαιολόγητο ατύχημα στο Πολεμικό Ναυτικό. Απάντηση: στο συγκεκριμένο πλοίο υπηρέτούσε ένας κυβερνήτης που δεν έπρεπε να έχει γίνει κυβερνήτης. Διέλυσε την πειθαρχία στο πλοίο και όταν τον αλλάξαμε ο νέος επικεφαλής δεν μπόρεσε να επιβληθεί γρήγορα και έγινε η ζημιά. Ρωτάς ξανά, αξιολόγηση δεν έχετε; Απάντηση: έχουμε ένα σύστημα που πήραμε από το βρετανικό ναυτικό. Για να ανέβεις την ιεραρχία έπρεπε να έχεις αξιολογηθεί από τους υφιστάμενούς σου σε κάθε επίπεδο, σε κάθε θέση. Δυστυχώς, τώρα πια όλοι βάζουν άριστα σε όλους.

Παρόμοιες ιστορίες ακούς, όμως, παντού. Στη Δικαιοσύνη είναι μεγάλες οι αντιστάσεις και οι αντιδράσεις στην έννοια της αξιολόγησης. Και αυτό, παρά το γεγονός ότι εκεί τα κριτήρια της απόδοσης ενός δικαστή είναι σχετικά αυτονόητα. Μετράς τις υποθέσεις που έχει αναλάβει, πόσες και σε πόσο χρόνο τις διεκπεραίωσε και βέβαια την ποιότητα των αποφάσεων. Υπάρχουν πασιφανείς περιπτώσεις ανεπάρκειας ή και παραβίασης κάθε δεοντολογίας. Επικρατεί όμως μια περιεργη αντίληψη, που υπαγορεύει τη συγκάλυψη. «Μη βγουν προς τα έξω όλα αυτά, θα κάνουν ζημιά στον κλάδο», είναι μία στερεότυπη παρότρυνση όσων είναι αντίθετοι στην αξιολόγηση. Μα η ζημιά έχει ήδη γίνει. Η καθυστέρηση στην απονομή δικαιοσύνης και οι δυσλειτουργίες της συζητούνται ευρέως σαν μια τρο-

χοπέδη στην πρόοδο της χώρας. Στην Υγεία, τα στοιχεία για τη θνησιμότητα επί COVID-19 για κάθε νοσοκομείο ήταν καλοφωλαγμένο μυστικό.

Αντιδράσεις στην αξιολόγηση έχουμε βέβαια παραδοσιακά και στην εκπαίδευση, όπου έχουν γίνει βήματα, αλλά έχουμε ακόμη δρόμο να διανύσουμε. Καταλαβαίνει κανείς πως από τον αυτοταρχισμό των προϊσταμένων του Δημόσιου και τις Ενοπλες Δυνάμεις ή τα Σώματα Ασφαλείας και την παντοδυναμία του «καθηγητή έδρας», έπρεπε να μεταβούμε σε κάτι άλλο, πιο «δημοκρατικό». Πήγαμε όμως στην απόλυτη χαλάρωση, στη διάβρωση της πειθαρχίας και του επαγγελματισμού. Σε αυτό που επιμένω να ονομάζω «ΔΕΚΟποίηση» ζωτικών τομέων του κράτους.

Το ερώτημα είναι πώς σπας αυτή την κουλούρα; Γιατί το παράδοξο είναι ότι οι αντιδράσεις δεν είναι μόνο συνδικαλιστικές ή και συντεχνιακές. Οχι. Έχεις – ακόμη και σοβάρους– πολιτικούς ή αξιωματούχους ή ακόμη και μητροπολίτες, που θα σγκώσουν το τηλέφωνο και θα πουν, «έλα μωρέ, καλό παιδί είναι, είχε προβλήματα και δεν τράβαγε». Αυτομάτως δυναμιτίζουν κάθε ελπίδα να φέρει αποτέλεσμα κάποια πειθαρχική έρευνα ή μία ορθολογική αξιολόγηση. Η μια εξαιρεση φέρνει την άλλη και στο τέλος γίνονται ο κανόνας.

Μόνη λύση; Να βρουν τα κότσια οι πολιτικοί μας να βάλουν στην άκρη τα σημειώματα αυτά. Να τοποθετήσουν παντού ηγέτες που δεν θα απαντάνε καν στα τηλεφωνήματά τους. Και ταυτόχρονα χρειάζομαστε εσωτερική διαφάνεια, αλλά και να σπάσει η ομερτά που επενδύεται με μία ψευδοαλληλεγγύη. Μην ξεκνάμε πως ο μοιραίος σταθμάρχης στα Τέμπη είχε αριστεύσει όταν αξιολογήθηκε για να πάρει τη θέση του. Όπως πάντα, όπως συμβαίνει με όλους. Με εμφανή αποτελέσματα.

Το μεγάλο παιχνίδι

Του **ΚΩΣΤΑ ΙΩΡΔΑΝΙΔΗ**

Απευχόταν η Δύση τη νίκη του κ. Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν στις τουρκικές προεδρικές εκλογές της περασμένης Κυριακής.

Οι προσδοκίες διαψεύστηκαν και έχει αρχίσει ήδη μια προσεκτική προσπάθεια επαναπροσέγγισης της Δύσεως με τον 13ο πρόεδρο της Τουρκικής Δημοκρατίας.

Ο πρώτος Δυτικός ηγέτης που συνεχάρη τον κ. Ερντογάν ήταν ο Γάλλος πρόεδρος Εμανουέλ Μακρόν, για να ακολουθήσει ο καγκελάριος της Γερμανίας Ολαφ Σολτς, που προσέκάλεσε τον νεοεκλεγέντα πρόεδρο της Τουρκίας στο Βερολίνο για συνομιλίες, και τέλος ο πρόεδρος των ΗΠΑ Τζο Μπάιντεν.

Πρώτη φορά οι ηγέτες των τριών μεγάλυτέρων Δυνάμεων της Δύσεως έσπευσαν τόσο ταχέως να συχαρούν τον κ. Ερντογάν, σχολιάζε Τούρκος αναλυτής. Όπως και να το κάνουμε, ένας πολιτικός που από την εμφάνισή του στην πολιτική σκηνή το 2002 έχει κερδίσει περισσότερες από δέκα εκλογές – προεδρικές, κοινοβουλευτικές, τοπικές και δημοψηφίσματα– μάλλον δεν είναι τόσο συχνό φαινόμενο.

Μπορεί η Δύση να ιδεοκρατείται –ιδιαίτερα επί της προεδρίας του κ. Μπάιντεν– και να έχει αναλάβει εκστρατεία «εκδημοκρατισμού» του πλανήτη, αλλά εξακολουθεί να διαθέτει πρακτική αντίληψη για τη στρατηγική αξία του «κοκοπέδου» που ονομάζεται Τουρκία και του δυναμισμού των κατοίκων της.

Δεν είναι τυχαίο ότι σε μια εποχή που επιχειρείται η λείανση κάποιων στοιχείων της εθνικής ιδιοσυγκρασίας των πολιτών μιας χώρας, ο κ. Ερντογάν αναφερόταν επιμόνως στο «τοπικό» και «εθνικό» στοιχείο

διαμορφώνοντας τη νέα ταυτότητα του πολίτη της Τουρκίας. Και εκ του αποτελέσματος των εκλογών φαίνεται ότι το επέτυχε.

Δεν είναι, προς Θεού, ο κ. Ερντογάν πρότυπο που προσφέρεται για μίμηση. Απλώς είναι μια ισχυρή υπόμνηση πως εδώ, δίπλα μας, στη γειτονιά μας, υπάρχει μια χώρα και ένας λαός άλλης πολιτικής διαμορφώσεως, άλλων προτεραιοτήτων και κλίματος αξιών. Δεν πρόκειται οι Τούρκοι να γίνουν Ολλανδοί ή Βέλγοι, διότι δεν το θέλουν.

Βέβαια η Δύση ενεργούσα πρακτικώς θα επιχειρήσει επαναπροσγγίζοντας τον κ. Ερντογάν να εξασφαλίσει εις την καλύτερη των περιπτώσεων την άρση των επιφυλάξεων της Τουρκίας για την ένταξη της Σουηδίας στο ΝΑΤΟ έως τη συνάντηση κορυφής των ηγετών της Συμμαχίας, τον Ιούλιο, στο Βίλνιους της Λιθουανίας.

Μόνον που, σε αντίθεση με τη Δύση, ο κ. Ερντογάν και γενικώς οι Τούρκοι δεν βιάζονται ποτέ. Διαπραγματεύονται ασταμάτητα έως ότου επιτύχουν τα μέγιστα. Κάποιοι αναλυτές προεξοφλούν ότι μετά την επανεκλογή του κ. Ερντογάν, η Τουρκία θα στραφεί οριστικώς στην Ευρασία, ωσάν να μην ισορροπούσε έως τώρα μεταξύ Δύσεως και Ευρασίας.

Θα διατυπωθούν τόσο πολλά περί Τουρκίας, που κάποιες από τις προβλέψεις θα επαληθευθούν. Το βέβαιο είναι ότι ο κ. Ερντογάν ετοιμάζεται για το «Μεγάλο Παιχνίδι» σε μια εποχή σφωρητικών ανατροπών. Όσο για την Ελλάδα και το μέλλον των σχέσεων με την Τουρκία, περί αυτών θα μεριμνήσει η νέα κυβέρνηση που θα προκύψει. Έχουμε βάσανα μπροστά μας να περάσουμε.

Ταύρος στο υαλοπωλείο της δημοκρατικής υποκρισίας

Του **ΤΑΚΗ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ**

Η των χαρακτήρας. Χαρακτήρας με τη σημασία που δίνει στη λέξη ο Αμπίου στους Ελληνες του 1850: «Δεν είναι ούτε ιδιαίτερα έξυπνοι ούτε ιδιαίτερα μορφωμένοι. Τι χαρακτήρες όμως!». Μόνο που ο Πάγκαλος ήταν και έξυπνος και μορφωμένος. Και το απέδειξε στις κρίσιμες στιγμές της πολιτικής του σταδιοδρομίας. Στη διεκδίκηση των Μεσογειακών Προγραμμάτων, στα Ίμια, στην ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε. μαζί με τον αιώνιοστο Γιάννο Κρανιδιώτη, αλλά και στον καιρό των μνημονίων. Ήταν ειλικρινής και δεν δισταζε να θυσιάσει τη δημοφιλία του για να υπερασπίσει την ειλικρίνειά του. «Όλοι μαζί τα φάγαμε». Η σκληρή αμεσότητα της διαπίστωσης θυμίζει Αριστοφάνη. Το μεγάλο προτέρημα του πατέρα της κωμωδίας δεν είναι το γέλιο. Το γέλιο είναι η απόδειξη της καίριας αμεσότητας της παρατήρησης. Μόνο που η κωμική μούσα στην αρχαία Αθήνα είχε την ασυλία του Διονύσου. Ο κωμωδιογράφος είχε το δικαίωμα να πει οτιδήποτε για οποιονδήποτε. Ο Πάγκαλος το είπε αυτό χωρίς να προσδοκά κάποια προστασία, ούτε του ίδιου του πολιτικού χώ-

ρου. Το είπε όταν το «κοινό περί δικαίου αίσθημα» έψαχνε ενόχους για να απαλλάξει εαυτόν από τις ευθύνες της κατάρρευσης. Και κανείς, βέβαια, τότε δεν είχε την ψυχραιμία να καταλάβει πως η χρήση του πρώτου πληθυντικού προσώπου είχε και τον χαρακτήρα της αυτοκριτικής. «Όλοι μαζί τα φάγαμε επειδή σας διορίσαμε». Φταίμε κι εμείς που σας διορίσαμε, φταίτε κι εσείς που εξαγοράζατε την ψήφο σας με διορισμούς. Τι πιο ειλικρινές. Τι πιο καθαρό. Όμως, ο πανικός της οικονομικής κατάρρευσης δεν άντεχε ούτε την ειλικρίνεια ούτε την καθαρότητα.

Την ίδια εκείνη εποχή, ο Πάγκαλος, τρώγοντας με την παρέα του σε μια ταβέρνα στα Καλύβια, δέχθηκε επίθεση με γιαιούρτια από μια ομάδα «Αγανακτισμένων» – ιστορικός ευφημισμός για τον κοινό τραμπουκισμό της αλητείας. Τότε, αν δεν κάνω λάθος, είχε διαπιστώσει πως «η ένταξη στον ΣΥΡΙΖΑ είναι ζήτημα πολιτισμού». Ταύρος στο υαλοπωλείο της δημοκρατικής υποκρισίας. Χρειάζοταν πολύ θάρρος για να το πεις αυτό ως πολιτικός και όχι ως σχολιαστής της πολιτικής ζωής. Και αυτό το θάρρος το είχε ο Πάγκαλος.

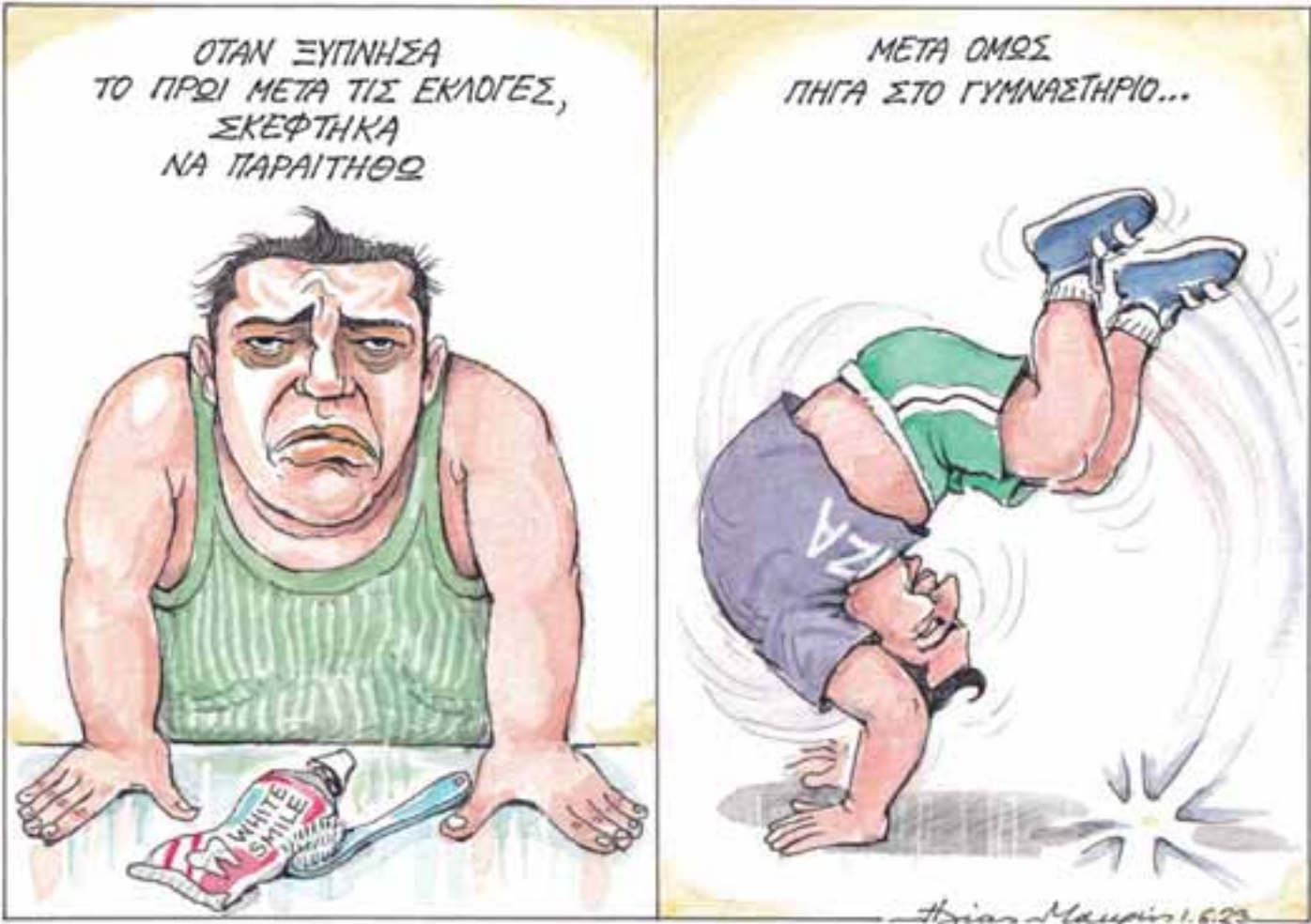
Ήταν θέμα χαρακτήρα; Ήταν οξύθυμος. Ποιος δεν θυμάται τα χα στούκια που είχε μοιράσει στους μεταφραστές του υπουργείου Εξωτερικών, οι οποίοι καθυστέρησαν πέραν των ανεκτών ορίων τη μετάφραση εγγράφων, απ' αυτά που αποτελούν την καθημερινότητα του πολίτη. Έκανε ό, τι θα ήθελαν, αλλά δεν μπορούσαν, να κάνουν όσοι περίμεναν ένα πιστοποιητικό γέννησης μεταφρασμένο στα αγγλικά για να εγγραφούν σε κάποιο πανεπιστήμιο.

Ήταν χαρακτήρας ο Πάγκαλος. Και γι' αυτό, αν και οξύθυμος, συνεργάστηκε με τους δύο ηγέτες που σηματοδότησαν την επί εικοσαετία ηγεμονία του ΠΑΣΟΚ, τον Ανδρέα Παπανδρέου και τον Κώστα Σημίτη. Ανήκει σ' αυτήν την εποχή της ελληνικής πολιτικής ζωής, η οποία γεννούσε προσωπικά όνειρα. Στην δημοκρατία δεν μετρούν μόνον οι ιδέες, όσο σωστές κι αν είναι ή φαίνονται. Μετρούν και τα πρόσωπα που θα τις υλοποιήσουν. Πόσες σωστές ιδέες έχουν πέσει στο κενό επειδή δεν βρήκαν πρόσωπο;

Σημειωτέον ότι αυτά τα γράφει κάποιος ο οποίος ψήφισε το ΠΑΣΟΚ μόνον όταν ανέλαβε την ηγε-

σία του ο Κώστας Σημίτης. Όταν, δηλαδή, το ΠΑΣΟΚ μετατοπίστηκε προς τη σοσιαλδημοκρατία. Ας μην ξεκνάμε ότι επί Ανδρέα Παπανδρέου η «σοσιαλδημοκρατία» ή η «κεντροαριστερά» ήταν καταδικασμένες από την ιδεολογία του «κινήματος» που διεκδικούσε την ηγεμονία της Αριστεράς, εμιφύλιοπολεμικής και τριτοκοσμικής. Ειρωνεία της Ιστορίας. Ο πατέρας του Ανδρέα ήταν αντικομμουνιστής. Ο πατέρας του Σημίτη ήταν υπουργός Γεωργίας στην κυβέρνηση του βουνού.

Για να ερμηνεύσουμε την καχεξία της σημερινής Κεντροαριστεράς, δεν φτάνει μόνον η πολιτική και οικονομική της αμηχανία, η οποία την καταδυναστεύει σε ολόκληρη την Ευρώπη. Χρειάζεται και μια αποτίμηση του ανθρώπινου δυναμικού της. Της λείπουν τα πρόσωπα που μπορούν να εμπνεύσουν. Για φανταστείτε έναν δημόσιο διάλογο ανάμεσα στον μακαρίτη πλέον Πάγκαλο και στον Ανδρουλάκη. Θα τον έτρωγε σε δυο μουσικές. Ήταν βουλευτικός ο μακαρίτης και το πλήρωσε με τη ζωή του. Χαλάλι του. Μας άφησε ως κληροδόχημα τον χαρακτήρα του και την ειλικρίνειά του.

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΜΑΚΡΗ. imakris@kathimerini.gr

Ρεαλισμός και ουτοπία στην πολιτική

Του **ΧΡΗΣΤΟΥ ΓΙΑΝΝΑΡΑ**

Θέλω να μιλήσω για τις ουτοπίες εκείνες, που δεν έχουν σχέση με αφηρημένες ιδεολογικές προβολές ψυχολογικών επιθυμιών ούτε με ψευδαισθητικά υποκατάστατα της πραγματικότητας. Η «παγκόσμια ειρήνη», η «αταξική κοινωνία», η «αιωνία Ελλάδα», η «επιστήμη» που θα λύσει όλα τα προβλήματα του ανθρώπου, είναι ασφαλώς, οράματα που εμπύχωσαν πολλούς ανθρώπους, ίσως και μέχρις αυτοθυσίας. Δεν πούουν ωστόσο να απηχούν τη φυγή στο πλάσματικό και ανεδαφικό, την ανάγκη για τυφλή εμμονή σε έναν άλογο ντετερμινισμό αισιοδοξίας.

Με ενδιαφέρει η συναρπαστική ουτοπία (ου-τόπος) εκείνων των πυκνών της ανθρώπινες εμπειρίες που είναι ανυπότακτες σε εντοπισμό, ενώ παραμένουν προστιτές στην άμεση πιστοποίηση. Ανεδαφικά δεδομένα που συγκροτούν την πραγματικότητα της ζωής μας, επαληθεύονται από όλους μας, διχως να μπορούν να τιθασυνευθούν σε πάγια οριστική καταδείξη, σε αντικειμενική οριοθέτηση. Ρεαλισμός της ουτοπίας ή απροσδιοριστία του υπαρκτικού γίνεσθαι.

Στη μνήμη Θόδωρου Πάγκαλου.

Πρώτο παράδειγμα η γλώσσα: Πραγματικότητα εμπειρικής αμεσότητας και όμως εντελώς ουτοπική. Οι γενετικές καταβολές της και η δυναμική των εξελίξεών της απρόσιτες σε συνεπή εντοπισμό. Ποιος πλάθει τη γλώσσα, πού και πώς πλουτίζεται ή φτωχαίνει η γλωσσική μας εκφραστική. Γραμματική και συντακτική, γραμματική και συντακτικό δεν παγώνουν τη γλώσσα σε σταθερές ορισμών, επιχειρούν μόνο να καταγράψουν και να συστηματοποιήσουν τη δεδομένη δυναμική της λειτουργίας της, να διευκολύνουν την αποδοτικότερη χρήση της.

Προτού η σύγχρονη Φυσική μάς βεβαιώσει ότι η σχέση παρατηρητή και παρατηρουμένων συγκροτεί την πραγματικότητα, αυτή την ουτοπική απροσδιοριστία, την απολύτως αναλιστική, την πιστοποιούμε η κοινωνική εμπειρία. Γι' αυτό και θεμελιώδης «επιστημολογική» αρχή στην παράδοση των Ελλήνων ήταν ο «αποφατι-

σμός»: η άρνηση να εξαντλήσουμε την αλήθεια στη διατύπωσή της. Αλήθεια είναι η εμπειρική αμεσότητα της σχέσης, που μόνο σπμαίνεται, δεν υποκαθίσταται από την κατανόηση της γλωσσικής σημαντικής. Το κριτήριο επαλήθευσης της γλωσσικής σημαντικής είναι μόνο κοινωνικό, «όταν πάντες ομοδοξούν και έκαστος επιμαρτυρεί» – όχι κριτήριο αυθεντίας ή μεθόδου.

Η ουτοπία των σχέσεων κοινωνίας γεννάει τη δυναμική των ιστορικών μεταλλαγών, τα θεσμικά μορφώματα του συλλογικού βίου. Οι παραγωγικές και ανταλλακτικές σχέσεις, παρά τις προσπάθειες να οργανωθούν μηχανιστικά, διατηρούν πάντα μιαν απροσδιοριστία ουτοπική, ατίθαση. Η ίδια η γένεση του λογικού υποκειμένου δεν είναι προϊόν της βιολογίας, αλλά προϊόν της σχέσης. Η σχέση βρέφους - μητέρας συγκροτεί το λογικό υποκείμενο. «Το υποκείμενο γεννιέται στον τόπο του Άλλου», εκεί που εμφανίζεται το πρώτο σημαίνον ανταποκρίνεται στην πρωτογενή επιθυμία της σχέσης.

Τέταρτο ενδεικτικό παράδειγμα: η ουτοπία του προσώπου. Τι είναι

αυτό που με κάνει να ξεχωρίζω αμέσως ένα ποίημα του Καβάφη από ένα ποίημα του Σεφέρη, τη μουσική του Μότσαρτ από τη μουσική του Μπετόβεν, τη ζωγραφική του Βαν Γκογκ από τη ζωγραφική του Σεζάν – όσες βιογραφίες αυτών των δημιουργών κι αν μελετήσουμε, είναι αδύνατο να αντικειμενοποιήσουμε την ονόμια και ανεπανάληπτη μοναδικότητα της προσωπικής τους δημιουργίας. Αυτή η μοναδικότητα μας είναι εμπειρικά και άμεσα προστή, ενώ παραμένει αντικειμενικά απροσδιόριστη, ουτοπική.

Ο, τι μπορεί να σημαίνει η έκφραση «δυναμική της ζωής» είναι ο ρεαλισμός της ουτοπίας. Οι άνθρωποι παλεύουμε πεισματικά να τον υποκαταστήσουμε με χωροχρονικούς εντοπισμούς, νοηματικές αναλύσεις, μεθοδικούς ορισμούς, αυθαίρετες αντικειμενοποιήσεις.

Και μάλλον καταλήγουμε σε ψευδαισθητικά αναπληρώματα του πραγματικού και υπαρκτού. Παγιδεύουμε την απροσδιοριστία της σχέσης σε νομικό formalισμό. Αλλοτριώνουμε το πρόσωπο σε αδιαφοροποίητο άτομο.

Η κοινοτοπία των Θεμιστοκλέους

Του ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ

Στο κλασικό της έργο «Ο Αΐχμαν στην Ιερουσαλήμ (Έκθεση για την κοινοτοπία του κακού)» η διάσημη Γερμανοεβραία φιλόσοφος Χάνα Αρεντ (1906-1975) παρατηρεί πως «όσο πιο πολύ τον άκουγες να μιλάει, τόσο πιο εμφανές γινόταν ότι η αδυναμία του να μιλήσει συνδεόταν στενά με την αδυναμία του να σκεφτεί, και πιο συγκεκριμένα να σκεφτεί από τη σκοπιά ενός άλλου» αναφερόμενη στον Αΐχμαν, τη δίκη του οποίου παρακολούθησε στην Ιερουσαλήμ. Ο Αντολφ Αΐχμαν δεν ήταν μόνο εκ των πρωτεργατών της πολιτικής που οδήγησε τη ναζιστική Γερμανία στο να εξοντώσει μαζικά 5 εκατ. Εβραίους, αλλά και μια φιγούρα που δεν είχε ούτε κάποιου είδους ψυχολογικά προβλήματα όταν εξετάστηκε, αλλά ούτε ήταν φανατικός αντισιμίτης. Τουναντίον, όπως συχνά τόνιζε κατά τη διάρκεια της δίκης του, ήταν απλώς κάποιος «που έκανε το καθήκον του» και «ακολουθούσε τον Νόμο».

Η Αρεντ εξέτασε την «κοινοτοπία του κακού» για να αναδείξει πως μια εγκληματική συμπεριφορά δεν αποτελεί, κατ' ανάγκη, κάποιο φαντασμαγορικό σόου δαιμονικής κακίας ή ζηλωτικού απανθρωπισμού. Η συμπεριφορά του Αντρέα Θεμιστοκλέους, που επανειλημμένα απασχολεί την κυπριακή δημόσια σφαίρα με απaráδεκτες τοποθετήσεις που εμπεριέχουν σεξιστικό, ρατσιστικό και μισογυνικό λόγο, αποτελεί μια χαρακτηριστική περίπτωση κοινοτοπίας του κακού.

Και αυτό όχι γιατί ο Θεμιστοκλέους δεν είναι κάποιος συντηρητικός, με ροπή προς την ακροδεξιά και ρατσιστικές απόψεις, πολιτευτής και εκλεγμένος βουλευτής, αλλά γιατί στην πολιτική του σταδιοδρομία αντανακλά ένα μεγάλο μέρος της κυπριακής κοινωνίας που σκέφτεται, συμπεριφέρεται και –κυριότερα– εκφράζεται με την αδυναμία να σκεφτεί και δη, να σκεφτεί μπαίνοντας στα παπούτσια του άλλου. Όπως για τον Αΐχμαν η εκτέλεση ενός Εβραίου αποτελούσε μια «εκκένωση», ή η βίαιη εκτόπιση εβραϊκών πληθυσμών μια «μετοικεσία», έτσι, προφανώς, και η μείωση του πολιτικού του αντιπάλου, στην προκείμενη της Αλεξάνδρας Ατταλίδου, αφορά για τον κ. Θεμιστοκλέους «στους τρεις μαύρους που δεν έφτασαν ποτέ». Χωρίς ο εν λόγω πολιτικάντης να αντιλαμβάνεται σε πλήρη έκταση τι ακριβώς εκφράζει. Γιατί και δεν σκέφτεται και δεν μπορεί να σκεφτεί μπαίνοντας στην θέση του άλλου.

Η αντιμετώπιση ανθρώπων και δη πολιτικών όπως την περίπτωση του κ. Θεμιστοκλέους, δεν είναι μόνο ιδεολογικοπολιτική. Ακόμη και αν πληρώσει, βουλευτικά, ένα βαρύ πλέγμα κυρώσεων ή πολιτικά απαξιωθεί η «κοινοτοπία του κακού» στην Κύπρο θα εξακολουθεί να παράγει Θεμιστοκλέους τόσο στο επίπεδο της πολιτικής όσο και σε κάθε κοινότητα και επαρχία της κυπριακής κοινωνίας.

Και εδώ η αντιμετώπιση θέλει γενναιότερες και πιο καλά σχεδιασμένες στρατηγικές που αρχίζουν, παραμένουν ως προς την εστίασή τους και καταλήγουν στο ζήτημα της Παιδείας, στον επανασχεδιασμό της πολιτικής κουλτούρας, όταν μιλάμε για πρόσωπα με δημόσια αξιώματα και στη συνολική αντιμετώπιση/στάση από την ενεργητική κοινωνία των πολιτών. Σημαντικότερα από το να ακούμε από έναν εκλεγμένο βουλευτή περί βιασμών είναι να αποτρέψουμε και την κανονικοποίηση τέτοιας ρητορικής αλλά και τους πραγματικούς, επί του πεδίου, βιασμούς γυναικών. Όπως ακριβώς η δική του Αΐχμαν μας ξεδιπλώσε, για πρώτη φορά το 1961, τις θηριωδίες του ναζιστικού καθεστώτος την περίοδο 1933-1945 – 28 χρόνια δηλαδή από την αρχή τους.

Αν ο «Νόμος» και το «καθόν» του Αΐχμαν είναι να στέλνει στον θάνατο μαζικά ανθρώπους και –αντίστοιχα– του κάθε Θεμιστοκλέους «οι τρεις μαύροι» στην πολιτική του αντίπαλο, εμείς οφείλουμε να δώσουμε νόημα πίσω στις λέξεις. Και να σκεφτούμε. Και να σκεφτούμε και σαν τον άλλο. Ότι δηλαδή δεν κάνει αυτός ο πολιτικάντης σε μια Κύπρο που εδώ και χρόνια οι λέξεις έχουν χάσει το νόημά τους και η σκέψη έχει πάει περίπατο.

ioannoug@kathimerini.com.cy
Twitter: @JohnPikpas

Χιλιάδες μέλη και υποστηρικτές της κοινότητας LGBTQ (λεσβίες, γκέι, αμφιφυλόφιλοι, τρανσέξουαλ, ίντερσεξ, queer) παρέλασαν στο Gay Pride στην Ιερουσαλήμ υπό αυστηρά αστυνομικά μέτρα.

Γιατί κέρδισε ο Ερντογάν;

Του ΛΑΡΚΟΥ ΛΑΡΚΟΥ

Αν ήταν σωστές οι γνωστές αναλύσεις, ο Τ. Ερντογάν έπρεπε να πάρει 2%, αλλά πήρε 52,2%! Προφανώς κανένας από τους αναλυτές αυτούς δεν θα σκεφτεί πως έκανε αβασίμες υποθέσεις. Απλώς αλλάζουμε θέμα και πάμε παρακάτω! Το παράδειγμα μιλά από μόνο του: «Στον πρώτο γύρο των εκλογών στις 14 Μαΐου που περιελάμβανε και τις βουλευτικές εκλογές, το ΚΑΔ βγήκε πρώτο στις 10 από τις 11 επαρχίες που επιλήφθηκαν από τον σεισμό» Reuters, 29/5. Το σημείο αυτό (10 στις 11) δείχνει πως η σχέση εμπιστοσύνης ανάμεσα στον Τούρκο Πρόεδρο με σημαντικά τμήματα της τουρκικής κοινωνίας παραμένει ισχυρή, παρά τα προβλήματα, τις αστοχίες, τις απαίσεις. Ασφαλώς οι σεισμόπληκτοι περίμεναν κάτι παραπάνω, αλλά το περίμεναν από τον Ερντογάν, όχι από τους αντιπάλους του. Γενικότερα, όπως δείχνει το 52,2%, δεν έπαυσε ο δεσμός εμπιστοσύνης που συνδέει τον Τ. Ερντογάν με τον μετριοπαθή, αντικεμαλικό, Σουνιτικό. Ο Ερντογάν εκκωράζει με τον πιο ισχυρό τρόπο τους Τούρκους πολίτες που ήταν επιφυλακτικοί απέναντι στον εκσυγχρονισμό με το μαστίγιο που εφαρμόσε ο Ατατούρκ. Η πλειοψηφία των Τούρκων κρατών τις επιφυλάξεις της για τις εντολές του «Πατέρα των Τούρκων» και όταν οι συνθήκες το επέτρεπαν, ψήφιζε αντικεμαλικά, απέρριπτε αρκετές από

τις εντολές του! Ο Τ. Ερντογάν «συνόψισε» τον τρόπο, όταν παραμονές του 2ου γύρου πήγε στον τάφο του Αντνάν Μεντερές, σαν να έλεγε στους οπαδούς του «να ποια ήταν η παλιά Τουρκία του Ρεπουμπλικανικού Λαϊκού Κόμματος, 1960, 1971, 1980...». Την επομένη των εκλογών έδειξε ποια είναι η πρώτη προτεραιότητα της τελευταίας του θητείας: η ανασύνταξη της πορείας της οικονομίας. Στην ομιλία του τη νύχτα της 28ης Μαΐου υπογράμμισε πως «η πιο επείγουσα αναγκαιότητα στις μέρες μπροστά μας, είναι αντιμετώπιση των προβλημάτων από την αύξηση των τιμών. Δεν είναι δύσκολο για μας να λύσουμε αυτό το πρόβλημα. Το αποδείξαμε όταν ήμουν Πρωθυπουργός, όταν φέραμε τον πληθωρισμό στο 6,2%». Σύμφωνα με τη Hürriyet «ο Τ. Ερντογάν συνάντησε τον Μ. Σιμσέκ στις 29/5 μέσα σε θετικό κλίμα. Ο Σιμσέκ υπηρέτησε ως υπουργός Οικονομικών κάτω από τον Τ. Ερντογάν μεταξύ 2009-2015, ενώ ήταν αν. πρωθυπουργός μεταξύ 2015-2018». Η συνάντηση δείχνει πως ο κ. Ερντογάν αναζητάει φόρμουλες για αναθεώρηση της οικονομικής του πολιτικής με επιστροφή σε «ορθόδοξες» οικονομικές πολιτικές. Σε ποιο βαθμό και πότε προφανώς ήταν το αντικείμενο της συνάντησης ανάμεσα στους δύο.

Η δεύτερη προτεραιότητά Ερντογάν, η συνέχιση της πολιτικής που ισχυροποιεί τη διεθνή θέση της χώρας

του, Ε.Ε., ΗΠΑ, Ρωσία, Περιφερειακές Σχέσεις. Ήδη, συνομιλία με Μπάντεν για την αγορά των F-16, Σουνδία, επικοινωνία με Πούτιν, Σίσι, Χέρτζογκ, Νετανάχου, Σολτς. Ο ΥΠΕΞ της Ε.Ε. Ζ. Μπορέλ έγραψε στον Ταγίπ Ερντογάν πως «η Ε.Ε. έχει στρατηγικό συμφέρον στη συνέχιση μιας αμοιβαίας επωφελούς σχέσης συνεργασίας με την Τουρκία». Η πορεία εξομάλυνσης των σχέσεων της Τουρκίας με χώρες της περιοχής θα συνεχιστεί. Η εκλογική νίκη του δίνει επιπρόσθετη ισχύ, συνεπώς, αυτή τη φορά οι σχέσεις με την Αίγυπτο θα ομαλοποιηθούν, εκκρεμεί η ανακοίνωση για τον Τουρκία για την «σθεναρή στήριξη στη διαδικασία».

Ο γ.γ. στην Έκθεση για την Αποστολή των Καλών του Υπηρεσίου στο Κυπριακό στις 30/9/17 γράφει πως «πιστεύω ακράδαντα ότι στο Κραν Μοντανά χάθηκε μια ιστορική ευκαιρία». Όλοι οι παίκτες πιστεύουν το ίδιο και γι' αυτό έχουν αποχωρήσει από το σκηνικό. Οι προσπάθειες για επανασυνκόλληση της διαδικασίας

καρκινοβατούν. Ο ΠτΔ θέλει συνομιλίες «από εκεί που μείναμε στο Κραν Μοντανά». Ο ΟΗΕ δεν αντιδρά και η Ε.Ε. αναμένει «νεότερα» από τον Α. Γκουτέρες και αυτά δεν έρχονται. Πάνω στο κενό στρατηγικής, ο αντιπρόεδρος της τουρκικής κυβέρνησης Φ. Οκτάι δήλωσε πως «οι προσπάθειες του Ε/κ ηγέτη δεν έχουν καμία αξιοπρόσχετη σημασία για εμάς. Δεν υπάρχει κανείς που δεν γνωρίζει τον ρόλο του στην κατάληξη σε αποτυχία της διαπραγματευτικής διαδικασίας στο Κραν Μοντανά στην περίοδο που ήταν κυβερνητικός εκπρόσωπος το 2017», (6/4/23).

Η διεθνής θέση της ε/κ ηγεσίας έχει εξασθενήσει επικίνδυνα και μόνο όσοι αποφεύγουν να δουν τα πασιφανή λένε, «εμείς ήδη καθόμαστε στο τραπέζι των συνομιλιών και περιμένουμε τους άλλους». Αυτές οι επιπολαιότητες δεν περνούν απαρατήρητες, έχουν επιπρόσθετο κόστος και δυσχεραίνουν περαιτέρω οποιοδήποτε επόμενο βήμα. Η ολοκλήρωση της εκλογικής διαδικασίας στην Τουρκία δεν παράγει από μόνη της ειδήσεις σχετικές με το Κυπριακό. Το κουβάρι έχει τυλιχθεί επικίνδυνα και μόνο με μεγάλες κινήσεις μπορεί να αλλάξει η φορά των πραγμάτων. Οι διεθνείς παίκτες αναμένουν από τη Λευκωσία ορισμένα «σήματα». Όσο δεν έρχονται, το κάρο θα βουλάζει βαθύτερα στη λάσπη.

www.larkoslarkou.org.cy

Το νημέριο των χαμένων ευκαιριών

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΚΟΥΡΗ

«Τι θα έπρεπε να κάνει η κυβέρνηση και δεν το έκανε;» Κ. Κούσιος, 8 Οκτωβρίου 2020... Μπαίνοντας στα εν μέρει ανοικτά –πλέον– και ταυτόχρονα ακόμα περικλειστά Βαρώσια, δεν μπορεί το μυαλό να επεξεργαστεί το ότι «περπατά» μέσα σε έναν ολόκληρο άγνωστο κόσμο, που σήμερα αποσυντίθεται. Γιατί δεν επεξεργάζεται μια συσαστική νέα εμπειρία, αλλά το σήκωμα της κουρτίνας. Αυτό που αποσυντίθεται γύρω του, είναι το Κυπριακό.

Την περασμένη Κυριακή βρέθηκα για πρώτη φορά μέσα στο Βαρώσι. Οι σχεδιασμοί για άνοιγμα, η αδιαφορία της κυβέρνησης, η ασφαλιστική τήρηση, οι πρώτοι τουρίστες, οι υπανάδελφες φαντασιώσεις του Τατάρ και οι δικαιολογίες των Αναστασιάδων, ήταν ιστορίες που είχα παρακολουθήσει εξ αποστάσεως. Όταν πρωτοβρέθηκα στα όρια των Βα-

ρωσίων, χρόνια πριν, όταν κόκλαζαν οι διεργασίες για τη διάνοιξη του οδοφράγματος στη Δερύνεια, ένιωθα πως η ιστορία ανασαίνει και περιμένει τους Κύπριους για να ξανανοίσει. Δεν ήξερα, πηγαίνοντας στο Βαρώσι σήμερα, αν ήθελα να κωνήσω τη διαπίστωση πως όλα κρένται από αποφάσεις που θα πάρουν απαθείς, λογιστάκοι και δικηγόροι χωρίς φαντασία που ακόμα πιεζούνται στο Κυπριακό με κλειστές δεκαετίες του 1980, ένας αδιάστακτος δικτάτορας από μια τρίτη χώρα και οι χρήσιμοι ηλίθιοι που τον υπακούουν στα καθήκοντα. Χάρηκα μόνο που δεν βίωσα τα καλάματα με οδηγούς που ήξεραν την πόλη, με φίλους και συγγενείς που έχουν τη δική τους ιστορία να βγάλουν: «Τούτο εν του τάδε», «δαμέ εμίνησθε τούτη η οικογένεια», «το κατάστημα δαμέ ήταν το μόνο που έφερνε τζέινο το πράμα».

Χωρίς το νεκαλιπτό των χαμένων ευκαιριών και των αναμνήσεων,

χωρίς την ατελείωτη μικροχειρουργική πάνω στο ποιος έφταιξε, φταίει ή θα φταίει, μένει μόνο η νοухία, τα άδεια, σχεδόν ζωντανά κτίρια. Ένα ξεχόρτισμα και ένα χέρι μπιγιά μακριά από το να γίνουν από παρελθόν, μέλλον. Ακούγονταν μόνο οι κουβέντες των λίγων τουριστών, τουρκόφωνων, ελληνόφωνων και άλλων. Και τα χελιδόνια να γεμίζουν τον ουρανό.

Ο καθένας από εμάς πρέπει να περάσει από το Βαρώσι, να αφήσει να ποκάτσει τη σκόνη που άφησε το Κυπριακό μέσα μας για χρόνια και δεκαετίες, να καθαρίσει το μυαλό του για να φιλτράρει από το συναίσθημα συμπεράσματα και πρακτικές εισηγήσεις. Πρώτοι πρέπει να βρεθούν στο Βαρώσι οι πολιτευτές και οι πολιτευτές, για να καταλάβουν πως δεν είναι χρήσιμοι αν δεν ξεφύγουν από το business as usual.

Λίγο μετά την Αμμόχωστο, στον δρόμο προς τον Απόστολο Ανδρέα,

βρίσκεται το Τρίκωμο. Είχε βαφτιστεί κάποτε Yeni Iskele, ή Νέα Σκάλα, όχι «προκλητικά», αλλά γιατί εκεί κατέληξαν Τ/κ εκτοπισμένοι από τη Λάρνακα. Για κάθε Ταζί Κερύνεια και σουβλατζίδικο Κυθραία στη μια πλευρά, υπάρχει και ένα Μίνι Μάρκετ Λάρνακα στην άλλη.

Το Τρίκωμο γίνεται σήμερα γιγαντωμένη αντανάκλαση της καζής, ανόητης ανάπτυξης στην οποία επιδόθηκε η ε/κ πλευρά τις προηγούμενες δεκαετίες. Με άλλα μέγεθ, με λεφτά Τούρκων developers και πελάτες από το Ιράν και το Ισραήλ. «Εκτρώματα», όπως τα χαρακτήρισε ο βουλευτής Νίκος Κέττηρος μετά που είδε το ρεπορτάζ των Χατζιτζέ Κέρλο και Ιάκωβου Ιακώβου στην εκπομπή «Alpha Ενημέρωση» την Τετάρτη. Λες και η φθηνία είναι αποκλειστικό μας πρόβλημα.

Εκεί βρισκόταν και ο Πέτρος Καρεκλάς της Επιτροπής Κατεχόμενων Δήμων, ο οποίος αντέδρασε

όταν ο Ιάκωβος ανέφερε ότι θα πρέσει οι πολίτικοί να λένε την αλήθεια για το τι συμβαίνει και για την προοπτική επιστροφής. Το μόνο που είχε να πει ο κ. Καρεκλάς ήταν πως είναι σημαντικό να διατηρείται η ελπίδα. Έτσι γενικά και αόριστα. Με μόνη πρόταση το θκιακόνημα προς την κυβέρνηση να δώσει χρήματα στους πρόσφυγες για να μην πουλούν τις περιουσίες τους, εκλιπαρώντας για «πατοσιάρια» αντί για λύσεις.

Το Βαρώσι προχθές, το Τρίκωμο σήμερα, η Μόρφου πριν από μερικά χρόνια, η Κερύνεια εδώ και χρόνια θυμίζουν πως και λύση να υπάρξει, δεν θα είναι αυτή την οποία δεν παλέψαμε να εξασφαλίσουμε, όταν υπήρχαν ευκαιρίες. Όσοι λένε πως είναι εφικτή η επιστροφή στο Κραν Μοντανά από εκεί που μείναμε, ή είναι υπερασπιστές ή λένε ψέματα. Πλέον, αν επιστρέψουμε στο τραπέζι, η ε/κ πλευρά θα πάρει πολύ λιγότερα στο εδαφικό/περιουσιακό,

αλλά ως «αντάλλαγμα» θα δώσει λιγότερα στη διακυβέρνηση. Γιατί η ένγνια των πολιτικών του νησιού δεν είναι να μοιραστούμε διακυβέρνηση. Αλλά να πάρουμε ο ένας από τον άλλον.

Για να επιστρέψουμε στο Κραν Μοντανά χρειάζεται τεράστια κινητοποίηση, πολιτική ικανότητα και ριζοσπαστικές κινήσεις. Αντ' αυτού βλέπουμε ροκάκισμα του χρόνου και συμβατικά βήματα προς το blame game. Η λογική «έδαφος έναντι διακυβέρνησης», «νέου ρεαλισμού» και χαλαρής ομοσπονδίας, είναι αυτά που ανθίζουν με την πάροδο του χρόνου, ενώ το Βαρώσι γκεμίζεται. Σε όλο το πιο πάνω σκηνικό, είμαστε συννενοχοί όλοι, από τους πολίτες που αδιαφορούν μέχρι τους οργανωμένους πρόσφυγες που προτιμούν όμορφα λόγια και καριέρες αντί ρήξης. Και το Βαρώσι ακόμα περιμένει.

yakouris@gmail.com

Το παραμύθι των λεωφορείων

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΠΑΡΗ

Ήταν η σειρά του Αλέξη Βαφειάδη, του νέου υπουργού Μεταφορών, να πει σχεδόν τα ίδια στην Επιτροπή Μεταφορών της Βουλής. Τα ίδια, λένε, εδώ και δεκαετίες οι προκάτοχοί του, δηλαδή, ότι η μόνη λύση για επίλυση του κυκλοφορικού χάους στη Λευκωσία και τη Λεμεσό είναι η χρήση λεωφορείων. Ο Αλέξης Βαφειάδης έχει το άλλοθι ότι ακόμη δεν ενπνερώθηκε για το πολυδαίδαλο υπουργείο του και φυσικά δικαιολογείται, αφού δεν απέκτησε ακόμη την πολιτική πείρα. Οι πολιτικοί προϊστάμενοι ενός υπουργείου δεν βρίσκονται εκεί για να υιοθετούν άκριτα και χωρίς προβληματισμό τις θέσεις των τενοκρατών, αλλά βρίσκονται στους υπουργικούς θώκους, για να ανοίγουν δρόμους στους τενοκράτες.

Τα προγράμματα χρήσης λεωφορείων ξεκίνησαν με πακέτα εκατοντάδων εκατομμυρίων ευρώ, πριν από πάρα πολλά χρόνια. Ωστόσο, τα αποτελέσματα ήταν πενιχρά και τα τεράστια λεωφορεία πηγαioέρχονται σχεδόν άδεια ή κατά κανόνα με αλλοδαπούς. Ο πρώην υπουργός Μεταφορών, ο Νίκος Νικολαΐδης, επιχείρησε να εφαρμόσει πιλοτικά το μέτρο «2συν», με ειδικές λωρίδες στην είσοδο της Λευκωσίας, αλλά μετά τις «καταιγιστικές» αντιδράσεις το απέσυρε πάραυτα. Παρόμοιο μέτρο εφαρμόζεται, στην «ακατανόητη» λεωφόρο Αγλαντζιάς, το οποίο μόνο ταλαιπωρία προκαλεί και αναγκάζει τους εξοργισμένους οδηγούς να «παρανομούν». Το μόνο μέτρο το οποίο πέτυχε ήταν η μεταφορά επιβατών στα αεροδρόμια, το περίφημο μέτρο της «στάθμευσης και μετεπιβίβασης», το οποίο για χρόνια εξαγγελλόταν και ποτέ δεν εφαρμοζόταν. Η μόνη λύση είναι σίγουρα η μεταφορά με λεωφορεία των χιλιάδων δημοσίων υπαλλήλων, οι οποίοι εργάζονται στο κέντρο της Λευκωσίας. Αλλά, ποιος άραγε έχει τη δύναμη να ανεβάσει τους υπαλλήλους σε λεωφορεία; Το παραμύθι των ποντικών οι οποίοι αποφάσισαν να κρεμάσουν κουδούνι στην ουρά του γάτου, επαναλαμβάνεται και πάλι.

Ο νέος υπουργός Μεταφορών εξήγειλε πολλά «μεγαλεπήβολα» μέτρα για αντιμετώπιση του κυκλοφοριακού, αλλά ούτε κουβέντα δεν έκανε για τα απλά και καθημερινά. Οι μεγάλες μεταφορικές εταιρείες ετοιμάζουν για τους υπαλλήλους τους διαδρομές, οι οποίες δεν έχουν δεξιόστροφες επιλογές κίνησης, ώστε να μην καθυστερούν και κυρίως για να εξοικονομούν καύσιμα. Αν κυκλοφορήσει κανείς στους κύριους άξονες της πρωτεύουσας, θα διαπιστώσει ότι είναι γεμάτοι με δεξιόστροφες επιλογές κίνησης, γεγονός το οποίο προκαλεί τεράστιες ουρές αυτοκινήτων. Η Λευκωσία γέμισε και με φώτα τροχαίας, διπλά και τρί-

διπλά, τα οποία δεν διαφέρουν από τα «καταστροφικά» κυρτώματα, σε επίπεδο μόλυνσης του περιβάλλοντος και σε σπατάλη καυσίμων. Στους τετραπλούς δρόμους δεν υπάρχουν διαχωριστικά κιγκλιδώματα, με αποτέλεσμα οι οδηγοί εύκολα να παρανομούν, για να πάνε σε φούρνους και περίπτερα. Η καλύτερη και ευκολότερη λύση είναι φυσικά οι κυκλικοί κόμβοι, ώστε οι οδηγοί να μπορούν να επιστρέφουν στον δρόμο και στο κατάστημα της επιλογής τους. Σε δρόμους εκτός του αστικού κέντρου υιοθετήθηκε η πρακτική των κυκλικών κόμβων και τα αποτελέσματα, τουλάχιστον εμπειρικά, είναι εξαιρετικά. Τι να πει κανείς για τους ανισόπεδους κόμβους, εντός των πόλεων, οι οποίοι έμειναν στα χαρτιά. Μόνο ο κόμβος στην διασταύρωση των λεωφόρων Λεμεσού και Αγλαντζιάς, αν προχωρούσε, θα μπορούσε να λύσει το μισό κυκλοφοριακό πρόβλημα της πρωτεύουσας.

Παραλογισμών συνέχεια και με τις μονοδρομήσεις. Εισέρχεται στη Λευκωσία, είτε για δουλειά σε κάποιο υπουργείο, είτε για να επισκεφθείς το κέντρο της πόλης. Αν δεν είσαι Λευκωσιάτης, την πάτησες, τουλάχιστον εμπειρικά, είναι εξαιρετικά. Τι να πει κανείς για τους ανισόπεδους κόμβους, εντός των πόλεων, οι οποίοι έμειναν στα χαρτιά. Μόνο ο κόμβος στην διασταύρωση των λεωφόρων Λεμεσού και Αγλαντζιάς, αν προχωρούσε, θα μπορούσε να λύσει το μισό κυκλοφοριακό πρόβλημα της πρωτεύουσας.

Παραλογισμών συνέχεια και με τις μονοδρομήσεις. Εισέρχεται στη Λευκωσία, είτε για δουλειά σε κάποιο υπουργείο, είτε για να επισκεφθείς το κέντρο της πόλης. Αν δεν είσαι Λευκωσιάτης, την πάτησες, τουλάχιστον εμπειρικά, είναι εξαιρετικά. Τι να πει κανείς για τους ανισόπεδους κόμβους, εντός των πόλεων, οι οποίοι έμειναν στα χαρτιά. Μόνο ο κόμβος στην διασταύρωση των λεωφόρων Λεμεσού και Αγλαντζιάς, αν προχωρούσε, θα μπορούσε να λύσει το μισό κυκλοφοριακό πρόβλημα της πρωτεύουσας.

Η ίδια ιστορία και με τις ποδηλατολωρίδες, οι οποίες είναι μόνο για εγκαίνια. Το κλίμα της Κύπρου, με τον καύσωνα το καλοκαίρι και τις μπόρες τον χειμώνα, δεν επιτρέπει τη χρήση του ποδηλάτου για μετάβαση στην εργασία. Οι ελάχιστοι, οι οποίοι το τόλμησαν κατά καιρούς, «προδόθηκαν» πρώτα από τη μυρωδιά του ιδρώτα και από τον «τρόμο» των αυτοκινήτων. Η λύση για την Κύπρο είναι η χρήση μικρών μοτοσυκλετών ή σκούτερ, τα οποία ωστόσο πρέπει να διακινούνται σε ειδικές λωρίδες, γιατί όχι στις κενές ποδηλατολωρίδες. Οι μετακινήσεις θα γίνουν ευκολότερες, χωρίς ιδρώτα και κυρίως χωρίς καυσάερια. Από εκεί και πέρα, χρειάζεται και λίγη φαντασία στην πολιτική και όχι μόνο αντιγραφές, πρακτικών χωρών, στις οποίες κατά κανόνα σπούδασαν οι τενοκράτες του Δημοσίου. Άλλο η ζεστή Κύπρος και άλλο οι ψυχρές χώρες της Ευρώπης. Η φύση είναι πιο ισχυρή και από τα ισχυρότερα μυαλά.

Η παρτήρηση αυτή προδίδει τη νέα και απροσδόκητη στροφή

Χρόνο με τον χρόνο οι ανάγκες των τουριστών, ιδιαίτερα μετά την εμπειρία με την πανδημία του κορωνοϊού, αλλάζουν. Οι σημερινοί τουρίστες είναι πιο απαιτητικοί όσον αφορά την ποιότητα αλλά και πιο πρόθυμοι να ανακαλύψουν και να συμμετάσχουν σε νέες εμπειρίες, δίνοντας έμφαση στη γνώριμία με την τοπική κοινωνία. Ο μαζικός τουρισμός έχει προκαλέσει αρκετές ζημιές στο περιβάλλον, αλλά και στη δημόσια υγεία και στην τοπική κοινωνία. Αρκετά αξιοθέατα σε χώρες της Ασίας αλλά και στην Ευρώπη, είτε έχουν κλείσει, είτε έχουν περιορίσει τον αριθμό των επισκεπτών τους. Οι άνθρωποι όμως έχουν ανάγκη τα ταξίδια αναψυχής, αφού μέσω του τουρισμού, προσπαθούν να αποδράσουν από το φυσικό τους περιβάλλον με στόχο την ξεκούραση, την ηρεμία αλλά και τη γνωριμία με άλλους πολιτισμούς.

Η επαφή με τη φύση, η ευεξία και ο αθλητικός τουρισμός αποτελούν νέες μορφές εμπειρίας για τους τουρίστες. Μέσω του αθλητικού τουρισμού, της ποδηλασίας, των θαλάσσιων αθλημάτων, της ορειβασίας, του περπατήματος στη φύση, των καταδύσεων, επιτυγχάνεται η διάχυση εμπειριών σε άγνωστες περιοχές. Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού, όπως το περπάτημα στη φύση, ο οικοτουρισμός, ο αγροτουρισμός ή ο ορεινός τουρισμός, δίνουν την ευκαιρία στους συμμετέχοντες να έρθουν πιο κοντά στο φυσικό περιβάλλον και να συμβάλουν στην προστασία της βιοποικιλότητας. Από τις ειδικές μορφές τουρισμού μπορεί να επωφεληθεί η τοπική κοινωνία με την προώθηση τοπικών προϊόντων αλλά και τη δημιουργία έργων υποδομής, τα οποία καθιστούν και τις πιο απομονωμένες περιοχές πιο προσβάσιμες.

Τόσο ο εξειδικευμένος τουρισμός όσο

και ο αθλητικός τουρισμός θα πρέπει να σχετίζονται με την αειφόρο ανάπτυξη, στοχεύοντας στη σταθερή περιβαλλοντική ποιότητα και ισορροπία για το μέλλον. Η ποιότητα θα πρέπει να προηγείται της ποσότητας και της μαζικότητας, η οποία αφήνει το αποτύπωμά της στο φυσικό περιβάλλον. Χωρίς τη συνεργασία μεταξύ των τουριστικών φορέων και της τοπικής κοινωνίας, δεν μπορεί να επιτευχθεί ο στόχος της προσέλκυσης ειδικών μορφών τουρισμού στην επαρχία και στις αγροτικές περιοχές. Οι νέες μορφές τουρισμού απαιτούν την εκπαίδευση του ανθρώπινου δυναμικού που

Ο οικοτουρισμός, ο αγροτουρισμός ή ο ορεινός τουρισμός, δίνουν την ευκαιρία στους συμμετέχοντες να έρθουν πιο κοντά στο φυσικό περιβάλλον και να συμβάλουν στην προστασία της βιοποικιλότητας.

εργάζεται στην τουριστική βιομηχανία αλλά και της τοπικής κοινωνίας. Η επιμόρφωση των εργαζομένων αλλά και των ιδίων των εργοδοτών αναβαθμίζει την ποιότητα του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος και προσελκύει νέους επισκέπτες, οι οποίοι εύκολα μετατρέπονται σε «επαναλαμβανόμενους» τουρίστες.

Σίγουρα η εποχικότητα στην τουριστική βιομηχανία αναγκάζει αρκετούς εργοδοτούμενους να επιλέξουν άλλα επαγγέλματα, όμως η προώθηση των ειδικών μορφών τουρισμού αποτελεί ευκαιρία για ενασχόληση νέων ανθρώπων με την τουριστική

βιομηχανία. Νέοι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, μελισσοκόμοι, διαχειριστές αγροτουριστικών καταλυμάτων και αγροκτημάτων έχουν εδραιωθεί στην τουριστική βιομηχανία, αφού τα τοπικά, παραδοσιακά προϊόντα, όπως μέλι, τυρί, φρούτα και λαχανικά, κερδίζουν και τους πιο απαιτητικούς πελάτες.

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού προσφέρονται επίσης για την ανάδειξη και απόκτηση νέων δεξιοτήτων στη φιλοξενία, όπως η ευεξία, οι ιαματικές πηγές, η λουτροθεραπεία και η θαλασσοθεραπεία. Αυτές οι ειδικότητες αποτελούν ολόχρονη επένδυση στον τουρισμό, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στο νέο ανθρώπινο δυναμικό και στην επιμόρφωση και εκπαίδευσή του. Η αβεβαιότητα, όμως, που επικρατεί στην τουριστική βιομηχανία λόγω των παγκόσμιων πολιτικών προκλήσεων, των περιβαλλοντικών καταστροφών και της εποχικότητας δεν την καθιστά έναν επιθυμητό τομέα απασχόλησης.

Η συνεχής επιμόρφωση και κατάρτιση των εργαζομένων στην τουριστική βιομηχανία, η γνώση των νέων εξελίξεων και η παρακολούθηση των αναγκών των επισκεπτών αποτελούν μονόδρομο για χώρες όπως η Κύπρος, που βασίζονται στην τουριστική βιομηχανία.

Οι τουρίστες έχουν ανάγκη από ξεκούραση, ψυχαγωγία, ηρεμία και εμπειρίες. Η βελτίωση των υποδομών αλλά και της ποιότητας του προϊόντος απαιτούν τη συνεργασία μεταξύ τοπικών αρχών, κράτους και επιχειρηματιών. Αν δεν είναι λοιπόν εφικτή αυτή η συνεργασία, τότε ζημιωμένοι θα είμαστε όλοι, ενώ οι ανταγωνιστές μας θα πλουτίζουν εις βάρος μας.

Ο κ. Αντρώς Γ. Καραγιάννης είναι δήμαρχος Δερύνειας.

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΜΑΚΡΗ. imakris@kathimerini.gr

ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΑ / Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΧΡΗΣΤΙΑ

Απόφαση ανανέωσης

Ένα από τα χαρακτηριστικά των ευφυών ανθρώπων είναι να αποδίδουν με χιούμορ βασικές αρχές της τέχνης τους. Σε μια συζήτησή του με Αμερικανούς επιτετραπένους στον ΟΗΕ, στη Νέα Υόρκη, πριν ακόμη πέσει το τείχος του Βερολίνου, ο Θόδωρος Πάγκαλος είχε αποδώσει με γλαφυρό τρόπο το αμυντικό δόγμα της χώρας μας: «Όταν διασχίζεις την Πέμπτη Λεωφόρο με κόκκινο καπνίζοντας, το τελευταίο πράγμα που σκέφτεσαι είναι ότι θα πεθάνεις από καρκίνο του πνεύμονα». Η συζήτηση αφορούσε το ΝΑΤΟ και τα Βαλκάνια, με τους Αμερικανούς να επιμένουν ότι ο εκ βορρά κομμουνιστικός κίνδυνος είναι και υπαρκτός και άμεσος. Σύμφωνα με την άποψή τους, καθώς η Ελλάδα οχύρωνε τα ανατολικά της σύνορα, διατηρώντας την εμπόληνη κατάσταση με την Τουρκία, χώρα μέλος της Συμμαχίας, την οποία οι Αμερικανοί ήλεγχαν. Σαράντα χρόνια αργότερα, ο εκ βορρά κομμουνιστικός κίνδυνος δεν υφίσταται, ενώ αντίθετα ο εξ ανατολής τουρκικός κίνδυνος είναι πολύ πιο υπαρ-

κτός και άμεσος απ' ό,τι τη μακρινή δεκαετία του 1980. Με το ευφυολόγημά του, ο τότε υπουργός Εξωτερικών δεν χρωμάτιζε απλά τη στρατιωτική ατζέντα της ελληνικής πλευράς. Έδινε παράλληλα ένα πολύτιμο μάθημα πολιτικής. Η πολιτική είναι ιεράρχηση κινδύνων και ως εκ τούτου, ουσιασώς, απόφαση, η οποία δεν προηγείται της πραγματικότητας, αλλά έπειτα. Πρόκειται για ένα είδος αυτόματης απόκρισης σε αυτό που συμβαίνει εδώ και τώρα, η οποία όσο πιο γρήγορη είναι, τόσο πιο αποτελεσματική αποδεικνύεται.

Για τον λόγο αυτό, συχνά οι αποφάσεις στηρίζονται σε αυτοματισμούς, και καθοδηγούνται πολλές φορές από προκαταλήψεις και προ-ιδεασμούς. Αν στην πολιτική δεν υπάρχουν καλές, αλλά μόνο κακές και χειρότερες αποφάσεις, αυτό έχει να κάνει με τη φύση της απόφασης. Είναι προτιμότερο η απόφαση να είναι γρήγορη και όχι απαραίτητα η σωστή, παρά σωστή και αργοπορημένη. Στους επαγγελματίες πολιτικούς αυτή η νοοτροπία έχει γίνει ένστικτο.

Η παρατήρηση αυτή προδίδει τη νέα και απροσδόκητη στροφή

Η αντίθεση ανάμεσα σε παλαιά και νέα κεντροαριστερά είναι μάλλον το μέτωπο, το οποίο θα μονοπωλήσει την περιέργη αυτή νέα προεκλογική περίοδο.

που έχει ήδη πάρει η δεύτερη εκλογική αναμέτρηση στην Ελλάδα. Για τη νυν αξιωματική αντιπολίτευση, η αντιπαράθεση με το κυβερνών κόμμα φαίνεται πλέον πολύ μακρινή σε σχέση με τη μάχη επιβίωσης που δίνει στον κεντροαριστερό χώρο. Η πολιτική της αντίδραση δεν μπορεί να είναι άλλη από τη δριμύειση στον τρίτο κόμμα, αδιαφορώντας για τη μάχη της κυβέρνησης. Ανάλογες είναι και οι αντιδράσεις του τρίτου, παραδοσιακά κεντροαριστερού, κόμματος. Η αντίθεση ανάμεσα σε παλαιά και νέα κεντροαριστερά είναι μάλλον το μέτωπο, το οποίο θα μονοπωλήσει την περιέργη αυτή νέα προεκλογική περίοδο. Το οξύμωρο βέβαια είναι ότι, ενώ η αξιωματική αντιπολίτευ-

ση θα μπορούσε να είναι η δυναμική εκπρόσωπος μιας νέας κεντροαριστεράς, αυτοπαγιδεύτηκε κατά την πρώτη προεκλογική περίοδο στη συνθηματολογία της παλαιάς «αλλαγής» του Ανδρέα Παπανδρέου.

Αντίθετα η νέα ηγεσία του τρίτου κόμματος φαίνεται να έχει ήδη αποφασίσει να αποδεσμευτεί τόσο από το «εκυγχρονιστικό» αφήγημα της πρώην ισχυρής ομάδας του ΠΑΣΟΚ όσο και από το παλαιοκομματικό κατεστημένο της «αλλαγής». Αυτή η απόφαση μοιάζει μονόδρομος για τον νέο αρχηγό του, που δοκιμάζεται για πρώτη φορά στο μαρτύριο του εκλογικού αγώνα, αν θέλει να μην απειλείται και να μην ελέγχεται από ισχυρές ομάδες εντός του κόμματός του. Συνεπώς όλα ωθούν τον Πρόεδρο του τρίτου κόμματος να δημιουργήσει το νέο αφήγημα της κεντροαριστεράς, χάρη του οποίο θα επιβληθεί στον χώρο του και θα θέσει τις βάσεις για να απειλήσει στο μέλλον το κυβερνών κόμμα.

Η δυναμική της χώρας είναι εξαιρετικά γόνιμη για ένα τέτοιο γένημα και ο ελληνικός λαός θα αποτιμήσει θετικά στην κλίτη ακό-

μη και μια σπίθα ανανέωσης από μια παράταξη που μοιάζει αποκομμένη από την πολιτική πραγματικότητα. Και η αλήθεια είναι ότι μια ισχυρή κυβέρνηση εργάζεται καλύτερα όταν η χώρα διαθέτει μια ισχυρή αντιπολίτευση. Κάτι τέτοιο έλειπε από την προηγούμενη τετραετία, καθώς ο αντιπολιτευτικός λόγος κινήθηκε από την ασυντόνιστη έως την ύβρη. Η ευρωπαϊκή πραγματικότητα δείχνει ήδη την κατεύθυνση προς έναν γόνιμο αναστοχασμό εντός της ελληνικής κεντροαριστεράς. Γερμανία και Μεγάλη Βρετανία δείχνουν με τον τρόπο τους τον δρόμο που πρέπει να ακολουθήσει ένα ανανεωτικό τόλμημα. Το σημαντικότερο στοιχείο επικράτησης της κεντροαριστεράς στις δύο αυτές χώρες, αν και επικρατεί δημοσκοπικά προς το παρόν στη Γηραιά Αλβιώνα, είναι ότι δεν δίνει μάχες εκεί που δεν χρειάζεται να πολεμήσει. Η συζήτηση για το τι είναι «Αριστερά» δεν έχει κανένα απολύτως νόημα για την ανανέωση της Αριστεράς. Η ανανέωση δεν θα είναι ιδεολογική, γιατί η ιδεολογία είναι ένας πόλεμος ήδη χαμένος στον βαθμό που είναι περιττός. Η ανανέωση θα πρέπει να έχει

στο επίκεντρό της ένα ουσιαστικό πρόγραμμα διακυβέρνησης. Ο ψηφοφόρος θέλει να μπορεί να κρίνει έναν βασικό άξονα πολιτικής πράξης, τον βασικό προσανατολισμό της κοινωνικής, της οικονομικής, της εκπαιδευτικής, της αμυντικής και της εξωτερικής πολιτικής της κάθε παράταξης.

Θέλει να δει ξεκάθαρα πού βρίσκεται το κάθε κόμμα σε σχέση με τον πόλεμο στην Ουκρανία, με τον πληθωρισμό και την ενεργειακή κρίση, με το περιβάλλον και την οικολογική καταστροφή. Θέλει να ακούσει ρεαλιστικές προτάσεις για την επίλυση των άμεσων προβλημάτων του. Θέλει πάνω απ' όλα να μην υποτιμάται η νομοσύνη του από τη χρήση ξυλίνου, άκαμπτου λόγου. Το νέο αφήγημα της Κεντροαριστεράς πρέπει να περιγράφει με συγκροτημένο τρόπο πώς θέλουμε να είναι ο κόσμος του αύριο. Αυτό ακριβώς το όραμα για τη χώρα η ηγεσία του εκάστοτε κομματικού σχηματισμού οφείλει να προβάλλει στον ελληνικό λαό.

Ο κ. Παναγιώτης Χριστιάς είναι αν. καθηγητής πολιτικής και κοινωνικής φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Το φόβητρο της τρίτης κάλπης

Στον μονόδρομο της αυτοδυναμίας, προκειμένου να διατηρήσει την επίδοσή της στο 40%, θα επιμένει η Ν.Δ.

Του **Κ.Π. ΠΑΠΑΔΙΟΧΟΥ**

Με τις **τρίτες** εκλογές να πλανώνται πάνω από τη χώρα και να επισημαίνονται από τη Ν.Δ. ως πιθανό –και εμμέσως πλην σαφώς ως καταστροφικό– σενάριο σε περίπτωση μείωσης του εκλογικού της ποσοστού και επιτακτικότητας Βουλής, ο χρόνος πλέον μετράει αντίστροφα για τις κρίσιμες κάλπες της 25ης Ιουνίου.

Σύμφωνα με πληροφορίες, η Ν.Δ. δεν θα κάνει «σημαία» της το ενδεχόμενο και νέας εκλογικής αναμέτρησης. Θα τονίζεται όμως πως αυτή μπορεί να καταστεί αναπόφευκτη:

– Το ΠΑΣΟΚ μετά τις εκλογές της 21ης Μαΐου έχει μετακινηθεί από τη θέση «να σε κυβέρνηση συνεργασίας χωρίς Μητσοτάκη ή Τσίπρα στην πρωθυπουργία», στην πλήρη άρνηση συμμετοχής σε κυβερνητικό σχήμα, ακόμη κι αν η Ν.Δ. υπολείπεται κατά μία ή δύο έδρες από την κοινοβουλευτική πλειοψηφία.

– Ο κ. Μητσοτάκης έχει διαμηνύσει ήδη από την προηγούμενη προεκλογική περίοδο, πως δεν πρόκειται να συνεργαστεί με κόμμα που κινείται στα δεξιά της Ν.Δ. ή να δεχθεί τη στήριξη μεμονωμένων βουλευτών προκειμένου να λάβει ψήφο εμπιστοσύνης στη Βουλή.

Υπό αυτήν την έννοια, συνομιλητές του κ. Μητσοτάκη επισημαίνουν ότι είναι κρίσιμο να μην υπάρξει χαλάρωση ή μετακινήσεις ψηφοφόρων λόγω της μεγάλης διαφοράς από τον ΣΥΡΙΖΑ και η Ν.Δ. να υπερβεί το ποσοστό - κλειδί του 39% για τη διασφάλιση αυτοδυναμίας που δεν θα συνοδεύεται από εξαιρετικά ισχυρή κοινοβουλευτική πλειοψηφία, καθώς μάλιστα το ενδεχόμενο τόσο η Νίκη όσο και η Πλεύση Ελευθερίας να εισέλθουν στη Βουλή έχει καταστεί πλέον ιδιαίτερα ισχυρό, ενώ το ποσοστό των εκτός Βουλής κομμάτων εκτιμάται πως θα μειωθεί ουσιαστικά. Εξάλλου, όπως προσθέτουν, με δεδομένη και την προσέγγιση του ΣΥΡΙΖΑ ότι έχει ως –ασαφή– στόχο την «αναστροφή των συσχετισμών» που προέκυψαν από τις κάλπες της 21ης Μαΐου, πλέον στο τραπέζι δεν βρίσκεται άλλη κυβερνητική πρόταση πέραν εκείνης της Ν.Δ.

Στο ανωτέρω πλαίσιο, παρότι ο κ. Μητσοτάκης δεν έχει ανοίξει ακόμη τα χαρτιά του, θεωρείται βέβαιο ότι δεν θα πραγματοποιηθεί τπλεμαχία του ίδιου με τον Αλέξη Τσίπρα, ενώ το πιθανότερο είναι πως, σε αντίθεση με την προηγούμενη προεκλογική

περίοδο, δεν πρόκειται να γίνει ντιμπέιτ ούτε με όλους τους πολιτικούς αρχηγούς. Είναι προφανές πως μια τπλεοπτική αναμέτρηση των κ. Μητσοτάκη και Τσίπρα θα είχε νόημα μόνο εάν είχαν αμφότεροι ισχυρές πιθανότητες διεκδίκησης της πρωθυπουργίας. Όμως και ένα πιθανό ντιμπέιτ του συνόλου των αρχηγών δεν

Θεωρείται βέβαιο ότι δεν θα πραγματοποιηθεί τπλεμαχία Μητσοτάκη – Τσίπρα, ενώ πιθανότατα δεν θα γίνει ούτε το ντιμπέιτ με όλους τους αρχηγούς.

θα είχε ως αντικείμενο τη διακυβέρνηση της χώρας, αλλά θα μετατρεπόταν επί της ουσίας σε έναν αγώνα όλων –πλην του τέως πρωθυπουργού– για τις θέσεις που θα καταλάβουν στα έδρανα της αντιπολίτευσης.

Παράλληλα, σε σχέση με τη συνολικότερη στρατηγική του, ο κ. Μητσοτάκης δεν πρόκειται να μεταβάλει ουσιαστικά τις επιλογές που τον οδήγησαν σε ποσοστά άνω του 40% στις εκλογές της 21ης Μαΐου. Βασικός στόχος της Πειραιώς είναι να ξαναφέρει στις κάλπες όσους ψήφισαν τη Ν.Δ. πριν από δύο εβδομάδες. Ως εκ τούτου, ο τέως πρωθυπουργός και η «γαλάζια» στελέχη:

– Θα επιμένουν ότι η χώρα έχει ανάγκη μια κυβέρνηση με ισχυρή κοινοβουλευτική πλειοψηφία

προκειμένου η οικονομία να συνεχίσει να κινείται σε ανοδική τροχιά και να υλοποιηθούν χωρίς προσκόμματα νέες μεγάλες μεταρρυθμίσεις.

– Θα στρέφουν ολόενα και συχνότερα τα πυρά τους κατά του ΠΑΣΟΚ, το οποίο πλέον θα εμφανίζεται ως κόμμα που έχει είτε ασαφείς θέσεις είτε θέσεις παρεμφερείς με τον ΣΥΡΙΖΑ.

Το «μέτωπο» της Ν.Δ. με ΠΑΣΟΚ είναι ευεξήγητο: μετά το εκλογικό αποτέλεσμα στις κάλπες της 21ης Μαΐου, οι «πράσινοι» είναι το κόμμα που μπορεί να διεκδικήσει κάποιους πρώην δικούς του ψηφοφόρους που πριν από δύο Κυριακές επέλεξαν τη Ν.Δ., αλλά πλέον νιώθουν τη σχετική βεβαιότητα πως και χωρίς τη δική τους ψήφο θα επικρα-

τήσει στην επερχόμενη αναμέτρηση. Θα πρέπει να σημειωθεί πως η στρατηγική της Πειραιώς διευκολύνεται από τη –δικαιολογημένη εν πολλοίς– στρατηγική της Χαριλάου Τρικούπη να ανεβάσει κατακόρυφα τους τόνους της αντιπαράθεσης με τη Ν.Δ. Και τούτο, καθώς στο ΠΑΣΟΚ εκτιμούν πως εάν εμφανιστούν

Τα «γαλάζια» πυρά θα στρέφονται συχνά κατά του ΠΑΣΟΚ, το οποίο θα παρουσιάζεται ως κόμμα που έχει θέσεις είτε ασαφείς είτε παρεμφερείς με τον ΣΥΡΙΖΑ.

ως βασικός αντίπαλος της Ν.Δ. θα είναι σε θέση να επαναπατρίσουν παλιούς τους ψηφοφόρους, που την τελευταία δεκαετία έχουν μετακινηθεί προς τον ΣΥΡΙΖΑ (στις κάλπες της 21ης Μαΐου το ΠΑΣΟΚ εκτιμάται πως είχε εισροές της τάξης περίπου του 3%).

Με νεοφώτιστους

Θα πρέπει, να επισημανθεί πως η προσπάθεια πολιτικής ηγεμονίας του κ. Μητσοτάκη εν μέρει εξυπηρετείται και από την επιλογή των κ. Τσίπρα και Ανδρουλάκη να εμπιστευτούν νέα και –σε μερικές περιπτώσεις– άπειρα στελέχη προκειμένου να αποτελέσουν τη «βιτρίνα» του ΣΥΡΙΖΑ και του ΠΑΣΟΚ στην εν εξελίξει προεκλογική εκστρατεία. Είναι ενδεικτικό ότι όλη την περασμένη εβδομάδα η πολιτική αντιπαράθεση εστιασθηκε σε δηλώσεις στελεχών που αξιοποιήθηκαν από την Πειραιώς, με το ΠΑΣΟΚ πρωτίστως να βρίσκεται κατά κανόνα σε θέση άμυνας και τη Χαριλάου Τρικούπη να υποχρεώνεται τελικώς σε διευκρινιστικές δηλώσεις σε σχέση με το ενδεχόμενο αύξησης του ΕΝΦΙΑ.

Ο κ. Ανδρουλάκης είναι προφανές πως θέλει να εμφανίσει την εικόνα ενός πλήρως ανανεωμένου και άφθартου ΠΑΣΟΚ. Εξάλλου, δεν θεωρείται τυχαίο ότι στον απόηχο της μη εκλογής του Κώστα Σκανδαλίδη και του Ανδρέα Λοβέρδου εμφανίστηκε να κρατάει ο ίδιος την έδρα του Χάρη Καστανίδη στην Α΄ Θεσσαλονίκης. Όμως, και η επιλογή του Αλέξη Τσίπρα να αλλάξει «εν πλώ» την επικοινωνιακή ομάδα κρούσης του ΣΥΡΙΖΑ αντικαθιστώντας προβεβλημένα στελέχη με νέους και εν πολλοίς άγνωστους στην κοινή γνώμη «εκπροσώπους», συνιστά κίνηση υψηλού ρίσκου. Όπως επισημαίνεται, μέσω των αποκλεισμών ελλοχεύει ο κίνδυνος περαιτέρω αποσυσπείρωσης του ΣΥΡΙΖΑ στην τελική ευθεία προς τις νέες κάλπες. Επίσης, ο ΣΥΡΙΖΑ εμφανίζεται σε πολλές περιπτώσεις «αδύναμος» στη μάχη των τπλεοπτικών παραθύρων, καθώς τα στελέχη της Ν.Δ. πέραν της αύρας της μεγάλης σε έκταση νίκης στην αναμέτρηση της 21ης Μαΐου διαθέτουν σαφώς μεγαλύτερη εμπειρία. Ενώ, τέλος, πάντα υπάρχει ο κίνδυνος του «αυτογκόλ», όπως συνέβη με τον Γιώργο Κατρούγκαλο και την αναφορά του στις ασφαλιστικές εισφορές στο παρά ένα της λήξης της προηγούμενης προεκλογικής περιόδου.

Ενόψει της 25ης Ιουνίου, ο Κυριάκος Μητσοτάκης (εδώ κατά την πρόσφατη περιοδεία του στην Κρήτη) δεν πρόκειται να μεταβάλει ουσιαστικά τις επιλογές που τον οδήγησαν σε ποσοστά άνω του 40% στην προηγούμενη εκλογική αναμέτρηση.

Επιχείρηση «στεγανοποίησης» και προς τα δεξιά

Του **ΣΤΑΥΡΟΥ Γ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ**

Εναν διμέτωπο αγώνα με ορίζοντα την 25η Ιουνίου αρχίζουν η Νέα Δημοκρατία και ο Κυριάκος Μητσοτάκης, ώστε να επιτευχθεί ο στόχος της «ασφαλούς αυτοδυναμίας», που σημαίνει κυβέρνηση με πάνω από 155 βουλευτές. Για να συμβεί αυτό απαιτείται επανάληψη του ποσοστού της 21ης Μαΐου, άρα «στεγανοποίηση» των ψήφων από το Κέντρο με τη διατήρηση των κεκτημένων, αλλά και ελαχιστοποίηση των απωλειών προς τα δεξιά, εκεί που η αναδυόμενη Νίκη έκοψε κρίσιμα ποσοστά από τη Ν.Δ., ειδικά από τη Λάρισα και πάνω.

Ο μεγαλύτερος ίσως κίνδυνος για τη Νέα Δημοκρατία στις επικείμενες εκλογές είναι το γεγονός πως ένα ποσοστό κεντρικών ψηφοφόρων που «φοβήθηκε» τον ΣΥΡΙΖΑ και τον πιθανό σχηματισμό «κυβέρνησης πτπλημένων» στις πρώτες κάλπες, δεν νιώθει την ίδια απειλή. Η αποχή ή ακόμη χειρότερα η μετακίνηση προς άλλα κόμματα, με πρώτη επιλογή το ΠΑΣΟΚ, αποτελεί έναν υπαρ-

κτό κίνδυνο που πρέπει να αναχαιτίσει η Ν.Δ. Το αντίδοτο είναι τριπλό:

α) Η Ν.Δ. τις τελευταίες μέρες είναι σαφές πως έχει στοχοποιήσει το μικρότερο κόμμα της Κεντροαριστεράς σε προγραμματικό επίπεδο, κάνοντας φύλλο και φτερό

Κορυφαία στελέχη όπως οι Μάκης Βορίδης, Αδωνις Γεωργιάδης και Θάνος Πλεύρης θα περιοδεύσουν στη Β. Ελλάδα, ώστε να ανακόψουν τάσεις προς Ελληνική Λύση και Νίκη.

το πρόγραμμά του. Σε αυτό βεβαίως έχουν βοηθήσει δηλώσεις των ιδίων των στελεχών του ΠΑΣΟΚ. Ανεξάρτητα πάντως με το πώς κινείται το ΠΑΣΟΚ, η στόχευση στην Πειραιώς είναι ξεκάθαρη: θέλουν να αναδείξουν πως η Χαρ. Τρικούπη στηρίζεται σε «αερολο-

γίες» και «κινείται στην ίδια γραμμή με τον ΣΥΡΙΖΑ, όπου πέταγε φωτοβολίδες».

β) Στην ίδια λογική ο Κυριάκος Μητσοτάκης σε κάθε περιοδεία του επαναλαμβάνει διαρκώς πως σε αυτές τις εκλογές «δεν ψηφίζουμε για αντιπολίτευση αλλά για κυβέρνηση».

γ) Ο τρίτος άξονας που θα εφαρμόσει η Ν.Δ. για την αναχαίτιση πιθανών κεντρικών διαρροών αποκαλύφθηκε από τις περιοδείες που ανακοινώθηκαν πριν από λίγες ημέρες. Το σχέδιο που έχει εκπονηθεί προβλέπει «πασοκογενή» στελέχη να περιοδεύσουν σε περιοχές με κεντροαριστερή παράδοση. Στην κορυφή είναι η Κρήτη, όπου θα βρεθεί ο Κυριάκος Πιερρακάκης, ενώ ο Μιχάλης Χρυσοχοϊδής θα επισκεφθεί Ηλεία, Αχαΐα και Αρκαδία, όπου το ΠΑΣΟΚ έχει υψηλά ποσοστά.

Οι «γεροντάδες»

Όσο σημαντική είναι η στεγανοποίηση προς το Κέντρο, άλλο τόσο σημαντικό είναι να μην υπάρξει περαιτέρω διευβολισμός από τα δεξιά με αύξηση των

ποσοστών του Κυριάκου Βελόπουλου και της Νίκης. Πρόκειται ωστόσο για δύο διαφορετικά κόμματα, που δεν έχουν ίδια χαρακτηριστικά. Η Ελληνική Λύση είναι ήδη κοινοβουλευτικό κόμμα και έχει δημιουργήσει μια κομματική βάση, ενώ ο επικεφαλής της είναι πρόσωπο που βρίσκεται στην πολιτική πολλά χρόνια από την εποχή του ΛΑΟΣ. Αντίθετα η Νίκη εμφανίστηκε σχεδόν ως φωτοβολίδα το τελευταίο διάστημα και η προσεκτική ανάλυση των αποτελεσμάτων δείχνει πως η επιρροή της εκπορεύεται από συγκεκριμένα κέντρα. Επιπλέον, η εισοδος της ή όχι στη Βουλή είναι κρίσιμη για τον πήχυ της αυτοδυναμίας. Στο πλαίσιο αυτό υπάρχει συγκεκριμένο σχέδιο για την αναχαίτισή της:

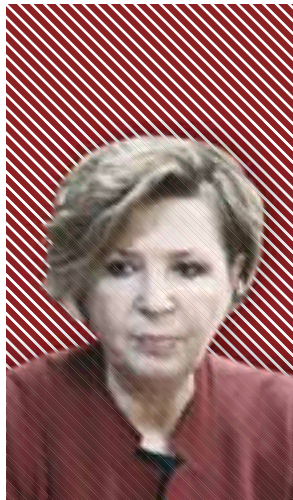
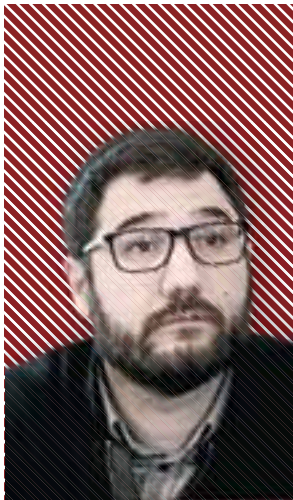
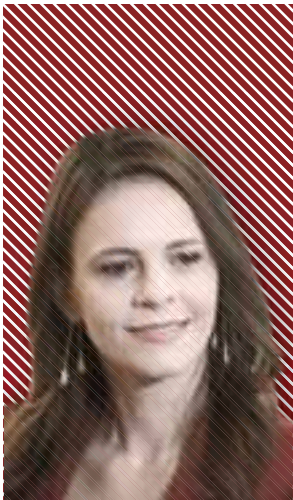
α) Κορυφαία δεξιά στελέχη, όπως ο Μάκης Βορίδης, ο Αδωνις Γεωργιάδης και ο Θάνος Πλεύρης θα περιοδεύσουν στη Βόρεια Ελλάδα, ώστε να ανακόψουν τάσεις προς τον Βελόπουλο και τη Νίκη. Μπορεί τα στελέχη αυτά να θεωρούνται από πολλούς «ενσωματωμένα» στη Ν.Δ., χωρίς επιρροή

πλέον στον χώρο της Δεξιάς, αλλά η κάλπη έδειξε άλλα. Στους νομούς που η Νίκη σημείωσε υψηλά ποσοστά, οι παραδοσιακοί δεξιοί υποψήφιοι έπεσαν, δείχνοντας πως η Ν.Δ. και ο χώρος δεξιά της είναι συγκοινωνούντα δοχεία.

β) Η δήλωση εντός της εβδομάδας του Αρχιεπισκόπου Ιερωνύμου, δεν μπορεί να περάσει απαρατήρητη. Εμπειριο γνώστες των «βυζαντινών» παρασκηνίων της ελλαδικής Εκκλησίας, λένε πως η δήλωση αυτή λειτούργησε ως σήμα προς τους μπτροπολίτες να κάνουν το ίδιο. Ήδη το έπραξε ο μπτροπολίτης Αλεξανδρουπόλεως, Ανθίμος. Στην ίδια γραμμή και η Μπτροπόλη Ιωαννίνων, που με ανακοίνωσή της διευκρινίζει ότι δεν έχει καμία σχέση με το κόμμα Νίκη. Σύμφωνα με πληροφορίες θα ακολουθήσουν στον ίδιο τόνο και άλλες μπτροπόλεις, παίρνοντας αποστάσεις από το κόμμα Νίκη, ενώ ήδη στο παρασκήνιο πολλοί μπτροπολίτες κάνουν σχετικά κηρύγματα.

γ) Γνώστες του Αγίου Ορους λένε στην «Κ» πως για την άνοδο της Νίκης έχουν παίξει ρόλο οι

λεγόμενοι «γεροντάδες». Πρόκειται για μοναχούς στο «Περιβόλι της Παναγίας» που έχουν μεγάλη επιρροή στους πιστούς, που λειτούργουν σχεδόν ως οπαδοί τους και οι οποίοι έδιναν το προηγούμενο διάστημα «γραμμή». Η κυβέρνηση σε αυτή την αντιθεσμική τακτική μπορεί να αντιτάξει τη νομιμότητα. Να ασκήσει δηλαδή πιέσεις, πως εάν η εμπλοκή συνεχιστεί, τότε θα κοπούν προνόμια που παραδοσιακά απολαμβάνουν οι μονές. Πριν από αυτό, όμως, θα υπάρξει άλλη οδός. Η επίσκεψη του Κυριάκου Μητσοτάκη σήμερα στο Άγιον Ορος, μετά του υιού του Κωνσταντίνου, στέλνει το μήνυμα πως η Ν.Δ. και ο πρόεδρος της είναι παρόντες. Δεν είναι όμως μόνον το Άγιον Ορος που μπορεί να ασκήσει πιέσεις υπέρ της Νίκης. Εκκλησιαστικές οργανώσεις που δεν έχουν καμία σχέση με την επίσημη Εκκλησία, παλαιονομολογίτες αλλά και ρωσόφιλες μονές αποτελούν μια δύναμη για το κόμμα του κ. Νατσιού, που δεν είναι εύκολο να ανακοπούν, καθώς κινούνται εντελώς αντισυστημικά.

Το αποτέλεσμα της 25ης Ιουνίου θα καθορίσει τις εσωκομματικές ισορροπίες στον ΣΥΡΙΖΑ, ενώ η προσφυγή σε συνέδριο θα πρέπει να θεωρείται δεδομένη. Μολονότι για την ώρα δεν καταγράφονται απόπειρες αμφισβήτησης του Αλέξη Τσίπρα, δεν αποκλείεται μετεκλογικά, εφόσον ο ίδιος το κρίνει απαραίτητο, να ανοίξει συζήτηση για τη διαδοχή. Σε κάθε περίπτωση, ρόλο την επόμενη ημέρα αναμένεται να παίξουν στελέχη με ισχυρή παρουσία στο κόμμα, όπως η Εφη Αχτσιόγλου, ο Αλέξης Χαρίτσης, ο Νάσος Ηλιόπουλος, ο Ευκλείδης Τσακαλώτος, ο Δημήτρης Τζανακόπουλος και η Ολγα Γεροβασίλη.

Οι έξι και το ταμπού της διαδοχής

Στον ΣΥΡΙΖΑ δεν συζητούν για τη ζωή μετά τον Αλέξη Τσίπρα, όμως οι εκλογικοί στόπελοι μπορεί να τους αναγκάσουν...

Του **ΑΝΤΩΝΗ ΑΝΤΖΟΛΕΤΟΥ**

Σκορδαλιά χωρίς σκόρδο μπορεί να γίνει. Με καρύδια, μπλόξιδο και μπαγιάτικο χωριάτικο ψωμί. Τα αρώματα, όμως, δεν θα είναι τα ίδια. Ίσως αυτό να εννοούσε ο Αλέξης Τσίπρας όταν προεκλογικά είχε χρησιμοποιήσει μαγειρικούς όρους για να σχολιάσει τη φυσιολογική ταύτιση του ίδιου με το κόμμα και τη νικηφόρα πορεία του. Είχε πει χαρακτηριστικά στον ΣΚΑΪ: «Ο ΣΥΡΙΖΑ πιστεύω ότι έρχεται από πολύ μακριά και θα πάει πολύ μακριά. Αρα κάποια στιγμή θα έρθει και η ώρα να δούμε πώς είναι η σκορδαλιά δίχως σκόρδο». Στις αρχές Μαΐου, βέβαια, έλειπε το βασικό συστατικό της νέας «πολιτικής συνταγής». Η συντριπτική ήττα των 20 μονάδων από τη Νέα Δημοκρατία.

Αν η επίδοση του κόμματος πέσει κι άλλο, είναι δύσκολο να αποφευχθούν οι εσωκομματικές εξελίξεις.

Στην Κουμουνδούρου τίποτα δεν είναι πια το ίδιο. Ζουν το 2012 από την ανάποδη, και τα γρήγορα αντανakλαστικά για τη στήριξη του προέδρου δεν προέκυψαν μόνο εξαιτίας του σεβασμού που υπάρχει προς το πρόσωπό του. Το χειρότερο μήνυμα που θα μπορούσε να βγει αυτή την περίοδο για τον ΣΥΡΙΖΑ είναι πως ο αρχηγός έχει «ημερομηνία λήξης». Παρ' όλα αυτά, η 25η Ιουνίου είναι σε κάθε περίπτωση ένας σταθμός. Το γεγονός ότι ο Αλέξης Τσίπρας παραδέχθηκε πως σκέφτηκε να παραιτηθεί δείχνει ότι η επόμενη ημέρα ίσως να μην αργήσει να έρθει.

Μια περαιτέρω πτώση των ποσοτών του κόμματος θα πυροδοτήσει εξελίξεις. Μια άνοδος, ωστόσο –ακόμη και αν δεν είναι σημαντική–, θα «παγώσει» τα πάντα. Στην Κουμουνδούρου θεωρούν πως είναι το πιθανότερο σενάριο, με τον πρόεδρο να παραμένει στη θέση του. Σύμφωνα με πρόσωπα που βρίσκονται κοντά του, αυτό που χρειάζεται σε μια τόσο κρίσιμη περίοδο είναι «καθαρό χρόνο» για να σκεφθεί τα επόμενα βήματά του. Σε κάθε περίπτωση, το συνέδριο θα πρέπει να θεωρείται δεδομένο. Από την «Ομπρέλα» έχουν αποφασίσει να μη σηκώσουν τους τόνους μέχρι τις εκλογές. Θεωρούν πως «ένας κύκλος έχει ολοκληρωθεί» και μόνο μια επαφορά των ποσοτών του ΣΥΡΙΖΑ σχετικά κοντά στη ζώνη του 30% θα μπορούσε να σβήσει πολλά από τα «αμάρτηματα» της τετραετίας που πέρασε. Χωρίς να αποκλείεται και κάποια ρήξη που θα θυμίσει τον Αύγουστο του 2015.

Συναγμένο από την πρώτη μετεκλογική συγκέντρωση του ΣΥΡΙΖΑ, την Τετάρτη στη Νίκαια. Ο Αλέξης Τσίπρας επωμίζεται προσωπικά όλες τις κρίσιμες αποφάσεις, με τις συνιστώσες του κόμματος να τηρούν προεκλογικό σιωπητήριο.

«Ασπίδα» στον Αλέξη Τσίπρα έχουν βάλει οι «προεδρικοί», αλλά και οι «πασοκογενείς», οι οποίοι δεν θέλουν ούτε να ακούν τη λέξη «διαδοχή». Η «Κ» είναι σε θέση να γνωρίζει πως για ορισμένους από την πτέρυγα των «συμμάχων», ακόμη και η παραμονή τους στο κόμμα θα κριθεί από τις εξελίξεις. Οι παρασκηνιακές συζητήσεις είναι σε εξέλιξη, απλώς ο πρωταρχικός στόχος της ανάκαμψης και της ανατροπής των συσχετισμών υποχρεώνει τα στελέχη να κρύβουν τα πάντα κάτω από το χαλί. Στην εξίσωση της επόμενης ημέρας πρέπει να υπολογιστεί και το ΠΑΣΟΚ. Αν η διαφορά μικρύνει κι άλλο, από τη Χαριλάου Τρικούπη θα σπεύσουν να αμφισβητήσουν την ηγεμονία του ΣΥΡΙΖΑ στην Κεντροαριστερά. Παράλληλα θα εκμεταλλευθούν στο έπακρο τις δημοτικές εκλογές που ακολουθούν και τους ισχυρούς πολυετείς δεσμούς που έχει το κόμμα του Νίκου

Ανδρουλάκη με την αυτοδιοίκηση. Προλαβαίνει ο ΣΥΡΙΖΑ να ανασυνταχθεί μέχρι τον Οκτώβριο; Τα ερωτήματα ήδη μπαίνουν και οι απαντήσεις αναζητούνται.

Οι μετοχές

«Δελφίνοι υπάρχουν;». Όχι με την έννοια που έχουν εμφανιστεί σε άλλα κόμματα. Ο ΣΥΡΙΖΑ είναι μια ιδιόζουσα περίπτωση, καθώς ο Αλέξης Τσίπρας έχει μια δεκαπενταετή πορεία στην ηγεσία που τον έφερε δύο συνεχόμενες φορές στο Μέγαρο Μαξίμου. Η αλήθεια είναι πως δεν υπάρχει κανείς που να μπορεί να τον αμφισβητήσει. Τον πρώτο λόγο για το αν θα ανοίξει οποιαδήποτε κουβέντα διαδοχής τον έχει ο ίδιος. Τα πρόσωπα που ακούγονται πιο έντονα για την επόμενη ημέρα, η Εφη Αχτσιόγλου, ο Αλέξης Χαρίτσης και ο Νάσος Ηλιόπουλος, έχουν ένα κοινό. Και οι τρεις –πέρα από το ότι δεν μετείχαν ποτέ σε εσωκομμα-

τικές διαμάχες– έχουν περάσει από τη θέση του εκπροσώπου. Η τομεάρχης Οικονομικών ήταν η φωνή της κυβέρνησης και του κόμματος λίγο πριν από τις εκλογές του 2019. Πρόσωπο χαμπλών τόνων, ταιριάζει απολύτως στο προφίλ ενός νέου ΣΥΡΙΖΑ. Με άριστες γνώσεις στα οικονομικά φαντάζει η ιδανική διάδοχος, και για τη Ν.Δ. η πλέον υπολογισίμη αντίπαλος. Η πρωτιά της στο συνέδριο και πρόσφατα στη Δυτική Αττική της έχει δώσει μια επιπλέον ώθηση, που δύσκολα δεν θα γείρει την πλάστιγγα υπέρ της, όταν και αν έρθει η «ώρα της κρίσης». Ο Αλέξης Χαρίτσης μετά την ήττα του 2019 ορίστηκε εκπρόσωπος Τύπου του ΣΥΡΙΖΑ, όμως είχε ξεχωρίσει από τη θητεία του στο υπουργείο Οικονομίας. Η «Κ» είχε δημοσιεύσει για τη δύο στελέχη πως είχαν προταθεί στον Αλέξη Τσίπρα και για την Ευρωβουλή ως δύο περιπτώσεις που θα συνέβαλλαν σημαντικά

στην αναβάθμιση του ψηφοδελτίου. Πλέον οι προτεραιότητες έχουν αλλάξει. Ο τρίτος πρώην εκπρόσωπος είναι ο Νάσος Ηλιόπουλος, που ανέλαβε τα καθήκοντά του στην Κουμουνδούρου τον Σεπτέμβριο του 2020. Με δομημένο πολιτικό λόγο, ξέρει να αποφεύγει τις «κακοτοπιές». Έχει στο βιογραφικό του μια πολύ επιτυχημένη υποψηφιότητα για τον Δήμο Αθηναίων απέναντι στον Κώστα Μπακογιάννη, θυμίζοντας πολύ την πορεία του Αλέξη Τσίπρα. **Η «μετάβαση»** Ο Ευκλείδης Τσακαλώτος δεν επιφυλάσσει για τον εαυτό του ρόλο «δελφίνου» απέναντι στον Αλέξη Τσίπρα. Κανείς όμως δεν μπορεί να παραβλέψει την εμπειρία του και το ότι καίρει αναγνώριση ακόμη και από κύκλους του εξωτερικού. Βρίσκεται από το βράδυ της βαριάς ήττας πολύ κοντά στον Αλέξη Τσίπρα και έχει σίγουρα έναν σημαντικό

ρόλο να διατελέσει για την επόμενη ημέρα στον ΣΥΡΙΖΑ. Είναι πλέον ο μοναδικός συνδετικός κρίκος της αριστερής πτέρυγας με το κόμμα, καθώς οι «53+» δεν εκπροσωπούνται στο Εκτελεστικό Γραφείο και στην Εκλογική Επιτροπή. Θα μπορούσε να θεωρηθεί πως ο πρώην υπουργός Οικονομικών αποτελεί και μια αξιοπίστη «μεταβατική λύση» σε περίπτωση που η νέα κάλπη –παρά την αισιοδοξία που υπάρχει– επιφυλάσσει ακόμη ένα δύσκολο βράδυ για το κόμμα. Ο «χορός» των πρώην εκπροσώπων δεν τελειώνει εδώ. Ακόμη δύο πρόσωπα αναμένεται να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στη νέα πραγματικότητα που αντιμετωπίζει το κόμμα. Κυρίως στο κομμάτι της ανασύνταξης, της αποτροπής εντάσεων και της ολοκλήρωσης ενός δυσάρεστου

Η μειοψηφία της «Ομπρέλας» δεν πρόκειται να εκδηλωθεί, λένε, πριν από τις εκλογές του Ιουνίου.

εκλογικού κύκλου. Λόγο για την επόμενη ημέρα δεν μπορεί να μην έχει ο πρώην κυβερνητικός εκπρόσωπος Δημήτρης Τζανακόπουλος (Νοέμβριος 2016 - Ιούλιος 2019), που ανήκει στη νέα γενιά των ηγετικών στελεχών. Διαθέτει πλέον μεγάλη εμπειρία, καθώς διετέλεσε γραμματέας του ΣΥΡΙΖΑ σε μια κρίσιμη περίοδο.

Η πιστή Ολγα

Ίσως η πιο πιστή συνεργάτις του προέδρου να ήταν πάντα η Ολγα Γεροβασίλη, που πέρασε επίσης από το ίδιο πόστο στο Μαξίμου (Σεπτέμβριος 2015 - Νοέμβριος 2016) και ανέλαβε γραμματέας της Κοινοβουλευτικής Ομάδας τα τέσσερα τελευταία χρόνια. Ήταν η «τροχονόμος» πολλών «φάλτσων» που καταγράφαν στην Κ.Ο. Εκλέγεται στην Αρτα από το 2012, καταφέρνοντας να κρατήσει σε καλά επίπεδα την περιφέρειά της στην πρόσφατη, εφιαλτική, εκλογική αναμέτρηση. Ενδεικτική της εμπιστοσύνης που της έχει ο πρόεδρος είναι η τοποθέτησή της στην «καυτή καρέκλα» της Κατεχάκη αμέσως μετά τις φονικές πυρκαγιές στο Μάτι.

Το αουτσάιντερ

Την «παρέα», ως «αουτσάιντερ» για τον έβδομο όροφο της Κουμουνδούρου, κλείνει ο Γαβριήλ Σακελλαρίδης. Το «γλυκό δεν έδεσε» ούτε για τις προσεχείς εκλογές. «Μπαρουτοκαπνισμένος» από το πρώτο επίταμνο της διακυβέρνησης του ΣΥΡΙΖΑ στη θέση του κυβερνητικού εκπρόσωπου, αποτελεί για πολλούς συντρόφους του ένα «καλό χαρτί» που μπορεί να αξιοποιηθεί ανά πάσα στιγμή.

Του ΔΗΜΗΤΡΗ ΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ

Το ημερολόγιο γράφει 6 Απριλίου του 1990. Αν και πολιτικά (αλλά και σωματικά) εξασθενημένος, ο Ανδρέας Παπανδρέου πραγματοποιεί στη Θεσσαλονίκη μία ακόμα αδιανόητη (για τα σημερινά δεδομένα) προεκλογική συγκέντρωση. Η πλατεία Αριστοτέλους και η λεωφόρος Νίκης είναι φωταγωγημένες από μια ατελείωτη πράσινη λαοθάλασσα. Ανάμεσα στο πλήθος κι ένα δεκαεξάχρονο κορίτσι. Είναι μαθήτρια της Α΄ Λυκείου και αυτή είναι η πρώτη της πολιτική συγκέντρωση. Ο Ανδρέας τη μαγεύει. Για πρώτη φορά στη ζωή της κάτι που δεν είχε σκεφτεί ποτέ μέχρι τότε, η εμπλοκή με τα κοινά, αρχίζει να βγάζει κάπως νόημα μέσα της.

Αλλά είναι μια σκέψη που θα παραμείνει κλειδαμπαρωμένη στα υπόγεια του ασυνειδήτου για δεκαετίες. Θα χρειαστεί να περάσουν σχεδόν 34 χρόνια κι ένας πρώην πρωθυπουργός για να την ξεκλειδώσουν. Αν και φαίνεται ότι λίγο νωρίτερα από αυτό, ανάμεσα στις εκλογές του 2019 και στην πανδημία, υπήρξε μια προκαταρκτική συζήτηση και με άλλο κόμμα για τη συμμετοχή της Ράνιας Θρασκιά στις ευρωεκλογές του 2024· μια συζήτηση που τελείωσε πριν καλά καλά αρχίσει.

Πάντως, στις 23 Απριλίου του 2023, στην εορτή του Αγίου Γεωργίου, ο Αλέξης Τσίπρας θα της προτείνει αυτοπροσώπως να κατέβει υποψήφια βουλευτής του ΣΥΡΙΖΑ στην Α΄ Θεσσαλονίκης. Η πρώην δημοσιογράφος και τηλεπαρουσιάστρια και νυν σύμβουλος ψυχικής υγείας θα μαγευθεί για δεύτερη φορά από Έλληνα πολιτικό· αποδέχεται την «άκρως τιμητική πρόταση», καθώς, όπως θα εξομολογηθεί πριν από λίγες μέρες στην εκπομπή του φίλου της Γιώργου Λιάγκα, «κοιτώντας τον στα μάτια, με έπεισαν για την αλήθεια που ούτως ή άλλως πίστευα ότι πρεσβεύει».

Γκελ στην κάλπη

Ισως όμως ούτε ο ίδιος ο Αλέξης Τσίπρας δεν μπορούσε να προβλέψει την εξέλιξη αυτού του αναπάντεχου πολιτικού φλερτ. Στις εκλογές της 21ης Μαΐου η Ράνια Θρασκιά κάνει τη μεγάλη έκπληξη και έρχεται δεύτερη σε σταυρούς στην πρώτη περιφέρεια Θεσσαλονίκης, αφήνοντας πολύ πίσω της και εκτός Βουλής τελικά (απόρροια και του κακού αποτελέσματος του κόμματος) πικρά ονόματα του ψηφοδελτίου, όπως τον αναπληρωτή καθηγητή Αιματολογίας στη Σορβόννη Γρηγόρη Γεροτζιάφα και τους εκλεγμένους τρις (πρώην πλέον) βουλευτές Κώστα Ζουράρι και Αλέξανδρου Τριανταφυλλίδη. Αθελά της θα γίνει τις επόμενες ημέρες μάρτυρας ενός άτυπου μπουλινγκ στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης για το «τι πάει και ψηφίζει ο κόσμος»· σε μια εκλογική αναμέτρηση, πάντως, όπου άλλα «celebrities» πάτωσαν για τα καλά. Όμως και πάλι εμφανίζεται ο Αλέξης Τσίπρας ως από μηχανής θεός, αυτή τη φορά για να ανοίξει τις φτερούγες του πάνω από τη βαλλόμενη debutante με τον πιο απρόβλεπτο τρόπο: την εκτοξεύει στην (πάντα ευαίσθητη) εσωκομματική ιεραρχία του ποθετώντας την στην Εκλογική Επιτροπή του ΣΥΡΙΖΑ, την άτυπη task force της αξιωματικής αντιπολίτευσης με στόχο το πολυπόθητο comeback στις εκλογές της 25ης Ιουνίου. Αυτό κι αν έκανε αίσθηση στην εμβρόντητη νομενκλατούρα του ΣΥΡΙΖΑ που δεν της έλειπαν οι σκοτούρες αυτήν την εποχή.

Φυσικά, ο κοινός παρονομαστής της μουρμούρας είχε να κάνει με το παρελθόν της Ράνιας Θρασκιά στην ψυχαγωγική τηλεόραση και το άτυπο ασυμβίβαστο κόμματος και φαντεζί lifestyle, όπως ξεδιπλώθηκε στη χρυσή εποχή της μικρής οθόνης. Και η αλήθεια είναι ότι έχει κυλήσει πολύ νερό στο αυλάκι από την εποχή που την βλέπαμε ως χαριτωμένη ενζενί στο πλευρό του Γιώργου Παπαδάκη ή ως εν αναμονή διάδοχο της Ελένης Με-

INTIME NEWS

Η Ράνια Θρασκιά έξω από τη Βουλή, λίγο μετά την ορκωμοσία της προηγούμενης Κυριακής. «Αν με προσέγγιζαν σαν παρουσιάστρια δεν θα πήγαινα», λέει στην «Κ» για την υποψηφιότητά της με τον ΣΥΡΙΖΑ, χάρη στην οποία εξελέγη βουλευτής για... δύο ημέρες και στη συνέχεια εκτοξεύθηκε στην εσωκομματική ιεραρχία, αφού πλέον μετέχει στην Εκλογική Επιτροπή με στόχο το comeback στις κάλπες της 25ης Ιουνίου.

Ράνια Θρασκιά

Όταν το κόμμα δίψασε για λίγη φωτογένεια

Θυμάται συγκέντρωση του Ανδρέα στην Αριστοτέλους. Προκαλεί συντροφικό φθόνο για την εκλογική της επιτυχία. Διαβάζει το Σύνταγμα που μοίρασε η Βουλή στα μέλη της. Και κάνει, λέει, πολιτική χρήση της αναγνωρισιμότητάς της

νεγάκη στην πρωίνο-μεσημεριανή ζωή.

Φοιτήτρια ακόμη του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικών Εκπαιδεύσεως του Πανεπιστημίου Αιγαίου, εκφωνεί το πρώτο της δελτίο ειδήσεων για λογαριασμό τηλεοπτικού σταθμού της Ρόδου σε ηλικία μόλις 19 ετών. Θέλει να γίνει δημοσιογράφος. Επιστροφή στη Θεσσαλονίκη, στροφή στην ψυχολογία μέσα από ένα μάστερ στη Σαλαμάνκα της Ισπανίας, που τελικά δεν ολοκληρώθηκε ποτέ, και η αρχή μιας καριέρας ως παρουσιάστριας ειδήσεων στο TV Μακεδονία. Γνωριμία με τον Γρηγόρη Αρναούτογλου, η κοινή τους εκπομπή «Εδώ Θεσσαλονίκη» που γίνεται διαβατήριο για την κατάκτηση της Αθήνας. Αν και αρχικά προορίζεται για την ψυχαγωγική ζωή, ο Μίνως Κυριακού του ANT1 τη βρίσκει «πολύ σοβαρή» και τη στέλνει στο δελτίο ειδήσεων. Αλλά το πεπρωμένο φugein αδύνατον: το 2004 παίρνει μεταγραφή για το Mega και παρουσιάζει για τρία χρόνια (πάλι με τον Αρναούτογλου) τον «Ομορφο Κόσμο». Είναι πλέον ένα από τα πιο αγαπητά και πιο οικεία πρόσωπα της ελληνικής τηλεόρασης. Εξαργυρώνει την επιτυχία της με ένα καλό συμβόλαιο με μία από τις σημαντικότερες εταιρείες κινη-

«Καταλαβαίνω, υπήρξε θυμός και για το αποτέλεσμα και για το ότι δεν εξελέγησαν πραγματικά πολύ άξιοι συνυποψήφιοι. Προσωπικά, όμως, δεν πιστεύω στα διαζευτικά “ή”, αλλά στα συνθετικά “και”».

«Τον Μάιο δεν έκανα κεντρική προεκλογική ομιλία, αλλά προσέφερα ένα σεμινάριο ψυχικής ενδυνάμωσης που συγκέντρωσε περισσότερους από 300 ανθρώπους. Τι νόημα θα είχε μία ακόμη προεκλογική ομιλία;».

τών συσκευών της εποχής, γίνεται το «κορίτσι» της Nokia στην Ελλάδα. Η ίδια, όμως, ψάχνεται.

«Βρες τον ρυθμό σου»

Ανάμεσα σε δύο γάμους, καριέρα στην ψυχαγωγική τηλεόραση, υπερέκθεση στα media και δύο παιδιά, επιστρέφει στις σπουδές της στην ψυχολογία, παίρνει ένα μάστερ στην κλινική και κοινοτική ψυχολογία από το University of East London χωρίς να φύγει από την Ελλάδα και εξειδικεύεται στη συστημική θεραπεία. Είναι πια και με τη βούλα σύμβουλος ψυχικής υγείας. Όμως επιμένει στην τηλεόραση με διάφορα κόνσεπτ infotainment που δεν μακρομερεύουν, ενώ έχει προηγηθεί η εκπομπή «Κοιτάω μπροστά» στο Alter, μια πρόσκληση «να δούμε τη θετική πλευρά της ζωής», που απέδωσε και την πρώτη της συγγραφική απόπειρα στις εκδόσεις Διόπτρα. Αν και σήμερα δεν ασπάζεται τις αρχές της θετικής ψυχολογίας και τη θεωρεί εν δυνάμει τοξική και βλαπτική, ο λογαριασμός της στο Instagram μοιάζει με μακρινό απόηχο μιας μάλλον πιο επιφανειακής εποχής. «Πάρε τον χρόνο σου, βρες τον ρυθμό σου, άκου το σώμα σου, αγκάλιασε το συναίσθημά σου», διαβάζουμε κάτω από μία ακόμη χαμογελαστή ανάρτησή της στο

τέλος του περασμένου Μαρτίου.

Το 2017 θα αλλάξει οριστικά σελίδα στη ζωή της. Θα ανοίξει στο Νέο Ψυχικό το Κέντρο Προσωπικής και Οικογενειακής Εξέλιξης Ράνια Θρασκιά. «Στο κέντρο μας», διαβάζουμε στην ιστοσελίδα, «βασικό μας μέλημα είναι η προσωπική εξέλιξη των ατόμων που μας εμπιστεύονται, ώστε να μάθουν να διαχειρίζονται τις δυσκολίες και τα όποια αρνητικά συναισθήματα προκειμένου να έρθουν σε επαφή με τις κρυμμένες δυνάμεις τους, να τις αναγνωρίσουν ώστε να είναι σε θέση να απολαμβάνουν τις χαρές της ζωής». Εκεί δεν είναι μόνη της, ηγείται μιας μεγάλης ομάδας θεραπευτών και συναντά και τους δικούς της «συμβουλευόμενους» ακόμη και τώρα που είναι ταυτόχρονα και πολιτικός και σύντομα και μέλος του Κοινοβουλίου. Συννθίζεται να χαριτολογεί ότι είναι η «λιγότερο μορφωμένη» στο Κέντρο για να υπογραμμίσει το υψηλό επιστημονικό επίπεδο των συναδέλφων της. Δεν έχει πάρει οριστικό διαζύγιο από την τηλεόραση, αφού διατηρεί μια ενόπτη ψυχολογίας στην εκπομπή της Ελένης Μενεγάκη στο Mega, όπου εμφανίζεται κατά μέσο όρο δύο φορές τον μήνα. Δεν θέλει να δεσμευθεί με συμβόλαιο και μεγαλύτερες υποχρεώσεις, γιατί, όπως είχε εκμυστηρευθεί στους

φίλους της, «αυτή τη στιγμή η απόλυτη προτεραιότητά μου είναι το Κέντρο Ψυχικής Υγείας». Τώρα, όμως, προέκυψε από το πουθενά η πολιτική.

Πρώιμη μελέτη

Αυτό το «από το πουθενά» δεν αρέσει πολύ στη Ράνια Θρασκιά. «Νομίζω ότι αν χρησιμοποιείς την όποια αναγνωρισιμότητά σου για να προωθήσεις κοινωνικά θέματα, κάνεις πολιτική ακόμη κι όταν δεν το συνειδητοποιείς», μου λέει στο διάλειμμα ενός φορτωμένου εικοσιτετραώρου, έχοντας ευτυχώς προλάβει να δει μια σχολική παράσταση των παιδιών της και να διαβάσει λίγες παραπάνω σελίδες από το Σύνταγμα της Ελλάδας. «Μας το έδωσαν προχθές στην ορκωμοσία και προσπαθώ κάθε μέρα να ξεκλέβω πέντε λεπτά και να διαβάζω από κάτι. Γενικά διαβάζω πολύ». Πριν την ανακαλύψει ο ΣΥΡΙΖΑ, συνεχίζει, μιλούσε για την ψυχική υγεία, για το περιβάλλον, για τους πρόσφυγες, για τη γυναικεία ενδυνάμωση μέσα από τις εκπομπές της αλλά και μέσα από τους προσωπικούς της λογαριασμούς στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. «Το ξέρετε ότι είχα συνεργαστεί άριστα με τον κύριο Κώστα Χατζηδάκη για μια πρωτοβουλία για τη μείωση των πλαστικών;». Απαντάω πως δεν είχα ιδέα. «Νομίζω, λοιπόν, ότι στον ΣΥΡΙΖΑ είδαν αυτή την πλευρά μου και με πλησίασαν. Αν με προσέγγιζαν σαν παρουσιάστρια, δεν θα πήγαινα».

Τι άλλο πρέπει να ξέρουμε για τη Ράνια Θρασκιά; Είναι οπαδός του ΠΑΟΚ, κάθε Κυριακή από τη Β΄ Δημοτικού μέχρι τη Β΄ Λυκείου συνόδευε τον πατέρα της στα εντός έδρας παιχνίδια της ομάδας στην Τούμπα. «Δεν με έπαιρνε μόνο στα παιχνίδια με τον Ολυμπικό, γιατί φοβόταν επεισόδια». Πάντως, λέει, δεν εκμεταλλεύθηκε την οπαδική της προτίμηση, βγήκε μόνο σε ένα αθλητικό ραδιόφωνο της Θεσσαλονίκης την προεκλογική περίοδο.

Προέρχεται από ένα σπίτι που ήταν ΠΑΣΟΚ, αν και δεν έλειπαν οι δύσκολες ιστορίες από το παρελθόν. «Ο ένας παππούς μου ήταν Δεξιός, αμφισβητούσε ακόμη και το Πολυτεχνείο και ο άλλος Αριστερός, έφυγε μέσα στην Κατοχή, ίσως πληρώνοντας με τη ζωή του την πολιτική του στράτευση». Πριν κλείσουμε το τηλέφωνο τη ρώτησα αν τη στενοχώρησαν όσα γράφτηκαν την επομένη της εκλογής της. «Προσπάθησαν να με παρουσιάσουν ως τηλεπαρουσιάστρια, ως αμόρφωτη, όλα αυτά που στο κάτω κάτω δεν ισχύουν. Καταλαβαίνω, υπήρξε θυμός και για το αποτέλεσμα και για το ότι δεν εξελέγησαν πραγματικά πολύ άξιοι συνυποψήφιοι. Προσωπικά, όμως, δεν πιστεύω στα διαζευτικά “ή”, αλλά στα συνθετικά “και”, έτσι πορεύομαι και έτσι θα πορευθώ».

Ψυχο-καμπάνια

Βρίσκω την ευκαιρία και της λέω ότι είναι ένα πολύ φωτεινό, χαρούμενο πρόσωπο, όχι ίσως η τυπική γυναίκα πολιτικής της Αριστεράς που την έχουμε συνδέσει με ένα πιο αυστηρό και λιγότερο εξωστρεφές προφίλ. «Εδώ υπάρχει ίσως μια παρεξήγηση. Εγώ βλέπω τον ΣΥΡΙΖΑ σαν ένα σοσιαλδημοκρατικό κόμμα που επιτρέπει στον άνθρωπο να αναπτύσσεται και να προοδεύει, που είναι υπέρ της αριστείας, όμως όλα αυτά σε συνθήκες κοινωνικής ισότητας και ισών ευκαιριών». Η ίδια, πάντως, λέει ότι στον ΣΥΡΙΖΑ ανοίγονται προς νέα μοντέλα επικοινωνίας και επαφής με τον κόσμο. Και ότι το κόμμα διψάει για νέες ιδέες. Αλήθεια, ποια είναι μια δική της νέα ιδέα; «Τον Μάιο δεν έκανα κεντρική προεκλογική ομιλία, αλλά προσέφερα ένα σεμινάριο ψυχικής ενδυνάμωσης που συγκέντρωσε περισσότερους από 300 ανθρώπους. Τι νόημα θα είχε μία ακόμη προεκλογική ομιλία;». Ο τίτλος του σεμιναρίου ήταν: «Πώς να αλλάξω ό,τι δεν μου αρέσει στη ζωή μου». «Δεν το βρίσκετε ιδιαίτερος πολιτικό ως θέμα;», με ρωτάει μεταξύ σοβαρού και αστείου η Ράνια Θρασκιά και το εννοεί απολύτως.

Η Τουρκία μετά τις κάλπες

Τα πρώτα μετεκλογικά «σινιάλα» του Ερντογάν

Διάθεση για επανεκκίνηση στην οικονομία και στις σχέσεις με τη Δύση δείχνουν οι κινήσεις και οι κυοφορούμενες επιλογές σε πρόσωπα

Του ανταποκριτή μας στην ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ
ΜΑΝΩΛΗ ΚΩΣΤΙΔΗ

Μελαγχολική ήταν η ατμόσφαιρα στη συνεδρίαση του τελευταίου υπουργικού συμβουλίου της Τουρκίας, το οποίο συγκλήθηκε την περασμένη Τετάρτη υπό την προεδρία του Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν. Οι υπουργοί ενημερώθηκαν πως οι περισσότεροι δεν θα συνεχίσουν στο ίδιο πόστο ούτε θα αναλάβουν κάποιο άλλο χαρτοφυλάκιο.

Ο κ. Ερντογάν φαίνεται πως θέλει να κάνει ένα νέο ξεκίνημα και να «φρεσκάρει» την κυβέρνηση, επωφελούμενος και από τον νόμο που απαγορεύει στους βουλευτές να έχουν και υπουργικό αξίωμα. Αναλυτές εκτιμούν πως ο Τούρκος πρόεδρος με αυτή την επιλογή του θα επιχειρήσει να στείλει μήνυμα και στο εσωτερικό της χώρας, αλλά και στο εξωτερικό, πως παρά τις προεκλογικές δηλώσεις και εντάσεις, ο ίδιος είναι πλέον έτοιμος να δείξει ευελιξία στις πολιτικές του και να αναπροσαρμόσει τις στρατηγικές του.

Ο πασάς της οικονομίας

Μέσα σε αυτά τα πλαίσια αναμένεται να γίνουν και οι επιλογές των υπουργών. Η πιθανή επιλογή του Μεχμέτ Σιμσέκ, να αναλάβει τα νηπία της οικονομίας από τη θέση του αντιπροέδρου της τουρκικής κυβέρνησης, θεωρείται πως θα είναι ένα ξεκάθαρο μήνυμα προς τις αγορές πως θα τερματιστεί η ανορθόδοξη οικονομική πολιτική, όπως την αποκαλούν οι οικονομικοί αναλυτές, και η Τουρκία θα επιχειρήσει να επιστρέψει στην κανονικότητα.

Ο κ. Σιμσέκ ήταν πρώην υπουργός Οικονομικών και αντιπρόεδρος των κυβερνήσεων του κ. Ερντογάν, έχει διεθνή καριέ-

ρα σε μεγάλους οικονομικούς οίκους του εξωτερικού και είχε φύγει από την κυβέρνηση όταν είχε διαπιστώσει πως δεν υιοθετούνται οι θέσεις του. Από τότε που ο Σιμσέκ αποχώρησε, ο κ. Ερντογάν άσκησε μεγαλύτερη επιρροή στη διοίκηση της οικονομίας με αποτέλεσμα τον υψηλό πληθωρισμό, με χαμηλά επιτόκια δανεισμού.

Το υπουργείο Εξωτερικών είναι από τις βασικές επιλογές που θα δείξουν τις προθέσεις του κ. Ερντογάν. Στους κύκλους της Αγκυρας ακούγεται έντονα πως το συγκεκριμένο υπουργείο θα αναλάβει ο εκπρόσωπος της τουρκικής προεδρίας Ιμπραήμ Καλίν, για να δοθεί και το μήνυμα της αλλαγής. Ο κ. Καλίν, τα τελευταία χρόνια ασκούσε τα καθήκοντα του «άτυπου υπουργού Εξωτερικών», καθώς ταξίδευε σε Ουάσιγκτον και ευρωπαϊκές πρωτεύουσες για να έχει συνομιλίες, οι οποίες καθόρισαν πολλές εξελίξεις. Πάντως στον τουρκικό Τύπο υπάρχουν τα σενάρια που προβλέπουν πως ο Μεβλούτ Τσαβούσογλου θα συνεχίσει να ασκεί τα καθήκοντα του υπουργού Εξωτερικών.

Ο αρχικατάσκοπος

Πολλές διαβουλεύσεις έγιναν για το υπουργείο Εσωτερικών, καθώς ο κ. Ερντογάν φέρεται να ζητάει την απομάκρυνση του Σουλεϊμάν Σοϊλού για να τον μετακινήσει σε θέση αντιπρόεδρου της κυβέρνησης. Το βράδυ της Τετάρτης ο πρόεδρος της Τουρκίας συναντήθηκε για το συγκεκριμένο ζήτημα με τον πρόεδρο του Κόμματος Εθνικιστικής Δράσης Ντεβλέτ Μπαχτσελί.

Ο κ. Σοϊλού έχει κατηγορηθεί ευθέως τις ΗΠΑ και τον κ. Μπάιντεν πως το 2016 με στρατιωτικό πραξικόπημα επιχειρήσαν να ανατρέψουν τον κ. Ερντογάν και πως ενόψει των προεδρικών

Διαδήλωση στην Κωνσταντινούπολη για τη δέκατη επέτειο της εξέγερσης στο πάρκο Γκεζί. Ο Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν φαίνεται διατεθειμένος να έρθει πιο κοντά στη Δύση, αρχίζοντας από την οικονομική πολιτική, ωστόσο θα πρέπει να γίνουν σημαντικά βήματα και σε άλλους τομείς.

Πληθαίνουν τα σενάρια για αντικατάσταση του Μεβλούτ Τσαβούσογλου από τον στενότερο συνεργάτη του Ερντογάν, Ιμπραήμ Καλίν, στο υπουργείο Εξωτερικών.

εκλογών επιχειρήσαν πολιτικό πραξικόπημα εναντίον του προέδρου της Τουρκίας.

Η τουρκική εφημερίδα Sozcu υποστηρίζει πως το υπουργείο Εσωτερικών θα αναλάβει ο διοικητής των τουρκικών μυστικών υπηρεσιών Χακάν Φιντάν, ο οποίος θεωρείται έμπιστος, αξιόπιστος και ικανός συνεργάτης του κ. Ερντογάν και χαιρεί εκτίμησps στο εξωτερικό, κυρίως το τελευταίο διάστημα. Ο ίδιος έχει αναλάβει αποστολές σε πολλές συνομιλίες που αφορούν το Ουκρανικό, την εξομάλυνση των σχέσεων της Τουρκίας με την Αίγυπτο, τη Συρία κ.λπ.

Για το υπουργείο Αμυνας συζητείται το όνομα του Χουλουσί Ακάρ, αλλά και το όνομα του αρχηγού των Ενόπλων Δυνάμεων Γιασάρ Γκιουλέρ.

Κρίσιμος μήνας

Ο Ιούνιος θεωρείται κρίσιμος μήνας για το μέλλον της Τουρκίας και την κατεύθυνσή της. Πολιτικοί αναλυτές με τους οποίους συνομίλησαμε, μας αναφέρουν πως ο κ. Ερντογάν θα επιχειρήσει να κάνει άνοιγμα και στη Δύση και τα σταθμίσει τα οφέλη τα οποία θα έχει από αυτή την κίνηση. Στην τηλεφωνική συνομιλία που είχε με τον Τζο Μπάιντεν, ο κ. Ερντογάν αμέσως έθεσε το θέμα των F-16. Σε περίπτωση που διαπιστώσει πως η Ουάσιγκτον ανήψει το πράσινο φως για τον εκσυγχρονισμό των συγκεκριμένων μαχητικών, ο πρόεδρος της Τουρκίας θα άρει τα εμπόδια για την ένταξη της Σουηδίας στο ΝΑΤΟ, αλλά θα διαπραγματευτεί σκληρά το συγκεκριμένο θέμα.

Οι τηλεφωνικές συνομιλίες με τον πρόεδρο της Γαλλίας Εμανουέλ Μακρόν, με τον καγκελάριο της Γερμανίας Ολαφ Σολτς αλλά και με τον Κυριάκο Μητσοτάκη και το περιεχόμενό τους δείχνουν προσπάθεια για μια νέα αρχή, με πιθανό αντάλλαγμα τις ξένες επενδύσεις και την στήριξη της τουρκικής οικονομίας.

Οικονομικοί αναλυτές ξεκα-

θαρίζουν πως η Αγκυρα προεκλογικά μπορεί να άντεξε με τις οικονομικές «ενέσεις» των χωρών του Κόλπου, όπως αποκάλυψε ο ίδιος ο κ. Ερντογάν, ωστόσο τονίζουν πως η τουρκική οικονομία χρειάζεται ξένες παραγωγικές επενδύσεις και καλές αξιολογήσεις από τους διεθνείς οίκους, έτσι ώστε να αποφύγει οποιαδήποτε περιπέτεια και μεγάλη οικονομική κρίση.

Εμπειρος δημοσιογράφος της γειτονικής χώρας παρατήρησε πως ο πρόεδρος της Τουρκίας αμέσως μετά την επανεκλογή του σχεδίαζε να επισκεφθεί την Αγία Σοφία, καθώς ήταν και η επέτειος της Άλωσης της Κωνσταντινούπολης, ωστόσο προτίμησε να παραμείνει στην τουρκική πρωτεύουσα, δεν τήρησε την υπόσχεσή του και ασχολήθηκε με την επόμενη μέρα.

Με τη Ρωσία

Πολιτικοί αναλυτές τονίζουν πως η Τουρκία θα προσπαθήσει να έχει στενούς πολιτικούς, οικονομικούς και ενεργειακούς δεσμούς με τη Ρωσία, όπως συμβαίνει τα τελευταία χρόνια και εξηγούν πως η προσέγγιση με τις χώρες της Δύσης θα επηρε-

άζεται και από τη στάση που θα τηρεί η Μόσχα. Στα ελληνοτουρκικά, λίγες ημέρες πριν από τον πρώτο γύρο των εκλογών στην Τουρκία, ο κ. Ερντογάν σε συνομιλία μας είχε δώσει το στίγμα της πολιτικής που προτίθεται να ασκήσει τονίζοντας: «Με την Ελλάδα μπορούμε να αφήσουμε στην άκρη τις εχθρότητες και τους ανταγωνισμούς, αυτό έφθειρε πολύ και τις δύο χώρες και δεν πρέπει να συνεχιστεί. Εύχομαι οι εκλογές και της Ελλάδας και της Τουρκίας να γίνουν η αρχή μιας νέας εποχής. Εμείς από την Τουρκία στέλνουμε στην Ελλάδα τους εγκάρδιους φιλικούς χαιρετισμούς μας».

Στην Αγκυρα έχουν καταγράψει με θετικό τρόπο να μηνύματα και της Αθήνας, αλλά και την αποφυγή εντάσεων στο Αιγαίο με την αποκλιμάκωση της στρατιωτικής δράσης και περιμένουν το αποτέλεσμα των ελληνικών εκλογών για τα επόμενα βήματα.

Κανέναν Τούρκος αξιωματούχο δεν αποκλείει το ενδεχόμενο της συνάντησης, ή έστω ενός χαιρετισμού, του κ. Ερντογάν με τον πρωθυπουργό της Ελλάδας στη Σύνοδο του ΝΑΤΟ, που θα διεξαχθεί στις 11-12 Ιουλίου στη Λιθουανία.

ΑΠΟΨΗ / Του ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΦΙΛΗ

Η ώρα της βίαιης προσαρμογής

Ο Ερντογάν δεν έχει χρόνο για πανηγυρισμούς και πρέπει άμεσα να στραφεί στην ανάταξη της χερσαζόμενης οικονομίας. Η προσαρμογή του θα είναι ανώμαλη, υπό την έννοια ότι θα πρέπει να αναίρεσει ιδεοληπτικές αντιλήψεις και να λάβει αντιδημοφιλείς αποφάσεις, ειδικά ως προς τη χρεοκοπία. Οι αγορές άλλωστε απέδειξαν ότι δεν αστειεύονται και περιμένουν χειροπιαστές αποδείξεις αλλαγής της οικονομικής πολιτικής για να εμπιστευθούν ξανά την τουρκική ηγεσία. Σημειωτέον πως τα χρήματα από τις μοναρχίες του Κόλπου ή και άλλες πηγές δεν επαρκούν, συνεπάγονται όρους και δεν μπορούν να προσφέρονται εσασεί. Επομένως αναμένεται να στραφεί προς τη Δύση για την προσέλευση άμεσων ξένων επενδύσεων, αλλά και για να λάβει τη στήριξη της σε θεσμικούς του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος που ελέγχονται από αυτή. Η προσφυγή στο Διεθνές Νομισματικό

Ταμείο μοιάζει για την ώρα με πολιτική αυτοκτονία, ωστόσο οι χρηματοδοτικές ανάγκες της χώρας δεν μπορούν να καλυφθούν μόνο από τα υφιστάμενα έσοδα και τις τονωτικές ενέσεις από τρίτα μέρη.

Μέσα λοιπόν σε αυτό το δύσκολο οικονομικό περιβάλλον, που απαιτεί αλλαγή ρότας, ο Ερντογάν –τουλάχιστον για το πρώτο κομμάτι της θητείας του– δεν θα αναζητήσει περιπέτειες. Παρά την εσωστρέφειά της, η Αγκυρα δεν μπορεί να βάλει σε δεύτερη μοίρα τα ζητήματα εξωτερικής πολιτικής, γιατί και εκεί οι εκκρεμότητες είναι πολλές και προϋποθέτουν εξίσου άρτια διαχείριση. Όπως στο εσωτερικό έτσι και στις διεθνείς σχέσεις, ο Ερντογάν, που θεωρεί εαυτόν επιτυχημένο και μάλιστα αναβαπτισμένο μετά τις εκλογές, δεν θα αναθεωρήσει τις βασικές παραμέτρους της πολιτικής του. Είναι ουτοπικό να πιστεύεται ότι οι ανάγκες της οικονομίας

και ο δυτικόστροφος χαρακτήρας της θα στρέψουν συνολικά την Τουρκία προς τη Δύση. Θεσμικά, σε επίπεδο κοουλτούρας, αξιών και φυσιολογίας η Τουρκία έχει εδώ και καιρό λύσει τους κάβους από το δυτικό λιμάνι. Γεωπολιτικά, όμως, δεν θα τους δώσει απαραίτητα σε κάποιο άλλο. Προτίμημά να αποτελεί –ή έτσι να θεωρεί– την πολυφερνή νύφη, η οποία δεν λογοδοτεί σε κανέναν μνηστήρα. Επομένως, η τουρκική ηγεσία θα συνεχίσει την πολιτική του ριψοκίνδунου ρεαλισμού, άλλοτε με ομορτυνισμό, άλλοτε με ορθολογισμό, επιζητώντας κάθε φορά την αναβάθμιση του ρόλου της, αξιοποιώντας το ασταθές και μεταβατικό διεθνές σύστημα, αλλά και την αποφασιστικότητα της να εμπλέκεται παντοιοτρόπως (συχνά κόντρα στη δημοκρατική τάξη) σε ανά τον κόσμο μέτωπα. Η Αγκυρα παραδοσιακά, ήδη από τα χρόνια του Κεμάλ και με πιο άκομψο τρόπο επί Ερντογάν, θέλει οι

συμμαχικές της σχέσεις να μην της δημιουργούν περιορισμούς στη διαμόρφωση της πολιτικής της. Δεν θα θυσιάσει τη σχέση της με τη Ρωσία, γιατί έτσι μπορεί να εξισορροπεί καλύτερα τις Ηνωμένες Πολιτείες. Αντιθέτως μάλιστα, η Μόσχα αργά ή γρήγορα θα ζητήσει τον λογαριασμό για τη σημαντική συνδρομή της στη νίκη Ερντογάν (μειωμένες τιμές φυσικού αερίου, φαραωνικά σχέδια όπως το Ακουγίου, μεταφορά ρωσικών κεφαλαίων στην τουρκική αγορά, τουριστικές ροές), πιθανόν με ενεργότερη εμπλοκή της Αγκυρας σε χρηματισμούς αμφισβήτησης της αμερικανικής πρωτοκαθεδρίας, όπως ο Οργανισμός Συνεργασίας της Σαγκάης ή και οι BRICS. Με τη Δύση οι σχέσεις θα παραμείνουν κατά βάση συναλλακτικές, γεγονός που αφαιρεί από την Ελλάδα την προώθηση ενός κανονιστικού πλαισίου. Δεν αποκλείεται μια κίνηση καλής θέλησης, όπως αυτή της συγκατάθε-

σης στην ένταξη της Σουηδίας στο ΝΑΤΟ, ένα ζήτημα που φαίνεται να αποτελεί προτεραιότητα για την Ουάσιγκτον περισσότερο για λόγους πρεστιζ και ενόπτας απέναντι στη Μόσχα και λιγότερο σε πρακτικό επίπεδο, μια και η Φινλανδία ήταν πιο εύαλπη απέναντι στη ρωσική επιθετικότητα. Μετά το φθινόπωρο οι Αμερικανοί θα μπουν σε προεκλογική περίοδο ενόψει των προεδρικών του 2024, κάτι που σημαίνει ότι θα θέλουν να αποφύγουν εντάσεις, πολύ περισσότερο εφόσον παραμένει ανοικτό το ζήτημα της Ουκρανίας, εντούτοις θα είναι και λιγότερο ευέλικτοι. Αν το Ουκρανικό διευθετηθεί, η διαπραγματευτική ισχύς της Τουρκίας απέναντι στη Δύση θα αποδυναμωθεί.

Στα ελληνοτουρκικά, ΗΠΑ και Γερμανία θα επιδιώξουν έμπρακτη επανεκκίνηση και εμείς οφείλουμε να απαιτήσουμε συνέπεια και συνέχεια στην αποκλιμάκωση.

Αρχικά η Τουρκία θα είναι δεκτική, εμφανίζοντας ένα πιο διαλλακτικό πρόσωπο, με το βλέμμα στραμμένο και στο Κογκρέσο, για να ξεμπερδαριστούν κάποια στιγμή τα F-16. Αλλά δεν θα μετριάσει τις φιλοδοξίες της, ενώ μακροπρόθεσμα το πιο ανησυχητικό είναι η ματαιοδοξία του Τούρκου προέδρου στην επιθυμία του να υπερκεράσει τον Κεμάλ. Πάντως, η σχέση του επόμενου Έλληνα πρωθυπουργού με τον Ερντογάν είναι κρίσιμη σημασίας και σε πρώτη φάση πρέπει να εξασφαλίσουμε ότι η κατάσταση δεν θα κακοφορμίσει αν ο δεύτερος βρεθεί σε εσωτερικό αδιέξοδο και θελήσει να παίξει το εθνικιστικό χαρτί ενόπτιον ενός φανατικού κοινοβουλίου - ακροατηρίου.

Ο κ. Κωνσταντίνος Φίλης είναι διευθυντής του Ινστιτούτου Διεθνών Υποθέσεων, καθηγητής του Αμερικανικού Κολλεγίου Ελλάδος και αναλυτής διεθνών θεμάτων του ANTI.

Η Τουρκία μετά τις κάλπες

Για τα μάτια σου μόνο

Συνοδευόταν από την κόρη της. Το κορίτσι φορούσε ακόμη κανονικά ρούχα. Μόλις όμως μπει στην εφηβεία, θα φορέσει και αυτή το νικάμπ. «Θα μπορείς όμως να βάζεις μάσκα και ψεύτικες βλεφαρίδες. Α, και τα νύχια σου θα μπορείς να τα βάζεις. Εως εκεί όμως. Τα υπόλοιπα θα τα βλέπει μόνο ο άνδρας σου». Δεν ήταν πάντα έτσι η Τουρκία. Έναν αιώνα πριν, ο Ατατούρκ είχε απαγορεύσει μαντίλες και δημόσιες προσευχές.

Τα πολλά πρόσωπα μιας χώρας μετέωρης

Ενα φωτογραφικό οδοιπορικό στην Πόλη που φέρει πια το αποτύπωμα της εποχής Ερντογάν

Αποστολή, φωτογραφίες
ΣΤΑΥΡΟΣ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ

Ήταν το 1985. Χούντα είχαν στην Τουρκία. Τη χούντα του Εβρέν. Και εγώ μαζί με τη φίλη μου προσπαθούσα να φορτώσω τη μηχανή μου σε μια ψαρόβαρκα στη Μυτιλήνη και να την περάσω απέναντι στο Αϊβαλί. Με τα πολλά τα καταφέραμε. «Απέναντι» μας κοιτούσαν σαν εξωγήινους. Πώς είχε φθάσει η μηχανή στο λιμάνι τους; Κολυμπώντας; Ζοριστήκαμε πολύ για να μας αφήσουν να φύγουμε. Σε δύο ώρες ήμασταν με το βαρυφορτωμένο custom στη Σμύρνη. Το

Η Τουρκία είναι μια χώρα που αλλάζει γρήγορα. Ο Κεμάλ την επέβαλε κοσμική. Ο Ερντογάν την «επέστρεψε» στον «Θεό».

πρωί ξυπνήσαμε με τα δυνατά χτυπήματα της σπιτονοικοκυράς στην πόρτα. «Να φύγετε από την πόλη πριν αρχίσουν οι γιορτές». Ήταν μήνας Σεπτέμβριος. Γιορτές; Ποιες γιορτές; «Γιορτάζουμε την απελευθέρωση της Σμύρνης». Τότε για πρώτη φορά κατάλαβα πως ό,τι για μας ήταν «καταστροφή», γι' αυτούς ήταν «γιορτή». Και το ανάποδο. Η Άννα περίλυπη. Δεν θα βρίσκαμε τα προγονικά της. «Από τα στενά να φύγετε, μην πάτε από τους κεντρικούς δρόμους». Κυνηγημένοι βγήκαμε από τη Σμύρνη. Βοϊδάμαξες και παλιά γερμανικά φορτηγά αγκομαχούσαν στις ανηφόρες. Ένα πρωί στο Ουσάκ νομίζω –ή μήπως στην Αφιόν;– ξυπνήσαμε και η μηχανή πουθενά. Τελικά

τη βρήκαμε σε ένα «σαλόνι». Στολισμένη με φυτά. Την είχαν πάρει σπκωτή το βράδυ και την είχαν βάσει μέσα να μην την τρώει το αγιάζι. Μετά Αγκυρα. Μετά Πόντος, Σινώπη, Σαμψούντα. Κωνσταντινούπολη βέβαια. Είκοσι πέντε χρόνια μετά, το 2010, πήγα ξανά στη Σμύρνη. Για τους «Πρωταγωνιστές». Άλλη πόλη. Ακόμη και στα καφενεία σέρβιραν πια εσπρέσο. «Να πας στο γήπεδο του μπάσκετ που θα μιλήσει ο Ερντογάν στη νεολαία», μου συνέστησε ένας φίλος. Ηθέλα να τον δω. Ήταν ακόμη πρωθυπουργός. Οι περισσότεροι τότε στην Ευρώπη τον θεωρούσαν εκσυγχρονιστή. Μπήκε στο γήπεδο από τα ορεινά, ενώ όλοι περίμεναν ότι θα μπει από τη μεγάλη είσοδο στο τερέν. Φορούσε ένα πολύχρωμο, καρό σακάκι, από αυτά που άρεσαν στους δυτικούς εκείνη την εποχή. Μόνη παραφωνία δίπλα του η Εμινέ με το κιτζάμπι. Οι νέοι όμως παραληρούσαν. Χαμογελαστός και χωρατατζής. Βλοσυρός όμως, ακόμη και υβριστικός, για τους αντιπάλους του. Αλλά μήπως το έχω παρακάνει με τις αναπολήσεις; Τι σχέση έχει η Τουρκία του σήμερα με τα όσα έχουμε ζήσει σε αυτήν; Είναι μια χώρα που αλλάζει γρήγορα. Ο Κεμάλ την επέβαλε κοσμική. Ο Ερντογάν την «επέστρεψε» στον «Θεό». Ένας λαός που δεν υποτάσσεται σε θεωρίες και κόμματα, μόνο σε δυνατούς ηγέτες. Αυτός ήταν ο λόγος που κέρδισε ο Ερντογάν τις εκλογές. «Ο Κεμάλ απέθανε - ζήτη ο νέος αυταρχικός μας ηγέτης», όπως είπε ένας φίλος κομπολογάς, κάνοντας λογοπαίγνιο με τον Κεμάλ που όντως απέθανε –αν και δεν τον έχουν αποκαθλώσει ακόμη πλήρως– και τον πττημένο Κεμάλ Κιλιτσντάρογλου.

Θα σε πάρω να φύγουμε

Εδεικνε να μην ενοχλείται που την κοιτούσα. Έκανε 2-3 κύκλους γύρω από τα ράφια και έφυγε με ένα μπουκάλι νερό και ένα σαμπουάν νομίζω. Σίγουρα προτιμούσε τα κλικ της μηχανής μου από τα σκληρά βλέμματα. «Α! Εκεί βάψει και τα μπούτια της!». Κανείς βέβαια δεν θα την πειράξει. Αν παρενοχλήσεις γυναίκα στον δρόμο, την έχεις άσχημα στην Πόλη. Θα σε βουτήξουν αμέσως οι μυστικοί. «Τα ξέρω όλα αυτά. Αλλά εγώ βαρέθηκα. Θέλω να φύγω».

Κορίτσια στον ήλιο

Το κιτζάμπι, λένε, είναι η μαντίλα που ομορφαίνει τις όμορφες. Καλύπτει το μαλλί και τον λαιμό και τονίζει το πρόσωπο. Στο Πέραν –στην Ιστικλάλ– θα βρεις μαγαζιά που πουλάνε κιτζάμπι και στις τουρίστριες. Σε όλα τα χρώματα βέβαια. Και τα φλούο. Μετά τα ψώνια ο μεσαιωνικός Πύργος του Γαλατά –δύο φορές ψηλότερος από τον Λευκό Πύργο– σε «καλεί» για φωτογράφιση. Πριν αρχίσει η κατηφόρα για τον Κεράτιο και τα παζάρια.

Η Τουρκία μετά τις κάλπες

Ισότητα στα όπλα

Αν εξαιρέσεις τις ειδικές δυνάμεις με τις ασπίδες και τα κράνη, σε όλα τα άλλα αστυνομικά σώματα της Τουρκίας θα βρεις πολλές γυναίκες. Οι περισσότερες με χιτζάμπ ή μαντίλες. Ακόμη και στις τετράδες της έφιππης αστυνομίας που για πρώτη φορά είδα στο Πέραν, ήταν δύο γυναίκες, δύο άνδρες. Αλογα ψηλά σαν της βρετανικής αστυνομίας. Και να μου το θυμηθείτε, οι έφιππες θα είναι η επόμενη ατραξιών μετά το κόκκινο τραμ.

Θύρα... Ερντογάν!

Ο συνοδός της, με παχιά ισλαμιστική γενειάδα και γιλεκάκι πλεκτό, κουβαλούσε μια σακούλα από καπνογόνα-φωτοβολίδες. Τα άναβε όμως μόνο εκείνη. Είχε ανέβει στο υπερυψωμένο διάζωμα του δρόμου και τα άναβε, το ένα μετά το άλλο. Σαν να ήθελε να πει σε όλους «εδώ είμαι», «ο πρόεδρος σας είναι δικός μου», «το νικάμπ θα νικήσει τα μπλουτζίν σας». Ενας παροξυσμός που κράτησε μέχρι που η σακούλα άδειασε.

Με μουφτή και με κουμπάρο

Ακουγα από μακριά τις μουσικές. Μα πρωί πρωί νταούλια; Κυριακή εκλογών; Οι συγγενείς πάντως με καλωσόρισαν. «Αντε άντε» και με έσπρωχναν μπροστά να φωτογραφίσω τη νύφη και τον γαμπρό. Εφυγαν όλοι μαζί κομβόι, κορνάροντας, με τους νεονύμφους σε μια αστραφτερή Μερσεντές. Ο Ατατούρκ είχε υποχρεωτικό μόνο τον γάμο στο δημαρχείο. Αν ήθελες μετά πήγαινες και στον μουφτή. Το Συνταγματικό Δικαστήριο του Ερντογάν, όμως, εξίσωσε τον θρησκευτικό γάμο με τον πολιτικό.

Γκριζοι λύκοι (όχι και τόσο λύκοι)

Ο αντίχειρας με τον μέσο και τον παράμεσο σχηματίζουν τη μουσούδα του λύκου, ο δείκτης και ο μικρός, όρθιοι, είναι τ' αυτιά του. Πολλά ευρωπαϊκά ΜΜΕ παρουσιάζουν τους «γκρίζους λύκους» ως παραστρατιωτική, ακροδεξιά οργάνωση. Στους εκλογικούς πανηγυρισμούς πάντως έβλεπες ακόμη και μικρά παιδιά και γυναίκες χωρίς μαντίλες να σχηματίζουν το σήμα των «λύκων». Οι υπόλοιποι πανηγυρίζαν με «ραμπιά» – με τα τέσσερα δάχτυλα δηλαδή υψωμένα και τον αντίχειρα διπλωμένο στο εσωτερικό της παλάμης.

Τα σεντόνια του νικητή

Με τα πρώτα αποτελέσματα οι πόρτες των κεντρικών γραφείων του ΑΚΡ άνοιξαν και τα στελέχη άρχισαν να μοιράζουν στον κόσμο σημαίες σε αναλογία τρεις τουρκικές (κόκκινες), μία κομματική (μπλε, άσπρη ή κίτρινη). Και πανό, σαν πολύχρωμα σεντόνια. Μέχρι και Ερντογάν - τον γκαν είχε. Σαν πιλότος F-16 (ή μήπως Σουκόνι Su-25); Είκοσι χρόνια οι οπαδοί του Ερντογάν πανηγυρίζουν μόνο νίκες – και δεν υπολογίζω τα χρόνια της δημαρχίας του στην Κωνσταντινούπολη, 1994-1998.

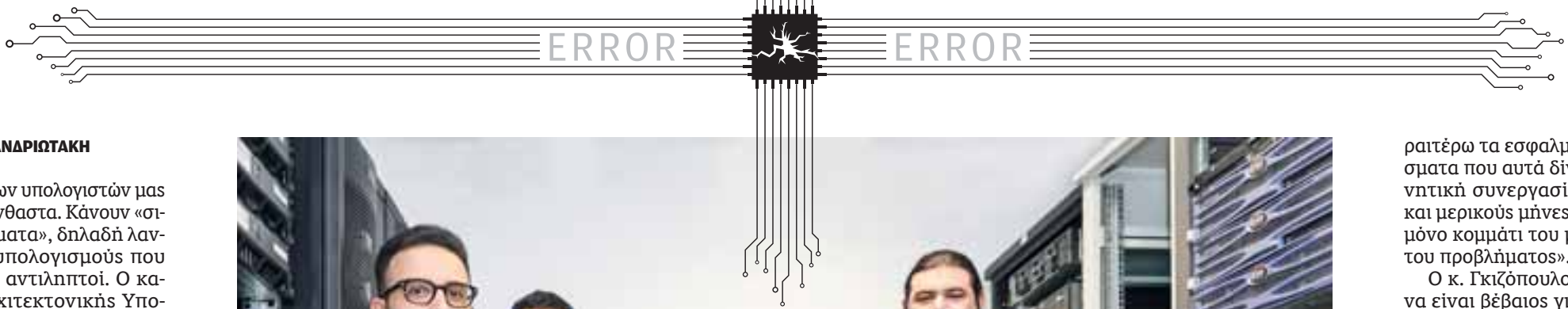
Money - Money - Money

Στο διπλανό παράθυρο –με σιδεριές και αυτό– εμφανίστηκε για δευτερόλεπτα ένα γυναικείο πρόσωπο με άσπρο μαντίλι. Μόλις είδε ότι είμαι ξένος άρχισε να φωνάζει το όνομα του γκέι της. Το ημιυπόγειο βροντούσε. Σαν να είχαν άχτι τους Δυτικούς που προέβλεπαν ότι ο Ερντογάν θα χάσει. Σε λίγο εμφανίστηκε και ένα ανδρικό κεφάλι. Χαμογελώντας μου έλεγε κάτι για «money». Λεφτά για να ποζάρει; Λεφτά που τους έδωσε ο Ερντογάν; Δεν κατάλαβα.

Λύρες vs μπουζουκιών

Φανταστείτε πέντε τέτοια κορίτσια να τρέχουν προς τη σκηνή. Εγώ νόμιζα ότι θα έβγαине και ο Πάριος. «Θα πάρω μια ψαρόβαρκα (το μωρό μου) - θα πάρω μια ψαρόβαρκα». Ήταν όμως για τον Κιλισντάρογλου και τον δημοφιλή δήμαρχο Ιμάμογλου. Από κοντά και η ξινή Ακσενέρ. Και οι μουσικές νησιώτικες. Στο στρατόπεδο του Ερντογάν, αντιθέτως, κυριαρχούσαν τα ορεινά τύμπανα αλλά και μπουζούκια στα επινίκια. Οι έντεχνοι και ο λαϊκός θα έλεγα.

Του ΜΑΝΩΛΗ ΑΝΔΡΙΩΤΑΚΗ

Τα μικροτσιπ των υπολογιστών μας δεν είναι αλάνθαστα. Κάνουν «σιωπνλά σφάλματα», δηλαδή λανθασμένους υπολογισμούς που δεν γίνονται αντιληπτοί. Ο καθηγητής Αρχιτεκτονικής Υπολογιστών του ΕΚΠΑ, Δημήτρης Γκιζόπουλος, και η ερευνητική ομάδα του κέρδισαν μια συνεργασία με τη Meta, προκειμένου να μετρήσουν το σοβαρό αυτό πρόβλημα και να το περιορίσουν.

Όταν ψάχνουμε μια πληροφορία στη διαδικτυακή μηχανή αναζήτησης, εμπιστευόμαστε ότι το αποτέλεσμα που θα πάρουμε είναι αξιόπιστο. Όταν μπαινούμε στο e-banking μας πιστεύουμε ότι το ποσό που εμφανίζεται στην οθόνη μας είναι σωστό, και κοιμόμαστε ήσυχοι. Ποιος από εμάς ελέγχει τα αποτελέσματα που του δίνουν αδιάκοπα οι υπολογιστές; Μέχρι πρότινος, η εμπιστοσύνη αυτή ήταν βάσιμη, καθώς οι ερευνητές που μελετούν την αξιοπιστία των υπολογιστικών συστημάτων θεωρούσαν ότι η πιθανότητα εμφάνισης σφαλμάτων στη λειτουργία των μικροεπεξεργαστών κυμαίνονταν από το 1 στο εκατομμύριο τσιπ μικροεπεξεργαστών, έως το 1 στο δισεκατομμύριο τσιπ, δηλαδή πολύ σπάνια. Τον Φεβρουάριο του 2021, ωστόσο, η εταιρεία Meta (εκείνη την εποχή ακόμη ως Facebook) ήρθε να ταραξεί τα νερά, δημοσιεύοντας μια μελέτη η οποία ανέφερε ότι τα σφάλματα των μικροτσιπ εμφανίζονται πολύ συχνότερα: φτάνουν το 1 στα 1.000 μόλις τσιπ επεξεργαστών. Με απλά λόγια, ένα στα χίλια τσιπάκια δίνει λάθος αποτελέσματα. Στην κοινότητα της τεχνολογίας προκλήθηκε ένας μικρός σεισμός. Οι New York Times έγραψαν χαρακτηριστικά «μικρά τσιπ, τεράστιοι πονοκέφαλοι».

Τέσσερις μήνες μετά την αποκάλυψη της Meta, ήρθε και η Google να επιβεβαιώσει το πρόβλημα και τη συχνότητά του. Χωρίς χρονοτριβή, ο τεχνολογικός κολοσσός Meta έσπευσε να προκηρύξει ένα διαγωνισμό προς τη διεθνή ακαδημαϊκή κοινότητα, αναζητώντας λύσεις για τα επονομαζόμενα «σιωπνλά σφάλματα» των υπολογιστών. Ανάμεσα στα πέντε μόλις πανεπιστήμια που κέρδισαν, συγκαταλέγεται το Τμήμα Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών του Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Ο Δημήτρης Γκιζόπουλος, καθηγητής Αρχιτεκτονικής Υπολογιστών, και η ομάδα του κατάφεραν να πείσουν τη Meta ότι μπορούν να βρουν απαντήσεις σε αυτό το περίπλοκο και δύσνηκτα ανησυχητικό πρόβλημα. «Είναι μια σημαντική επιτυχία, δηλωτική του υψηλού επιπέδου των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων και των ερευνητών μας ακόμη και στην έρευνα των τεχνολογιών αιχμής», επισημαίνει ο εισηγητής της πρότασης. «Εγιναν 62 προτάσεις από 54 πανεπιστήμια όλου του κόσμου και μαζί με τη δική μας εγκρίθηκαν εκείνες κορυφαίων ιδρυμάτων μόνο της Βορείου Αμερικής: του Στάνφορντ, του Κάρνεγκι Μέλον, του Νορθστερν των ΗΠΑ και του Μπρίτις Κολούμπια του Καναδά», συμπληρώνει ο καθηγητής.

«Ενας υπολογιστής μπορεί να μη δουλέψει σωστά για πολλούς λόγους», εξηγεί ο κ. Γκιζόπουλος. «Μπορεί ο μικροεπεξεργαστής να μην έχει σχεδιαστεί σωστά ή να μην έχει κατασκευαστεί σωστά, ή να επηρεάζεται η λειτουργία του από περιβαλλοντικούς παράγοντες (ακτινοβολία, θερμοκρασία) ή, τέλος, μπορεί ν' αρχίσει να φθείρεται από την έντονη και μακροχρόνια χρήση. Και οι τέσσερις αυτοί λόγοι μπορεί να οδηγήσουν σε εσφαλμένη εκτέλεση των προγραμμάτων μας. Αυτό δεν είναι κάτι νέο, το γνωρίζαμε για δεκαετίες. Ξέραμε κυρίως ότι το πρόβλημα είναι στις κύριες μνήμες και στις μαγνητικές ή στις άλλες εξωτερικές συσκευές μαζικής αποθήκευσης, τους λεγόμενους δίσκους. Δεν ξέραμε ότι το πρόβλημα είναι τόσο εκτεταμένο στην κεντρική

Ο καθηγητής Αρχιτεκτονικής Υπολογιστών Δημήτρης Γκιζόπουλος (κέντρο) και η ομάδα του στο Τμήμα Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών του ΕΚΠΑ. Στον διεθνή διαγωνισμό της Meta υποβλήθηκαν 62 προτάσεις από 54 πανεπιστήμια - η ελληνική συμμετοχή εγκρίθηκε μαζί με μόλις τέσσερις ακόμη, κορυφαίων ιδρυμάτων της Β. Αμερικής: των Στάνφορντ, Κάρνεγκι Μέλον και Νορθστερν των ΗΠΑ, και του Μπρίτις Κολούμπια του Καναδά.

Εξερευνώντας τη μαύρη τρύπα των υπολογιστών

Ένα στα 1.000 τσιπ κάνει λάθος χωρίς να το αντιλαμβάνεται κανείς. Μια ομάδα ερευνητών από το Πανεπιστήμιο Αθηνών προσπαθεί να εξιχνιάσει το μυστήριο για λογαριασμό της Meta

μονάδα επεξεργασίας (CPU), δηλαδή στον επεξεργαστή».

Ο κ. Γκιζόπουλος τονίζει ότι στις μονάδες αποθήκευσης έχουμε ευκολότερους τρόπους για να αντιληφθούμε ότι υπάρχει λάθος ή και να το διορθώσουμε χωρίς ο χρήστης να το αντιληφθεί. Ομως, ακόμη κι όταν το σφάλμα δεν μπορεί να διορθωθεί, τότε συνήθως παρουσιάζεται μια εύκολα αντιληπτή εσφαλμένη λειτουργία

«Είναι εφιαλτικό. Είναι συναρπαστικό. Ο δικός μας βασικός στόχος είναι να μετρήσουμε το μέγεθος του προβλήματος και να φτιάχνουμε δοκιμές που θα ανιχνεύουν τα χαλασμένα τσιπάκια».

για. Είναι αυτό που συμβαίνει όταν «κрасάρουν» οι υπολογιστές και βγάζουν «μπλε οθόνη» τα Windows. Συχνά, τόσο μέσα στο hardware όσο και μέσα στο software, υπάρχουν κώδικες διόρθωσης ή ανίχνευσης σφαλμάτων, οι οποίοι υποδεικνύουν στον χρήστη ότι κάτι δεν δουλεύει σωστά, και γι' αυτό δεν θα πρέπει να λάβει υπόψη του το αποτέλεσμα. Στη CPU, όμως, εκεί όπου βρίσκεται ο μικροεπεξεργαστής,

τα πράγματα είναι διαφορετικά. Μπορεί να υπάρχει πρόβλημα και το αποτέλεσμα ενός κρίσιμου αριθμητικού υπολογισμού να είναι λανθασμένο, αλλά να μην το μάθει ποτέ κανείς εγκαίρως, γι' αυτό και τα σφάλματα εκεί ονομάζονται «σιωπνλά».

«Αν βάλω στο Excel 5 συν 7 και δεν μου δώσει 12 το καταλαβαίνω αμέσως», εξηγεί ο κ. Γκιζόπουλος. «Το Excel όμως δεν το χρησιμοποιώ για να κάνω τόσο απλούς υπολογισμούς, του λέω 11,356 επί 145,8, και μου δίνει ένα αποτέλεσμα και πηγαίνω κι αγοράζω ένα αυτοκίνητο ή λέω τόσα χρήματα έχω στην τράπεζα. Ελέγχετε ποτέ αυτό που σας δίνει το Excel; Το σφάλμα που περιέγραψε η Meta στην πρώτη δημοσίευση είναι το εξής: μια συγκεκριμένη CPU δεν κάνει σωστά μια ύψωση σε δύναμη: 1,153 ενώ όλα τα άλλα τα κάνει σωστά. Αντί να δώσει το σωστό αποτέλεσμα δίνει μηδέν. Αυτό το μηδέν αντιστοιχούσε στο μέγεθος ενός αρχείου στον δίσκο. Ο πελάτης έβλεπε το αρχείο στον δίσκο αλλά ο μετρητής του έδειχνε μηδέν, οπότε έλεγε “αφού το αρχείο υπάρχει γιατί μου λέει μηδέν;”. Μια άλλη CPU εκτελούσε σωστά τον παραπάνω υπολογισμό ενώ έκανε λάθος στον υπολογισμό 1,1 - 3 και μια τρίτη στον υπολογισμό 1,1107. Δεκάδες μηχανικοί έψαχναν να δουν τι συμβαίνει για διάστημα πολλών μηνών μέχρι να εντοπίσουν τις ελαττωματικές

CPU και τη λανθασμένη εντολή στην καθεμιά. Στην εταιρεία επικράτησε πανικός».

Η Meta και η Google εντόπισαν το πρόβλημα γιατί δεν έχουν όπως όλοι εμείς μόνο ένα λάπτοπ να δουλεύει λίγες ώρες την ημέρα, αλλά έχουν δεκάδες εκατομμύρια μηχανές, επί τέσσερις, οκτώ πυρήνες η καθεμιά, οι οποίες δουλεύουν 24 ώρες την ημέρα εκτελώντας κάθε λογής προγράμματα. «Η διαπίστωση αυτή, ότι 1 στα 1.000 τσιπ της CPU αστοχεί, είναι κάτι τρελό. Αυτή τη στιγμή αν κάνετε στο τμήμα μας μια βόλτα, έχουμε σίγουρα πολλές χιλιάδες τσιπάκια επεξεργαστών. Πολλά απ' αυτά, λοιπόν, είναι χαλασμένα και κανείς δεν ξέρει ποια». Το δυσεπίλυτο του προβλήματος σχετίζεται με την «ησυχία» του, γιατί «αν το πρόγραμμα που τρέχει ο υπολογιστής δεν χρησιμοποιεί την εσφαλμένη αριθμητική μονάδα, τότε όλες οι πράξεις του είναι σωστές. Αν όμως το πρόγραμμα που τρέχει ο υπολογιστής κάνει συνέχεια αυτή την πράξη, θα πάρει συνέχεια λανθασμένα αποτελέσματα, τα οποία όμως δεν θα γίνονται αντιληπτά».

Οι προσομοιώσεις

«Ο ρυθμός εμφάνισης του σφάλματος εξαρτάται απ' το hardware, απ' το software και απ' τις συνθήκες», εξηγεί ο κ. Γκιζόπουλος. «Εξαρτάται απ' τη θερμοκρασία του δωματίου, απ' την

ηλικία του μηχανήματος, απ' το υψόμετρο και άλλους παράγοντες. Μιλάμε για αριθμητικές πράξεις που απλώς δίνουν λανθασμένο αποτέλεσμα, δεν “κрасάρουν” τον υπολογιστή, και κανένας κώδικας ανίχνευσης, ή διόρθωσης δεν ανιχνεύει το λάθος. Είναι εφιαλτικό. Είναι συναρπαστικό. Θα μπορούσε να γίνει και σενάριο για ταινία. Ο δικός μας βασικός στόχος είναι να μετρήσουμε το

Τα τσιπάκια συσκευών που χρησιμοποιούμε καθημερινά «φθίρουνται», επηρεάζονται από τις συνθήκες και ίσως γεννούν τα ίδια σιωπνλά σφάλματα με τα τσιπ των τεχνολογικών κολοσσών.

μέγεθος του προβλήματος και να φτιάχνουμε δοκιμές που θα ανιχνεύουν τα χαλασμένα τσιπάκια. Προσπαθούμε να κάνουμε μια προσομοίωση του προβλήματος, σε συνεργασία και με τις κατασκευάστριες εταιρείες των τσιπ, την Intel και την AMD, και να επινοήσουμε έξυπνες δοκιμές ώστε όταν χρησιμοποιήσεις το τσιπ σε πολλές μηχανές να μπορούμε να ανιχνεύσεις σφάλματα και να μη χρησιμοποιήσεις πε-

ραιτέρω τα εσφαλμένα αποτελέσματα που αυτά δίνουν. Η ερευνητική συνεργασία τρέχει εδώ και μερικούς μήνες και είναι ένα μόνο κομμάτι του μεγάλου παζλ του προβλήματος».

Ο κ. Γκιζόπουλος δεν μπορεί να είναι βέβαιος για το μέγεθος του προβλήματος. «Μπορεί να βλέπουμε μόνο την κορυφή του παγόβουνου», προειδοποιεί. «Το πρόβλημα είναι σίγουρα πολύ μεγαλύτερο. Η Meta και η Google είχαν από έναν πελάτη που γύρισε και τους είπε ότι ο υπολογισμός που μου δώσατε ήταν λανθασμένος, γιατί το έλεγξα. Οι υπόλοιποι που δεν παραπονέθηκαν ποτέ, πόσοι είναι;».

Και τι μ' ενδιαφέρει εμένα, θα αναρωτιέται ο μέσος άνθρωπος. Γιατί χρειάζονται ο κ. Γκιζόπουλος και η ομάδα του να παίξουν τον ρόλο των ντετέκτιβ για ένα πρόβλημα που εντοπίστηκε στα κέντρα δεδομένων της Meta και της Google; Η προφανής απάντηση είναι ότι όλοι χρησιμοποιούμε εφαρμογές αυτών των δύο εταιρειών. Επιπλέον, τα ίδια αυτά τσιπάκια μικροεπεξεργαστών χρησιμοποιούμε καθημερινά όλοι μας σε τεράστια κλίμακα σ' όλες τις συσκευές: κινητά τηλέφωνα, ταμπλέτες, φορητούς υπολογιστές, επτραπέζιους υπολογιστές. Τα τσιπάκια αυτών των συσκευών «γερνούν», «φθίρουνται», επηρεάζονται από τις συνθήκες του περιβάλλοντος: άρα μπορεί να γεννούν τα ίδια σιωπνλά σφάλματα με τα τσιπ των Meta και Google.

Δύσκολη εξίσωση

Γνωρίζοντας ότι 1 στα 1.000 τσιπάκια μπορεί να κάνει λάθος υπολογισμούς, αρχίζει κανείς αναπόφευκτα να επανεκτιμά πολλά πράγματα, καθώς η ζωή μας βασίζεται ολοένα και περισσότερο στις ψηφιακές τεχνολογίες. Το γεγονός ότι είναι δύσκολο να μάθουμε ποια είναι τα προβληματικά τσιπάκια, δεν μπορεί παρά να εντείνει την ανησυχία. «Ενας απλός τρόπος για να βεβαιωθεί κάποιος είναι να τρέξει τους υπολογισμούς του σε δύο διαφορετικούς επεξεργαστές και να συγκρίνει το αποτέλεσμα», λέει ο καθηγητής, αλλά τέτοιες μέθοδοι επιβαρύνουν την απόδοση και την κατανάλωση ενέργειας των συσκευών. «Συνεπώς, στις CPU που χρησιμοποιούμε καθημερινά δεν είναι καθόλου απλό ή φθηνό να αντιληφθούμε το πρόβλημα αυτό. Σε εφαρμογές με υψηλή ανάγκη αξιοπιστίας το υψηλό κόστος πληρώνεται. Στα αεροπλάνα, για παράδειγμα, χρησιμοποιούνται τρεις CPU και δουλεύουν παράλληλα κάνοντας την ίδια δουλειά. Οι τράπεζες, επίσης, φροντίζουν να ελέγχουν τα αποτελέσματα των υπολογισμών. Έχουν πλεονασμό υπολογιστικής ικανότητας. Σε κάποιες περιοχές εφαρμογών, όμως, μπορεί να υπάρχει σοβαρός κίνδυνος και όχι πολλές δυνατότητες αντιμετώπισης του. Το πρόβλημα ξεκινά απ' την κλίμακα. Αν η κλίμακα και οι συνθήκες χρήσης της CPU είναι τέτοιες που να έχεις μαζικότητα, πίεση, δύσκολους και χρονοβόρους υπολογισμούς, τότε μπορεί να υπάρχει πρόβλημα. Στους υπερυπολογιστές μπορεί το αποτύπωμά του να είναι σημαντικό. Στην έρευνα για τα εμβόλια, για παράδειγμα. Αν οι υπολογισμοί έχουν σφάλμα θα σε οδηγήσουν σε σοβαρά λάθη, κάτι που σε περιόδους εκτάκτου ανάγκης μπορεί να αποβεί καταστροφικό».

Σύμφωνα με τον κ. Γκιζόπουλο, τα «σιωπνλά σφάλματα» δεν πρέπει να μας προκαλούν πανικό. «Το πρόβλημα δεν θα λυθεί ποτέ οριστικά αφού οι μέθοδοι σχεδίασης και οι τεχνικές κατασκευής επεξεργαστών γίνονται όλο και πιο πολύπλοκες, αλλά αυτοί που θα είναι διατεθειμένοι να πληρώσουν το κόστος, θα βρουν λύσεις. Αυτή τη στιγμή, ο σκοπός είναι να μετρηθεί με ακρίβεια η έκταση του προβλήματος και να περιοριστεί». Εμείς οι υπόλοιποι ελπίζουμε ότι, όπως στο τέλος πολλών αστυνομικών ταινιών, ο ντετέκτιβ να βρει τους ενόχους και να συνεχίσουμε ως χρήστες και θεατές να κοιμόμαστε ήσυχοι.

«Κόβουν» το κάπνισμα με κάπνισμα

Τα ηλεκτρονικά τσιγάρα έχουν οδηγήσει σε μείωση του αριθμού εκείνων που προσφεύγουν σε βοήθεια απεξάρτησης

Της ΠΕΝΝΥΣ ΜΠΟΥΛΟΥΤΖΑ

«Λαβωμένα» από την πανδημία αλλά και την ολοένα αυξανόμενη δημοφιλία των εναλλακτικών προϊόντων καπνού είναι τα ιατρεία διακοπής καπνίσματος των δημόσιων νοσοκομείων στη χώρα μας. Μέσα στην πανδημία τα ιατρεία διακοπής καπνίσματος στην πλειονότητά τους είτε έκλεισαν προσωρινά είτε μείωσαν σημαντικά τη λειτουργία τους. «Κατά τη διάρκεια της πανδημίας το γεγονός ότι οι περισσότεροι πνευμονολόγοι δούλευαν σε κλινικές COVID, σε συνδυασμό με το ότι τα περισσότερα νοσοκομεία για μεγάλο χρονικό διάστημα είχαν αναστείλει τα τακτικά ιατρεία τους, οδήγησε στην πραγματικότητα στο να υπολειτourgούν ή και να πάψουν να λειτουργούν τα περισσότερα από τα ιατρεία διακοπής καπνίσματος», επισημαίνει στην «Κ» η κ. Παρασκευή Κατσαούνου, αναπληρώτρια καθηγήτρια Πνευμονολογίας της Ιατρικής Σχολής του ΕΚΠΑ, πρώην πρόεδρος της ομάδας ελέγχου καπνού της Ευρωπαϊκής Πνευμονολογικής Εταιρείας και υπεύθυνη του ιατρείου

«Η μείωση της προσέλευσης στα ιατρεία διακοπής καπνίσματος ήταν 70%-80% μέσα στην πανδημία. Μετά ο κόσμος δεν επέστρεψε. Ξαν να έβγαλε από τη ζωή του την προσπάθεια διακοπής του καπνίσματος».

διακοπής καπνίσματος (Μονάδα Πνευμονολογίας και Αναπνευστικής Ανεπάρκειας, Α΄ Κλινική Εντατικής Θεραπείας). Στο ίδιο πλαίσιο ο καθηγητής Πνευμονολογίας του τμήματος Ιατρικής του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και διευθυντής της Πνευμονολογικής Κλινικής στο Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Λάρισας, Κωνσταντίνος Γουργουλιάνης, σημειώνει ότι «η μείωση της προσέλευσης στα ιατρεία διακοπής καπνίσματος ήταν 70%-80% μέσα στην πανδημία. Τα ιατρεία αντιμετώπιζαν κυρίως ασθενείς που στέλναμε εμείς από τις κλινικές, δηλαδή καπνιστές που πέρασαν πνευμονία ή καπνιστές που είχαν διαγνωστεί με χρόνια αποφρακτική πνευμονοπάθεια». Και προσθέτει ότι «μετά την πανδημία ο κόσμος δεν επέστρεψε. Ξαν να έβγαλε από τη ζωή του την προσπάθεια διακοπής του καπνίσματος».

Την προσπάθεια διακοπής καπνίσματος υπονομεύει και η «μόδα» των εναλλακτικών προϊόντων καπνού. «Αν και δεν έχει μετρηθεί, βλέπουμε πλέον σημαντικό αριθμό ατόμων να καπνίζουν ηλεκτρονικό και θερμαινόμενο τσιγάρο. Σε αυτό συμβάλλουν τα κενά στη νομοθεσία και μια εξαιρετικά ενεργή διαφήμιση, με μηνύματα περί “ασφαλέστερου” προϊόντος σε σχέση με το κλασικό τσιγάρο, τη στιγμή που η λέξη “ασφαλές”

δεν θα έπρεπε να χρησιμοποιείται», σημειώνει η κ. Κατσαούνου. Και συνεχίζει: «Ξέρουμε ότι στο Ηνωμένο Βασίλειο οι πωλήσεις φαρμάκων διακοπής του καπνίσματος μειώθηκαν και αντίστοιχα αυξήθηκε η χρήση των ηλεκτρονικών τσιγάρων. Μπορούμε να πούμε ότι οι καπνιστές, που φοβούνται τις επιπτώσεις του καπνίσματος στην υγεία, αντι να αναζητούν μια ιατρική βοήθεια για την πλήρη διακοπή του, κατέφυγαν σε εναλλακτικά καπνικά προϊόντα».

«Πειραματάνθρωποι» Οι πνευμονολόγοι και οι αρμόδιες επιστημονικές κοινότητες, όπως η Ελληνική Πνευμονολογική Εταιρεία και η Ευρωπαϊκή Εταιρεία, είναι αντίθετες στη χρήση αυτών των προϊόντων. Όπως επισημαίνει ο κ. Γουργουλιάνης, «δεν έχει αποδειχθεί ότι είναι τρόπος διακοπής καπνίσματος και επίσης είναι πολύ νωρίς ακόμη για να ξέρουμε τις επιπτώσεις τους στην Υγεία. Για το κανονικό τσιγάρο χρειάστηκαν περίπου 400 χρόνια καπνίσματος για να μάθουμε ότι προκαλεί καρκίνο του πνεύμονα. Μάλιστα στην αρχή υπήρχαν και δημοσιεύσεις ότι κάνει καλό στη φυματίωση και στον λάρυγγα. Επομένως από το 2011 που πρωτοεμφανίστηκε στην Κίνα το ηλεκτρονικό τσιγάρο έως σήμερα δεν έχει περάσει επαρκές διάστημα για να πει κάποιος ότι υπάρχουν δεδομένα. Η στάση άλλωστε των πνευμονολόγων είναι ότι είναι λάθος δρόμος να εισπνέεις τοξικές ουσίες. Εμείς αγωνιζόμαστε για καθαρό αέρα χωρίς ρύπανση και καθαρό περιβάλλον. Υπό αυτή την έννοια είμαστε αντίθετοι στο ηλεκτρονικό και το θερμαινόμενο τσιγάρο». Στο ίδιο πνεύμα η κ. Κατσαούνου τονίζει ότι «για τα καινούργια καπνικά προϊόντα, τα μακροχρόνια αποτελέσματα από τη χρήση τους δεν είναι γνωστά. Αυτό που γνωρίζουμε από μελέτες που έχουν γίνει κυρίως σε πειραματόζωα και σε κυτταροκαλλιέργειες είναι ότι είναι και αυτά βλαβερά και προκαλούν φλεγμονή, που είναι βασικός μηχανισμός που συνδέεται με την ανάπτυξη καρκίνου του

Στην Ελλάδα το 2022

ριλαμβάνει 81 ιατρεία. Κάποια δεν λειτουργούν πλέον. Τα πιστοποιημένα από την Ελληνική Πνευμονολογική Εταιρεία ήταν πριν από την πανδημία 39. «Τα περισσότερα έχουν επανέλθει. Ομως ξέρουμε, π.χ., ότι το ιατρείο στο νοσοκομείο της Λαμίας έκλεισε γιατί παραιτήθηκε ο συνάδελφος», αναφέρει η κ. Κατσαούνου. Είναι ενδεικτικό ότι στο Σισμανόγλειο το ιατρείο διακοπής καπνίσματος δεν λειτουργεί πλέον. Στο νοσοκομείο Τρικάλων το ιατρείο έχει κλείσει, όπως και στο Κωνσταντοπούλειο Νέας Ιωνίας. «Έκλεισε πριν από ένα - δύο μήνες», διευκρίνισε ο υπάλληλος σε ερώτηση της «Κ». Η αναμονή έχει πλέον μειωθεί σε πολλά ιατρεία, σε αντίθεση με ό,τι ίσχυε πριν από περίπου μία δεκαετία, όταν στα περισσότερα έφθανε τους τρεις μήνες. Τη Δευτέρα 22 Μαΐου υπήρχαν ελεύθερα ραντεβού για το ιατρείο διακοπής καπνίσματος του νοσοκομείου Αγίου Σάββα ακόμη και εντός της εβδομάδας. Στο νοσοκομείο Αλεξανδρούπολης μπορούσε να κλείσει κάποιος ραντεβού μέσα σε διάστημα μιας εβδομάδας

«Τα μακροχρόνια αποτελέσματα από τη χρήση των καπνικών προϊόντων δεν είναι γνωστά. Φαίνεται ότι η βλάβη είναι μικρότερη σε σχέση με το τσιγάρο, χωρίς να γνωρίζουμε ποιο νόσημα θα προκαλέσει και πότε».

και στο νοσοκομείο Καρδίτσας ελεύθερο ραντεβού υπήρχε εντός 3-4 ημερών. Στο Ευγενίδειο, όπου λειτουργεί ένα από τα παλαιότερα και πιο γνωστά ιατρεία διακοπής καπνίσματος, η μέση αναμονή είναι 2-3 εβδομάδες και στο Πανεπιστημιακό του Ρίου το πρώτο διαθέσιμο ραντεβού ήταν για τις 19 Ιουνίου. Στον αντίποδα, στο Αττικό δεν υπήρχαν κενά ραντεβού έως και το τέλος Ιουνίου και στο Πανεπιστημιακό Ηρακλείου μας είπαν ότι «μόλις ακυρώθηκε ένα ραντεβού για την προσεχή Δευτέρα. Το επόμενο ελεύθερο είναι για τον Ιούλιο. Το ιατρείο του Ευαγγελισμού –το μεγαλύτερο της Αττικής–, όπου υπεύθυνη είναι η κ. Κατσαούνου, είναι από τα ελάχιστα όπου η αναμονή παραμένει στους τρεις μήνες.

Με αφορμή και την Παγκόσμια Ημέρα Καπνίσματος (31 Μαΐου), οι ειδικοί τονίζουν την ανάγκη να ενταθεί το μήνυμα για τη διακοπή του καπνίσματος. «Να ξαναγυρίσουν οι καπνιστές στα ιατρεία διακοπής», όπως σημειώνουν. Η κ. Κατσαούνου τονίζει ότι «θα πρέπει να γίνει κεντρική ενημέρωση από την πολιτεία ότι τα ιατρεία λειτουργούν και να υπάρξει ενίσχυσή τους, γιατί οι άνθρωποι που τα λειτουργούν το κάνουν παράλληλα με την εργασία τους στις κλινικές, με δυσκολίες και πολλές ελλείψεις σε προσωπικό».

Τα ιατρεία διακοπής είχαν πολύ υψηλά ποσοστά επιτυχίας, αλλά...

Ο Γιώνης Στουραϊτς, 70 χρόνων σήμερα, θυμάται την 29η Ιανουαρίου 2011 ως «την ημέρα που δεν κάπνισα». Ήταν η πρώτη ημέρα που έκοψε το τσιγάρο. «Η ιστορία ξεκίνησε 12,5 χρόνια πριν», περιγράφει στην «Κ». «Είχα πάει στον “Ευαγγελισμό” με τη σύζυγό μου για να κάνει μια εξέταση. Είχα ακούσει από συναδέλφους ότι στο νοσοκομείο υπήρχε τμήμα διακοπής καπνίσματος και επειδή αντιμετώπιζα αναπνευστικό πρόβλημα, όσο περίμενα τη σύζυγό ρώτησα και έμαθα. Εκλείσα λοιπόν ραντεβού για κάποια Δευτέρα. Ακολούθησα ό,τι ακριβώς μου είπαν οι γιατροί. Γίνεται μια πολύ σωστή και

προγραμματισμένη δουλειά στο ιατρείο. Θα έλεγα ότι η όλη διαδικασία ήταν συγκροτημένη. Το κάπνισμα δεν το έκοψα απότομα, αλλά σε στάδια, με φαρμακευτική αγωγή αρχικά και συνεχή παρακολούθηση. Και δόξα σοι ο Θεός, από τις 29 Ιανουαρίου του 2011 δεν το έχω ξαναβάλει στο στόμα μου». Ο κ. Στουραϊτς άρχισε το κάπνισμα σε ηλικία 20 ετών, όταν πήγε φαντάρος. «Αλλά ξεκίνησα από βαριά τσιγάρα. Και οι δουλειές που έκανα δεν βοηθούσαν. Ήμουν γκρουπιέρης στη γαλλική ρουλέτα στην Πάρνηθα. Μέσα στην αίσθηση κάπνιζαν, ήταν σαν να κάπνιζα κι εγώ. Εκείνη

την εποχή δεν υπήρχαν εξαερισμοί. Μετά ασχολήθηκα με λούστρα. Όλα αυτά επιδείνωσαν την κατάσταση των πνευμόνων μου», σημειώνει και προσθέτει: «Ανέβαινα σκάλα και στα πέντε πρώτα σκαλοπάτια σταματούσα για να ξεκουραστώ και να πάρω ανάσα». Στον «Ευαγγελισμό» διαγνώστηκε με ΧΑΠ. «Σε μεγάλο βαθμό. Το πνευμόνι μου δούλευε στο 36%», σημειώνει. Πριν απευθυνθεί στο ιατρείο διακοπής καπνίσματος της Μονάδας Πνευμονολογίας και Αναπνευστικής Ανεπάρκειας στον «Ευαγγελισμό», είχε κάνει τουλάχιστον 5-6 προσπάθειες με διάφορες μεθόδους (βελονισμός κ.ά.) και είχε

σπαταλήσει πολλά χρήματα για να κόψει το κάπνισμα. Μόνο σε μία περίπτωση, και εντελώς συμπτωματικά, είχε καταφέρει να το διακόψει για έξι μήνες. Αυξημένες πιθανότητες Ένας καπνιστής που προσπαθεί να απαλλαγεί μόνος του από το τσιγάρο τα καταφέρει μόνο σε ένα ποσοστό 3%-5%. Αντιθέτως το ποσοστό αυτό, για την Ελλάδα, κυμαίνεται μεταξύ 40%-60% όταν η διακοπή καπνίσματος γίνεται με τη βοήθεια εξειδικευμένων επαγγελματιών υγείας στα ειδικά ιατρεία. Όπως τονίζει στην «Κ» η Παρασκευή Κατσαούνου, υπεύθυνη του ιατρείου διακοπής κα-

πνίσματος του «Ευαγγελισμού», αναπλ. καθηγήτρια Πνευμονολογίας, «τα αποτελέσματα των ελληνικών ιατρείων διακοπής καπνίσματος είναι πολύ υψηλά. Το δικό μας ιατρείο έχει ποσοστά επιτυχίας πάνω από 60%, όταν στη διεθνή βιβλιογραφία είναι γύρω στο 35%-40%. Ο λόγος είναι ότι έχει εξειδικευμένο ιατρικό προσωπικό. Για παράδειγμα στο Ηνωμένο Βασίλειο και σε άλλες χώρες, επειδή το σύστημα υγείας αμείβει ακριβώς τις ώρες του γιατρού, λειτουργεί τα αντίστοιχα προγράμματα με νοσηλεύτριες, που όσο εξειδικευμένες και να είναι, μπορούν να χορηγήσουν μόνο θεραπεία υποκατάστασης νικοτίνης. Δεν μπορούν

να χορηγήσουν άλλα φάρμακα ή να εφαρμόσουν ένα συνολικό θεραπευτικό πρόγραμμα και με ψυχολογική απεξάρτηση». Ο κ. Στουραϊτς σήμερα δυσκολεύεται στην ανηφόρα, αλλά περπατάει. Δυσκολεύεται στο κολύμπι, αλλά πάει στη θάλασσα. «Δηλαδή, λειτουργώ. Δεν μένω στο σπίτι με οξυγόνο. Γι' αυτό έχω μεγάλη υποχρέωση στους γιατρούς του “Ευαγγελισμού”». Στο τέλος της συζήτησής μας τον ρώτησα εάν θα είχε πρόβλημα να μεταφέρω επωνύματα τα όσα μου περιέγραψε. Μου απάντησε αβίαστα: «Ναι. Εάν είναι να βοηθήσουμε κόσμο, δεν έχω κανένα πρόβλημα».

Μεταβολές εβδομάδας		Dow Jones	Nasdaq	Nikkei	Dax	FTSE 100	ΕΚΤ Ευάλωτες σε αρνητικά σοκ οι αγορές, λόγω των επιτοκίων Σελ. 10	Πετρέλαιο	€/ \$
	Χ.Α.Κ. 0,47%								
		0,18%	1,84%	1,06%	-1,12%	-4,08%		-8,04%	-0,44%

ΔΙΑΒΑΣΤΕ

ΜΕΓΑΛΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ

Ψηφιακές δαπάνες 550 δις. στην Ευρώπη

Τον ψηφιακό της βηματισμό επιχειρεί να επιταχύνει η Ευρώπη. Οι ευρωπαϊκές ψηφιακές δαπάνες το 2023 θα «τρέξουν» με διψήφιο ρυθμό ανάπτυξης. Ειδικότερα, οι επενδύσεις της Ευρώπης στον ψηφιακό μετασχηματισμό εκτιμάται ότι φέτος θα ξεπεράσουν τα επίπεδα των 550 δις. δολ. **Σελ. 10**

ΑΠΟΤΑΜΙΕΥΣΕΙΣ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ

Το 72,5% των Ελλήνων έχει καταθέσεις €1.000

Τραπεζικές καταθέσεις έως 1.000 ευρώ έχει το 72,5% των Ελλήνων. Οι αποταμιεύσεις της μεγάλης πλειοψηφίας ανέρχονται σε 2,69 δις., που αντιστοιχούν στο 1,4% των συνολικών καταθέσεων. Μόλις το 0,7% των νοικοκυριών και επιχειρήσεων εμφανίζει καταθέσεις άνω των 100.000 ευρώ. **Σελ. 7**

ΚΤΗΜΑΤΑΓΟΡΑ ΕΛΛΑΔΑΣ

Αγοράζουν εξοχικά από τα σχέδια οι ξένοι

Μεγάλη απήχηση εξακολουθεί να έχει η αγορά εξοχικής κατοικίας στην Ελλάδα και κατά τη διάρκεια του 2023. Οι περισσότεροι ξένοι αγοράζουν κατοικίες από τα σχέδια, καθώς το κόστος είναι έως και 20% χαμηλότερο, σε σχέση με την αγορά ενός σπιτιού με το κλειδί στο χέρι. **Σελ. 12**

Απόδοση δεκαετών ομολόγων		
	Απόδοση	Εβδομαδιαία αλλαγή
Κύπρος	3,82%	-0,22%
Γερμανία	2,28%	-0,24%
Γαλλία	2,84%	0,26%
Ιταλία	4,16%	0,23%
Ισπανία	3,33%	-0,26%
Ιρλανδία	2,75%	-0,21%
Ελλάδα	3,72%	-0,16%
Ην. Βασίλειο	4,17%	-0,19%

Βαθμολογία από οίκους αξιολόγησης		
Οίκος Αξιολόγησης	Μακρο-πρόθεσμο Χρέος	Προοπτικές (outlook)
DBRS	BBB	Σταθερή
Fitch	BBB	Σταθερή
Moody's	Ba1	Θετική
S&P	BBB	Σταθερή

Μονόδρομος η νοικοκυρεμένη πολιτική

Δημοσιονομικοί κίνδυνοι, φορολογική μεταρρύθμιση, τα μέτρα κατά της ακρίβειας, οι κυρώσεις κ.ά.

Η μόνη μας επιλογή είναι να έχουμε μία νοικοκυρεμένη πολιτική στα πλαίσια μίας αυστηρής δημοσιονομικής πειθαρχίας και μίας χρηματοοικονομικής σταθερότητας, σημειώνει σε συνέντευξη στην «Κ» ο υπουργός Οι-

κονομικών Μάκης Κεραυνός. Αναφέρεται στους δημοσιονομικούς κινδύνους τους οποίους συνοψίζει σε τρεις πυλώνες: Στο μεταναστευτικό, στο κόστος της ενέργειας και στα επιτόκια. Για την ακρίβεια ο Μάκης Κεραυνός

Συνέντευξη
Μάκη
Κεραυνού
στην «Κ»

επισημαίνει ότι η κυβέρνηση πήρε διάφορα μέτρα και προωθεί σειρά άλλων. Εξηγεί την προσπάθεια φορολογικής μεταρρύθμισης, που όπως τονίζει είναι ένα μεγάλο πρότζεκτ, δύο χρόνων. Για τα επιτόκια αναφέρει

ότι θα υπάρξουν νέες επαφές με τις τράπεζες για την υιοθέτηση μέτρων που θα δώσουν ανάσα σε δανειολήπτες. Αναφέρεται ακόμα στις κυρώσεις, τη φημολογία για τον ανασχηματισμό και το παρελθόν. **Σελ. 4**

Κινεζική κυριαρχία στη μάχη των μπαταριών

Είναι ένα από τα καθοριστικά πεδία ανταγωνισμού της εποχής μας: οι χώρες που μπορούν να παράγουν μπαταρίες για ηλεκτροκίνητα οχήματα θα έχουν οικονομικό και γεωπολιτικό πλεονέκτημα δεκαετιών. Μέχρι στιγμής, ο μόνος νικητής στον ανταγωνισμό για τις μπαταρίες των ηλεκτροκίνητων οχημάτων είναι η Κίνα. Μολονότι οι δυτικές οικονομίες έχουν επενδύσει δισεκατομμύρια, η Κίνα προηγείται στην εξόρυξη σπάνιων γαιών, στην εκπαίδευση μηχανολόγων και στην ανέγερση κολοσσιαίων εργοστασίων. Ο υπόλοιπος κόσμος θα χρειαστεί δεκαετίες για να την φτάσει. **Σελ. 11**

ΑΝΑΛΥΣΗ / REUTERS

Τι απειλεί τις συστημικές τράπεζες της Ευρώπης

Οι σημαντικότερες τράπεζες της Ευρωζώνης ενδέχεται να υποστούν πλήγμα αν τα διάφορα funds, οι ασφαλιστικές και οι οίκοι εκκαθάρισης αποσύρουν τα κεφάλαιά τους ή αντιμετωπίσουν πρόβλημα ρευστότητας. Στο συμπέρασμα αυτό καταλήγει σχετική μελέτη της ΕΚΤ πουδόθηκε στη δημοσιότητα. Αντικείμενο της εν λόγω μελέτης ήταν οι κίνδυνοι που εγκυμονούν για τις συμβατικές τράπεζες οι λεγόμενες σκιώδεις τράπεζες, όπως τα funds και οι διάφορες άλλες εταιρείες του χρηματοπιστωτικού κλάδου που παρέχουν χρηματοδότηση υπό τη μία ή την άλλη έννοια. Ομοίως και οι κίνδυνοι που εγκυμονούν οι συστημικές τράπεζες για τις σκιώ-

δεις τράπεζες. Από τα πορίσματα της μελέτης προκύπτει πως οι 13 σημαντικότερες τράπεζες της Ευρωζώνης, συμπεριλαμβανομένων των οκτώ ευρωπαϊκών τραπεζών με σημαντική παγκόσμια παρουσία, έχουν έκθεση σε αυτόν τον κίνδυνο τόσο ως προς το ενεργητικό τους, όπως τα δάνεια, όσο και ως προς τις υποχρεώσεις τους, όπως είναι οι καταθέσεις. Σύμφωνα με την ΕΚΤ, ο μεγαλύτερος κίνδυνος που εντόπισε με τη μελέτη της είναι το ενδεχόμενο να αποφασίσουν τα funds να αποσύρουν από τις τράπεζες τα κεφάλαιά τους, τις καταθέσεις κ.λπ. Αυτά αντιπροσωπεύουν το 13% των υποχρεώσεων που συγκεντρώνουν όλες

Μαζικές εκροές από το σκιώδες τραπεζικό σύστημα θα δημιουργούσαν μεγάλη κρίση, προειδοποιεί η ΕΚΤ.

οι συμβατικές τράπεζες, ενώ για τις μεγαλύτερες τράπεζες το ποσοστό είναι ακόμη μεγαλύτερο. Κάτι τέτοιο θα μπορούσε να συμβεί αν οι σκιώδεις τράπεζες – ή οι ενδιάμεσες χρηματοπιστωτικές οντότητες, για να χρησιμοποιήσουμε και το γλωσσικό ιδίωμα των ρυθμιστικών αρχών – πληγούν οι ίδιες από μεγάλες εκροές κεφαλαίων ή από την

απώλεια εμπιστοσύνης σε μια τράπεζα. Όπως χαρακτηριστικά τονίζει η ΕΚΤ, «αυτού του είδους η χρηματοδότηση μπορεί να επηρεάζεται πολύ από την πιστωτική ποιότητα των τραπεζών που τη λαμβάνουν. Μπορεί, έτσι, να μεγιστοποιήσει τα προβλήματα χρηματοδότησης που θα αντιμετωπίσουν οι τράπεζες αν αμφισβητηθεί η ποιότητα των θεμελιωδών στοιχείων τους». Ομοίως, πάντως, η ΕΚΤ εκτιμά ότι σε περίπτωση που αντιμετωπίσουν προβλήματα οι συστημικές τράπεζες, θα μεταδώσουν την κρίση και στις σκιώδεις τράπεζες. Όπως τονίζει, «αν κάποια τράπεζα ή κάποια ομάδα από αυτές τις τράπεζες αντιμετωπίσει

πιέσεις και πρόβλημα χρηματοδότησης, τότε θα υπάρξουν ουσιαστικές επιπτώσεις, καθώς θα πληγεί η δυνατότητα μεγάλων μερίδων αυτών των ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών οντοτήτων να διαχειριστούν τους κινδύνους ρευστότητας και τους κινδύνους της αγοράς». Σημειώτεον ότι η ΕΚΤ χρησιμοποίησε στοιχεία που συγκεντρώσε εμπιστευτικά με την ιδιότητα της ως εποπτικής αρχής τραπεζών της Ευρωζώνης. Δεν κατονόμασε, όμως, καμία συγκεκριμένη τράπεζα. Οι θεωρούμενες, πάντως, συστημικές τράπεζες της Ευρωζώνης είναι οι BNP Paribas, Deutsche Bank, BPCE, Credit Agricole, ING, Santander, Societe Generale και UniCredit.

2023 ACA/
ACCA Intake

Take your career to new heights!

ΑΝΑΛΥΣΗ

Των **ΡΕΙΤΣΕΛ ΜΠΡΑΖΙΕΡ, ΑΝΤΡΕΑ ΠΕΣΚΑΤΟΡΙ ΚΑΙ ΜΑΡΤΙΝ ΣΤΕΡΜΕΡ***

Οι ροές του φυσικού αερίου και η διαμόρφωση των τιμών

Το **φυσικό** αέριο μπορεί να είναι μεν το ίδιο εμπόρευμα σε όλο τον κόσμο, αλλά οι τιμές του ποικίλουν δραματικά εξαιτίας του περιπλοκού δικτύου υποδομών που απαιτούνται για τη μεταφορά του. Το αποτέλεσμα είναι μια παγκόσμια αγορά μερικώς κατακερματισμένη κυρίως επειδή το φυσικό αέριο μεταφέρεται με αγωγούς, σε αντίθεση με το πετρέλαιο του οποίου η αγορά είναι περισσότερο ενοποιημένη, με τις τιμές του να είναι ίδιες στα περισσότερα μέρη του κόσμου. Αυτός ο κατακερματισμός της αγοράς φυσικού αερίου σημαίνει όχι μόνον ότι οι τιμές αποκλίνουν από περιοχή σε περιοχή, αλλά επίσης ότι οι υψηλές τιμές σε ένα μέρος του κόσμου δεν μεταφέρονται απαραίτητα στους αγοραστές σε άλλα μέρη.

Η ρωσική εισβολή στην Ουκρανία προσφέρει σαφή περιγραφή των συνεπειών που έχει αυτός ο κατακερματισμός. Οι ροές αερίου από τους αγωγούς της Ρωσίας προς την Ευρώπη μειώθηκαν κατά 80% σε σύγκριση με τα μέσα του 2021, με αποτέλεσμα τον Αύγουστο του 2022 οι τιμές του καυσίμου να έχουν πολλαπλασιαστεί επί 14. Κάτι ανάλογο συνέβη με τις τιμές του υδροποιημένου φυσικού αερίου.

Στις ΗΠΑ όμως οι τιμές του LNG απλώς τριπλασιάστηκαν, κάτι που σημαίνει ότι παρέμειναν πολύ κατώτερες από εκείνες σε Ευρώπη και Ασία. Οι αποκλίσεις στις τιμές και το γεγονός ότι οι ΗΠΑ δεν υπέστησαν το σοκ που δέχθηκε η παγκόσμια αγορά φυσικού αερίου σχετίζονται με τις ιδιαιτερότητες της εξόρυξης του αερίου και της μεταφοράς του. Ιστορικά οι ΗΠΑ συνδέονται με τις τιμές του πετρελαίου, καθώς το φυσικό αέριο ήταν υποπροϊόν της άντλησης πετρελαίου. Η σχέση αυτή όμως άλλαξε μέσα στην τελευταία δεκαετία κυρίως εξαιτίας της μεγάλης παραγωγής σχιστολιθικού φυσικού αερίου. Η παραγωγή αυξήθηκε δραματικά στις ΗΠΑ που ξεπέρασαν τη Ρωσία το 2012 και εξελίχθηκαν στον μεγαλύτερο παραγωγό φυσικού αερίου στον κόσμο, ενώ παράλληλα κατασκευάστηκαν πολλοί τερματικοί σταθμοί εξαγωγών. Ένας άλ-

λος παράγοντας που καθορίζει τις τιμές του αερίου είναι η τεχνολογία που απαιτείται για την υδροποίηση και τη μεταφορά του καυσίμου που πρέπει να μετατραπεί σε συμπτυκνόμενη μορφή, πρέπει να γίνει περίπου 600 φορές μικρότερο σε σύγκριση με πριν, προτού φορτωθεί σε ειδικά διαμορφωμένα πλοία για τη μεταφορά του είτε διά θαλάσσης είτε οδικώς. Οι εγκαταστάσεις για την υδροποίηση, τις εξαγωγές, τις εισαγωγές και την επαναφορά του καυσίμου σε αέρια κατάσταση απαιτούν εκτεταμένες επενδύσεις. Ως εκ τούτου, ένα σοκ σε μια συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή, όπως η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία, μπορεί να οδηγήσει τις τιμές σε διαφορετικές κατευθύνσεις.

Μετά τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία, η Ευρώπη στράφηκε στο LNG για να αντικαταστήσει το ρωσικό αέριο και το υποκατάστατο ήταν το αμερικανικό LNG. Δεδομένου, όμως, ότι είναι καθορισμένη η δυνατότητα των ΗΠΑ για εξαγωγές LNG, είναι ένα ερώτημα το πώς κατέστη δυνατό όλο αυτό. Την άνοιξη και το καλοκαίρι του 2022 η τιμή του φυσικού αερίου στην Ευρώπη ήταν αυξημένη, γι' αυτό και το αμερικανικό LNG στράφηκε προς την Ευρώπη. Μολονότι αυξήθηκε η εξάρτηση της Ευρώπης από το LNG ως υποκατάστατο του ρωσικού αερίου, η δυνατότητα της Ευρώπης να το εισάγει δεν λειτούργησε ως εμπόδιο στην ενοποίηση της αγοράς της.

Οι τερματικοί σταθμοί της Ευρώπης για την εισαγωγή του καυσίμου είχαν άφθονη πλεονασματική δυνατότητα και πριν από τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία. Από τη στιγμή που προστέθηκαν και οι πλωτές κινητές μονάδες αποθήκευσης και επαν-εξαέρωσης του καυσίμου, η Ευρώπη διαθέτει την απαιτούμενη υποδομή για να διατηρήσει στο έδαφός της μεγάλες ποσότητες εισαγόμενου LNG.

*Οι κ.κ. Ρέιτσελ Μπράζιερ, Αντρέα Πέσκατορι και Μάρτιν Στέρμερ είναι συνεργάτες του ΔΝΤ και το άρθρο δημοσιεύθηκε στο blog του ΔΝΤ.

ΔΗΚΤΗΣ

diktis@kathimerini.com.cy

Δύο αυξήσεις ακόμη

Τα **καλά** νέα από το μέτωπο του πληθωρισμού είναι ότι η Ευρωζώνη καταγράφει μείωση στον δείκτη κατά 0,9% στο 6,1%. Μικρότερη αλλά αξιοσημείωτη είναι και η πτώση στον δομικό πληθωρισμό που μειώθηκε στο 5,3% από 5,6%. Η πορεία του δομικού πληθωρισμού αποτελεί σημαντική παράμετρο που λαμβάνεται υπόψη στις αποφάσεις της ΕΚΤ για τα επιτόκια. Σημειώνουμε ότι η τελευταία αύξηση των επιτοκίων ήταν 0,25% σπάζοντας το σερί των ανοδικών αναθεωρήσεων του 0,5% που εφαρμόστηκαν τους προηγούμενους μήνες. Οι εκτιμήσεις των αναλυτών κάνουν λόγο για δύο ακόμη αυξήσεις εντός του 2023 της τάξης του 0,25% έκαστη.

• • • •

Ωρα για δουλειά

Το **2023** χαρακτηρίστηκε ως έτος εκλογών για την περιοχή, με το τρίγωνο Κύπρος, Ελλάδα και Τουρκία να βρίσκονται στο προσκήνιο. Μετά την Κύπρο, την εκλογική διαδικασία ολοκλήρωσε και η Τουρκία, ενώ απομένει εντός Ιουνίου και η επαναληπτική διαδικασία στην Ελλάδα. Στην περίπτωση της Τουρκίας η παραμονή Ερντογάν στο πηδάλιο της χώρας επιφυλάσσει σημαντικές οικονομικές προκλήσεις για τον Τούρκο γιγάντη. Οι προσπάθειες συγκράτησης της τουρκικής λίρας ενόψει εκλογών στοίχισε σύμφωνα με πληροφορίες 17 δισ. δολάρια σε περίοδο έξι εβδομάδων. Πλέον τα αποθεματικά σε ξένο νόμισμα εξαντλούνται και ο Τούρκος πρόεδρος θα πρέπει άμεσα να εγκαταλείψει τους πανηγυρισμούς και να στρωθεί στη δουλειά, αν θέλει να ανατρέψει μια ιδιαίτερα προβληματική κατάσταση.

• • • •

Νέο σχέδιο Μάρσαλ

Σε **αντίθεση** με την Τουρκία, η Ελλάδα πραγματοποιεί αξιοπρόσεκτη οικονομική επίδοση πετυχαίνοντας ανάπτυξη που είναι 3% πάνω από τον μέσο όρο της Ευρωζώνης ενώ για το 2024 η τάση θα συνεχιστεί με ελαφρώς μειωμένο ρυθμό. Την ίδια στιγμή, ο πληθωρισμός καταγράφει εντυπωσιακή μείωση σε σχέση με την υπόλοιπη Ευρωζώνη. Ο νέος πρωθυπουργός που θα προκύψει στις 25 Ιουνίου θα έχει να διαχειριστεί μια θετική δυναμική με σημαντικές επενδύσεις που προέρχονται τόσο από τον ιδιωτικό τομέα όσο και από το ταμείο ανάκαμψης που για την Ελλάδα είναι ιδιαίτερα γενναιοδωρο. Όπως χαρακτηριστικά δήλωσε ο απερχόμενος και πολύ πιθανόν επόμενος πρωθυπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης, τα ευρωπαϊκά κονδύλια που προρίζονται για την Ελλάδα είναι περισσότερα από το τότε σχέδιο Μάρσαλ που αναμόρφωσε την Ελλάδα μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

• • • •

Παγίδες ενόψει

Ο **τραπεζικός** τομέας, αν και παρουσιάζει σσφή σημάδια βελτίωσης και έχει επιδείξει αξιοσημείωτη ανθεκτικότητα, βρίσκεται ενώπιον

Το **καλοκαίρι** αυτό θα αποτελέσει βαρόμετρο για τις αντοχές των νοικοκυριών όσον αφορά τις δαπάνες, αφού πρόκειται για περίοδο ιδιαίτερης καταναλωτικής έντασης.

σημαντικών προκλήσεων σε σχέση με την κερδοφορία του. Σε αυτές σταχυολογούνται οι μειωμένες εκταμιεύσεις δανείων, η αύξηση στο κόστος χρηματοδότησης και η επιβάρυνση στα στοιχεία ενεργητικού. Στην τελευταία κατηγορία βρίσκεται ο κίνδυνος για αυξημένες επισφάλειες λόγω επιτοκίων και η στασιμότητα στις τιμές των ακινήτων που μπορεί να με-

τατραπεί σε διόρθωση τα επόμενα τρίμηνα. Αν και οι προκλήσεις στην Ευρωζώνη είναι κοινές για όλες τις τράπεζες, στην Κύπρο υπάρχει και το θέμα των εκποιήσεων που προκαλεί προβλήματα στις περιπτώσεις εκείνες που η τράπεζα υποχρεούται να ανακτήσει την υποθήκη, κάτι που η βουλή δεν βλέπει με καλό μάτι.

• • • •

Μαθήματα σύγχρονης οικονομίας

Για **άλλη** μια φορά η λογική επικράτησε και ένας νέος συμβιβασμός επέτρεψε στην αμερικανική οικονομία να συνεχίσει να δανείται και άρα να λειτουργεί. Δημοκρατικοί και Ρεπουμπλικάνοι συμφώνησαν στο 99 σελίδες σχέδιο νόμου για αύξηση του ορίου δανεισμού της χώρας, γεγονός που της επιτρέπει να συνεχίσει να εξυπηρετεί το χρέος που σήμερα ανέρχεται στα 31,4 τρισ. δολάρια. Το συγκεκριμένο ζήτημα υπήρξε η αφορμή για να αναδειχθεί ο τρόπος που παράγεται ο πλούτος στην σύγχρονη οικονομία. Αναλυτές έχουν υπολογίσει ότι για κάθε ένα δολάριο επένδυσης που γινόταν την τελευταία εικοσαετία, παράγονταν και 1,9 δολάρια χρέος. Το εντυπωσιακό είναι ότι μετά την πανδημία αυτός ο δείκτης έχει ανέλθει στα 3,4 δολάρια. Συνεπώς έχουμε ένα οικονομικό σύστημα που μεγεθύνεται μέσα από την αύξηση του χρέους.

Προσοχή στον ήλιο και στην «τιμωρητική» λάμψη του

Ολα **ξεκίνησαν** πριν από περίπου 4,6 δισεκατομμύρια χρόνια, όταν ένα γιγαντιαίο νέφος αερίου κατέρρευσε υπό τη βαρύτητά του, σχηματίζοντας αυτό που σήμερα αποκαλούμε «ήλιο».

Από την πρώτη κιόλας στιγμή που οι προγονοί μας ύψωσαν το βλέμμα τους στον ουρανό, η πυρακτωμένη σφαίρα πλάσματος που αντίκρισαν αποτέλεσε αντικείμενο θαυμασμού και γοητείας. Ο ήλιος λατρεύτηκε ως θεός, με μεγαλοπρεπείς ναούς, ποιήματα και εορτές να δημιουργούνται στο όνομά του ανά τους αιώνες.

Ο ήλιος είναι, όμως, κάτι περίπλοκο. «Οι άνθρωποι όλων των ηλικιών και των τόνων του δέρματος οφείλουν να περιορίζουν τη διάρκεια έκθεσής τους στον ήλιο, ιδίως μεταξύ των πρωινών και απογευματινών ωρών», συστήνει το Αμερικανικό Ινστιτούτο Καρκίνου.

Η χάραξη μιας ισορροπιακής σχέσης με τον ήλιο μοιάζει σύνθετη. Η ελλιπής έκθεση μπορεί να οδηγήσει κάποιον στα βάθη της απελπισίας, καθώς η ηλιακή ακτινοβολία είναι απαραίτητη για τη σύνθεση βιταμίνης D και τη ρύθμιση του ύπνου. Από την άλλη, βέβαια, η υπερβολική έκθεση ξηραίνει την επιδερμίδα, κάνοντάς την να μοιάζει με χαρτί γυαφρέ. Είναι δυνατό να μαυρίσει κάποιος με ασφάλεια; «Οχι», δηλώνει η δρ Μαρίσα Κρισίτο, επίκουρη καθηγήτρια Δερματολογίας στο Πανεπιστήμιο Λαγκόουν της Νέας Υόρκης. Ηλιακές κηλίδες, αποχρωμα-

τισμός του δέρματος, πρώιμα σημάδια γήρανσης και καρκίνος του δέρματος είναι κάποιες από τις μακροχρόνιες επιπτώσεις που σύμφωνα με τη δρ Κρισίτο μπορεί να επιφέρει η έκθεση στον ήλιο.

Αρκετοί επαναπαύονται χάρη στην καθημερινή χρήση αντηλιακού. Πιστεύουν ότι ένα αντηλιακό με υψηλό δείκτη προστασίας αρκεί για να τους προστατεύσει. «Οι υψηλοί δείκτες προστασίας δημιουργούν μια ψευδή αίσθηση ασφάλειας», αναφέρει η δρ Σερβιν Ιντρίς, δερματολόγος στη Νέα Υόρκη.

Η χάραξη μιας ισορροπιακής σχέσης των ανθρώπων με τον φωτεινό πλανήτη είναι αρκετά σύνθετη.

«Πολλοί βάζουν αντηλιακό νωρίς το πρωί, αλλά κάτι τέτοιο δεν προσφέρει προστασία καθ' όλη τη διάρκεια της ημέρας», συμπληρώσε. Προκειμένου να έχει ουσιαστική ισχύ, η εφαρμογή αντηλιακού θα πρέπει να επαναλαμβάνεται περίπου ανά δύο ώρες και σε όλα τα εκτεθειμένα μέρη του σώματος.

Το αντηλιακό αποτελεί μόναξη ένα κομμάτι του παζλ, σύμφωνα με τη δρ Κρισίτο, η οποία συνιστά τον συνδυασμό του αντηλιακού με καπέλο ή ρούχα με δείκτη UPF,

Παίζοντας κρυφτό με τον ήλιο. Η υπερβολική έκθεση βλάπτει την υγεία του δέρματος και το αντηλιακό δεν αρκεί για την προστασία του. Ωστόσο, η ελληνική έκθεση μπορεί να οδηγήσει κάποιον σε απελπισία, καθώς η ηλιακή ακτινοβολία είναι απαραίτητη για τη σύνθεση βιταμίνης D και τη ρύθμιση του ύπνου.

καθώς και την αποφυγή της έκθεσης στον ήλιο τις ώρες που η ακτινοβολία είναι υψηλή. Η δρ Ιντρίς ανέφερε πως η ίδια εμπλουτίζει τις μεθόδους προστασίας της με προστατευτικά UPF και UV που καλύπτουν πλήρως το πρόσωπο και τον λαιμό της. «Προσπαθώ να το κάνω κομψό», ανέφερε.

Καρκίνος του δέρματος

Όσον αφορά θεωρίες που κυκλοφορούν στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, οι οποίες αποδίδουν την ευθύνη για τα αυξημένα περιστατικά καρκίνου στα συστατικά των σύγχρονων προϊόντων και όχι στον ήλιο, η δρ Κρισίτο απαντά κατηγορηματικά. «Το 1700 μ.Χ., το μέσο προσδόκιμο ζωής ήταν 30 με 40 έτη. Η μέση ηλικία για τη διάγνωση του μελανώματος είναι τα 65 έτη», δήλωσε η ίδια. Αν οι άνθρωποι νοσούσαν λιγότερο από καρκίνο του δέρματος στο παρελθόν, αυτό ήταν επειδή δεν ζούσαν αρκετά για να τον αναπτύξουν.

Η Αμερικανική Αντικαρκινική Εταιρεία εκτιμά πως κάθε χρόνο διαγιγνώσκονται περισσότερα από πέντε εκατομμύρια νέα περιστατικά καρκίνου του δέρματος. Καθώς οι μέρες μεγαλώνουν, το καλοκαίρι πλησιάζει και οι αγαπημένοι μας αρχίζουν να σχεδιάζουν δραστηριότητες που προϋποθέτουν την έκθεση του ευαίσθητου, εύθραυστου σώματός μας στην ηλιακή ακτινοβολία, ίσως είναι καλύτερα να απολαμβάνουμε τον ήλιο από απόσταση.

Η Κύπρος χρειάζεται περισσότερη διαφήμιση και στοχευμένη προώθησή της στις χώρες που έχουν δυνατότητα και περιθώριο αύξησης τουριστικών ροών.

Καλές οι αφίξεις, επιβραδύνονται οι κρατήσεις

Συγκρατημένη αισιοδοξία για τον ρυθμό που θα κρατήσουν το υπόλοιπο της σεζόν τα ξενοδοχεία, λόγω πληθωρισμού και διαρροών

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ**

Το τριήμερο του Αγίου Πνεύματος το οποίο διανύουμε, αποτελεί ένα δυναμικό μπάσιμο στην καλοκαιρινή σεζόν. Αυτό μπορεί να γίνει εύκολα αντιληπτό από όποιον βρίσκεται ήδη σε κάποιο παραλιακό θέρετρο, ή επιχειρήσει αυτές τις μέρες έστω και μια μονοήμερη απόδραση σε παραλιακή περιοχή. Είναι εξάλλου γνωστά τα ψηλά επίπεδα πληρότητας των ξενοδοχείων και τουριστικών καταλυμάτων αυτό το ολιγοήμερο διάστημα, που σε περιπτώσεις ξεπερνούν το 90%. Στο μεταξύ, το πρώτο τετράμηνο του έτους έχει θετικό πρόσημο από πλευράς του αριθμού

Σημαντικό ποσοστό τουριστών καταλήγει σε διαμερίσματα και επαύλεις, ενώ εκτιμάται ότι αριθμός αυτών καταλήγει σε ξενοδοχεία των κατεχομένων.

τουριστικών αφίξεων, που είναι αισθητά πιο πάνω σε σύγκριση με το 2022 ενώ παίρνει προβάδισμα και σε σύγκριση με το 2019. Ωστόσο, από πλευράς ξενοδοχειακής βιομηχανίας, εκφράζεται ένας προβληματισμός για το κατά πόσο η σεζόν θα συνεχίσει με τους ίδιους ρυθμούς στο σύνολο της τουριστικής καλοκαιρινής σεζόν. Όπως αναφέρει στην «Κ» ο πρόεδρος του ΠΑΣΥΔΙΣΕ (Παγκύριος Σύνδεσμος Διευθυντών Ξενοδοχείων) Χρίστος Αγγελίδης, η πυκνότητα των κρατήσεων για το υπόλοιπο της καλοκαιρινής περιόδου ξεκίνησε να αραιώνει, ενώ, παρά το γεγονός ότι τα στατιστικά μέχρι στιγμής δείχνουν ότι έχουμε ξε-

Οι αριθμοί των αφίξεων ευημερούν αλλά δεν καταλήγουν όλοι σε αδειοδοτημένες κλίνες, επισημαίνει ο πρόεδρος του ΠΑΣΥΔΙΣΕ Χρίστος Αγγελίδης

κινήσει με καλές προοπτικές, εντούτοις η συνέχεια αντιμετωπίζεται με κάποια επιφυλακτικότητα από τους παράγοντες της ξενοδοχειακής βιομηχανίας. Επιφυλακτικότητα η οποία βασίζεται από τη μια στην επιβράδυνση του ρυθμού των κρατήσεων –χωρίς αυτό να σημαίνει ότι οι κρατήσεις δεν είναι σε ψηλά επίπεδα– και από την άλλη στο κόστος των διακοπών.

Το κόστος

Ήδη έχει καταγραφεί σε διάφορες έρευνες στο πεδίο του τουρισμού ότι φέτος έχει ανεβεί σημαντικά ο παράγοντας του κόστους εισιτηρίων αλλά και προορισμού κατά την επιλογή του προορισμού

των διακοπών... Ο κ. Αγγελίδης βλέπει ότι αυτοί είναι παράγοντες που οδηγούν σε επιβράδυνση στις κρατήσεις στα ξενοδοχεία. «Έχουμε αρκετά καλές προκρατήσεις, αλλά είμαστε συγκρατημένοι για την περαιτέρω εξέλιξη του ρυθμού των κρατήσεων» αναφέρει σχετικά. Από την άλλη, οι αριθμοί των αφίξεων είναι μέχρι στιγμής τουλάχιστον εξαιρετικοί. Ωστόσο, δεν είναι ξεκάθαρο το πού διοχετεύεται το μεγάλο ρεύμα των αφίξεων και των αεροπορικών θέσεων, καθώς φαίνεται ότι δεν καταλήγουν όλοι στα ξενοδοχεία.

Ανά περιοχή

«Ναι μεν οι αφίξεις δείχνουν

αυξημένες για το 1ο τετράμηνο του 2023 σίγουρα όμως η κάθε επαρχία έχει τις δικές της ιδιαιτερότητες και ξεκινά με ένα διαφορετικό μέσο όρο πληρότητας που εξαρτάται και από την εξάρτηση που είχαν από Ρώσους πελάτες. Για παράδειγμα, διαφορετικά επιπρόσθετα η Πάφος και διαφορετικά η Λεμεσός», σχολιάζει η γενική διευθύντρια του ΣΤΕΚ Χρυσοαίμιλη Ψηλογέννη. Εξηγεί ότι η αύξηση στις αφίξεις δεν μεταφράζεται σε αυξημένες πληρότητες για όλους. Υπάρχει δηλαδή διαφορά στις πληρότητες επιχειρήσεων σε μια περιοχή, όπως για παράδειγμα η Αγία Νάπα, και διαφορά στις επιδόσεις κάθε περιοχής. Αυτό έχει να κάνει

και με τις αγορές από τις οποίες τροφοδοτείται η κάθε περιοχή. Έτσι για παράδειγμα, ως ένα βαθμό, η ελεύθερη Αμμόχωστος ακόμη μετρά πληγές λόγω της εξάρτησής της στη ρωσική αγορά, ενώ για την Πάφο αναμένονται αριθμοί ρεκόρ (βεβαίως αυτό πρέπει να αποδοθεί και στις ενέργειες προώθησης της Πάφου που γίνονται το τελευταίο διάστημα κυρίως από την ΕΤΑΠ Πάφου και τον τοπικό ΠΑΣΥΣΕ). Έτσι, ακόμα και αν κλείσει η χρονιά με αριθμούς καλύτερους από το '19 –όπως αναμένεται– αυτό δεν σημαίνει ότι τα ξενοδοχεία δουλεύουν καλά και με ψηλές πληρότητες στο σύνολό τους.

Μένουν αλλού

Τα στοιχεία ευημερούν, αλλά σε τελική ανάλυση δεν καταλήγουν όλοι σε διανυκτερεύσεις σε επισημες αδειοδοτημένες κλίνες των ξενοδοχείων.

Πλέον και στο booking.com φαίνεται ότι γύρω στο 30% είναι ξενοδοχεία, ενώ η πλειοψηφία των επιλογών αφορούν σε διαμερίσματα, σπιτίτια, επαύλεις, συγκροτήματα. Έτσι, πολλοί καταλήγουν σε διαμερίσματα και επαύλεις – κάτι που καταδεικνύεται βεβαίως και από τα ψηλά επίπεδα ετήσιας πληρότητας ξενοδοχείων και άλλων καταλυμάτων που δείχνουν ψηλές πληρότητες για τα Airbnb, ενώ ελαφρώς πιο κάτω είναι τα ποσοστά πληρότητας στα δωμάτια ξενοδοχείων. Σημειώνεται ότι αυτά τα στοιχεία αφορούν τις ετήσιες πληρότητες. Την ίδια ώρα, πέραν του ποσοστού που καταλήγει σε καταλύματα τύπου Airbnb υπάρχουν και οι πληροφορίες ότι ένας αριθμός καταλήγει σε ξενοδοχεία αλλά και Airbnb στις κατεχόμενες περιοχές. Ωστόσο, συγκεκριμένα στοιχεία για τον αριθμό τουριστών που μεταβαίνουν στα κατεχόμενα, είναι δύσκολο να υπολογιστούν.

Ο φορέας τουρισμού

Η Κύπρος χρειάζεται περισσότερη διαφήμιση και στοχευμένη προώθησή της στις χώρες που έχουν δυνατότητα και περιθώριο αύξησης τουριστικών ροών, όπως είναι η αγορά της Κεντρικής Ευρώπης και της Σκανδιναβίας, αναφέρει ο κ. Αγγελίδης. Τονίζει ότι η ανάγκη για διαφήμιση είναι εκ των ων ουκ άνευ προκειμένου να διατηρηθεί η δυναμική των αφίξεων, ακόμα και αν χρειάζεται η έγκριση επιπρόσθετου κονδυλίου. Θεωρείται πάντως ότι η ανακοίνωση για σύσταση Φορέα Προβολής με στόχο την αναβάθμιση των δράσεων προβολής της Κύπρου ως τουριστικού προορισμού είναι προς τη σωστή κατεύθυνση αφού θα άπτεται θεμάτων προβολής της χώρας. Σύμφωνα με τον αρμόδιο υφυπουργό Κώστα Κουμή, ο φορέας θα λειτουργεί σε στενή συνεργασία με τον ιδιωτικό τομέα και ο ρόλος του θα είναι καθαρά συμβουλευτικός σε ό,τι αφορά τον καθορισμό πολιτικών και ενεργειών προβολής της χώρας ως τουριστικού προορισμού. Στον Φορέα θα συμμετέχουν οι πρόεδροι ή εκπρόσωποι επαγγελματικών συνδέσμων σχετικών με τον τουρισμό, ενώ ανάλογα με τα θέματα που θα συζητούνται στις συνεδριάσεις, αναμένεται ότι θα προσκαλούνται και εκπρόσωποι άλλων φορέων. Σημειώνεται πάντως ότι ο ρόλος του Φορέα Προβολής θα είναι καθαρά συμβουλευτικός, κάτι που δεν φαίνεται να ανταποκρίνεται σε προσδοκίες για τον ουσιαστικό ρόλο που μπορεί να επιτελέσει στο πεδίο της προώθησής μας ως τουριστικός προορισμός.

Φθηνότερες διακοπές θα κάνουν οι Έλληνες

Καλοκαιρινές διακοπές... ποτέ, και όχι για πάντα όπως έλεγε το δημοφιλές τραγούδι του Νίκου Καρβέλα, για έναν στους δύο Έλληνες. Σε αυτό τουλάχιστον το συμπέρασμα καταλήγει, μεταξύ άλλων, έρευνα του Ινστιτούτου Έρευνας Λιανεμπορίου Καταναλωτικών Αγαθών (ΙΕΛΚΑ) με αντικείμενο τις νέες καταναλωτικές συνήθειες των νοικοκυριών στην Ελλάδα, συνεπεία των ανατιμήσεων. Ακόμη, πάντως, κι αυτοί που θα πάνε διακοπές δηλώνουν σε σημαντικό ποσοστό, 1 στους 3, ότι θα ξοδέψουν λιγότερα χρήματα σε σύγκριση με τα προηγούμενα χρόνια. Επιπλέον, 6 στους 10 καταναλωτές δηλώνουν ότι οι δαπάνες τους φέτος θα είναι μειωμένες σε σχέση με πέρυσι, ενώ 4 στους 10 ότι θα είναι μειωμένες άνω του 50%. Όπως επισημαίνει το ΙΕΛΚΑ, τα στοιχεία αυτά δείχνουν κυρίως την κακή ψυχολογία του αγοραστικού κοινού και δευτερευόντως

Ενας στους τρεις καταναλωτές δηλώνει ότι οι δαπάνες του φέτος θα είναι μειωμένες, σύμφωνα με έρευνα του ΙΕΛΚΑ.

ρεαλιστικές προβλέψεις.

Από την τελευταία έρευνα του ΙΕΛΚΑ (διεξήχθη το διάστημα 6-10 Μαΐου 2023) προκύπτουν ακόμη οι εξής σημαντικές αλλαγές στις συνήθειες των καταναλωτών, αλλαγές που δείχνουν ότι μπορεί να έχει ξεκινήσει η αποκλιμάκωση του πληθωρισμού, όμως οι συνέπειες στα νοικοκυριά έχουν μεγαλύτερη διάρκεια. Τα κυριότερα ευρήματα είναι τα ακόλουθα:

- Το 75% (έναντι 71% τον Ιανουάριο) των ερωτηθέντων δηλώ-

νει ότι έχει ακυρώσει δαπάνες διασκέδασης, όπως είναι η εστίαση, οι διακοπές, τα ταξίδια κ.ά.

- Το 49% (έναντι 50% τον Ιανουάριο) αναφέρει ότι έχει αναβάλει εργασίες συντήρησης και επισκευής, π.χ. στο σπίτι ή στο αυτοκίνητο.

- Το 54% (έναντι 55% τον Ιανουάριο) λέει ότι έχει μειώσει συνολικά τις αγορές σε είδη τροφίμων και είδη παντοπωλείου.

- Το 27% (έναντι 24% τον Ιανουάριο) δηλώνει ότι έχει χρησιμοποιήσει χρήματα από τις αποταμιεύσεις του προκειμένου να καλύψει τις αγορές του.

- Το 32% (έναντι 29% τον Ιανουάριο) έχει αναβάλει την πληρωμή λογαριασμών ή έχει προχωρήσει σε στάση πληρωμής των υποχρεώσεών του.

- Το 17% (έναντι 11% τον Ιανουάριο) αναφέρει ότι έχει αυξήσει τον χρόνο εργασίας ή έχει βρει δεύτερη εργασία προκειμένου να

αυξήσει το εισόδημά του.

- Το 49% (έναντι 40% τον Ιανουάριο) δηλώνει ότι έχει αλλάξει μάρκα - επωνυμία προϊόντος.

Αξίζει, μάλιστα, να σημειωθεί ότι μόλις το 9% των ερωτηθέντων δεν έχει λάβει κανένα απολύτως μέτρο για την αντιμετώπιση των πληθωριστικών πιέσεων.

Με πάνω από τους μισούς καταναλωτές να δηλώνουν ότι έχουν μειώσει συνολικά τις αγορές σε τρόφιμα και εν γένει σε είδη σούπερ μάρκετ, δεν είναι τυχαίο ότι πλέον η τιμή είναι το βασικό κριτήριο για τις επιλογές που θα κάνουν.

Ενώ τα προηγούμενα χρόνια το ποσοστό του αγοραστικού κοινού που αγόραζε με βασικό κριτήριο τα χρήματα κινείτο περί το 30% και σε ίδια επίπεδα με τα ποσοστά κριτήρια, σήμερα το ποσοστό αυτό ξεπερνάει το 60%. Τον Ιανουάριο του 2023 έφτασε το 69% και τον Μάιο του 2023 το 66%.

Το 75% (έναντι 71% τον Ιανουάριο) των ερωτηθέντων δηλώνει ότι έχει ακυρώσει δαπάνες διασκέδασης, όπως η εστίαση, οι διακοπές, τα ταξίδια κ.ά.

Μόνη επιλογή μία νοικοκυρεμένη πολιτική

Μάκης Κεραυνός: Προχωρούμε με δημοσιονομική πειθαρχία - Ερχονται νέα μέτρα για ανακούφιση των πολιτών

Συνέντευξη στον
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Ο κύκλος επαφών με τις τράπεζες δεν έχει ολοκληρωθεί, και θα υπάρξει νέος για την υιοθέτηση μέτρων που θα δώσουν ανάσα σε δανειολήπτες σχετικά με τα αυξημένα επιτόκια.

Στην πρώτη του συνέντευξη σε έντυπα μέσα που δίνει ο νέος υπουργός Οικονομικών, κ. Μάκης Κεραυνός μιλά για τα επιτόκια, την ακρίβεια, τις κυρώσεις, τον πληθωρισμό, τη φημολογία για τον ανασχηματισμό και το παρελθόν.

Παράλληλα, εξηγεί την προσπάθεια φορολογικής μεταρρύθμισης, που όπως τονίζει είναι ένα μεγάλο πρότζεκτ, δύο χρόνων. Εξηγεί ότι η μόνη επιλογή που υπάρχει είναι η Κύπρος να έχει μία νοικοκυρεμένη πολιτική στα πλαίσια μίας αυστηρής δημοσιονομικής πειθαρχίας και μίας χρηματοοικονομικής σταθερότητας. **- Ήσασταν υπουργός Οικονομικών το 2004 – 2005, πριν 20 χρόνια. Τι σχέψη έχει η κυπριακή οικονομία του τότε και του τώρα;**

- Τα προβλήματα του τότε ήταν τεράστια, εξίσου τεράστια τα προβλήματα και τώρα. Τότε είχαμε ένα πολύ συγκεκριμένο στόχο που ήταν και οικονομικός και πολιτικός, να μπει η Κύπρος στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Ο κύριος στόχος ήταν να βάλουμε τη λίρα στο ευρώ. Εγώ παραλάβα την Κύπρο επί επιτήρησης και έπρεπε να είναι συμβεβλημένη η οικονομία με τους δείκτες του Μάαστριχτ, ώστε να μπορούμε να αιτηθούμε την ένταξη της λίρας στον μηχανισμό συναλλαγματικών ισοτιμιών 2 και να μείνει για δύο χρόνια εκεί με μία σταθερότητα η οικονομία. Ήταν μια δύσκολη περίοδος και ήταν μία μεγάλη δέσμευση των κομμάτων που ήταν συγκυβέρνηση, να μην υπάρξουν καινούργιες φορολογίες. Πετύχαμε τους στόχους αυτούς με ένα μόνο «νοικοκρέυμα» της οικονομίας, με καλύτερη κατανομή των πόρων και με στενή παρακολούθηση υλοποίησης του προγράμματος της οικονομίας. Βάλαμε τη λίρα, τον Μηχανισμό και καταφέραμε να έχουμε ένα πλεονασματικό πρό-υπολογισμό.

Τώρα οι δυσκολίες είναι εξίσου πολλές και σημαντικές, είναι εξωγενή τα προβλήματα, κυρίως από τον πόλεμο της Ρωσίας στην Ουκρανία. Τα προβλήματα που έχει δημιουργήσει εστιάζονται στην αλυσίδα προσφοράς αγαθών, στην παραγωγή αγαθών, έχει οδηγήσει στην αύξηση του πληθωρισμού σε πολύ υψηλά επίπεδα. Συγχρόνως, η αντίδραση στις πληθωριστικές τάσεις από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα με τη συνεχή αύξηση των επιτοκίων, οδηγεί και σε πολλά άλλα προβλήματα. Υπάρχουν χώρες στην Ε.Ε. που έχουν πληθωρισμό 15%. Επομένως οι δυσκολίες είναι πολλές, αλλά και οι προκλήσεις. Η μόνη επιλογή που έχουμε είναι να έχουμε μία νοικοκυρεμένη πολιτική στα πλαίσια μίας αυστηρής δημοσιονομικής

Η μόνη επιλογή που έχουμε είναι να έχουμε μία νοικοκυρεμένη πολιτική στα πλαίσια μίας αυστηρής δημοσιονομικής πειθαρχίας και μίας χρηματοοικονομικής σταθερότητας, σημειώνει ο υπουργός Οικονομικών της Κύπρου.

πειθαρχίας και μίας χρηματοοικονομικής σταθερότητας.

Επιτόκια και ακρίβεια

- Αφού ανοίξατε το κεφάλαιο των επιτοκίων, έχετε κρούσει τον κώδωνα του κινδύνου στις κυπριακές τράπεζες αναφορικά με τα επιτόκια; Έχετε δώσει μηνύματα να «μην χαιρόνται» μόνο για τα κέρδη που προκύπτουν;

- Για τις τράπεζες είναι μία χρυσή εποχή λόγω των επιτοκίων. Ωστόσο, ο τραπεζικός τομέας είναι παγκοσμιοποιημένος και ανεξάρτητος. Υπάρχει στην ΕΚΤ και τις συστημικές τράπεζες τις ελέγχει ο SSM.

Συνεπώς, από πλευράς Υπουργείου Οικονομικών δεν μπορούν να υπάρχουν παρεμβάσεις όπως στο παρελθόν θα μπορούσαν να είχαν γίνει στο τραπεζικό σύστημα. Εκείνο, ωστόσο, που μπορεί να γίνει και γίνεται από πλευράς Υπουργείου Οικονομικών, είναι να γίνονται «αυστηρές υποδείξεις» και «αυστηρή επίκληση» της εταιρικής κοινωνικής τους ευθύνης.

- Άρα στις συναντήσεις που είχατε το προηγούμενο διάστημα με τους τραπεζίτες, να υποθέσω ότι κάνατε τα παραπάνω; Άρα και τα μέτρα που προχωρούν για ανταμοιβή των συνεπών δανειοληπτών είναι αποτέλεσμα της προσπάθειας αυτής;

- Ως μεγάλοι οργανισμοί θα πρέπει να έχουν ευαισθησίες για την κοινωνία και την οικονομία, όταν ιδίως την ώρα που χρειάζονται στήριξη στο παρελθόν, την έλαβαν. Ο κυπριακός λαός με τις θυσίες τους τις βοήθησε να συνεχίσουν να υπάρχουν και αυτές τώρα θα

«Στόχος είναι να εκσυγχρονιστεί και το νομοθετικό πλαίσιο της φορολογικής μεταρρύθμισης, μίας φορολογικής μεταρρύθμισης που ήμουν άμεσα εμπλεκόμενος το 2002 και το 2003».

Οι δημοσιονομικές προκλήσεις στην παρούσα φάση συνοψίζονται κυρίως σε τρεις πυλώνες: Στο μεταναστευτικό, στο κόστος της ενέργειας και στα επιτόκια.

πρέπει να ανταποκριθούν στα καλέσματα της κοινωνίας σε μία περίοδο που χωρίς ιδιαίτερη προσπάθεια αυξάνουν τα κέρδη τους. Από την προσεκτική συζήτηση που κάναμε, η καθημία τράπεζα θα εφαρμόσει τους δικούς της μηχανισμούς. Έτσι, σε συνδυασμό με την Κεντρική Τράπεζα θα προχωρήσει η κάθε τράπεζα σε κινήσεις που ταιριάζουν στο δικό της μοντέλο. Είναι ξεκάθαρο ότι η ανταμοιβή των συνεπών δανειοληπτών που ανακοινώνουν οι τράπεζες είναι αποτέλεσμα προσπάθειας και του Υπουργείου Οικονομικών. Η ανταπόκριση

των τραπεζών ήταν μέσα στα χρονοδιαγράμματα που θέσαμε, με μέτρα και επιβράβευσης, αλλά και δημιουργίας προϊόντων για καταθέσεις. Εδώ θέλω να τονίσω πως, ο κύκλος επαφών με τις τράπεζες δεν έχει ολοκληρωθεί και θα υπάρξει νέος.

- Φτάνουν στα αυτιά σας φωνές κόσμου που ζηρίζεται λόγω ακρίβειας και επιτοκίων, και ποies δράσεις λαμβάνετε;

- Γνωρίζω ότι δεν μπορεί η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ούτε η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα να κάνει συγκεκριμένες πολιτικές για κάθε χώρα. Η αύξηση των επιτοκίων από την ΕΚΤ γίνεται όταν υπάρχει αυξημένη ρευστότητα στην οικονομία με στόχο να τη συρρικνώσει και εν γένει να μειωθεί ο πληθωρισμός. Στην περίπτωση της Κύπρου υπάρχει ρευστότητα αλλά είναι εγκλωβισμένη στις τράπεζες και δύσκολα βγαίνει από το τραπεζικό σύστημα. Επομένως, η αύξηση των επιτοκίων δεν συνεισφέρει σημαντικά στη μείωση του πληθωρισμού. Γι' αυτό εμείς προχωρήσαμε σε πρόσθετες ενέργειες και μέτρα και συνεχώς προχωρούμε σχετικά με την αντιμετώπιση της ακρίβειας και του πληθωρισμού. Ανακοινώσαμε την προηγούμενη Τετάρτη κάποια μέτρα, ενώ έχουμε προχωρήσει στην εφαρμογή του μηδενικού συντελεστή σε καθυμερινά προϊόντα που είναι βασικά και αναγκαία σε κάθε νοικοκυριό. Συνεχίζουμε να επικυρώνουμε την ηλεκτρική ενέργεια μέσω της Αρχής Ηλεκτρισμού και συνεχίζουμε τη μείωση του φόρου κατανάλωσης στα καύσιμα.

Εδώ θέλω να υπογραμμίσω ότι έχουμε ετοιμάσει ένα καινούργιο

Ανασχηματισμός και παρελθόν

- Σκέφτεστε το ενδεχόμενο αποχώρησής σας από το Υπουργικό σχήμα ενόψει ανασχηματισμού που ενδεχομένως προχωρήσει ο Πρόεδρος Χριστοδουλίδης, όπως φημολογείται, τον Σεπτέμβριο;
- Εγώ δεν έχω καμία ενημέρωση αν ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας κάνει τέτοιες σκέψεις. Αλλά, ο κάθε υπουργός από τη στιγμή που διορίζεται θα πρέπει να ξέρει ότι θα πρέπει να είναι έτοιμος για να αποχωρήσει αν του το ζητήσει ο Πρόεδρος.
- Με το άκουσμα της ανάληψης των καθηκόντων σας από τον κ. Χριστοδουλίδη έγινε «θόρυβος» για το ότι αποχωρήσατε το 2005 από υπουργός και λάβατε άμεσα ανώτατη θέση στην Ελληνική Τράπεζα. Πως το σχολιάζετε;
- Εκείνο που μπορώ να σας πω είναι ότι εγώ δεν είχα καμία σκέψη για αποχώρησή μου τότε από το Υπουργικό σχήμα, ωστόσο ήταν μία ιδιόζουσα οικονομική συγκυρία και χρειάστηκε να μετακινηθώ σε αυτή τη θέση για το καλό της εκάστοτε κυπριακής οικονομίας. Και αυτό έπραξα, για το καλό της κυπριακής οικονομίας.

κατάλογο με προϊόντα και υπηρεσίες με μειωμένους συντελεστές ΦΠΑ, από το 19% στο 3% και από το 5% στο 0% για κάποια, άλλα ο οποίος βρίσκεται για νομοθετική επεξεργασία και θα περάσει σύντομα από το Υπουργικό. Επίσης, πέρασα την Τετάρτη πρόταση από το Υπουργικό με κεφαλαιουχικές εκπτώσεις προς τις εταιρείες που θα υιοθετήσουν μέτρα μείωσης της σπατάλης ενέργειας και αξιοποίησης πηγών ενέργειας που είναι συμβατές με το περιβάλλον. Είναι μία ενθάρρυνση για να προχωρήσουν οι επιχειρήσεις στην κατεύθυνση που θέλουμε να δώσουμε, αυτή της πράσινης οικονομίας.

Πρότζεκτ 2 χρόνων

- Τώρα μου δίνετε «πάσα» να προχωρήσω σε ερώτηση για τη φορολογική μεταρρύθμιση. Αναπτύξετε τις σκέψεις σας αναφορικά με το πρότζεκτ που έπεται.

- Οποιαδήποτε φορολογική τροποποίηση, σχετίζεται με τη φορολογική μεταρρύθμιση. Όσον αφορά τώρα στη φορολογική μεταρρύθμιση, έχουμε αναθέσει το έργο στο Πανεπιστήμιο Κύπρου το οποίο μπορεί να αξιοποιήσει όλους εμπειρογνώμονες θέλει από εξωτερικό για να προχωρήσουμε σε έναν εκσυγχρονισμό του φορολογικού συστήματος. Στόχος είναι να εκσυγχρονιστεί και το νομοθετικό πλαίσιο της φορολογικής μεταρρύθμισης, μίας φορολογικής μεταρρύθμισης που ήμουν άμεσα εμπλεκόμενος το 2002 και το 2003. Μετά από 20 χρόνια πρέπει όπως αντιλαμβάνεστε να διαφοροποιηθεί με τα δεδομένα της νέας οι-

κονομίας. Νομίζω ότι ήταν ένα σύστημα που βοήθησε και «δούλεψε» αρκετά μέχρι σήμερα από το 2003. **- Το φορολογικό σύστημα «δούλεψε» και για τον τομέα των υπηρεσιών μέχρι σήμερα, ένας τομέας που υπερανάπτυχθηκε. Το νέο φορολογικό σύστημα κατά πού κατευθύνεται;**

- Μία φορολογική μεταρρύθμιση αξιοποιεί τα δεδομένα της νέας οικονομίας, τους νέους τομείς κ.τ.λ., αλλά η φορολογική μεταρρύθμιση κυρίως πρέπει να έχει στόχο να ενθαρρύνει τις επιχειρήσεις να επενδύουν και να είναι πιο δίκαιη όσον αφορά στη φορολογία φυσικών προσώπων. Η μεταρρύθμιση αυτή πρέπει να έχει και το χαρακτηριστικό της αναδιανομής του εισοδήματος με πιο δίκαιο τρόπο και να μην υπάρχει συγκέντρωση. Μεταξύ πολλών άλλων, στόχος της τωρινής φορολογικής μεταρρύθμισης είναι να επωφεληθεί και η μεσαία τάξη. Ως Κυβέρνηση, εξάλλου, έχουμε μία ανθρωποκεντρική προσέγγιση και νοιαζόμαστε πραγματικά για τα μεσαία στρώματα της κοινωνίας και τον εργαζόμενο.

- Πότε θα ολοκληρωθεί;

- Είναι ένα μεγάλο πρότζεκτ που θα θέλει δύο χρόνια για να ολοκληρωθεί, όμως, στο μεσοδιάστημα θα υπάρχουν ενδιάμεσες εκθέσεις στη βάση των οποίων θα λαμβάνονται αποφάσεις που θα υιοθετούνται. Απλά, σταδιακά θα υιοθετούνται. Αρχές του νέου χρόνου θα έχουμε μία πρώτη πρόταση από τους ειδικούς που έχουμε αναθέσει την άσκηση. Κατόπιν μελέτης, ενδεχομένως να μπορούν να ληφθούν και κάποια μέτρα.

Δημοσιονομικές προκλήσεις - Ποies είναι κατά τη γνώμη σας οι μεγαλύτερες δημοσιονομικές προκλήσεις που αντιμετωπίζει σήμερα η κυπριακή οικονομία;

- Οι δημοσιονομικές προκλήσεις στην παρούσα φάση συνοψίζονται κυρίως σε τρεις πυλώνες. Στο μεταναστευτικό, στο κόστος της ενέργειας και στα επιτόκια. Όσον αφορά το μεταναστευτικό έχει αρκετές δαπάνες, που να μην βοηθούμε όσο μπορούμε, αλλά συγκριτικά με τις δυνατότητές μας και το μέγεθος του κράτους έχουμε φτάει στα όριά μας.

Όσον αφορά στο κόστος της ενέργειας είναι μεγάλο για τη λειτουργία των επιχειρήσεων και των βιομηχανιών, με αποτέλεσμα να αυξάνεται το κόστος στις τιμές των προϊόντων μας. Γι' αυτό άλλωστε και γίνονται οι προσπάθειες από την κυβέρνηση για να εισαγάγουμε αέριο στην Κύπρο και να μπει στην παραγωγή ενέργειας. Τέλος, γυρνάει η συζήτηση πάλι στην αύξηση των επιτοκίων, αποτελώντας και μία δημοσιονομική πρόκληση που επηρεάζει αναπόφευκτα το κόστος δανεισμού. Ναι, μεν, καταφέραμε με την πρόσφατη έκδοση του βιώσιμου ομολόγου να δανειστούμε με ένα καλό επιτόκιο, αλλά για τις επικείμενες εκδόσεις χρέους παρακολουθούμε τη διαδικασία στενά και κάνουμε ενέργειες να μην υπάρξει μεγάλη αύξηση.

Η άμεση αντίδραση της Κύπρου και τα διαβήματα για τις κυρώσεις

- Το μεγάλο ζήτημα των φυσικών και νομικών προσώπων από την Κύπρο που περιλαμβάνονται στη λίστα κυρώσεων πόσο σας ανησυχεί και πώς χειρίζεστε το μπλοκάρισμα των εταιρειών που έχουν επηρεαστεί ενώ δεν έχουν άμεση σύνδεση με τα ονόματα που μπήκαν στις κυρώσεις;

- Το ξαφνικό θέμα με τις κυρώσεις από ΗΠΑ και Βρετανία ναί μεν μας βρήκε απροετοιμαστούς, αλλά η Κυβέρνηση αντέδρασε άμεσα, αποφασιστικά και το είδαμε ως ευκαιρία για να καθαρίσουμε το όνομα της Κύπρου. Ήρθαμε αμέσως σε επαφή με τις κυβερνήσεις των δύο χωρών, ζητήσαμε και πήραμε τις πληροφορίες για τους λόγους που επιβλήθηκαν σε συγκεκριμένα ονό-

ματα οι κυρώσεις. Μας δόθηκαν οι πληροφορίες και εξετάζονται από τη Νομική Υπηρεσία αν υπάρχουν άλλα θέματα τα οποία να είναι ποινικά. Μέσα από διπλωματικά διαβήματα έχει γίνει διευθέτηση ώστε να διορίσουμε κάποιο πρόσωπο - επαφή που να έχει σχέση με τις χώρες αυτές και να ανταλλάσσονται πληροφορίες, λειτουργώντας προληπτικά.

Σχετικά με το «μπλοκάρισμα» των εταιρειών, μέσω των διπλωματικών διαβημάτων έχει γίνει αποδεκτό το αίτημα ώστε ο κάθε ενδιαφερόμενος που έχει υποστεί κυρώσεις να μπορεί μέσα από διαδικασίες που είναι καταγεγραμμένες στις ιστοσελίδες των ξένων Γραφείων Εφαρμογής Οικονομικών

Κυρώσεων της κάθε χώρας να κάνει τις ενέργειες και τα διαβήματα να κάνει εξαιρέσεις. Εξαιρέσεις όπως γίνονται στις ευρωπαϊκές κυρώσεις, για σκοπούς πληρωμών, μισθών, φόρων και υγείας. Επίσης, στο ΥΠΟΙΚ έχουμε δώσει «πράσινο φως» στον έφορο εταιρειών για να απεγκλωβιστούν οι εταιρείες οι οποίες δεν έχουν άμεση διασύνδεση με τα ονόματα που έχουν υποστεί κυρώσεις. Ήδη έχουν εταιρείες απεγκλωβιστεί, ενώ σε αυτό το σημείο να τονίσω ότι με την εμπειρία Βρετανών εμπειρογνώμωνών έχει αποφασιστεί να δημιουργηθεί η Ενviaία Εποπτική Αρχή.

- Φοβάστε ένα κύμα νέων κυπριακών ονομάτων που θα

μπουν στις κυρώσεις και το κύμα που θα φέρει στην οικονομία;

- Οι προθέσεις των Αρχών Βρετανών και των ΗΠΑ δεν είναι να τιμωρούν συγκεκριμένους επαγγελματίες, αλλά να σταματήσουν το σύστημα που είχε δημιουργηθεί τα τελευταία χρόνια με τα διαβήματα που βοηθιούνταν διάφοροι Ρώσοι ολιγάρχες. Νομίζω ότι δεν θα ακολουθήσουν πολλά ονόματα, διότι πλέον είμαστε σε καλή συνεργασία με αυτές τις Αρχές. Έχουν αναγνωρίσει ότι η Κύπρος αντέδρασε με άμεσο και σοβαρό τρόπο και η πρόθεσή της είναι να χτίσει υποδομές που δεν θα επιτρέπουν να επαναλαμβάνονται αυτά τα θέματα.

Αμερικανοί και Βρετανοί έχουν αναγνωρίσει ότι πρόθεσή της Κύπρου είναι να χτίσει υποδομές που δεν θα επιτρέπουν να επαναλαμβάνονται αυτά τα θέματα.

Ναρκοθετούν πάλι το πλαίσιο εκποιήσεων

Ο βραχνάς του ιδιωτικού χρέους που δεν περιορίζεται και ο μεγάλος κίνδυνος που εγκυμονεί

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Καθώς βρίσκεται για ακόμα μία φορά υπό συζήτηση στη Βουλή το θέμα των μη εξυπηρετούμενων δανείων και των εκποιήσεων, φαίνεται ότι διαφεύγει της σφαίρας των συζητήσεων η πραγματική ουσία του συγκεκριμένου ζητήματος. Η αχαλίνωτη πιστωτική επέκταση τις δεκαετίες του 1990 και ειδικά του 2000 ήταν αυτά που οδήγησε στην εκτόξευση του ιδιωτικού χρέους στην Κύπρο και στη δημιουργία μη εξυπηρετούμενων δανείων πολλών δισεκατομμυρίων, τα οποία οδήγησαν μέχρι και στο λουκέτο συστημικών τραπεζών. Αν και τα τελευταία χρόνια οι περισσότερες τράπεζες κατόρθωσαν να ξεφορτωθούν το μεγαλύτερο μέρος των μη εξυπηρετούμενων δανείων τους,

Στο τέλος του 2021 οι εταιρείες διαχείρισης δανείων διαχειρίζονταν συνολικά πέραν των 80.000 δανείων με συνολικό συμβατικό υπόλοιπο ποσό €19 δισ.

αφού πρώτα έλαβαν προβλέψεις δισεκατομμυρίων εις βάρος μετόχων, συνετών δανειοληπτών και καταθετών, εντούτοις, το πρόβλημα δεν έχει επιλυθεί, απλώς μετατέθηκε η διαχείριση και η ιδιοκτησία του αλλού. Τη μη επίλυση του προβλήματος ή έστω τη σημαντική διόρθωσή του καταδεικνύουν συγκριτικά στοιχεία που περιλαμβάνονται στη

Το παράδοξο είναι πως, παρά το μέγεθος και τη μεγάλη χρονική διάρκεια που το πρόβλημα συνεχίζει να υφίσταται, δεν έγινε ποτέ κάποια μελέτη η οποία να καταδεικνύει σημαντικές πτυχές του ζητήματος.

βάση δεδομένων του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου. Συγκεκριμένα, αν και το ιδιωτικό χρέος στην Κύπρο μειώθηκε από 353% του ΑΕΠ το 2013 σε 256% του ΑΕΠ το 2021, εντούτοις η μείωση είναι περιορισμένη αν ληφθεί υπόψη η βίαιη διόρθωση που επιχειρήθηκε με τις αποφάσεις του Μαρτίου του 2013. Τη μη επαρκή αντιμετώπιση του καίριου αυτού προβλήματος κατα-

δεικνύει και η σύγκριση με την πορεία του ιδιωτικού χρέους σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες που αντιμετώπισαν παρόμοιας φύσης προβλήματα την περίοδο 2011-2014. Στην Ιρλανδία για παράδειγμα, το ιδιωτικό χρέος από το υψηλό 323% του ΑΕΠ το 2015, το 2021 περιορίστηκε σε μόλις 195% του ΑΕΠ. Αντίστοιχα, στην Ισπανία το ιδιωτικό χρέος είχε ανέλθει στο

υψηλότερο του επίπεδο το 2010 όταν έφτασε στο 223% του ΑΕΠ. Το 2021 είχε περιοριστεί στο 162%. Πρόκειται για χώρες που επίσης αντιμετώπισαν σημαντικό πρόβλημα με τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια, αλλά φαίνεται πως εκ του αποτελέσματος η διαχείριση που έγινε ήταν καλύτερη απ' ό τι στην Κύπρο. Άλλωστε, από τη μέρα πρώτης κατάθεσης του νομοσχεδίου για τις

Ανησυχούν και οι δανειστές

Η σημασία της διαδικασίας των εκποιήσεων τονίζεται για ακόμα μία φορά στην τελευταία μετα-προγραμματική έκθεση παρακολούθησης της Κύπρου από τους διεθνείς δανειστές. Όπως αναφέρεται χαρακτηριστικά, «μετά από αρκετές παρατάσεις από την έναρξη της πανδημίας COVID-19 τον Μάρτιο του 2020, η περιορισμένη αναστολή των εκποιήσεων έληξε τον Φεβρουάριο του 2023. Οι πολυάριθμες παρατάσεις είχαν τόσο άμεσο αντίκτυπο στις περιπτώσεις που είχαν ως στόχο την εκποίηση, όσο και έμμεσο αντίκτυπο στις συναινετικές λύσεις, δεδομένης της μειωμένης επιρροής των δανειστών στους μη συνεργάσιμους δανειολήπτες και τις επακόλουθες επιπτώσεις στην πειθαρχία πληρωμών. Επιπλέον, το εργαλείο της αναγκαστικής εκτέλεσης εξακολουθεί να αποτελεί κλειδί για τη βιωσιμότητα και την εφαρμογή του πρόσφατα ανακοινωθέντος συστήματος «Ενοίκιο αντί Δόση», το οποίο αποσκοπεί στην προσασία των πρώτων κατοικιών των ευάλωτων νοικοκυριών.

νείων διαχειρίζονταν συνολικά πέραν των 80.000 δανείων με συνολικό συμβατικό υπόλοιπο €19 δισ., ποσό που αντιστοιχεί περίπου στο 80% του ΑΕΠ και ενδεχομένως να αυξήθηκε ακόμα περισσότερο αφού το 2022 ολοκληρώθηκαν κι άλλες συμφωνίες πώλησης δανείων από τις τράπεζες. Το παράδοξο είναι πως, παρά το μέγεθος και τη μεγάλη χρονική διάρκεια που το πρόβλημα συνεχίζει να υφίσταται, δεν έγινε ποτέ κάποια μελέτη η οποία να καταδεικνύει σημαντικές πτυχές του ζητήματος, όπως για παράδειγμα ποιοι και πόσοι είναι αυτοί που πραγματικά αντιμετωπίζουν πρόβλημα και δεν μπορούν να εξυπηρετήσουν τις υποχρεώσεις τους και ποιοι εμπίπτουν στους λεγόμενους στρατηγικούς κακοπληρωτές. Αν και συγκεκριμένα στοιχεία δεν υπάρχουν, εντούτοις, υπάρχουν ενδείξεις οι οποίες καταδεικνύουν πως ο αριθμός όσων πραγματικά είναι ευάλωτοι, είναι περιορισμένος. Ενδείξεις όπως η αποτυχία και τη περιορισμένο ενδιαφέρον για το Σχέδιο Εστία (χιλιάδες προτίμησαν να μην αποκαλύψουν τα πραγματικά τους εισοδήματα), η μικρή συμμετοχή που αναμένεται στο νέο Σχέδιο «Ενοίκιο αντί Δόσης» (εκτιμήσεις για 2.500 περιπτώσεις συνολικά), το γεγονός πως πάρα πολλοί δανειολήπτες έσπευδαν στις τράπεζες για να διευθετήσουν τις υποχρεώσεις τους μόλις ενημερώνονταν πως το δάνειο τους επρόκειτο να πωληθεί σε εταιρεία διαχείρισης, οι αναφορές στη Βουλή πως μόνο ένα πολύ μικρό ποσοστό προβληματικών δανειοληπτών λαμβάνουν το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα.

Τεράστιο το πρόβλημα

Σύμφωνα με την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου, στο τέλος του 2021 οι εταιρείες διαχείρισης δα-

FROM THE WRITER-DIRECTOR OF
EX MACHINA AND ANNIHILATION

MEN

SUNDAY NIGHT MOVIE

MOVIES BEST HD

THE HOME OF MOVIES!

ΚΥΡΙΑΚΗ 4 ΙΟΥΝΙΟΥ 21:00

MEN / ΤΑΙΝΙΑ ΤΡΟΜΟΥ

Μια νεαρή γυναίκα καταφεύγει στην αγγλική εξοχή μετά το θάνατο του πρώην άντρα της. Κι ενώ προσπαθεί να αφήσει πίσω της οδυνηρές αναμνήσεις και αφόρητες ενοχές, παράξενα γεγονότα αρχίζουν να συμβαίνουν.

Το Κανάλι Διατίθεται:

cable.net

cyta vision

MOVIES HD

MESIMVRIA

Θέση: 101

Θέση: 49 / 349

www.mesimvria.com

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΚΑΙ ΦΙΛΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ

Ο Σύλλογος Αποφοίτων και Φίλων Ελληνικών Γυμνασίων Αμμοχώστου (Σ.Α.Φ.Ε.Γ.Α.) έχει την τιμή να σας προσκαλέσει στην παρουσίαση της νέας τρίτομης έκδοσης του «ΣΥΜΜΕΙΚΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ» που θα πραγματοποιηθεί την Πέμπτη, 8 Ιουνίου 2023 και ώρα 7.00 μ.μ. Στην αίθουσα εκδηλώσεων του Πανεπιστημίου Κύπρου στην οδό Καλλιπόλεως (πρώην κτήριο της Παιδαγωγικής Ακαδημίας) στη Λευκωσία. Η παρουσίαση εντάσσεται στις εκδηλώσεις που διοργανώνει ο Σ.Α.Φ.Ε.Γ.Α. για να τιμήσει τα 100 χρόνια από την ίδρυση των ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Χαιρετισμός από τον Πρόεδρο του Σ.Α.Φ.Ε.Γ.Α. κ. Ανδρέα Μάτση

Χαιρετισμός από την Υπουργό Παιδείας κ. Αθηνά Μιχαλίδου

Παρουσίαση της έκδοσης από τον Ιστορικό και Διπλωμάτη κ. Γιώργο Γεωργή

Αντιφώνηση από την Επιμελήτρια της έκδοσης κ. Χρυσόθεμη Χατζηπαναγή

Διάρκεια εκδήλωσης 60΄

Θα ακολουθήσει δεξίωση

Π.Α. ΤΗΛ. 99221202, email: safega0874@gmail.com μέχρι 5 Ιουνίου 2023

ΜΕ ΤΗ ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΥΠΟΥ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Στο επίκεντρο της προεκλογικής αντιπαράθεσης οι φόροι

Τι προτείνουν διεθνείς οργανισμοί για τα μερίσματα και τη φορολογία

Της ΕΙΡΗΝΗΣ ΧΡΥΣΟΛΩΡΑ

Πόλεμος ανακοινώσεων στο μέτωπο των φόρων ξέσπασε στο προεκλογικό τοπίο, φέρνοντας στην επιφάνεια επιχειρήματα και θέσεις που αποτελούν διεθνώς αντικείμενο αντιπαράθεσεων ή τουλάχιστον διαφορετικών προσεγγίσεων. Η θέση υπέρ της αύξησης της φορολόγησης των διανεμομένων μερισμάτων των επιχειρήσεων, για παράδειγμα, δεν είναι μόνο θέση του ΠΑΣΟΚ, αλλά και του ΟΟΣΑ για την περίπτωση της Ελλάδας, όπως την ανέπτυξε στην έκθεσή του τον περασμένο Ιανουάριο. Αλλωστε, η μείωση του συντελεστή στο 5% από την απελθούσα κυβέρνηση τοποθέτησε τη χώρα σε ένα από τα πλέον χαμηλά επίπεδα διεθνώς. Στην Ευρώπη συχνά η κλίμακα είναι προοδευτική και ο ανώτατος συντελεστής φθάνει π.χ. στο 30% στο Βέλγιο, το 42% στη Δανία, το 34% στη Γαλλία, το 28% στην Πορτογαλία, ενώ στην Ιρλανδία ανέρχεται στο 51%. Με ενιαίο συντελεστή 5% η Ελλάδα βρίσκεται στην προτελευταία θέση σε ό,τι αφορά τους ανώτατους συντελεστές, και ακολουθούν μόνο η Λετονία και η Εσθονία που φορολογούν με μηδενικό συντελεστή, σύμφωνα με στοιχεία του ΟΟΣΑ. Το αντιπεπιχείρημα εδώ είναι ότι η μείωση του φορολογικού συντελεστή από το 10% στο 5% οδήγησε σε εκτίναξη των διανεμομένων μερισμάτων και άρα και των φορολογικών εσόδων, παρά τη μείωση του συντελεστή. Από 1,5 δισ. ευρώ μερίσματα την περίοδο 2018-2019, από τα οποία το κράτος πήρε φορολογικά έσοδα 150 εκατ. ευρώ, αυτά αυξήθηκαν στα 5,6 δισ. ευρώ το 2020, αποφέροντας έσοδα στο κράτος 280 εκατ. ευρώ, και στα 4,1 δισ. ευρώ το 2021, με έσοδα 225 εκατ. ευρώ.

Πάντως, μελέτη των Σαρλ Μπουασέ και Αντριέν Μαρτέ, που δημοσιεύθηκε στο American Economic Review τον Σεπτέμβριο του 2022, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η αύξηση της φορολογίας στα με-

Φορολογία μερισμάτων στην Ευρώπη

	Ανώτατος φορολογικός συντελεστής σε επίπεδο μετόχου	Φορολογικός συντελεστής επί των κερδών της επιχείρησης
Αυστρία	27,5%	25,0%
Βέλγιο	30,0%	25,0%
Τσεχία	23,0%	19,0%
Δανία	42,0%	22,0%
Εσθονία	0,0%	20,0%
Φινλανδία	28,9%	20,0%
Γαλλία	34,0%	25,8%
Γερμανία	26,4%	29,8%
ΕΛΛΑΔΑ	5,0%	22,0%
Ουγγαρία	15,0%	9,0%
Ισλανδία	22,0%	20,0%
Ιρλανδία	51,0%	12,5%
Ιταλία	26,0%	27,8%
Λετονία	0,0%	20,0%
Λιθουανία	15,0%	15,0%
Λουξεμβούργο	21,0%	24,9%
Ολλανδία	26,9%	25,8%
Νορβηγία	35,2%	22,0%
Πορτογαλία	28,0%	31,5%
Σλοβενία	27,5%	19,0%
Ισπανία	26,0%	25,0%
Σουηδία	30,0%	20,6%

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Περιορισμό φοροδιαφυγής των ελευθέρων επαγγελματιών ζητούν ΟΟΣΑ, ΔΝΤ, Ε.Ε.

ρίσματα οδηγεί σε αύξηση των επενδύσεων. Εξετάζοντας την αύξηση του φόρου στα μερίσματα από το 15,5% στο 46% στους επιχειρηματίες-μετόχους και στα μέλη των οικογενειών τους, κατέληξαν στο συμπέρασμα πως το μέτρο περιόρισε τη διανομή μερισμάτων, αύξησε τη ρευστότητα των επιχειρήσεων και εντέλει ενίσχυσε τις επενδύσεις τους. Σύμφωνα με τους ερευνητές, για κάθε ένα ευρώ μερισματος που δεν διανεμήθηκε, αυτές οι επιχειρήσεις επανεπένδυσαν 0,3 ευρώ.

Παρά τις υπερβολές της και τις σκόπιμες διαστρεβλώσεις, η προεκλογική αντιπαράθεση δίνει αφορμή να φωτιστούν ουσιαστικά θέματα οικονομικής πολιτικής, τα οποία οι διεθνείς οργανισμοί έχουν επισημάνει κατ' επανάληψιν στις εκθέσεις τους για την Ελλάδα. Η Ε.Ε., το ΔΝΤ και ο ΟΟΣΑ συνιστούν συστηματικά παρεμβάσεις για τη διόρθωση των αδυναμιών του φορολογικού καθεστώτος, χωρίς, όμως, να δίνεται συνέχεια, ιδίως από τον χώρα βγήκε από τα μνημόνια.

Κοινή συνισταμένη των προδείξεων των τριών αυτών οργανισμών είναι η ανάγκη περιορισμού της φοροδιαφυγής των ελευθέρων επαγγελματιών. Ένα θέμα που και η κυβέρνηση της Ν.Δ. έχει θέσει ως προτεραιότητα τώρα, για την επόμενη τετραετία.

Χαρακτηριστικά σημεία των

συστάσεων των διεθνών αυτών οργανισμών προς την Ελλάδα είναι τα εξής:

- Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις συστάσεις της στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού εξαμήνου την περασμένη εβδομάδα τόνισε την ανάγκη διεύρυνσης της φορολογικής βάσης, ειδικά για τους αυτοαπασχολούμενους. «Η φορολογική συμμόρφωση θα μπορούσε να βελτιωθεί με την επέκταση της εφαρμογής των ηλεκτρονικών πληρωμών, λαμβάνοντας ιδιαιτέρως υπόψη τα πρόσφατα στοιχεία για την αναντιστοιχία μεταξύ των δηλωθέντων χαμηλών εισοδημάτων και του έντονα αυξανόμενου τζίρου των αυτοαπασχολούμενων. Ειδικότερα, κάνοντας καλύτερη χρήση των πληροφοριών που προέρχονται από τις ηλεκτρονικές πληρωμές για στοχευμένα επαγγέλματα».
- Ο ΟΟΣΑ στην έκθεσή του για την Ελλάδα τον Ιανουάριο υποδέχθηκε θετικά τις μειώσεις της φορολογικής «σφήνας», αλλά επισήμανε ότι κάποιοι φορολογικοί συντελεστές, όπως στα διανεμόμενα κέρδη, είναι τώρα σχετικά χαμηλοί. «Οι φόροι στο κεφάλαιο και στα κέρδη είναι τώρα ανάμεσα στους χαμηλότερους στον ΟΟΣΑ». Ο Οργανισμός τάχθηκε υπέρ της αύξησης του φόρου επί των διανεμομένων κερδών, ώστε να μπορέσει να μειωθεί η επιβάρυνση των μεσαίων στρωμάτων. Τάχθηκε, επίσης, υπέρ της κατάργησης των έκτακτων μειώσεων ΦΠΑ λόγω της πανδημίας και της ενεργειακής κρίσης. Ένα θέμα που παραμένει ανοικτό.
- Το ΔΝΤ είχε ταχθεί πριν από περίπου ένα χρόνο, στο πλαίσιο της έκθεσής του, κατά της κατάργησης της εισφοράς αλληλεγγύης και της περαιτέρω μείωσης των ασφαλιστικών εισφορών, με το επιχείρημα ότι θα μεταφέρουν το βάρος στις μελλοντικές γενιές και δεν είναι επαρκώς στοχευμένα. Επισήμανε, επίσης, ότι χρειάζονται περαιτέρω βελτιώσεις για να διευρυνθεί η φορολογική βάση και να αντιμετωπισθεί η φοροδιαφυγή των αυτοαπασχολούμενων.

Τι ισχύει στην Ευρώπη για τις γονικές παροχές και τις δωρεές

Από τον Οκτώβριο του 2021 άλλαξε η φορολογία στις δωρεές και τις γονικές παροχές για τους συγγενείς πρώτου βαθμού (σύζυγοι, παιδιά, παππούδες). Ουσιαστικά η φορολογία μηδενίστηκε, καθώς θεσπίστηκε αφορολόγητο όριο 800.000 ευρώ. Δηλαδή, χρηματικά ποσά ή διάφορα περιουσιακά στοιχεία, όπως για παράδειγμα ακίνητα, είναι αφορολόγητα εφόσον –για παράδειγμα– δοθούν από τον πατέρα στο κάθε παιδί του. Από το ποσό των 800.000 ευρώ και πάνω επιβάλλεται φόρος με συντελεστή 10%. Μάλιστα, η εξέλιξη αυτή οδήγησε στην αύξηση των δημοσίων εσόδων, καθώς πολλοί ιδιοκτήτες ακινήτων έσπευσαν να εκμεταλλευθούν το νέο φορολογικό πλαίσιο. Είναι ενδεικτικό ότι στο πρώτο τρίμηνο του έτους υποβλήθηκαν 24.548 δηλώσεις γονικής παροχής και 13.959 δηλώσεις δωρεών. Στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες ισχύουν αφορολόγητα ποσά και πολλές εξαιρέσεις στις χρηματικές δωρεές, αλλά και στις δωρεές ακινήτων.

Στην Ευρώπη υπάρχουν σημαντικές διαφοροποιήσεις στη φορολογική μεταχείριση των γονικών παροχών και των δωρεών. Σε κάποιες χώρες δεν επιβάλλεται καθόλου φόρος, σε άλλες ο φόρος είναι υψηλός και δεν προβλέπεται καθόλου αφορολόγητο ή το αφορολόγητο όριο είναι μικρότερο αυτού που ισχύει στην Ελλάδα.

Σύμφωνα με έκθεση του ΟΟΣΑ για τη φορολογία κληρονομιών, γονικών παροχών και δωρεών, που δημοσιεύθηκε τον Μάιο του 2022, η πλειονότητα των κρατών-μελών του εφαρμόζει προοδευτικούς φορολογικούς συντελεστές, το ένα τρίτο εφαρμόζει κατ' αποκοπή συντελεστές και τα επίεδα φορολογικών συντελεστών ποικίλλουν ευρέως. Για παράδειγμα, το αυστριακό Συνταγματικό Δικαστήριο κατάργησε τις βασικές διατάξεις του φόρου κληρονομιάς στις 31 Ιουλίου 2008. Εκτοτε, δεν υπάρχει φόρος κληρονομιάς και δωρεάς στην Αυστρία. Στη Γερμανία ο φόρος δωρεάς ξεκινάει με συντελεστή 7% και φθάνει στο 30% για περιουσίες άνω των 26 εκατ. ευρώ.

Στην Ιρλανδία, η πρώτη κατηγορία συγγενών (σύζυγοι και παιδιά) έχει αφορολόγητο όριο 335.000 ευρώ. Πάνω από το ποσό

αυτό επιβάλλεται φόρος με συντελεστή 33%. Για παράδειγμα, στην περίπτωση που ο πατέρας κάνει δωρεά στο παιδί του περιουσιακά στοιχεία αξίας 750.000 ευρώ, θα αφαιρεθούν 335.000 ευρώ και το παιδί που έλαβε τη δωρεά θα πληρώσει φόρο 136.950 ευρώ.

Στην Ιταλία το πλαίσιο των δωρεών είναι πολύ κοντά στο ελληνι-

Σύμφωνα με έκθεση του ΟΟΣΑ, η πλειονότητα των κρατών-μελών του εφαρμόζει προοδευτικούς φορολογικούς συντελεστές.

Στην Ελλάδα από τον Οκτώβριο 2021 το αφορολόγητο όριο έχει διαμορφωθεί στις 800.000 ευρώ.

κό. Συγκεκριμένα, για την πρώτη κατηγορία συγγενών προβλέπεται αφορολόγητο όριο 1 εκατ. ευρώ. Πάνω από το ποσό αυτό επιβάλλεται φόρος με συντελεστή 4%.

Στην Ολλανδία το αφορολόγητο όριο δωρεών για τους συγγενείς πρώτου βαθμού μπορεί να φθάσει υπό προϋποθέσεις τα 106.000 ευρώ. Συγκεκριμένα, τα ποσά των δωρεών αυξάνονται ανάλογα με τον σκοπό που θα χρησιμοποιηθούν αυτά. Για παράδειγμα, επιτρέπεται χρηματική δωρεά περίπου 60.000 ευρώ για εκπαίδευση και 106.000 ευρώ για αγορά κατοικίας. Στη γειτονική Βουλγαρία, οι σύζυγοι και οι απόγονοί τους απαλλάσσονται από τον φόρο κληρονομιών και δωρεών.

Στον μέσο όρο της Ε.Ε. τα βάρη στα ακίνητα

Του ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΣΑΝΟΓΛΟΥ

Περίθωρια βελτίωσης, ιδίως σε σχέση με ορισμένες από τις γειτονικές χώρες, όπως π.χ. η Βουλγαρία, παρουσιάζει η φορολογική επιβάρυνση που συνοδεύει την απόκτηση, κατοχή και εκμετάλλευση ακινήτων στην Ελλάδα. Στελέχη του κλάδου σημειώνουν ότι η μείωση των φορολογικών συντελεστών θα μπορούσε να οδηγήσει σε μείωση του κόστους ενοικίασης, καθώς θα περιορίζε την επιβάρυνση των ιδιοκτητών, προσφέροντας έτσι και το σχετικό κίνητρο για τη μείωση των τιμών. Από την άλλη πλευρά, βέβαια, κάποιοι επαγγελματίες εμφανίζονται πιο σκεπτικοί απέναντι στην αποτελεσματικότητα μιας τέτοιας κίνησης, καθώς δεν είναι δεδομένο ότι μια μείωση των συντελεστών θα είχε το επιθυμητό αποτέλεσμα, ιδίως αν συνεκτιμηθεί και το ποσοστό των αδήλων εσόδων που διακινούνται στην αγορά ακινήτων.

Σε κάθε περίπτωση, η Ελλάδα εμφανίζεται περίπου στον μέσο όρο της Ευρώπης, από πλευράς φορολογικής επιβάρυνσης, μετά τον εξορθολογισμό των προηγούμενων ετών. Παρότι υπάρχουν ακόμη σημαντικές παθογένειες, όπως για παράδειγμα η διάρθρωση του ΕΝΦΙΑ, που «τιμωρεί» όσους διαθέτουν περιουσία μεγαλύ-

Φόροι ακινήτων

	Φόρος εισοδήματος επί των ενοικίων*	Κόστος αγοράς και πώλησης κατοικίας **	Φόρος κατοχής (ΕΝΦΙΑ)	Φόρος υπεραξίας
ΕΛΛΑΔΑ	22%	8,5%	Από 2,5 έως 16 ευρώ/τ.μ. ανάλογα με τα χαρακτηριστικά του ακινήτου	Υπό αναστολή
Δανία	52,07%	2,23%	0,1% - 0,3%	56,5%
Γαλλία	48%	13,5%	Καθορίζεται με βάση συντελεστές που διαμορφώνει ο εκάστοτε δήμος	36,2%
Πορτογαλία	28%	11%	0,3% - 0,8%	28%
Τουρκία	27,15%	10%	0,1% - 0,2%	40%
Ιταλία	21%	13,59%	0,4% για κύριες κατοικίες	43%
Ισπανία	19%	16,45%	0,4% - 1,1%	19%
Ιρλανδία	10,05%	9,07%	0,18%	33%
Βουλγαρία	10%	7,7%	0,01% - 0,45%	10%
Γερμανία	9,92%	13,08%	0,0026% - 0,01%	26,37%

* Λαμβάνοντας υπόψη την είσπραξη ενοικίων 1.500 ευρώ σε μηνιαία βάση. ** Περιλαμβάνει κόστος, όπως φόρος μεταβίβασης, ΦΠΑ, συμβολαιογραφικά, δικηγорικά έξοδα, τέλη εγγραφής στο υποθηκοφυλακείο, κτηματολόγιο, αμοιβή μεσίτη κ.ά.)

ΠΗΓΗ: Global Property Guide

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

τερη των 400.000 ευρώ, μέσω του συμπληρωματικού φόρου, η εικόνα είναι αρκετά καλύτερη σε σχέση με πριν από κάποια χρόνια, όταν η Ελλάδα φορολογούσε σημαντικά τόσο την κατοχή όσο και την εκμετάλλευση και την αγοραπωλησία ακινήτων.

Στον αντίποδα, οι περισσότερες χώρες επιλέγουν ένα διαφορετικό σύστημα, όπου τα ακίνητα φορολογούνται κατά την αγοραπωλησία τους και γενικότερα εφόσον απο-

τελούν αντικείμενο εμπορικής εκμετάλλευσης και λιγότερο στην κατοχή τους. Σύμφωνα με τα σχετικά στοιχεία, σε ό,τι αφορά τον φόρο κατοχής (π.χ. ΕΝΦΙΑ), η Ελλάδα εφαρμόζει ένα σύστημα συλλογής του φόρου από την κεντρική κυβέρνηση, έχοντας όμως προχωρήσει σε σημαντική μείωση του βασικού φόρου. Μετά και τις πρόσφατες αλλαγές στις τιμές ζώνης και τους σχετικούς συντελεστές, ο φόρος υποχώρησε έως 40% για το

80% των ιδιοκτητών, σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Παράλληλα, τα επόμενα χρόνια σχεδιάζεται περαιτέρω μείωση του φόρου κατά 10% εφόσον το ακίνητο είναι ασφαλισμένο έναντι φυσικών καταστροφών.

Στην υπόλοιπη Ευρώπη ο φόρος κατοχής είτε δεν επιβάλλεται καθόλου είτε επιβάλλεται κυρίως σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης, με συντελεστές που ποικίλλουν – είτε με βάση την αξία του ακινήτου είτε με βάση την τοποθεσία του.

Προκήρυξη παραχώρησης τριών (3) κρατικών υποτροφιών για μεταπτυχιακές σπουδές μέχρι δύο (2) έτη στο Ευρωμεσογειακό Πανεπιστήμιο της Φες στο Μαρόκο

Ακαδημαϊκό έτος 2023/24
Υποβολή αιτήσεων: 01/06/23 – 15/06/23

Το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών Κύπρου προκηρύσσει τη χορήγηση τριών κρατικών υποτροφιών σε Κύπριους φοιτητές, για σπουδές επιπέδου Μάστερ, διάρκειας δύο ετών, στο Ευρωμεσογειακό Πανεπιστήμιο της Φες στο Μαρόκο (Euromed University of Fes, Morocco).

Η σχετική προκήρυξη και αίτηση βρίσκονται αναρτημένες στην ιστοσελίδα του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών Κύπρου <http://www.cyscholarships.gov.cy>

Οι αιτήσεις μπορούν να παραδοθούν στα γραφεία του Ι.Κ.Υ.Κ. ή να αποσταλούν ηλεκτρονικά στη διεύθυνση: info@ikyk.mof.gov.cy, μέσω ταχυδρομείου ή μέσω εταιρειών ταχείας μεταφοράς μέχρι 15 Ιουνίου 2023. Για περισσότερες πληροφορίες οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να αποταθούν στο τηλέφωνο 22 456433.

ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΥΠΟΤΡΟΦΙΩΝ ΚΥΠΡΟΥ

ΕΠΑΡΧΙΑΚΟ ΚΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΚΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ

ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΗΣΗ

Γνωστοποιείται σύμφωνα με το άρθρο 25 του Περί Ακινήτου Ιδιοκτησίας (Διακατάχ, Εγγραφή και Εκτίμηση) Νόμου Κεφ. 224, ότι συμφωνήθηκε να πωληθεί το μερίδιο ή συμφέρον στα ακίνητα που αναφέρονται πιο κάτω:

Δήλωση Μεταβίβασης: 1/Π/2134/2023

Πωλητής/τες: ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΑΝΔΡΕΑ ΦΑΝΟΥΛΑ, ΓΡΑΜΜΟΥ 12, Διαμ. 01, 2006 ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ, ΔΗΜΟΣ ΣΤΡΟΒΟΛΟΥ, ΛΕΥΚΩΣΙΑ

Αγοραστής: ΚΑΛΟΥΤΣΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ, ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΡΙΑΣ 25Α, 2057 ΧΡΥΣΕΛΕΟΥΣΑ, ΔΗΜΟΣ ΣΤΡΟΒΟΛΟΥ, ΛΕΥΚΩΣΙΑ

Ακίνητο: Αρ. Εγγραφής: 3/523
Φύλλο/Σχέδ./Τμήμα/Τεκ./Κλίμ.: 31/09W2/3/616/4

Είδος Ακινήτου: ΧΩΡΑΦΙ

Υποϊδιοκτησίες: ΔΙΑΦΟΡΑ ΔΕΝΔΡΑ(10). Εμβαδό τ.μ.: 4497

Γεωγραφική Περιοχή: ΛΕΥΚΩΣΙΑ, ΔΗΜΟΣ ΓΕΡΙΟΥ

Τοποθεσία: ΑΛΟΥΠΙΑ. Μεταβιβ. Μερίδιο στο Ακιν.: 1/5

Ποσό Πώλησης: €56.000,000

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Τα ακίνητα ενδέχεται να υπόκεινται σε Φ.Π.Α., ο οποίος δεν συμπεριλαμβάνεται στο ποσό πώλησης.

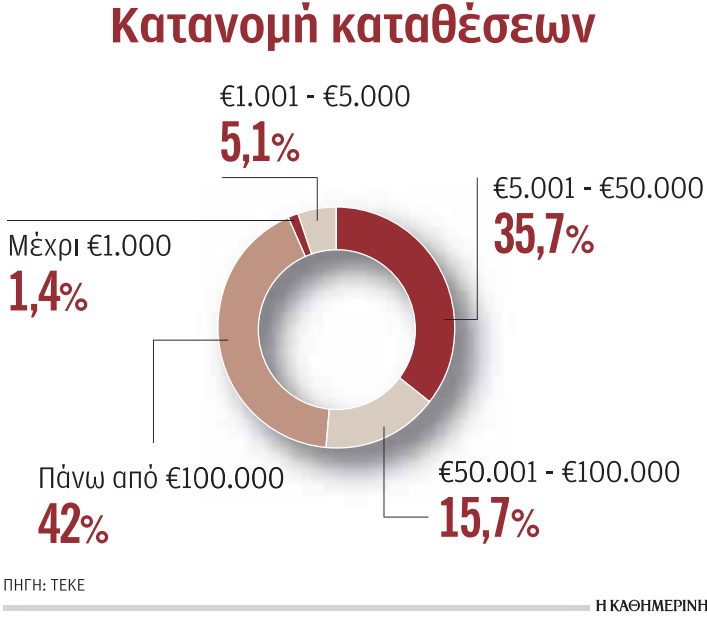
Αποταμιεύσεις έως 1.000 ευρώ διαθέτει το 72,5% των καταθετών

Καταθέσεις άνω των 100.000 ευρώ έχει το 0,7% νοικοκυριών και επιχειρήσεων

Της ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΜΑΝΙΦΑΒΑ

Καταθέσεις του... χιλιάδικου έχουν πάνω από επτά στους δέκα καταθέτες, στοιχείο που αν μη τι άλλο δείχνει στην πραγματικότητα ότι λίγα είναι τα χρήματα που περισσεύουν για τους περισσότερους έτσι ώστε να αποταμιεύσουν μεγάλα ποσά. Ωστόσο, οι μικρές καταθέσεις έως 1.000 ευρώ αποτελούν μόλις το 1,4% των συνολικών καταθέσεων ή 2,69 δισ., όπως προκύπτει από τα αναλυτικά στοιχεία του Ταμείου Εγγύησης Καταθέσεων και Επενδύσεων (ΤΕΚΕ). Από την άλλη, ενώ οι μεγάλοι καταθέτες αποτελούν μόλις το 0,7% του συνόλου, έχουν το 42% του συνόλου των καταθέσεων ή 80,6 δισ. ευρώ.

Ειδικότερα, σύμφωνα με τα στοιχεία του ΤΕΚΕ για τις τραπεζικές καταθέσεις νοικοκυριών και επιχειρήσεων έως τις 31 Δεκεμβρίου 2022, αυτές στο τέλος του 2022 ανέρχονταν σε 191,87 δισ. ευρώ έναντι 179,97 δισ. ευρώ στο τέλος του 2021, αυξημένες κατά 6,61%. Από αυτές τα 134,03 δισ. ευρώ αφορούν καταθέσεις κάτω των 100.000, ενώ τα υπόλοιπα 57,84 δισ. ευρώ είναι μη εγγυημένες επιλέξιμες καταθέσεις, καταθέσεις δηλαδή άνω των 100.000 ευρώ (σ.σ. οι καταθέσεις στην Ελλάδα είναι εγγυημένες μέχρι του ποσού των 100.000 ευρώ ανά καταθέτη). Πάντως οι μεγάλες καταθέσεις, αυτές πάνω από 100.000 ευρώ, αυξήθηκαν το 2022 σε σύγκριση με το 2021

Οι καταθέσεις έως 1.000 ευρώ αποτελούν μόλις το 1,4% του συνόλου και ανέρχονται σε περίπου 2,69 δισ. ευρώ.

πολύ περισσότερο σε σύγκριση με τις υπόλοιπες. Συγκεκριμένα ενισχύθηκαν κατά 13,9% ή κατά περίπου 7 δισ. ευρώ, ενώ οι καταθέσεις κάτω των 100.000 ευρώ αυξήθηκαν το ίδιο διάστημα κατά 3,79% ή κατά 5 δισ. ευρώ περίπου.

Το 72,5% των καταθετών είναι μικροκαταθέτες, καθώς δια-

τηρούν καταθέσεις έως 1.000 ευρώ. Καταθέσεις πάνω από 1.000 ευρώ και έως 5.000 ευρώ είχε το 2022 το 12,4% των καταθετών, από 5.001 έως 50.000 ευρώ το 13%, από 50.001 έως 100.000 ευρώ το 1,4% και καταθέσεις πάνω από 100.000 ευρώ είχε μόλις το 0,7% των καταθετών.

Οι καταθέσεις όπου το υπόλοιπο του λογαριασμού στις 31 Δεκεμβρίου 2022 ήταν μέχρι 1.000 ευρώ αποτελούσαν μόλις το 1,4% του συνόλου, περίπου 2,69 δισ. ευρώ, το 5,1% ή 9,78 δισ. ευρώ ήταν μικρές καταθέσεις 1.001-5.000 ευρώ, το 35,7% ή 68,49 δισ. ευρώ των καταθέσεων ήταν από 5.001 έως 50.000 ευρώ, ενώ το 15,7% ή 30,12 δισ. ευρώ αφο-

ρούσε καταθέσεις από 50.001 έως 100.000 ευρώ.

Αν και οι διαφορές με τα δύο χρόνια της πανδημίας δεν είναι πολύ μεγάλες, διαπιστώνεται το 2022, με βάση πάντα τα στοιχεία από τους ετήσιους απολογισμούς του ΤΕΚΕ, μια αύξηση του ποσοστού των καταθέσεων άνω των 100.000 ευρώ. Το 2020 αποτελούσαν το 36,5% του συνόλου των καταθέσεων, το 2021 αυξήθηκαν σε 40% και πέρυσι σε 42%. Επιπλέον, το 2022 αυξήθηκε το ποσοστό των πολύ μικρών καταθετών με υπόλοιπα στους τραπεζικούς λογαριασμούς τους έως 1.000 ευρώ: το 2020 αποτελούσαν το 71,9%, περίπου όσο και το 2021 (71,8%), και το 2022 αυξήθηκαν στο 72,5%. Από την άλλη, εκεί που παρατηρούνται οι μεγαλύτερες απώλειες είναι στον αριθμό των καταθετών με καταθέσεις πάνω από 1.000 και έως 5.000 ευρώ – στην ουσία δηλαδή οι μικροί καταθέτες. Το ποσοστό όσων είχαν καταθέσεις 1.001-5.000 ευρώ ήταν το 2020 13,8% και το 2021 13,1%, για να πέσει στο 12,4%. Μια πιθανή εξήγηση είναι ότι ακόμη και αν αρκετοί είχαν λίγο μεγαλύτερα υπόλοιπα στους λογαριασμούς τους τη διετία 2020-2021, απόρροια των λιγότερων δαπανών που έκαναν τα νοικοκυριά εξαιτίας των lockdowns, το 2022 με την οικονομική και κοινωνική δραστηριότητα να έχει ανακάμψει πλήρως, αλλά και την ακρίβεια να «σαρώνει», αρκετοί ήταν αυτοί που κατέφυγαν στις αποταμιεύσεις.

Ανεβάζει τον πήχυ για τις ελληνικές τράπεζες η Αχία

Της ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΚΟΥΡΤΑΛΗ

Υπεραπόδοση των μεγεθών των ελληνικών τραπεζών σε σχέση με τις εκτιμήσεις της αγοράς αλλά και των ιδίων των διοικήσεων των τραπεζών, χάρη στην ισχυρή ώθηση από τα καθαρά επιτοκιακά έσοδα και τη βελτίωση της ποιότητας του ενεργητικού, αναμένει η Αχία Ventures. Ωστόσο εκτιμά πως τα μερίσματα που θα διανείμουν θα είναι χαμηλότερα από αυτά που υπολογίζουν σήμερα οι τράπεζες και θεωρεί πως η κατανομή του πλεονάζοντος κεφαλαίου αποτελεί το «κλειδί» για τις προοπτικές τους.

Κατά την Αχία, το πολιτικό τοπίο είναι ευνοϊκό για τον κλάδο, με τη συνέχιση μιας σταθερής, φιλοεπενδυτικής κυβερνήσεως για τα επόμενα τέσσερα χρόνια να ανοίγει τον δρόμο για την επιστροφή της Ελλάδας στην επενδυτική βαθμίδα, η οποία και θα προσελκύσει θεσμικούς επενδυτές.

Από τη σκοπιά των θεμελιωδών μεγεθών, ο δανεισμός των ελληνικών τραπεζών αναμένεται να επεκταθεί από τα νέα κεφάλαια που παρέχονται από το Ταμείο Ανάκαμψης και τη συνεχή ανάπτυξη των άμεσων ξένων επενδύσεων. Η Αχία θεωρεί πως η αγορά συνεχίζει να υποτιμά το μομέντουμ των καθαρών επιτοκιακών εσόδων και του κόστους κινδύνου. Σύμφωνα με την ανάλυσή της –και με συντηρητικές προβλέψεις χωρίς περαιτέρω αύξηση των επιτοκίων της ΕΚΤ και για μείωση των επιτοκίων στο 3% το 2024 και στο 2,5% το 2025–, καθαρά επιτοκιακά έσοδα για τον κλάδο θα αυξηθούν κατά 8%

10% σε μέσο όρο ετησίως το διάστημα 2022-2025. Σε ό,τι αφορά το κόστος κινδύνου, η Αχία επισημαίνει πως οι ελληνικές τράπεζες έχουν επιδείξει αξιοσημείωτη ανθεκτικότητα στα χαρτοφυλάκια δανείων. Κατά συνέπεια, οι εκτιμήσεις των διοικήσεων για το 2023 φαίνεται να είναι αρκετά συντηρητικές. Το μεγάλο «αίνιγμα» για τον όικο είναι η κατανομή του πλεονάζοντος κεφαλαίου. Όπως σημειώνει, οι τράπεζες έχουν κλείσει το χάσμα όσον αφορά το κεφάλαιο CET1 έναντι των τραπεζών της Ε.Ε. (όπου ο δείκτης

Υψηλές επιδόσεις λόγω αύξησης επιτοκιακών εσόδων και περαιτέρω βελτίωσης ενεργητικού.

είναι στο 14,8%), ωστόσο ο SSM εξακολουθεί να μην επιτρέπει υψηλές πληρωμές μέχρι να μειώσουν τα επίπεδα των αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων. Η Αχία προβλέπει έτσι πως θα διανείμουν χαμηλότερα μερίσματα από ό,τι εκτιμούν οι διοικήσεις, ενώ και η διάθεση των ποσοστών του ΤΧΣ θα επηρεάσει τις συνολικές πληρωμές. Κατά την άποψη της Αχία, ο SSM προτιμά οι ελληνικές τράπεζες να ολοκληρώσουν τις επενδύσεις που ενισχύουν την οργανική κερδοφορία, παρά να προχωρήσουν σε διανομή μερισμάτων. Συνεπώς, η ικανότητά τους να χρησιμοποιήσουν αποτελεσματικά το πλεονάζον κεφάλαιο αποτελεί βασικό καταλύτη στο επενδυτικό τους αφήγημα.

Αντρέας Βιοηάρης

Λούης Νικοηάου

PRESSING

ΔΕΥΤΕΡΑ-ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

13:00 - 15:00

ΣΠΟΡ FM 95.0

ΑΥΤΟ ΑΚΟΥΣ!

ENJOY YOUR WEEKENDS AT

MASTERS tennis academy

Κρατήσεις Γηπέδων τα Σαββατοκύριακα στην Ακαδημία Masters Tennis Academy.

€ 20.00 την ώρα.

Περισσότερες πληροφορίες στο: 99631669, 99606689 και 22105929

ΧΟΡΗΓΟΙ:

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

perrier

McDonald's

cable.net

Babolat

UNIVERSITY OF NICOSIA

ΣΠΟΡ FM 95.0

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

Electroline

POWERED BY

Στο στόχαστρο οι παράνομοι χρήστες των πλατφορμών

Πληρώνουν μικρή συνδρομή σε κυκλώματα και βλέπουν τα πάντα

Του ΔΗΜΗΤΡΗ ΔΕΛΕΒΕΓΚΟΥ

Μετά τα κυκλώματα πειρατικών μετάδοσης οπτικοακουστικών παραγωγών, στο μικροσκόπιο των διωκτικών αρχών τίθενται και όσοι κάνουν χρήση περιεχομένου πλατφορμών streaming χωρίς να διατηρούν ενεργή συνδρομή. Προσπαθώντας να ξετυλίξει το κουβάρι της εγκληματικής οργάνωσης που αναμετέδιδε συνδρομητικά κανάλια έναντι αμοιβής και εξαρώθηκε, τέλη του περασμένου Δεκεμβρίου, με συλλήψεις σε Πάτρα και Αθήνα, ο ανακριτής Πατρών κάλεσε οκτώ παράνομους χρήστες για ένορκη κατάθεση.

Οι χρήστες, των οποίων τα στοιχεία βρίσκονται στη δικογραφία, ομολόγησαν ότι αγόρασαν, έναντι συνδρομής, από το κύκλωμα αποκωδικοποιητές οι οποίοι εξασφάλιζαν, χωρίς την άδεια των παρόχων συνδρομητικής τηλεόρασης, πρόσβαση σε οπτικοακουστικό περιεχόμενο. Η προσοχή πλέον είναι στραμμένη και στο πώς θα αντιμετωπιστεί από τον νόμο η συγκεκριμένη κατηγορία καταναλωτών «πειρατικού» περιεχομένου.

«Βάσει όσων προβλέπει η νομοθεσία, ο κλοιός είναι ασφυκτικός για τους παράνομους χρήστες οπτικοακουστικών προϊόντων στα οποία έχουν συνήθως πρόσβαση μέσω ειδικών αποκωδικοποιητών», εξηγεί στην «Κ» ο δικηγόρος Νίκος Σιαμάκας. Πράγματι, οι ποιηές είναι βαριές, σύμφωνα με όσα προβλέπει η παράγραφος 2 του άρθρου 23 του ν. 3166/2003, που περιλαμβάνει ρυθμίσεις για τον ευρύτερο τομέα των μέσων μαζικής ενημέρωσης. Ως προϋποθέσεις τίθενται ο χρήστης να γνωρίζει ή να έχει τη δυνατότητα να γνωρίζει, «σύμφωνα με τα διδάγματα της κοινής πείρας, ότι η χρήση ή κατοχή παράνομων συσκευών αποτελεί παράνομη δραστηριότητα». Οι ίδιες δια-

Πόσο κοστίζει το παράνομο streaming

900.000

οι **παράνομοι** χρήστες οπτικοακουστικού περιεχομένου

1,2 εκατ.

οι **νόμιμοι** συνδρομητές

€15

το **μηνιαίο κόστος** της **παράνομης** συνδρομής

Ανω των

€160 εκατ.

τα **ετήσια έσοδα** των **πειρατών**

18.000

θέσεις εργασίας χάνονται πανευρωπαϊκά στον οπτικοακουστικό τομέα

€35 εκατ.

οι ετήσιες **απώλειες εσόδων** για το **Δημόσιο**

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Αντιμέτωποι με φυλάκιση τουλάχιστον ενός μηνός και πρόστιμο έως και 300.000 ευρώ.

τάξεις προβλέπουν την επιβολή ποινών και για την πρόσβαση σε συνδρομητικές υπηρεσίες μέσω παράνομων συσκευών που δεν βρίσκονται στην κατοχή του χρήστη. Όπως και για τη χρήση, «για οποιονδήποτε σκοπό, νόμιμων συσκευών» ή για την «πρόσβαση σε συνδρομητικές υπηρεσίες μέσω νόμιμων συσκευών τις οποίες δεν κατέχει ή δεν χρησιμοποιεί το πρόσωπο που αποκτά πρόσβαση».

Με άλλα λόγια, όσοι αποκτούν πρόσβαση μέσω ενός

αποκωδικοποιητή που έχουν προμηθευτεί στη «μαύρη αγορά», για παράδειγμα, σε αθλητικές διοργανώσεις, βρίσκονται αντιμέτωποι με φυλάκιση τουλάχιστον ενός μηνός και χρηματική ποινή από 500 έως 15.000 ευρώ. Επίσης, εάν ο πάροχος οπτικοακουστικού περιεχομένου κινηθεί νομικά κατά του παράνομου χρήστη, προβλέπεται η επιβολή, ως διοικητικής κύρωσης, προστίμου έως 300.000 ευρώ. Εκτός όμως από τις διοικητικές και ποινικές κυρώσεις, οι παράνομοι χρήστες υπηρεσιών streaming θέτουν σε κίνδυνο και τα προσωπικά δεδομένα τους. Κι αυτό διότι, κατά πληροφορίες, σε πολλές περιπτώσεις, όπως στο κύκλωμα της Πάτρας, οι δράστες πωλούν τα προσωπικά στοιχεία των χρηστών σε άλλες εγκληματικές ομάδες. Δεν είναι τυχαίο που οι διωκτικές αρχές αντιμετωπίζουν ως συγκοι-

νωνούντα δοχεία το οργανωμένο έγκλημα της μαστροπείας και της διακίνησης ναρκωτικών και την πειρατεία οπτικοακουστικού περιεχομένου.

Η δράση, εξάλλου, των εν λόγω εγκληματιών του «λευκού κολάρου» είναι ιδιαίτερα προσοδοφόρα. Αρκεί να ληφθεί υπόψη ότι το κύκλωμα που εξάρθρωσε η Ασφάλεια Πατρών τον Δεκέμβριο του 2022, κατά την εξαετή δραστηριότητά του, αποκόμισε παράνομο περιουσιακό όφελος της τάξεως των 2 εκατ. ευρώ. Αντιστοίχως, η ζημία που προκάλεσε στις εταιρείες παροχής υπηρεσιών Διαδικτύου και τηλεόρασης ξεπερνάει τα 10 εκατ. ευρώ. Για να νομιμοποιήσουν την παράνομη έσοδα, τρία από τα μέλη του κυκλώματος είχαν ιδρύσει σε Πάτρα και Ιωάννινα αρτοποιία, επιχειρήσεις καφέ και εμπορίας μεταχειρισμένων επιβατικών οχημάτων.

Υπολογίζονται μεταξύ 650.000 και 900.000

Στην **Ελλάδα** οι συνδρομητές που έχουν παράνομη πρόσβαση στο υλικό των πλατφορμών συνδρομητικής τηλεόρασης υπολογίζονται μεταξύ 650.000 και 900.000, τη στιγμή που οι νόμιμοι χρήστες αγγίζουν το 1,2 εκατομμύριο. Οι παραπάνω διαθέτουν παράνομη συνδρομή με μέσο μηνιαίο κόστος 15 ευρώ, ενώ τα ετήσια έσοδα των πειρατών ξεπερνούν τα 160 εκατ. ευρώ (βάσει μετριοπαθών εκτιμήσεων για τουλάχιστον 500.000 παράνομους συνδρομητές). Λόγω της

δραστηριότητας αυτής, σύμφωνα με παράγοντες της αγοράς, το Δημόσιο χάνει ετησίως περίπου 35 εκατ. ευρώ, η βιωσιμότητα της συνδρομητικής τηλεόρασης της συνδρομητικής τηλεόρασης λόγω και της επαναφοράς της φορολόγησης των ελληνικών παρόχων περιεχομένου (over-the-top) απειλείται, ενώ υπολογίζεται ότι πανευρωπαϊκά χάνονται 18.000 θέσεις εργασίας στον οπτικοακουστικό τομέα.

Σύμφωνα με μελέτη του Πανεπιστημίου Μπόρνμουθ για λογαριασμό της Συμμαχίας ενάν-

τια στην Οπτικοακουστική Πειρατεία (AAPA), ο αριθμός των παράνομων χρηστών συνδρομητικής τηλεόρασης στην Ευρώπη και στο Ηνωμένο Βασίλειο αυξήθηκε κατά σχεδόν 25% μεταξύ 2018 και 2021. Τα έσοδα όσων αναπτύσσουν αυτή τη δραστηριότητα αυξήθηκαν κατά 12,6%, σε πάνω από 1 δισ. ευρώ, ενώ 17,1 εκατ. Ευρωπαίοι—όσο σχεδόν ο πληθυσμός των Κάτω Χωρών—είχαν πρόσβαση σε παράνομες υπηρεσίες IPTV το 2021. Ποσοστό

12% των χρηστών ανήκει στην ηλικιακή κατηγορία 16-24 ετών, ενώ οι πάροχοι οπτικοακουστικού περιεχομένου έχασαν 3,2 δισ. ευρώ το 2021, σύμφωνα με τη μελέτη του Παν. Μπόρνμουθ.

Στην Ελλάδα οι δημιουργοί πρωτότυπου περιεχομένου, εκτός του υψηλού ανταγωνισμού, καλούνται να διαχειριστούν και την επιβολή τέλους συνδρομητικής τηλεόρασης. Αντιθέτως, οι ξένες streaming πλατφόρμες over-the-top (OTT) δεν υπόκεινται σε φορολογία.

Συμμετοχή της EBRD στο μετοχικό κεφάλαιο της Eldorado Gold

Το ποσό των 56 εκατομμυρίων ευρώ θα επενδύσει η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (EBRD) στον καναδικό όμιλο Eldorado Gold, που δραστηριοποιείται στα μεταλλεία Κασσάνδρας Χαλκιδικής μέσω της θυγατρικής του «Ελληνικός Χρυσός». Η επένδυση, που κατά την EBRD «προωθεί την υπεύθυνη μεταλλουργία χαλκού, ένα κρίσιμο μέταλλο για την πράσινη μετάβαση», θα πραγματοποιηθεί μέσω ιδιωτικής τοποθέτησης σε 6.269.231 μετοχές της Eldorado Gold. Αυτές θα εκδοθούν για την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης στην τιμή των 13 δολαρίων Καναδά ανά μετοχή. Τα κεφάλαια της EBRD θα κατευθυνθούν στην ανάπτυξη του μεταλλείου Σκουριών στη Βόρεια Ελλάδα και θα πιστωθούν έναντι της δέσμευσης της εταιρείας για χρηματοδότηση του έργου με ίδια κεφάλαια κατά 20%. «Είμαστε στην ευχάριστη θέση να ανακοινώσουμε τη στρατηγική επένδυση της EBRD στο μετοχικό μας κεφάλαιο, την οποία αντιλαμβανόμαστε ως μια ακόμη επιβεβαίωση του έργου των Σκουριών και της στρατηγικής μας για την Ελλάδα. Η σημερινή ανακοίνωση της επένδυσης στο μετοχικό μας κεφάλαιο, σε συνδυασμό με τους Έλληνες δανειστές στην πρόσφατη συμφωνία χρηματοδότησης του έργου, μας εξασφαλίζει στρατηγικούς εταίρους, καθώς προωθούμε τις Σκουριές στο στάδιο της εμπορικής παραγωγής», δήλωσε ο πρόεδρος και διευθύνων σύμβουλος της Eldorado, Τζορτζ Μπερνς.

«Η σημαντικότητα του έργου των Σκουριών για την Ευρώπη μέσω του παραγόμενου χαλκού, ως στρατηγικού μετάλλου για την ευρωπαϊκή ασφάλεια εφοδιασμού της σε κρίσιμες πρώτες ύλες, υπογραμμίζεται από τη συμφωνία με την EBRD ως στρατηγικού επενδυτή για το έργο των Σκουριών.

Πλέον, προχωράμε ολотаκάς βάσει του προγραμματισμού μας, στην ολοκλήρωση της κατασκευής ενός υπερσύγχρονου μεταλλείου στις Σκουριές, κατά τη διάρκεια της οποίας θα απασχολήσουμε 1.400 επιπλέον ανθρώπους και θα ενισχύσουμε ακόμη περισσότερο την τοπική οικονομία», σημείωσε ο Χρήστος Μπαλάσκας, αντιπρόεδρος και γενικός διευθυντής Ελλάδας της Eldorado Gold.

«Χαιρόμαστε που η EBRD θα γίνει μέτοχος της Eldorado. Ο χαλκός έχει κρίσιμη σημασία για πολλές εφαρμογές στη σημερινή οικονομία και η ζήτησή του αναμένεται να αυξηθεί με

Επενδύει 56 εκατ. ευρώ μέσω ιδιωτικής τοποθέτησης για την ανάπτυξη του μεταλλείου των Σκουριών.

την παγκόσμια στροφή προς τα ηλεκτρικά οχήματα και τις εφαρμογές ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, δεδομένου ότι αυτοί οι δύο τομείς απαιτούν μεγάλους όγκους του συγκεκριμένου μετάλλου», δήλωσε η Ναταλία Λαρκοζάνα, διευθύντρια Φυσικών Πόρων της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης.

Οι κατασκευαστικές εργασίες στο μεταλλείο Σκουριών ξεκίνησαν αρχές του 2023, θα ενταθούν τις επόμενες εβδομάδες και θα διαρκέσουν περίπου δυόμισι χρόνια. Η συνολική διάρκεια ζωής του μεταλλείου, που διαθέτει πορφυριτικό κοιτάσμα χρυσού-χαλκού, είναι περίπου 20 έτη και προβλέπεται να έχει ετήσια παραγωγή κατά μέσον όρο 140.000 συγγιών χρυσού και 67 εκατομμυρίων λιβρών χαλκού.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΔΕΛΕΒΕΓΚΟΣ

Η επένδυση στις Σκουριές προωθεί την υπεύθυνη μεταλλουργία χαλκού, ένα κρίσιμο μέταλλο για την πράσινη μετάβαση, τονίζει σε ανακοίνωσή της η EBRD.

Ο Γ. Παράσχης νέος πρόεδρος του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων

Του ΗΛΙΑ Γ. ΜΠΕΛΛΟΥ

Ο **Γιάννης Παράσχης** είναι ο νέος πρόεδρος του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΣΕΤΕ). Εξελέγη από το Διοικητικό Συμβούλιο που προέκυψε κατά τις αρχαιρεσίες της ετήσιας τακτικής γενικής συνέλευσης του ΣΕΤΕ την Τετάρτη. Αναλαμβάνει το ηνδάλιο του αντιπροσωπευτικού φορέα του τουρισμού σε μια κομβική συγκυρία, καθώς η Ελλάδα οδεύει φέτος προς νέο ιστορικό ρεκόρ σε αφίξεις και ταξιδιωτικές εισπράξεις, και ενώ η βιωσιμότητα της τουριστικής δραστηριότητας και η επιδρασή της στην κοινωνία και στο περιβάλλον έχουν αναχθεί σε ζητήματα κορυφαίας προτεραιότητας. Μιλώντας στην απογευματινή, κλειστή συνεδρίαση της γενικής συνέλευσης χαρακτήρισε ανεκτίμητη την προσφορά του απερχόμενου προέδρου Γιάννη

Ρέτσου και ανέφερε πως «εκτός απρόσμενου αρνητικού απρόοπτου, οι 31 εκατομμύρια αφίξεις και τα 18,2 δισεκατομμύρια ευρώ του 2019 θα ξεπεραστούν φέτος». Τόνισε πως, «προερχόμενος από τον χώρο των αερομεταφορών, έχω πλήρη επίγνωση ότι οι σημερινές επιλογές σχετικά με τη σύνθεση του νέου Διοικητικού Συμβουλίου και τον πρόεδρο εκφοράζουν την εξέλιξη του ΣΕΤΕ, ο οποίος ως σύγχρονος κοινωνικός εταίρος καλείται να εκπροσωπήσει το σύνολο των παραδοσιακών δραστηριοτήτων αλλά και των νέων τάσεων σε μια διευρυμένη αντίληψη για το ελληνικό τουριστικό επιχειρείν».

Χαρακτήρισε επιτακτική την ανάγκη για τη διαμόρφωση ενός τουριστικού προϊόντος με γνώμονα την κοινωνικά και περιβαλλοντικά βιώσιμη ανάπτυξη, και προσδιόρισε πέντε βασικούς πυλώνες του έργου του ΣΕΤΕ από

Ο νέος πρόεδρος του ΣΕΤΕ, Γιάννης Παράσχης, είναι ο CEO της εταιρείας Διεθνής Αερολιμένας Αθηνών.

εδώ και στο εξής: τις επενδύσεις και την ανταγωνιστικότητα, την αναβάθμιση και επέκταση των υποδομών, τη διαχείριση και προώθηση προορισμών, την αγορά εργασίας και τη βιωσιμότητα.

«Εάν δούμε τον δείκτη περιβαλλοντικής βιωσιμότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με μέσο όρο το 100, οι ανταγωνιστές μας Ιταλία και Ισπανία βρίσκονται στο 121 και το 105 αντίστοιχα, ενώ η Ελλάδα αξιολογείται μόνο στο 72», ανέφερε χαρακτηριστικά.

Ο απερχόμενος πρόεδρος Γιάννης Ρέτσος στην ομιλία του επισήμανε μεταξύ άλλων ότι πλέον «η Ελλάδα αποτελεί την 5η ισχυρότερη τουριστική δύναμη παγκοσμίως. Αυτή είναι μια μεγάλη επιτυχία για ένα κράτος 10 εκατ. κατοίκων. Αποψή μου είναι πως πρέπει πάντα στόχος μας να είναι η διατήρησή μας στην ελίτ του παγκόσμιου τουρισμού. Αυτό δεν είναι μόνο μια επιτυχία. Είναι ταυτόχρονα μια μεγάλη ευθύνη».

Κατά τις αρχαιρεσίες, αντιπρόεδροι του Δ.Σ. αναδείχθηκαν οι Ευτύχης Βασιλάκης, Αγάπη Σμπάκου, Γρηγόρης Τάσιος, Πα-

ναγιώτης Τοκούζης, Λύσανδρος Τσιλίδης και Καλλίνικος Καλλίνικος. Αντιπρόεδρος οικονομικών εξελέγη ο Εμμανουήλ Γιαννούλης, γενικός γραμματέας ο Γιώργος Βερνίκος και αναπληρωτής γενικός γραμματέας ο Φώτης Κοκοτός. Μέλη του διοικητικού συμβουλίου αναδείχθηκαν οι Αχιλλέας Κωνσταντακόπουλος, Φωκίων Καραβίας, Χλόη Λασκαρίδου, Μαρία Θεοφανοπούλου, Κωνσταντίνος Ζήκος, Χαράλαμπος Βούλγαρης, Φίλιππος Βενετόπουλος, Κωνσταντίνος Αλεξόπουλος, Μιχάλης Σακέλλης, Σταύρος Μήτσος, Αθηνάγορας Κωνσταντινίδης, Γιώργος Κυβερνήτης, Αρνης Μαρούλης, Ανδρέας Στυλιανόπουλος και Αρνης Μαρίνης.

Ο νέος πρόεδρος του ΣΕΤΕ Γιάννης Παράσχης είναι ο CEO της εταιρείας Διεθνής Αερολιμένας Αθηνών. Οικονομολόγος μηχανικός και κάτοχος διδα-

κτορικού στην Επιχειρησιακή Έρευνα από το Πανεπιστήμιο Αμβούργου, εντάχθηκε στο δυναμικό του ΔΑΑ κατόπιν διενθούς πορείας στον πανεπιστημιακό χώρο και ως σύμβουλος επιχειρήσεων στις εταιρείες A.T. Kearney και Deloitte. Συμμετέχει ως μέλος διοικητικών συμβουλίων σε εταιρείες, ακαδημαϊκά ιδρύματα και οργανισμούς στην Ελλάδα και διεθνώς, μεταξύ των οποίων στο Παγκόσμιο Συμβούλιο Αεροδρομίων (ACI World - πρόεδρος 2011-2013), στο Συμβούλιο Αεροδρομίων Ευρώπης (ACI Europe - πρόεδρος 2007-2009), στην Εκτελεστική Επιτροπή του IOBE και ως πρόεδρος του Ελληνικού Συμβουλίου του Sustainable Markets Initiative (Terra Carta). Το 2015 τιμήθηκε από τη διεθνή αεροπορική κοινότητα με την κορυφαία διάκριση «CAPA Airport Chief Executive of the Year».

Κρίστοφερ Μίλερ

Επίκουρος καθηγητής Διεθνούς Ιστορίας,
Σχολή Διπλωματίας Fletcher, Πανεπιστήμιο Tufts

Ο ακήρυκτος πόλεμος των μικροτσιπ

Πώς εξελίσσεται η κούρσα που απειλεί να «σβήσει» τον κόσμο

Συνέντευξη στον
ΓΙΑΝΝΗ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟ

Παγκόσμια οικονομική αναταραχή άνευ προηγουμένου θα προκληθεί εάν η Κίνα επιτεθεί στην Ταϊβάν και διακοπεί η παραγωγή ημιαγωγών στο νησί, σύμφωνα με τον Κρίστοφερ Μίλερ. Ο Μίλερ, επίκουρος καθηγητής Διεθνούς Ιστορίας στη Σχολή Διπλωματίας Fletcher, είναι συγγραφέας του βιβλίου «Chip War: The Fight for the World's Most Critical Technology» (Simon & Schuster, 2022), μια ιστορική αναδρομή στο πώς οι ημιαγωγοί άλλαξαν τον κόσμο αλλά και ανάλυση του ρόλου τους στον τεχνολογικό και στρατιωτικό ανταγωνισμό μεταξύ των ΗΠΑ και της Κίνας σήμερα. Στη συνέντευξη που παραχώρησε στην «Κ» μίλησε για τη σημασία των μικροτσιπ στην οικονομία και στους γεωπολιτικούς συσχετισμούς, για τις φιλοδοξίες της Κίνας για μεγαλύτερη αυτόρκεια, για την επαμφοτερίζουσα στάση της Ευρώπης και άλλα πολλά.

Η Ταϊβάν παράγει το 37% των μικροτσιπ στην παγκόσμια αγορά – και τη συντριπτική πλειονότητα (άνω του 90%) των πιο προηγμένων ημιαγωγών. «Αν γινόταν πόλεμος, η παραγωγή θα σταματούσε αμέσως», εξηγεί ο Μίλερ. «Για να λειτουργήσουν οι εγκαταστάσεις απαιτούνται τεράστιες εισαγωγές ενέργειας, υλικών αλλά και μηχανολογικού εξοπλισμού. Κατά τη διάρκεια της πανδημίας μάθαμε ότι δεν είναι μόνο τα smartphones και οι προσωπικοί υπολογιστές που βασίζονται στα μικροτσιπ: είναι κάθε συσκευή με διακόπτη on/off: αυτοκίνητα, αεροπλάνα, πλυντήρια, φούρνοι μικροκυμάτων. Το σοκ για την παγκόσμια οικονομία θα ήταν τρομακτικό – το μεγαλύτερο για την παγκόσμια βιομηχανική παραγωγή από την εποχή της Μεγάλης Ύφεσης (τη δεκαετία του 1930)». Για κάποια χρόνια μετά, μάστιχα, τονίζει ο Μίλερ, η «πρόκληση θα ήταν η επιστροφή σε μη έξιπνες εκδοχές προϊόντων» (αυτοκινήτων, πλυντηρίων), τα οποία δεν θα είναι εξοπλισμένα με μικροτσιπ.

Οι οικονομικές συνέπειες μιας ανάφλεξης στην Ταϊβάν «θα ήταν εξαιρετικά επιβλαβείς και για την κινεζική οικονομία», αναφέρει ο Αμερικανός αναλυτής. «Στον

βαθμό που θεωρούμε ότι η κινεζική ηγεσία λαμβάνει αποφάσεις κυρίως με βάση οικονομικά κριτήρια, αυτή η αλληλεξάρτηση θα μπορούσε να αποτελέσει μια εγγύηση ειρήνης. Θα έπρεπε όμως να το πιστεύουμε αυτό; Δεν είμαι σίγουρος. Οι ηγέτες της Κίνας γνωρίζουν ότι η κοινωνική σταθερότητα στη χώρα εξαρτάται από την οικονομική ανάπτυξη και την εύρεση θέσεων εργασίας για τα εκατομμύρια των εργαζομένων που εισρέουν κάθε χρόνο από την ύπαιθρο στις πόλεις. Από την άλλη, αν εστιάσει κανείς στη ρητορική του Κομμουνιστικού Κόμματος, αλλά και στα στρατιωτικά συστήματα που έχει αποκτήσει η Κίνα, φαίνεται ότι πλέον η μακροχρόνια δέσμευση για την προσαρμογή της Ταϊβάν συνδυάζεται με πραγματικές δυνατότητες υλοποίησής της».

Είναι άφθονα τα ιστορικά παραδείγματα χωρών που έχουν εμπλακεί σε πολέμους με οικονομικά ολέθριες συνέπειες, παρατηρεί, «γιατί έδωσαν προτεραιότητες σε πολιτικές ή εθνικιστικές επιταγές έναντι του οικονομικού τους συμφέροντος». Το πιο πρόσφατο είναι η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία, σημειώνει.

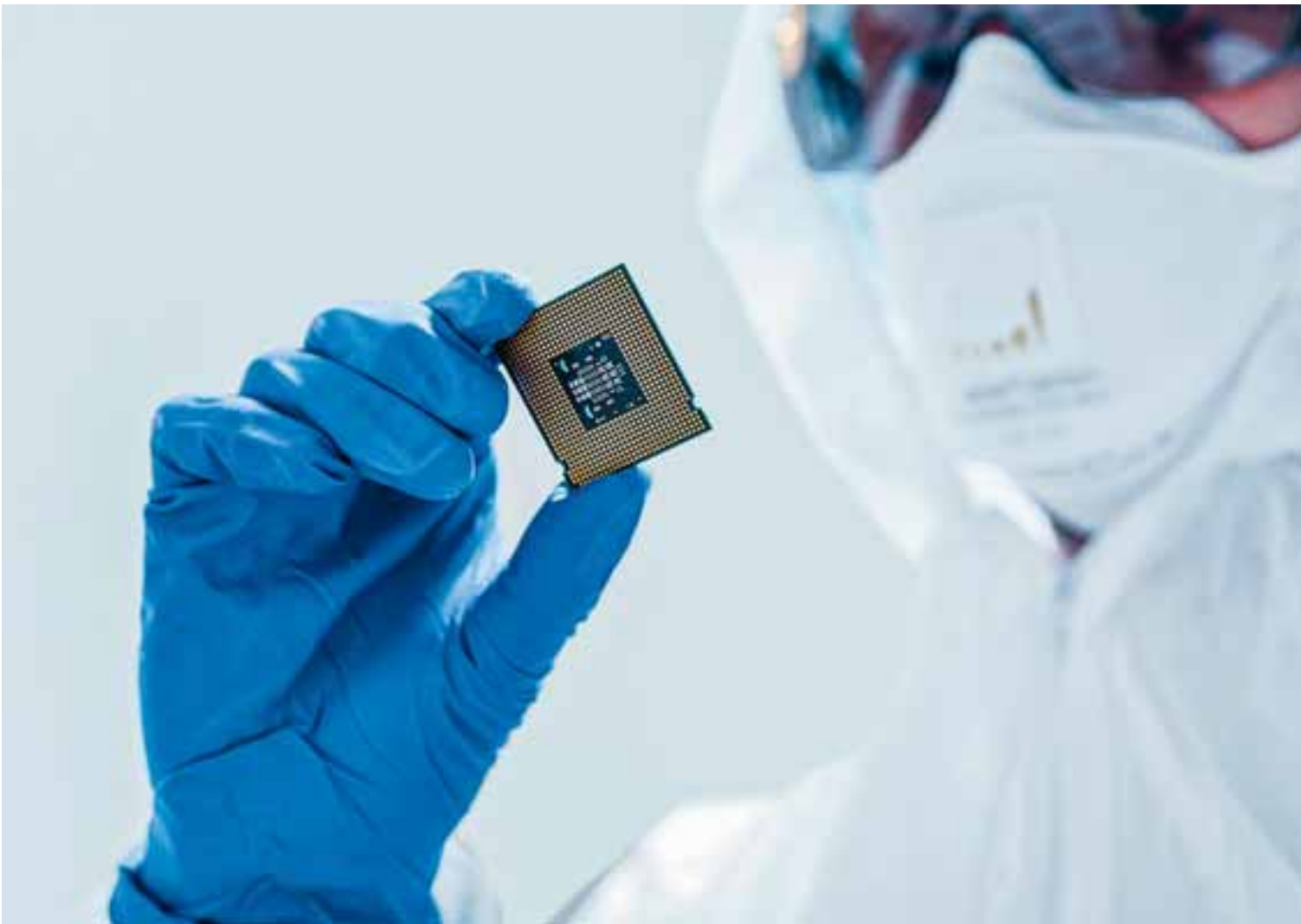
Επιπλέον, «μπορεί υπό μια πιο αφηρημένη έννοια οι Ηνωμένες Πολιτείες να παραμένουν η πιο ισχυρή στρατιωτική δύναμη. Αλλά εάν ξεσπάσει κρίση στην Ταϊβάν, η γεωγραφία έχει σημασία. Τα άλματα προόδου που έχει πετύχει η Κίνα, συνεπώς, ενδέχεται να της δώσουν το πλεονέκτημα».

«Πελάτες και ανταγωνιστής»

«Οι αμερικανικές –και όχι μόνο– εταιρείες του κλάδου των ημιαγωγών έχουν επιδείξει εφυσυαχασμό σχετικά με την Κίνα», παρατηρεί ο Μίλερ. «Το πρόβλημα, όπως το έθεσε αξιωμαθόμεντα ο διευθύνων σύμβουλος μιας τέτοιας εταιρείας, είναι ότι η Κίνα είναι ταυτόχρονα ο μεγαλύτερος πελάτης και ο μεγαλύτερος ανταγωνιστής τους. Οι αποφάσεις που πήραν να επενδύσουν εκεί μπορεί όλες ατομικά να δικαιολογούνται με βάση την επιχειρηματική λογική. Το συλλογικό αποτέλεσμα, όμως, ήταν να αποκτήσει η Κίνα σημαντική τεχνολογική πρόσβαση σε πνευματική ιδιοκτησία, που μακροπρόθεσμα υποκαθίπτει τη θέση των δυτικών εταιρειών».

σίμα την περασμένη Κυριακή οι ηγέτες της συμμαχίας των «7» καταδίκασαν τις πολιτικές «οικονομικού εξαναγκασμού» του Πεκίνου και δεσμεύθηκαν σε πολιτικές παράκαμψης της Κίνας στην εφοδιαστική αλυσίδα κρίσιμων ορυκτών αλλά και ημιαγωγών». Ο Μίλερ αναγνωρίζει ότι «υπάρχει μεγάλος όγκος θεμάτων όπου οι σύμμαχοι διαφωνούν», κάνοντας ειδική μνεία ξανά στην Ευρώπη και στις διαφορετικές προσεγγίσεις μεταξύ των κρατών-μελών, αλλά και στο εσωτερικό τους. «Υπάρχει μεγάλη αβεβαιότητα αυτή τη στιγμή για το πώς θα εξελιχθεί η πολιτική της Ευρώπης απέναντι στην Κίνα».

Στην ευρεία κινητοποίηση της δυτικής συμμαχίας κατά της Ρωσίας μετά την εισβολή

«Κατά τη διάρκεια της πανδημίας μάθαμε ότι δεν είναι μόνο τα smartphones και οι προσωπικοί υπολογιστές που βασίζονται στα μικροτσιπ: είναι κάθε συσκευή με διακόπτη on/off: αυτοκίνητα, αεροπλάνα, πλυντήρια, φούρνοι μικροκυμάτων», τονίζει ο Κρίστοφερ Μίλερ και προσθέτει πως το 1/3 της παγκόσμιας παραγωγής κατασκευάζεται στην Ταϊβάν, στην αυλή της Κίνας.

Ο Κρίστοφερ Μίλερ επισημαίνει τους κινδύνους από την πολιτική του Πεκίνου τόσο απέναντι στην Ταϊβάν όσο και στην απόκτηση τεχνολογίας σχετικά με τα μικροτσιπ.

Αν γινόταν πόλεμος, η παραγωγή ημιαγωγών θα σταματούσε αμέσως. Το σοκ για την παγκόσμια οικονομία θα ήταν τρομακτικό – το μεγαλύτερο από την εποχή της Μεγάλης Ύφεσης.

Η Κίνα έχει ενισχύσει τη θέση στη διεθνή αγορά των ημιαγωγών σε σχέση με πριν από μία δεκαετία, αναφέρει ο Αμερικανός καθηγητής. «Είναι ένας τεράστιος καταναλωτής, αλλά ένας μεσαίου μεγέθους παραγωγός ημιαγωγών. Ειδικά στα τσιπ μνήμης, έχουν κάνει πολύ μεγάλα βήματα προσέγγισης με τις χώρες που παράγουν προϊόντα αιχμής. Σε άλλα πεδία, ωστό-

σο, παραμένει αρκετά πίσω – για παράδειγμα, δεν έχουν καθόλου παρουσία στην αγορά των πιο προηγμένων τσιπ. Η πρόοδος της, σε σχέση με τα κονδύλια που έχει δαπανήσει, δεν είναι εντυπωσιακή», λέει, χαρακτηρίζοντας το κινεζικό κράτος «μέτριο επενδυτή».

Ωστόσο, το κινεζικό καθεστώς «ενδιαφέρεται λιγότερο για την κερδοφορία των επενδύσεών του και περισσότερο για την αύξηση του μεριδίου αγοράς της Κίνας και τις επιταγές ασφαλείας (που συνδέονται με την προμήθεια ημιαγωγών)». Τα τελευταία δέκα χρόνια, υπογραμμίζει, «η ικανότητα της Κίνας να ασκεί πίεση και να επιβάλλει πολιτικές σε ξένες εταιρείες έχει αυξηθεί σημαντικά. Έχουμε δει, για παράδειγμα, πολλές περιπτώσεις όπου η κινεζική κυβέρνηση απαιτεί τη μεταβίβαση τεχνολογίας ως όρο για να επιτρέψει σε μια εταιρεία να έχει πρόσβαση στην κινεζική αγορά».

Παράλληλα, η αντιμεταναστευτική στροφή των Ρεπουμπλικανών και η αδυναμία πολιτικής συνεννόησης στην Ουάσινγκτον τείνουν να υπονομεύουν τα πάγια πλεονεκτήματα της χώρας ως πόλου έλξης για όσους δημιουργούν την τεχνολογία του αύριο. Οι ΗΠΑ «παραμένουν ο πιο ελκυστικός προορισμός για ερευνητές στο πεδίο της τεχνικής νοημοσύνης», λέει ο Μίλερ. Παραδέχεται, πάντως, ότι υπάρχουν πολιτικά εμπόδια στη θέσπιση σωστών πολιτικών προσέλκυσης των καλύτερων μυαλών στην τεχνική νοημοσύνη και σε άλλα πεδία αιχμής.

«Και τα δύο κόμματα υποστηρίζουν μέτρα για την αύξηση του αριθμού των μεταναστών

υψηλής εξειδίκευσης που έρχονται στις ΗΠΑ. Οι Δημοκρατικοί, όμως, επιμένουν να θέτουν ως όρο να υπάρξει ταυτόχρονα ένα πρόγραμμα αμνηστίας για τους παράνομους μετανάστες που βρίσκονται ήδη στη χώρα – και οι Ρεπουμπλικανοί δεν το δέχονται αυτό».

Οι περιορισμοί

Σχετικά με τους περιορισμούς στις εξαγωγές μικροτσιπ και εργαλείων παρασκευής τους στην Κίνα, σημειώνει ότι «έχει υπάρξει σοβαρή δραστηριότητα τα τελευταία χρόνια, στις ΗΠΑ, στην Ολλανδία, στην Ιαπωνία – και με διαφορετικούς τρόπους στη Ν. Κορέα και στην Ταϊβάν». Πριν από την περίοδο αυτή, λέει, οι «έλεγκχοι στις εξαγωγές ήταν υπερβολικά χαλαροί και δεν υπήρχε καθόλου επιβολή».

Στο εσωτερικό της Ε.Ε., όπως σχολιάζει, επικρατεί διχογνωμία: «Έχει πολλή δουλειά να κάνει ως θεσμός» στο θέμα αυτό. Η Ολλανδία, που είναι «ο πιο σημαντικός ευρωπαϊκός παίκτης» στη διεθνή εφοδιαστική αλυσίδα των ημιαγωγών, «έχει σφίξει τους δικούς της ελέγχους σοβαρά. Πριν από δύο μήνες ανακοίνωσαν νέους περιορισμούς στις εξαγωγές προηγμένου εξοπλισμού παρασκευής μικροτσιπ στην Κίνα».

Πώς βλέπει την κινητοποίηση της Κομισιόν επί θητείας Φοντερ Λάιεν για αύξηση του ευρωπαϊκού μεριδίου αγοράς στην παγκόσμια βιομηχανία των ημιαγωγών; «Υπάρχουν πολύ διαφορετικές απόψεις σε επίπεδο κρατών-μελών σχετικά με το ποιος πρέπει να είναι οι προτεραιότητες στον τομέα των ημιαγωγών. Οι βασικοί παίκτες –οι Γερμανοί, οι Γάλλοι, οι Ιταλοί και οι Ολλαν-

δοί– δείχνουν να προωθούν μέτρα που δεν συνδέονται με τους ποσοτικούς στόχους που έθεσε η Κομισιόν (σ.σ.: αύξηση του μεριδίου αγοράς στην παραγωγή μικροτσιπ από 10% σε 20% έως το 2030), αλλά που στηρίζουν τη δική τους βιομηχανική παραγωγή».

«Τόσο στην Ευρώπη όσο και στις Ηνωμένες Πολιτείες, υπάρχουν αυτοκινητοβιομηχανίες που πιέζουν ώστε να συγκεντρωθεί όλη η παραγωγή των ημιαγωγών που χρειάζονται στη χώρα ή στις χώρες όπου κατασκευάζουν τα αυτοκίνητά τους», σημειώνει ο Μίλερ. «Αυτό, βέβαια, δεν λύνει το υποκείμενο πρόβλημα. Οι ελλείψεις που προέκυψαν το 2021 δεν θα λύνονταν εάν είχε μεταφερθεί η παραγωγή ημιαγωγών στις ΗΠΑ ή στην Ευρώπη. Το πρόβλημα ήταν παγκόσμιο. Η απόπειρα επαναφοράς της παραγωγής (σ.σ.: reshoring στα αγγλικά), εάν επιχειρηθεί σε υπερβολικό βαθμό, απλά θα μειώσει την αποτελεσματικότητα της διεθνούς εφοδιαστικής αλυσίδας».

«Δεν ανησυχώ για την ασφάλεια εφοδιασμού από την Ιαπωνία, την Ευρώπη, την Κορέα ή τη Σιγκαπούρη», συνεχίζει ο καθηγητής της Σχολής Fletcher. «Δεν θα έπρεπε να προσπαθούμε να επαναφέρουμε την παραγωγή από αυτές τις χώρες. Αυτό που έχει νόημα είναι η μείωση της έκθεσης στα Στενά της Ταϊβάν, σε μια συγκυρία όπου η ικανότητα αποτροπής μας έναντι της Κίνας έχει μειωθεί». Υπό αυτό το πρίσμα, τονίζει, πρέπει να γίνει κατανοητή η επένδυση 40 δις. δολαρίων της TSMC, του ταϊβανέζικου κολοσσού παραγωγής μικροτσιπ, σε νέες εγκαταστάσεις παραγωγής στην Αριζόνα των ΗΠΑ.

Το μέτωπο της Δύσης και ο στραγγαλισμός της κινέζικης Huawei

Πόσο ενωμένες είναι η Ε.Ε. και οι ΗΠΑ στη διαχείριση των τεχνολογιών του μέλλοντος και στην αποτροπή της κυριαρχίας αυταρχικών κρατών σε νευραλγικούς τομείς; Σε τι βαθμό έχει καταφέρει το Πεκίνο να εκμεταλλευθεί τις ρωγμές στις θέσεις των δύο πλευρών;

«Από τη μία, έχω εκπλαγεί –μαζί με πολλούς άλλους αναλυτές– από την έκταση του πεδίου συμφωνίας μεταξύ της Ε.Ε., των ΗΠΑ, αλλά και της Ιαπωνίας, της Κορέας, της Αυστραλίας και άλλων, τόσο σχετικά με τον ρόλο της Κίνας όσο και για το τι πρέπει να γίνει σχετικά με αυτό. Αυτό θα φανεί και στο G7. Οι πολιτικές που θα υιοθετηθούν θα ήταν αδιανόητες πριν από πέντε χρόνια, ειδικά στην Ευρώπη (σ.σ.: στη Χιρο-

σίμα την περασμένη Κυριακή οι ηγέτες της συμμαχίας των «7» καταδίκασαν τις πολιτικές «οικονομικού εξαναγκασμού» του Πεκίνου και δεσμεύθηκαν σε πολιτικές παράκαμψης της Κίνας στην εφοδιαστική αλυσίδα κρίσιμων ορυκτών αλλά και ημιαγωγών)». Ο Μίλερ αναγνωρίζει ότι «υπάρχει μεγάλος όγκος θεμάτων όπου οι σύμμαχοι διαφωνούν», κάνοντας ειδική μνεία ξανά στην Ευρώπη και στις διαφορετικές προσεγγίσεις μεταξύ των κρατών-μελών, αλλά και στο εσωτερικό τους. «Υπάρχει μεγάλη αβεβαιότητα αυτή τη στιγμή για το πώς θα εξελιχθεί η πολιτική της Ευρώπης απέναντι στην Κίνα».

Στην ευρεία κινητοποίηση της δυτικής συμμαχίας κατά της Ρωσίας μετά την εισβολή

Υπάρχει μεγάλη αβεβαιότητα αυτή τη στιγμή για το πώς θα εξελιχθεί η πολιτική της Ευρώπης απέναντι στην Κίνα.

στην Ουκρανία, ένα πεδίο στο οποίο έχουν εστιάσει οι κυρώσεις είναι οι εξαγωγές ημιαγωγών. Πόσο επιτυχημένη έχει υπάρξει η πολιτική αυτή; Πόσο έχει περιορίσει την αποτελεσματικότητα της ρωσικής πολεμικής μηχανής;

«Όπως και στα αυτοκίνητα, ο στρατιωτικός εξοπλισμός περιλαμβάνει ένα μικρό αριθμό προηγμένων ημιαγωγών και έναν μεγάλο αριθμό απλών μικροτσιπ που ελέγχουν πιο βασικές

λειτουργίες. Αυτό που έχουμε δει από ρωσικά όπλα που έχουν πέσει στα χέρια των Ουκρανών είναι ότι είναι γεμάτα με τσιπ από την Ευρώπη, τις ΗΠΑ, την Ιαπωνία, την Ταϊβάν, τα οποία η ρωσική κυβέρνηση τα έχει προμηθευτεί παρανόμως. Πολλά από αυτά είναι εξαιρετικά διαδεδομένα, υπάρχουν στις περισσότερες χώρες, υπάρχουν μέσα σε πλυντήρια και smartphones. Αρα είναι πολύ δύσκολο να περιορίσουμε την πρόσβαση των Ρώσων σε αυτά τα τσιπ. Αλλά υπάρχουν και πιο εξειδικευμένα τσιπ – π.χ. αισθητήρες που ελέγχουν συστήματα ραντάρ, που τους παράγουν λίγες εταιρείες. Σε αυτήν την κατηγορία υπάρχει μεγαλύτερη δυνατότητα να κοπεί η πρόσβαση των Ρώσων».

«Η Ιστορία δείχνει ότι πάντα, από την εποχή του τηλεγράφου, μια χώρα, όταν έχει πρόσβαση σε προηγμένες τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών, τις χρησιμοποιεί για στρατιωτικούς σκοπούς και στις μυστικές υπηρεσίες. Αυτό ήταν που έκαναν τις Ηνωμένες Πολιτείες τόσο νευρικές και τις οδήγησαν στην απόφαση να περιορίσουν την ανάπτυξη της Huawei», απαντά ο Μίλερ σε σχετική ερώτηση της «Κ».

Θα μπορούσε η παρέμβαση να ήταν πιο στοχευμένη, θωρακίζοντας τις ΗΠΑ και τους συμμάχους της από πιθανή κατασκοπεία μέσω των υποδομών της Huawei αλλά χωρίς να γονατίσουν την εταιρεία – η οποία είναι μια καινοτόμος, διεθνώς ανταγωνιστική επιχείρηση, όχι

απλώς ένα όργανο του Κομμουνιστικού Κόμματος;

«Δεν θεωρώ ότι η εταιρεία έχει γονατίσει. Έχει αποκλειστεί σε μεγάλο βαθμό από την Ευρώπη και από τους συμμάχους των ΗΠΑ στην Απω Ανατολή και δεν έχει πλέον τη δυνατότητα να προμηθεύεται ορισμένα ειδικά προηγμένα εξοπλισμού από τη Δύση. Εξακολουθεί, όμως, να πουλάει τηλεπικοινωνιακό εξοπλισμό στην Αφρική, στη Λατινική Αμερική, στη νοτιοανατολική Ασία, έχοντας αντικαταστήσει τις δυτικές εισαγωγές με άλλες, χαμηλότερης ποιότητας. Αρα θα έλεγα ότι η προσέγγιση των ΗΠΑ ήταν σε κάποιο βαθμό στοχευμένη – υπάρχουν μάλιστα Αμερικανοί αξιωματούχοι που θεωρούν ότι έπρεπε να είναι πιο επιθετική».

ΑΝΑΛΥΣΗ

Οι διαβεβαιώσεις της ΕΚΤ και η ηρεμία στις αγορές

Της ΠΕΒΕΚΚΑΣ ΚΡΙΣΤΙ / REUTERS

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα δηλώνει βέβαιη για την ικανότητά της να αγοράζει χρέος των χωρών που μπαίνουν στο στόχαστρο των επενδύσεων. Αυτός ο τόνος σιγουριάς έχει διατηρήσει την ηρεμία στην αγορά, αυτό δηλαδή που χρειάζεται η Φρανκφούρτη. Αποδεικνύεται πως αυτές οι δηλώσεις χωρίς πραγματικές παρεμβάσεις είναι ο καλύτερος τρόπος για να αποφευχθεί κατάρρευση των κρατικών ομολόγων και να πειστούν οι χώρες να εξυγιάνουν τα οικονομικά τους.

Πέρυσι, όταν άρχισε να αυξάνεται το κόστος δανεισμού των υπερχρεωμένων χωρών, Ιταλίας, Ισπανίας και Ελλάδας, προτού εγκαينάσει η ΕΚΤ τις αυξήσεις των επιτοκίων, η πρόεδρος της Τράπεζας, Κριστίν Λαγκάρντ, δήλωσε πως οι κεντρικές τράπεζες θα βοηθήσουν τις χώρες που αντιμετωπίζουν ασυνήθεις πιέσεις

Ο ρόλος του ΤΡΙ, το οποίο παραμένει στη διάθεση των χωρών και απέδωσε χωρίς να ενεργοποιηθεί.

στη δυναμική του χρέους τους αγοράζοντας ομόλογα υπό πίεση αν χρειαστεί. Πρόκειται για το εργαλείο ΤΡΙ, που έγινε πολύ γρήγορα γνωστό «για την προστασία της Ιταλίας» και το οποίο απέδωσε καρπούς χωρίς να ενεργοποιηθεί. Ο συνήθης δείκτης ανησυχίας της αγοράς της Ευρωζώνης, το spread των δεκαετών ομολόγων της Ιταλίας, έχει αποκλιμακωθεί από τις 250 μονάδες βάσης στις οποίες βρισκόταν όταν ανακοινώθηκε το εν λόγω πρόγραμμα και σήμερα βρίσκεται στις 184 μ.β. Βοήθησαν και η πτώση των τιμών της ενέργειας και η αντοχή της οικονομίας της Ευρωζώνης.

Το παράδοξο με τις κεντρικές τράπεζες των ημερών μας είναι ότι αυτή καθ'αυτήν η υπόσχεση απερίοριστης στήριξης έχει τελικά το μικρότερο κόστος. Όταν στις χρηματαγορές επικρατεί η πεποίθηση ότι η ΕΚΤ είναι έτοιμη να κάνει τα πάντα για να προστατεύσει το ευρώ, είναι πολύ λιγότερες οι πιθανότητες να επιτεθούν οι επενδυτές σε υπερχρεωμένες χώρες και να απειλήσουν τη νομισματική ένωση με διάσπα-

ση. Είναι πολύ περισσότερες οι πιθανότητες για κάτι τέτοιο όταν οι αγορές έχουν να αντιμετωπίσουν ένα εργαλείο με πεπερασμένο προϋπολογισμό. Προκειμένου, όμως, να επιτύχουν σε αυτό το παιχνίδι εντυπώσεων, οι κεντρικές τράπεζες πρέπει να είναι αξιόπιστες. Η αμερικανική Federal Reserve με τα τεράστια κεφάλαιά της και τη στήριξη της παγκόσμιας υπερδύναμης κατάφερε να εμποδίσει τη μετάδοση της κρίσης από την κατάρρευση της Silicon Valley Bank και της Signature Bank, υποσχόμενη την κάλυψη ανασφάλιστων καταθέσεων των δύο τραπεζών. Και οι αγορές εξέλαβαν αυτή την υπόσχεση ως εγγύηση για κάθε άλλη τράπεζα και μέχρι στιγμής η Fed δεν χρειάστηκε να το κάνει.

Πριν από μία δεκαετία η ΕΚΤ πέτυχε το ίδιο με το πρόγραμμα ΟΜΤ, το οποίο συνέδεσε, όμως, με όρους. Οποια χώρα ενδιαφερόταν θα έπρεπε πρώτα να διαπραγματευθεί είτε ένα πλήρες πακέτο διάσωσης είτε τουλάχιστον μια προληπτική γραμμή πίστωσης από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας (ESM), με αντάλλαγμα συγκεκριμένες δεσμεύσεις των κυβερνήσεων. Το εν λόγω πρόγραμμα παραμένει στη διάθεση των χωρών, αλλά κανείς δεν θέλει να στιγματιστεί ότι προσέφυγε στον ESM και έτσι δεν χρησιμοποιείται. Το νέο εργαλείο τώρα, το ΤΡΙ, απαιτεί από τις χώρες μόνο να έχουν σε γενικές γραμμές συμμορφωθεί με τους δημοσιονομικούς κανόνες της Ε.Ε. Είναι πολύ ευκολότερο να επωφεληθεί από αυτό το πρόγραμμα μια κυβέρνηση, γι' αυτό και εύκολα μπορεί να ενθαρρύνει νέα σφάλματα. Επιπλέον, όταν μια χώρα θέλει να προσφύγει στη στήριξη του εν λόγω προγράμματος, μπορούν οι άλλες χώρες-μέλη να την καταγγείλουν ότι δεν συμμορφώνεται με τους δημοσιονομικούς κανόνες. Και βέβαια η ΕΚΤ τηρεί διακριτικά σιωπή για το πότε ακριβώς και με ποιον τρόπο θα ενεργοποιήσει αυτό το εργαλείο.

Η Τράπεζα θέλει να θέσει το εργαλείο στη διάθεση μόνον όσων χωρών δεν έχουν ακόμη χάσει την πρόσβαση στις αγορές, αλλά απλώς κινδυνεύουν να το πάθουν για λόγους για τους οποίους δεν ευθύνονται. Ουσιαστικά οι κεντρικές τράπεζες υπόσχονται να σώσουν τον κόσμο ελπίζοντας πως δεν θα χρειαστεί να το κάνουν.

Ευάλωτες οι αγορές σε αρνητικό σοκ λόγω αυξήσεων στα επιτόκια

Ο τομέας των ακινήτων στην πρώτη γραμμή του κινδύνου, λέει η ΕΚΤ

Οι αυξήσεις επιτοκίων, στο πλαίσιο της μάχης έναντι του πληθωρισμού, αφήνουν τις αγορές ευάλωτες σε αρνητικό σοκ, με την αγορά των ακινήτων να κινδυνεύει με ανεξέλεγκτη πτώση, προειδοποιεί η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.

Όπως αναφέρεται στο εξαμηνιαίο Financial Stability Review της ΕΚΤ, οι αυξήσεις των επιτοκίων δοκιμάζουν την ανθεκτικότητα των νοικοκυριών, των επιχειρήσεων, των κυβερνήσεων και των αγορών ακινήτων, αφήνοντας τους επενδυτές εκτεθειμένους σε μια ανεξέλεγκτη προσαρμογή.

Ενώ οι τράπεζες έχουν δείξει έως τώρα αξιοσημείωτη ανθεκτικότητα στις πρόσφατες αναταράξεις στις ΗΠΑ και στην Ελβετία, το υψηλότερο κόστος χρηματοδότησης και η χαμηλότερη ποιότητα ενεργητικού θα μπορούσαν να πλήξουν την κερδοφορία τους, προσθέτει η ΕΚΤ. Και προειδοποιεί ότι οι αρνητικές τάσεις στις αγορές θα μπορούσαν να ενταθούν εξαιτίας αναγκαστικών ρευστοποιήσεων τίτλων.

Υπενθυμίζεται πως η ΕΚΤ υλοποιεί την πιο επιθετική εκστρατεία νομισματικής σύσφιγξης στα 25 χρόνια της ιστορίας της.

Παρά τους κινδύνους για τη χρηματοοικονομική σταθερότητα και την οικονομική ανάπτυξη, οι αξιωματούχοι λένε ότι οι αυξήσεις επιτοκίων που ξεκίνησαν τον περασμένο Ιούλιο δεν έχουν τελειώσει, καθώς η μάχη για τη μείωση του πληθωρισμού στον στόχο του 2% συνεχίζεται.

«Η σταθερότητα των τιμών παραμένει πιο κρίσιμη από ποτέ για τη διατήρηση της χρηματοοικονομικής σταθερότητας», σημείωσε ο αντιπρόεδρος της ΕΚΤ, Λουίς ντε Γκίντος.

Οι κίνδυνοι σε διάφορους τομείς είναι μια «παρενέργεια» την οποία καλείται να αποδεχθεί η ΕΚΤ στη μάχη της έναντι του πληθωρισμού, με τον τομέα των ακινήτων να βρίσκεται στην πρώτη γραμμή. Οι τιμές των κατοικιών έχουν επηρεαστεί σημαντικά σε σύντομο χρονικό διάστημα και θα μπορούσαν να σημειώσουν περαιτέρω πτώση εάν η αύξηση των επιτοκίων στα στεγαστικά δάνεια μειώσει τη ζήτηση.

Την ίδια στιγμή, και η αγορά εμπορικών ακινήτων παραμένει σε πτώση, λόγω των πιο δύσκολων συνθηκών χρηματοδότησης, των αβέβαιων οικονομικών προοπτικών και

Η διόρθωση στις αγορές ακινήτων θα μπορούσε να γίνει ανεξέλεγκτη στην περίπτωση αρνητικών μακροοικονομικών και χρηματοοικονομικών εκπλήξεων, τονίζει η ΕΚΤ.

Οι αξιωματούχοι τονίζουν ότι η άνοδος των επιτοκίων δεν έχει τελειώσει, καθώς η μάχη για τη μείωση του πληθωρισμού στον στόχο του 2% συνεχίζεται.

της ασθενέστερης ζήτησης μετά την πανδημία. Η διόρθωση αυτή ενδέχεται να δοκιμάσει τις αντοχές των επενδυτικών funds, σύμφωνα με την ΕΚΤ. «Η διόρθωση στις αγορές

ακινήτων θα μπορούσε να γίνει ανεξέλεγκτη στην περίπτωση αρνητικών μακροοικονομικών και χρηματοοικονομικών εκπλήξεων», τονίζει η ΕΚΤ.

Στο πλαίσιο αυτό, η έκθεση υπογραμμίζει μεν ότι η ανθεκτικότητα των τραπεζών της Ευρωζώνης είναι αξιοσημείωτη, προσθέτει όμως ότι δεν θα πρέπει να προκαλεί εφησυχασμό.

Οι τράπεζες στηρίζονται από τα ισχυρά κεφάλαια και την καλή ρευστότητα τους και αυτά θα πρέπει να διατηρηθούν, σημειώνει η ΕΚΤ, καλώντας τις Αρχές να διατηρήσουν τα κεφαλαιακά «μαξιλάρια», αλλά και να τα αυξήσουν σε

κάποιες χώρες. Έτσι, με δεδομένους τους αυξημένους κινδύνους για την οικονομική ανάπτυξη και τις πρόσφατες εντάσεις, οι τράπεζες πρέπει να αποφύγουν να αυξήσουν τη διανομή κεφαλαίων στους επενδυτές και να εστιάσουν στη διατήρηση της ανθεκτικότητάς τους.

«Η ενίσχυση της τραπεζικής ένωσης –και ιδίως η πρόοδος σε ένα κοινό ευρωπαϊκό σύστημα ασφάλισης καταθέσεων– θα ενισχύσει την ικανότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος της Ευρωζώνης να αντέχει τους κινδύνους στο μέλλον», δήλωσε ο Ντε Γκίντος.

Στα 550 δισ. ευρώ φέτος οι ψηφιακές δαπάνες στην Ευρώπη

Οι δαπάνες για ψηφιακό μετασχηματισμό στην Ευρώπη θα συνεχίσουν να «τρέχουν» με διψήφιο μέσο ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης της τάξης του 16,6%, τουλάχιστον έως το 2026.

Τον ψηφιακό της βηματισμό επιχειρεί να επιταχύνει η Ευρώπη, παρά την οικονομική αβεβαιότητα και τις πληθωριστικές πιέσεις. Είναι ενδεικτικό ότι οι ευρωπαϊκές ψηφιακές δαπάνες το 2023 θα «τρέξουν» με διψήφιο ρυθμό ανάπτυξης. Ειδικότερα, οι επενδύσεις της Ευρώπης στον ψηφιακό μετασχηματισμό εκτιμάται ότι φέτος θα είναι αυξημένες κατά 15,9% σε σχέση με έναν χρόνο νωρίτερα, ξεπερνώντας τα επίπεδα των 550 δισ. δολ.

Σύμφωνα με την International Data Corporation (IDC), που επικαλείται ο ΣΕΠΕ, η Ευρώπη θα παραμείνει σε κατάσταση ψηφιακής εγρήγορσης, καθώς η ανάπτυξη των σχετικών δαπανών θα συνεχίσει να «τρέχει» με διψήφιο μέσο ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης (CAGR) της τάξης του 16,6% τουλάχιστον έως το 2026. Οι πιο δραστήριοι κλάδοι όσον αφορά τις επενδύσεις σε υπηρεσίες, προϊόντα και διαδικασίες ψηφιακού

Οι πιο δραστήριοι κλάδοι όσον αφορά τις επενδύσεις ψηφιακού μετασχηματισμού θα είναι αυτοί της μεταποίησης, των επαγγελματικών υπηρεσιών και των κατασκευών.

μετασχηματισμού θα είναι αυτοί της μεταποίησης, των επαγγελματικών υπηρεσιών και των κατασκευών. Από κοινού αυτοί οι κλάδοι θα αντιπροσωπεύουν πάνω από το ένα τρίτο των συνολικών ευρωπαϊκών ψηφιακών δαπανών το 2023.

Σύμφωνα με τους αναλυτές, όλες οι χώρες της περιοχής συνεχίζουν να έχουν τον ψηφιακό μετασχηματισμό στο επίκεντρο

των εθνικών στρατηγικών τους. Ωστόσο, κάποιες επιμέρους αγορές είναι αυτές που θα πρωταγωνιστήσουν τόσο το 2022 όσο και τα επόμενα χρόνια στο ψηφιακό επενδυτικό μαπαράζ. Η Γερμανία, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Γαλλία είναι οι χώρες εκείνες που θα οδηγήσουν τον χορό των επενδύσεων στον ψηφιακό μετασχηματισμό τα επόμενα χρόνια.

«Η ανάγκη των επιχειρήσεων για βιωσιμότητα αποτελεί μια βασική στρατηγική προτεραιότητα, που θα ενισχύσει τις ευρωπαϊκές ψηφιακές δαπάνες. Οι τελευταίες γίνονται πλέον ανελαστικές, καθώς εξελίσσονται από μια “πολυτέλεια, που αξίζει κανείς να έχει” σε βασικό μοχλό προσέλκυσης και διατήρησης των πελατών, ενίσχυσης της εμπιστοσύνης και τόνωσης της επιχειρηματικής ανάπτυξης», αναφέρει η IDC σε σχετικό report (Worldwide Digital Transformation Spending Guide). Τις δαπάνες για ψηφια-

κό μετασχηματισμό στην Ευρώπη τροφοδοτούν πολλοί παράγοντες, συμπεριλαμβανομένων της ανάγκης των ευρωπαϊκών εταιρειών να αναπτύξουν μια ισχυρή και αξιόπιστη στρατηγική βιωσιμότητας. Οι εταιρείες αναγνωρίζουν τα επιχειρηματικά οφέλη μιας στρατηγικής με ψηφιακή προτεραιότητα, με τη βιωσιμότητα να βρίσκεται στο επίκεντρο, ειδικά σε ευρωπαϊκές εταιρείες που δραστηριοποιούνται στους κλάδους της μεταποίησης, των μεταφορών και των υπηρεσιών κοινής ωφέλειας. Συνολικά, οι δαπάνες που σχετίζονται με τη βιωσιμότητα αναμένεται να αυξηθούν με μέσο ετήσιο ρυθμό 23,8% έως το 2026 στην Ευρώπη, λόγω του αυστηρού ρυθμιστικού περιβάλλοντος, των αυξανόμενων προσδοκιών των ενδιαφερόμενων μερών και των πρωτοβουλιών για μείωση του κόστους λόγω των αυξήσεων των τιμών ενέργειας, που επέφερε ο πόλεμος Ρωσίας - Ουκρανίας.

Γιατί οι Κινέζοι κυριαρχούν στη μάχη της μπαταρίας

Ελέγχουν την εξόρυξη σπάνιων γαιών, προηγούνται στην ανέγερση εργοστασίων

Των **ΑΝΙΕΣ ΤΣΑΝΓΚ** και **ΚΙΟ ΜΠΡΑΝΤΣΕΡ**
THE NEW YORK TIMES

Είναι ένα από τα καθοριστικά πεδία ανταγωνισμού της εποχής μας: οι χώρες που μπορούν να παράγουν μπαταρίες για ηλεκτροκίνητα οχήματα θα έχουν οικονομικό και γεωπολιτικό πλεονέκτημα δεκαετιών.

Μέχρι στιγμής, ο μόνος νικητής στον ανταγωνισμό για τις μπαταρίες των ηλεκτροκίνητων οχημάτων είναι η Κίνα. Μολονότι οι δυτικές οικονομίες έχουν επενδύσει δισεκατομμύρια, η Κίνα προηγείται στην εξόρυξη σπάνιων γαιών, στην εκπαίδευση μηχανολόγων και στην ανέγερση κολλοσιαίων εργοστασίων. Ο υπόλοιπος κόσμος θα χρειαστεί δεκαετίες για να την φτάσει. Ακόμη και το 2030 η Κίνα θα παράγει υπερδιπλάσιες μπαταρίες από όλες τις άλλες χώρες, σύμφωνα με τη συμβουλευτική Benchmark Minerals.

As δούμε με ποιον τρόπο ελέγχει η Κίνα κάθε βήμα της παραγωγής μπαταριών λιθίου από την εξόρυξη των πρώτων υλών από το έδαφος μέχρι την κατασκευή των οχημάτων και για ποιο λόγο θα διατηρήσει για πολύ το πλεονέκτημα. Τα ηλεκτροκίνητα οχήματα χρησιμοποιούν εξαπλάσιο

όγκο σπάνιων μετάλλων από τα συμβατικά εξαιτίας των μπαταριών και η Κίνα αποφασίζει ποιος θα πάρει πρώτος αυτά τα μέταλλα και σε ποια τιμή.

Τα αποθέματα σημαντικών συστατικών που έχει η Κίνα στο υπέδαφός της είναι σχετικά λίγα, αλλά έχει υιοθετήσει μια μακροπρόθεσμη στρατηγική με την οποία έχει εξασφαλίσει σταθερή προσφορά αυτών των πρώτων υλών σε χαμηλές τιμές. Με τη βοήθεια του κράτους οι κινεζικές εταιρείες έχουν αγοράσει μερίδια σε ορυχεία στις πέντε ηπείρους. Η Κίνα ελέγχει τα περισσότερα ορυχεία κοβαλτίου στο Κονγκό, στο υπέδαφος του οποίου βρίσκεται και τα περισσότερα αποθέματα του σπάνιου μετάλλου που απαιτείται για τον πιο κοινό τύπο μπαταρίας. Οι αμερικανικές εταιρείες δεν κατάφεραν να αντέξουν τον ανταγωνισμό και έφτασαν στο σημείο να πουλήσουν τα ορυχεία τους στις ανταγωνιστριές τους της Κίνας.

Ως εκ τούτου, η Κίνα ελέγχει το 41% των παγκόσμιων εξορύξεων κοβαλτίου και το μεγαλύτερο μέρος των εξορύξεων λιθίου, του υλικού που φέρει το ηλεκτρικό φορτίο των μπαταριών. Τα παγκόσμια αποθέματα νικελίου και γραφίτη είναι πολύ περισσότε-

Οι κινεζικές βιομηχανίες παραγωγής μπαταριών όπως οι CATL και BYD έχουν γνωρίσει μεγάλη ανάπτυξη εις βάρος των ανταγωνιστριών τους από την Ιαπωνία και τη Νότια Κορέα και έτσι εξελίχθηκαν στις μεγαλύτερες του κόσμου.

Ακόμη και το 2030 η Κίνα θα παράγει υπερδιπλάσιες μπαταρίες από όλες τις άλλες χώρες.

ρα και οι μπαταρίες χρειάζονται πολύ λιγότερα. Η Κίνα όμως έχει σταθερή προσφορά από αυτά τα μέταλλα που της διασφαλίζουν πλεονέκτημα. Οι επενδύσεις της στην Ινδονησία θα την βοηθήσουν να ελέγχει το μεγαλύτερο μέρος του νικελίου μέχρι το 2027, σύμφωνα με τη συμβουλευτική CRU Group. Οι περισσότερες εξορύξεις γραφίτη γίνονται, άλλωστε, στην Κίνα.

Διαθέτουν και οι χώρες της Δύσης ορυχεία σε άλλες χώρες και προσπαθούν να φτάσουν την Κίνα. Διστάζουν όμως να επενδύσουν τα χρήματά τους σε χώ-

ρες με ασταθείς κυβερνήσεις ή χωρίς εργατικά δικαιώματα. Και έχουν αργήσει πολύ να αυξήσουν την παραγωγή τους. Μπορεί να χρειαστούν πάνω από 20 χρόνια για να φτάσει ένα καινούργιο ορυχείο σε πλήρη παραγωγή. Κι ενώ οι ΗΠΑ επενδύουν για να διασφαλίσουν σημαντικά αποθέματα λιθίου, η προσπάθεια έχει παγιδευτεί σε σειρά περιβαλλοντικών θεμάτων και διαφωνιών των τοπικών κοινωνιών.

Ανεξαρτήτως του ποιος κάνει την εξόρυξη των μετάλλων, σχεδόν τα πάντα φορτώνονται για την Κίνα όπου υπόκεινται σε επεξεργασία και μετατρέπονται σε πρώτες ύλες κατάλληλες για την παραγωγή μπαταριών. Από τη στιγμή που αποσπάται το σιδηρομετάλλευμα από το έδαφος, συχνά συνθλίβεται και στη συνέχεια υπόκειται σε θερμική και χημική επεξεργασία ώστε να διαχωριστούν τα συστατικά που ενδιαφέρουν. Η διαδικασία παράγει τερά-

στιες ποσότητες αποβλήτων, ενώ η επεξεργασία απαιτεί τεράστιες ποσότητες ενέργειας. Για την παραγωγή των μετάλλων των μπαταριών απαιτείται τρεις έως και τέσσερις φορές η ενέργεια που χρειάζεται για την παραγωγή χάλυβα ή χάλκου. Για παράδειγμα, η μορφή του λιθίου που προτιμάται προϋποθέτει ότι θα θερμανθεί, θα υποστεί επεξεργασία με ατμό και στη συνέχεια θα στεγνώσει. Με τη στήριξη της κυβέρνησης, με φθηνή ενέργεια και γη, οι κινεζικές εταιρείες έχουν καταφέρει να επεξεργάζονται μεγαλύτερους όγκους μετάλλων και με κόστος χαμηλότερο από οποιονδήποτε άλλο. Έχουν έτσι αναγκάσει τις βιομηχανίες επεξεργασίας άλλων χωρών να κλείσουν. Εξάλλου η επεξεργασία είναι ρυπογόνα και οι κινεζικές εταιρείες επωφελούνται και υπό αυτήν την έννοια, καθώς στην Κίνα είναι πιο χαλαροί οι κανόνες για την προστασία του περιβάλλοντος.

Η επεξεργασία του γραφίτη προκαλεί μόλυνση της ατμόσφαιρας. Του νικελίου παράγει τοξικά απόβλητα που πρέπει να αποθηκευτούν σε ειδικές δομές είτε στον ωκεανό είτε στο υπέδαφος. Και οι ειδικοί υποστηρίζουν πως αν χρησιμοποιηθούν πιο βιώσιμες μέθοδοι για την επεξεργασία των μετάλλων των μπαταριών θα αυξηθούν το κόστος τους. Σήμερα οι ΗΠΑ έχουν πολύ περιορισμένη ικανότητα επεξεργασίας αυτών των μετάλλων. Για την κατασκευή μιας βιομηχανίας επεξεργασίας μετάλλων χρειάζονται από δύο έως πέντε χρόνια. Η εκπαίδευση των υπαλλήλων και η προσαρμογή του εξοπλισμού θα απαιτήσει περισσότερο χρόνο. Η πρώτη βιομηχανία επεξεργασίας λιθίου της Αυστραλίας, που ανήκει εν μέρει και σε κινεζική εταιρεία, εγκρίθηκε το 2016 αλλά δεν κατάφερε να παράγει λίθιο κατάλληλο για μπαταρίες παρά μόλις το περασμένο έτος.

Χαμηλό κόστος παραγωγής, προηγμένη τεχνολογία και 130 δισ. δολ. για έρευνα

Η Κίνα κατάφερε να αναδειχθεί σε πρώτη δύναμη στην παραγωγή μπαταριών εν μέρει επειδή αντελήφθη πώς να παράγει τα συστατικά των μπαταριών αποτελεσματικά και με χαμηλό κόστος. Το σημαντικότερο συστατικό είναι το ηλεκτρόδιο της καθόδου, το θετικό ηλεκτρόδιο, του οποίου η κατασκευή είναι η δυσκολότερη και η πλέον ενεργοβόρα σε σύγκριση με όλα τα συστατικά των μπαταριών. Η Κίνα επένδυσε, ωστόσο, σε ένα φθηνότερο υποκατάστατο της καθόδου, που τώρα έχει κυριαρχήσει στη μισή αγορά. Ονομάζεται LFP και είναι φθηνότερο επειδή αντί για νικέλιο και κοβάλτιο χρησιμοποιεί κυρίως σίδηρο και φωσφορικό άλας, που υπάρχουν σε αφθονία. Το LFP θα προσέφερε στις χώρες της Δύσης τη διέξοδο από τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν για να διασφαλίσουν προσφορά μετάλλων. Αλλά η Κίνα παράγει σχεδόν το σύνολο του LFP που υπάρχει στον κόσμο. Σήμερα οι ΗΠΑ παράγουν μόλις το 1% των

Η Κίνα κατασκευάζει εργοστάσια μπαταριών με σχεδόν το μισό κόστος από εκείνο των αντιστοίχων στη Βόρεια Αμερική και στην Ευρώπη.

ηλεκτροδίων καθόδου. Οι αμερικανικές επιχειρήσεις ενδιαφέρονται για το LFP, αλλά πρέπει να συνεργαστούν με κινεζικές που έχουν εμπειρία στην παραγωγή του. Και οι κινεζικές εταιρείες παράγουν επίσης το μεγαλύτερο μέρος από τα άλλα συστατικά των μπαταριών.

Στους δρόμους της Κίνας κυκλοφορούν τα περισσότερα ηλεκτροκίνητα αυτοκίνητα και σχεδόν όλα χρησιμοποιούν μπαταρίες που έχουν κατασκευαστεί στην Κίνα. Το 2015 το Πεκίνο έθεσε σε εφαρμογή σειρά πολιτικών με τις οποίες μπλοκάρει

Ηλεκτροκίνητα είναι τα περισσότερα αυτοκίνητα στην Κίνα και σχεδόν όλα χρησιμοποιούν κινεζικές μπαταρίες.

τους ξένους ανταγωνιστές στον κλάδο και αυξάνει ταυτόχρονα τη ζήτηση από τους καταναλωτές. Οι κινεζικές βιομηχανίες

παραγωγής μπαταριών όπως οι CATL και BYD έχουν γνωρίσει μεγάλη ανάπτυξη εις βάρος των ανταγωνιστριών τους από την

Ιαπωνία και τη Νότια Κορέα και έτσι εξελίχθηκαν στις μεγαλύτερες του κόσμου. Σήμερα, οκτώ χρόνια αργότερα, η κυβέρνηση Μπάιντεν επιχειρεί αντίστοιχη στρατηγική για να προωθήσει την ανάπτυξη μπαταριών στις ΗΠΑ. Δεδομένου όμως ότι πρόκειται για έναν τομέα με τεράστιο κόστος σε κεφάλαια και ελάχιστα περιθώρια κέρδους, οι κινεζικές επιχειρήσεις έχουν το προβάδισμα ύστερα από χρόνια κρατικών επιδοτήσεων και εμπειρίας.

Η Κίνα κατασκευάζει εργοστάσια μπαταριών με σχεδόν το μισό κόστος από εκείνο των αντιστοίχων στη Βόρεια Αμερική και στην Ευρώπη, σύμφωνα με τον Χάινερ Χέιμς, καθηγητή στο πανεπιστήμιο RWTH του Ααχεν στη Γερμανία. Κύριοι παράγοντες είναι τα χαμηλά εργατικό κόστος και η αφθονία κατασκευαστών εξοπλισμού που υπάρχει στην Κίνα. Οι Αμερικανοί επενδυτές διστάζουν να τοποθετήσουν τα χρήματά τους σε ηλεκτροκίνητα οχήμα-

τα. Τα συμβατικά αυτοκίνητα είναι ακόμη κερδοφόρα ενώ οι Αμερικανοί εργάτες θα πρέπει να εκπαιδευτούν και να αποκτήσουν καινούργιες δεξιότητες, αλλά και τα κίνητρα που έχει δώσει η κυβέρνηση Μπάιντεν για τη στήριξη της βιομηχανίας ηλεκτροκίνητων ενδέχεται να εξαφανιστούν με την αλλαγή κυβέρνησης. Η Κίνα έχει δαπανήσει πάνω από 130 δισ. δολ. σε πρωτοβουλίες για την έρευνα, συμβόλαια με το κράτος και επιδοτήσεις καταναλωτών, σύμφωνα με το Κέντρο Στρατηγικών και Διεθνών Μελετών. Η Κίνα προσφέρει φοροαπαλλαγές, χαμηλότερα έξοδα καταγραφής των αυτοκινήτων και προνόμια στις επιλογές για πάρκινγκ όπως και στους σταθμούς ανεφοδιασμού για όσους αγοράζουν ηλεκτροκίνητα. Όπως τονίζει ο Σκοτ Κένεντι, σύμβουλος στην CSIS, «δεν υπάρχει περίπτωση να επιτύχει κανείς στην παραγωγή ηλεκτροκίνητων οχημάτων χωρίς κάποια συνεργασία με την Κίνα».

Οι τιμές των ακινήτων στη Βιέννη διολίσθησαν κατά 12,2% τον Μάιο σε ετήσια βάση, ενώ στη Στοκχόλμη, όπου έχει σημάνει συναγερμός εδώ και αρκετούς μήνες, υποχώρησαν κατά 6,4%.

Τριγμοί στην ευρωπαϊκή αγορά ακινήτων

Διηφάνεια πτώση κατέγραψαν μέσα σε ένα χρόνο οι τιμές ακινήτων στη Βιέννη, με αποτέλεσμα η πόλη να αποκτήσει την «πρωτιά» ανάμεσα στις ασθενέστερες ευρωπαϊκές πρωτεύουσες για real estate. Αντιθέτως, οι αγορές της Μαδρίτης, του Μιλάνου και της Ζυρίχης σημείωσαν άνοδο στο ίδιο διάστημα. Είναι ενδεικτικό της αποκλίνουσας πορείας που ακολουθούν οι ευρωπαϊκές αγορές το τελευταίο έτος, καθώς ορισμένες χτυπήθηκαν σφοδρά από την αύξηση των επιτοκίων δανεισμού, ενώ άλλες ευνοήθηκαν είτε από την έλλειψη κατοικιών είτε από τη διαχείριση της κρίσης χρέους τα προηγούμενα χρόνια.

Συγκεκριμένα, σύμφωνα με σχετική ανάλυση του Bloomberg, οι τιμές στη Βιέννη διολίσθησαν κα-

τά 12,2% τον Μάιο σε ετήσια βάση, ενώ στη Στοκχόλμη, όπου έχει σημάνει συναγερμός εδώ και αρκετούς μήνες, υποχώρησαν κατά 6,4%. Πίσω από την πτώση στην αυστριακή πρωτεύουσα βρίσκεται η άνοδος της αγοράς ενοικίσιμων, καθώς και οι αυστηρότερες προϋποθέσεις λήψης δανείων με υποθήκη. Τελικά, οι τιμές στη Βιέννη εκτιμάται πως έπεσαν κατά μέσον όρο στα 7.084 ευρώ ανά τετραγωνικό μέτρο, ενώ αναμένεται περαιτέρω διολίσθηση.

Εκτός της Βιέννης και της Στοκχόλμης, πτώση στις τιμές ακινήτων παρατηρήθηκε και στο Δουβλίνο (2,4%), στο Παρίσι (2,3%) και στο Βερολίνο (1%), ενώ αμετάβλητες παρέμειναν οι τιμές το τελευταίο έτος στο Λονδίνο. Η κρίση χρέους,

η πανδημία και τα μέτρα στήριξης που εφαρμόστηκαν για την τόνωση των ευρωπαϊκών οικονομιών προκάλεσαν τεράστια αναστάτωση στην αγορά ακινήτων. Για τη σημερινή εικόνα, όμως, ο ρόλος της αύξησης των επιτοκίων δανεισμού διεθνώς είναι καταλυτικός, καθώς το κόστος εξυπηρέτησης των στεγαστικών δανείων ενισχύθηκε όσο οι καταναλωτές προσπαθούσαν να αντεπεξέλθουν στην αύξηση του κόστους διαβίωσης. Σε κάθε περίπτωση, από τα στοιχεία του Bloomberg προκύπτει ότι όσες ευρωπαϊκές περιοχές ζημιώθηκαν πολύ από την κρίση χρέους επιβαρύνονται λιγότερο αυτή την περίοδο. Αντιθέτως, όσες πόλεις ευνοήθηκαν από τη δεκαετία του φθηνού χρήματος, τώρα δέχονται

πλήγματα. Εξ ου και στην περίπτωση της Αυστρίας, παρά την πτώση του τελευταίου έτους, καταγράφεται άνοδος σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια. Η χαλαρή νομισματική πολιτική στη διήθηση της πανδημίας ενίσχυσε τη ζήτηση κατοικιών, δίνοντας ώθηση και στις τιμές. Ωστόσο, μέχρι τον Μάρτιο του 2023 τα στεγαστικά στην Αυστρία είχαν μειωθεί κατά τουλάχιστον 60% σε ετήσια βάση.

Αντιθέτως, οι αγορές ακινήτων του Μιλάνου και της Μαδρίτης, οι οποίες δέχθηκαν ισχυρά πλήγματα στην κρίση χρέους, καταγράφουν άνοδο, αν και οι τιμές είναι χαμηλότερες σε πραγματικούς όρους, συνηγορίζοντας τον πληθωρισμό. Περαιτέρω άνοδος σημειώνεται στην αγορά της Ζυρίχης.

Τρέχουν να αγοράσουν από τα σχέδια εξοχικά οι ξένοι

Πυρετός συναλλαγών στα νησιά, ποιοι, πού και τι ακίνητα αποκτούν

Του **ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΣΑΝΟΓΛΟΥ**

«Ολλανδός» επιχειρηματίας πούλησε τις επιχειρήσεις του στον τομέα της πληροφορικής στην Ολλανδία και αποφάσισε για φορολογικούς λόγους να μετακομίσει στην Ελλάδα. Επέλεξε την περιοχή του Αγίου Παύλου στο νότιο Ρέθυμνο της Κρήτης. Αγόρασε από τα σχέδια υπόσκαφη υπερπολυτελή κατοικία, μπροστά στη θάλασσα, αξίας 1,25 εκατ. ευρώ. Οσο το ακίνητο αυτό κατασκευαζόταν, προχώρησε στη μίσθωση έτερης παραθαλάσσιας κατοικίας, με θέα το Λιβυκό Πέλαγος. Η αγορά γίνεται μέσω εταιρείας που συνέστησε στην Ελλάδα, και η οποία στη συνέχεια η αγοράσει και άλλα ακίνητα προς εκμετάλλευσή», αναφέρει στην «Κ» ο κ. Γιώργος Γαβριηλίδης, ιδρυτής και διευθύνων σύμβουλος της Elxis, η οποία ειδικεύεται στην παροχή υπηρεσιών ακινήτων και δη εξοχικών.

Το παράδειγμα αυτό είναι χαρακτηριστικό της μεγάλης απήχησης που εξακολουθεί να έχει η ελληνική αγορά εξοχικής κατοικίας και κατά τη διάρκεια του 2023, παρά τις «αναταράξεις» που παρατηρούνται στην παγκόσμια οι-

κονομία και την αύξηση των επιτοκίων. Όπως αναφέρει ο κ. Γαβριηλίδης, ενδεικτικό της ζήτησης και του επενδυτικού ενδιαφέροντος είναι και η πορεία των πωλήσεων σε ένα έργο ανάπτυξης 25 ανεξάρτητων κατοικιών με πισίνα, στην περιοχή του Πλακιά, επίσης στο νότιο Ρέθυμνο. Σε διάστημα λίγων εβδομάδων έχει ήδη πωληθεί το 50% του συγκροτήματος, καθώς έχουν δοθεί προκαταβολές για 13 από τις 25 κατοικίες. Στην πλειονότητά τους μάλιστα, τα ακίνητα βρήκαν αγοραστή από τα σχέδια. «Γερμανίδα ενδιαφερόμενη είδε τις κατοικίες στον ιστότοπο της Elxis και ενώ είχε αποφασίσει να ταξιδέψει τον Ιούνιο στην Ελλάδα για να δει το σημείο δια ζωής και να μιλήσει με τον κατασκευαστή, τελικά επέσπευσε την απόφασή της και αποφάσισε να αγοράσει, λόγω του μεγάλου ενδιαφέροντος που έχει προκύψει για το εν λόγω συγκρότημα», επισημαίνει ο κ. Γαβριηλίδης.

Αντίστοιχα, σύμφωνα με τον κ. Ιωάννη Ρεβύθη, επικεφαλής της Revithis & Partners, «βλέπουμε ότι φέτος το ενδιαφέρον για εξοχικές κατοικίες παραμένει υψηλό και ιδίως μεταξύ ανθρώπων που απέ-

Σύμφωνα με την Elxis, οι περισσότεροι ξένοι αγοράζουν κατοικίες από τα σχέδια, καθώς το κόστος είναι έως και 20% χαμηλότερο, σε σχέση με την αγορά ενός σπιτιού με το κλειδί στο χέρι. Στην Κρήτη, τέτοια ακίνητα, κόστους 250.000 ευρώ (βίλο με πισίνα) ή από 300.000 ευρώ και άνω (παραθαλάσσιο διαμέρισμα), έχουν μεγάλη ζήτηση.

Ολλανδός έδωσε 1,25 εκατ. ευρώ για να αποκτήσει υπόσκαφη κατοικία που θα κατασκευασθεί στον Άγιο Παύλο, στο Ρέθυμνο.

χουν λίγα χρόνια από τη συνταξιοδότησή τους, ηλικίας της τάξεως των 50-55 ετών. Στη Μύκονο, ένα ζευγάρι Ελβετών αγόρασε φέτος μια κατοικία 200 τ.μ. αντί 850.000 ευρώ. Στην Ανδρο, ένα ζευγάρι Αυστραλών απέκτησε ακίνητο 180 τ.μ. αντί ποσού 360.000 ευρώ, ενώ στην Κέρκυρα, ένα εξοχικό των 120 τ.μ. πωλήθηκε σε ένα ζευγάρι Ιταλών, αντί 350.000 ευρώ».

Σύμφωνα με σχετική ανάλυση της Elxis, κατά τη διάρκεια του

2023 παρατηρούνται σημαντικές διαφοροποιήσεις στην επενδυτική συμπεριφορά των ξένων αγοραστών. «Αυτό που βλέπουμε είναι ότι οι περισσότεροι πελάτες μας προτιμούν να αγοράσουν κατοικίες από τα σχέδια, καθώς το κόστος είναι έως και 20% χαμηλότερο, σε σχέση με την αγορά ενός σπιτιού με το κλειδί στο χέρι», τονίζει ο κ. Γαβριηλίδης. Στην Κρήτη για παράδειγμα, τέτοια ακίνητα, κόστους 250.000 ευρώ (βίλα με πισίνα), ή από 300.000 ευρώ και πάνω (παραθαλάσσιο διαμέρισμα), παρουσιάζουν μεγάλη ζήτηση.

Με ίδια κεφάλαια

Η διαφοροποίηση αυτή στις προτιμήσεις των επενδυτών οφείλεται στην αύξηση του κόστους δανεισμού. Τα υψηλότερα επιτόκια έχουν περιορίσει τη ζήτηση για στεγαστικά δάνεια, με αποτέλεσμα οι ξένοι επενδυτές να χρηματο-

δοτούν την απόκτηση ακινήτου αποκλειστικά με ίδια κεφάλαια. «Τα προηγούμενα χρόνια, οι περισσότερες συναλλαγές χρηματοδοτούνταν κυρίως μέσω τραπεζικού δανεισμού, καθώς το κόστος χρήματος βρισκόταν σε ιστορικά χαμηλό σημείο. Τώρα, οι πιο πολλοί πελάτες μας χρησιμοποιούν ίδια κεφάλαια, χωρίς τραπεζικό δανεισμό, με αποτέλεσμα να έχει μειωθεί και το διαθέσιμο μπάτζετ, κάτι που εξηγεί και το ότι η μέση αξία ανά συναλλαγή φέτος έχει μειωθεί κατά 12%», υπογραμμίζει ο κ. Γαβριηλίδης. Ουσιαστικά δηλαδή, να μεν προτιμώνται λίγο φθηνότερα ακίνητα από πέρυσι, αλλά η συνολική αξία των πωλήσεων, σύμφωνα με τα στοιχεία της Elxis, έχει αυξηθεί κατά 4% σε σχέση με πέρυσι. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι ο αριθμός των συναλλαγών έχει επίσης ενισχυθεί με ρυθμό της τάξεως του 10%.

«Χρυσή βίζα» θέλουν οι Αγγλοι

Σημαντική είναι φέτος και η στροφή των Βρετανών αγοραστών στην εξασφάλιση άδειας παραμονής μέσω του προγράμματος «χρυσή βίζα». Σύμφωνα με την Elxis, ένα ζευγάρι γυναικών από την Αγγλία, προσυμφώνησαν για την απόκτηση (από τα σχέδια) μιας κατοικίας αξίας 269.000 ευρώ, την οποία σχεδιάζουν να χρησιμοποιούν οι ίδιες όταν βρίσκονται στην Ελλάδα, αλλά και να την εκμισθώσουν το υπόλοιπο διάστημα. Στη συνέχεια συνήψαν σύμφωνο συμβίωσης με σκοπό να πάρουν Golden Visa μόλις ολοκληρωθεί η κατασκευή και έχουν καταβάλει το τίμημα που απαιτείται για τη λήψη της «χρυσής βίζας».

Όπως αναφέρει η εταιρεία, στο παρελθόν αρκετοί Βρετανοί στρέφονταν σε μεγαλύτερης αξίας ακίνητα στην Ελλάδα, έως και 500.000 ευρώ, αξιοποιώντας το χαμηλό κόστος δανεισμού. Φέτος, όμως, η χρηματοδότηση των αγορών ακινήτων προέρχεται αποκλειστικά από ίδια κεφάλαια, προϊόν αποταμίευσης. Παράλληλα, υπάρχει σαφής ενίσχυση του ρευστού των αιτούντων και άδεια παραμονής, καθώς οι Έλληνες πρόγραμμα είναι ένα από τα τελευταία εν ισχύ στην Ευρωπαϊκή Ένωση και προσφέρει σημαντική πλεονεκτήματα για τους Βρετανούς επενδυτές, μετά την έξοδο της χώρας από την Ε.Ε.

ΑΡΘΡΟ / Του **ΑΝΔΡΕΑ Α. ΑΝΔΡΕΟΥ**

Ο φυσικός και οικονομικός κύκλος κτιρίων

Πολλές φορές επικρατεί σύγχυση μεταξύ του φυσικού κύκλου ενός κτιρίου και του οικονομικού κύκλου ενός κτιρίου. Η αλήθεια είναι πως οι δύο κύκλοι έχουν διαφορετική ακτίνα και απαιτούν διαφορετική προσέγγιση ως προς την αποτίμηση της εμβέλειάς της. Περαιτέρω, πολύ σημαντικό είναι να υπάρξει κατανόηση πως η ακτίνα ενός εκάστου δεν είναι σταθερή αλλά μεταβλητή, με την ακτίνα του οικονομικού κύκλου να επιδεικνύει μεγαλύτερη μεταβλητότητα από αυτήν του φυσικού κύκλου. Ένα άλλο στοιχείο είναι πως το κλείσιμο ενός φυσικού κύκλου σχεδόν πάντα σημαίνει και κλείσιμο ενός οικονομικού κύκλου, ενώ το αντίθετο δεν είναι απαραίτητο να συμβαίνει.

Μπορούμε να πούμε πως η σωστή αποτίμηση των δύο κύκλων δίνει μια καλή επικόλυση σε βάθος χρόνου η οποία μεταφράζεται κυρίως σε ένα συντηρημένο κτίριο, σε ένα κτίριο που σφύζει από χρήστες και το οποίο αναπροσαρμόζεται στις εκάστοτε συνθήκες της αγοράς χαρίζοντάς του παρελθόν, παρόν και μέλλον.

Ο φυσικός κύκλος ενός κτιρίου είναι σχετικά πιο εύκολος να αποτιμηθεί. Τα πλείστα κτίρια σχεδιάζονται με έναν ορίζοντα πενήντα χρόνων, γεγονός που σημαίνει πως αν κτιστούν και αφεθούν χωρίς καμία συντήρηση, είναι λογικά αναμενόμενο σε ένα ορίζοντα πενήντα χρόνων περίπου να επιβληθεί να κατεδαφιστούν, λόγω της συνολικής φθοράς που έχουν υποστεί, και η οποία απαιτεί μεγαλύτερο οικονομικό κεφάλαιο για να επιδιορθωθεί από την κατεδάφιση και την ανοικοδόμηση.

Υπάρχουν, φυσικά, λόγοι και αιτίες που μπορεί να συντομεύσουν ή να επιμηκύνουν αυτόν τον ορίζοντα. Αν, παρά τον σχεδιασμό

του για πενήντα χρόνια, ένα κτίριο ανεγερθεί με κακοτεχνίες και υποδεέστερα υλικά, τότε η ζωή του συντομεύει. Αν από την άλλη, ένα κτίριο κτιστεί με ανθεκτικά υλικά ή/ και τυγχάνει περιοδικών συντηρήσεων/ ανακαινίσεων, τότε η ζωή του επιμηκύνεται πέραν του ορίζοντα που σχεδιάστηκε.

Κλασικό παράδειγμα κτιρίων που εμπίπτουν στην κατηγορία κτιρίων με σύντημηση της φυσικής τους ζωής είναι οι πολυκατοικίες

Ο οικονομικός κύκλος ανανεώνεται ανά μικρά χρονικά διαστήματα με νέα σοβαρή επένδυση, αλλιώς αυξάνεται η πιθανότητα να κλείσει.

στους προσφυγικούς οικισμούς, για τις οποίες γίνεται τώρα λόγος. Πλησιάζουν τώρα τα πενήντα χρόνια ζωής και χρειάζονται κατεδάφιση, αλλά είναι σωστό να αναφέρουμε πως κατεδάφιση χρειάζονταν εδώ και πάρα πολλά χρόνια πριν αρχίσουμε να ασχολούμαστε. Το ίδιο όμως δεν μπορεί να λησθεί για πολλά άλλα κτίρια τα οποία είναι μεγάλης ηλικίας και βλέποντάς τα νομίζεις πως κτίστηκαν σχετικά πρόσφατα.

Η φυσική ζωή ενός κτιρίου μπορεί να επεκταθεί ή/ και να ανανεωθεί νοουμένου ότι τυγχάνει περιοδικών ανακαινίσεων και συντηρήσεων και επιπλέον σε κάποιο βάθος χρόνου τύχει εκτεταμένων κατασκευαστικών και στατικών ενισχύσεων, έτσι ώστε να μπορεί να ανταπεξέλθει με επάρκεια σε

Η φυσική ζωή ενός κτιρίου μπορεί να επεκταθεί ή/ και να ανανεωθεί, νοουμένου ότι τυγχάνει περιοδικών ανακαινίσεων και συντηρήσεων.

καταπονήσεις. Αν όλα αυτά γίνονται σωστά, τότε ένα κτίριο μπορεί να υφίσταται για δεκαετίες, ακόμα και αιώνες.

Η οικονομική ζωή ενός κτιρίου είναι διαφορετικό και πιο ποικιλόμορφο πράγμα. Κατ' αρχάς, η χρήση ενός κτιρίου ή μιας μονάδας κτιρίου παίζει ουσιαστικό ρόλο. Διαφορετική (μεγαλύτερη) είναι η οικονομική ζωή μιας οικιστικής μονάδας από αυτήν μιας εμπορικής μονάδας που είναι σαφώς μικρότερη.

Πάρτε ένα παράδειγμα με ορίζοντα τα είκοσι χρόνια. Ένα διαμέρισμα σε μια πολυκατοικία κατά πάσα πιθανότητα θα είναι το ίδιο διαμέρισμα σε όλη τη διάρκεια των είκοσι ετών. Μέσα στην ίδια εικόνα, η εμπορική μονάδα που

βρίσκεται στο ισόγειο του ίδιου κτιρίου μπορεί να υπήρξε για ένα διάστημα ως κατάστημα πώλησης ρούχων, μετά ως εστιατόριο, ακολούθως ως ένα εντελώς διαφορετικό εστιατόριο και τέλος ως μια καφετέρια. Σε κάθε αλλαγή, ο εσωτερικός διάκοσμος άλλαζε ριζικά από τον νέο χρήστη, επειδή ήθελε να προσδώσει στην επιχείρησή του το δικό της ύφος. Άρα σε αυτό το παράδειγμα η οικονομική ζωή της εμπορικής μονάδας είναι μερικά χρόνια και μετά ανανεώνεται.

Δεν χρειάζεται όμως να αλλάξει ο εμπορικός χρήστης. Ακόμη και ο ίδιος χρήστης να είναι για είκοσι χρόνια, θα πρέπει κάθε κάποια χρόνια να κάνει μια ριζική αλλαγή, αλλιώς η πελατεία του θα βαρεθεί το τι βλέπει και δεν θα είναι πλέον

στις προτιμήσεις της. Γι' αυτό βλέπουμε εστιατόρια, καφετέριες, πολυκαταστήματα κ.λπ. που θέλουν να βρίσκονται στην πρώτη γραμμή επιλογής των καταναλωτών, να προβαίνουν σε ριζικές αλλαγές κάθε τόσο. Άρα, ο οικονομικός κύκλος ανανεώνεται ανά μικρά χρονικά διαστήματα με νέα σοβαρή επένδυση, αλλιώς αυξάνεται η πιθανότητα να κλείσει.

Μετά έχουμε το παράδειγμα όπου ένα κτιριακό συγκρότημα ενοικιαζόταν για δεκαετίες σε ένα ή περισσότερους χρήστες και που όλο αυτό το διάστημα γινόντουσαν οι ελάχιστες δυνατές συντηρήσεις. Έρχεται το σημείο όπου το συγκρότημα αδειάζει και ο ιδιοκτήτης πρέπει να αποφασίσει τι να κάνει. Μια επιλογή είναι η κατεδάφιση

και η ανοικοδόμηση. Αυτό αποφασίζεται αν η επιλογή της ανοικοδόμησης είναι οικονομικά πιο συμφέρουσα από την αναβάθμιση του υφιστάμενου κτιρίου: αν δηλαδή το υφιστάμενο κτίριο έχει περιέλθει σε οικονομική αχρηστία και συνεπώς έχει αρνητικά στην αξία της γης. Στη ζυγαριά της απόφασης θα μπουν τα νέα πολεοδομικά δεδομένα της γης, τα νέα οικονομικά, ενεργειακά και άλλα δεδομένα, καθώς επίσης και τα δεδομένα της τοπικής αγοράς των ακινήτων.

Υπάρχει όμως και το ενδεχόμενο να μην είναι αναγκαία η κατεδάφιση και η ανοικοδόμηση, αλλά να δοθεί στο κτίριο νέα οικονομική ζωή. Αυτό μπορεί να συμβεί αν υπάρχει οικονομικό περιθώριο αναβάθμισης του υφιστάμενου κτιρίου –ίσως σε συνδυασμό και με αλλαγή χρήσης. Μπορεί για παράδειγμα το κτίριο να ήταν για δεκαετίες γραφειακής χρήσης και τώρα να μετατρέπεται σε οικιστικά διαμερίσματα ή φοιτητικές εστίες. Από επενδυτικής άποψης αν γίνει σωστά, τότε σίγουρα υπάρχουν οφέλη ως προς τις χρηματικές ροές της επένδυσης. Για παράδειγμα, δεν υπάρχει καταβολή ΦΠΑ κατά την αγορά του κτιρίου, το κόστος απόκτησης περιλαμβανομένης της γης είναι χαμηλότερο από την ανοικοδόμηση εκ θεμελίων, ενώ η περίοδος χρηματικών εισροών αρχίζει πιο νωρίς κ.λπ.

Συνηθώς, ένα παλιό κτίριο δεν πρέπει να ξεγραφεται απλά και μόνο επειδή είναι παλιό, αλλά θα πρέπει να το βλέπουμε συνδυαστικά με τους οικονομικούς κύκλους που δύναται να προσφέρει.

Ο κ. Ανδρέας Α. Ανδρέου, MRICS, είναι CEO της APS Andreou Property Strategy - Chartered Surveyors.

Εξω από το στούντιο είναι δύσκολα

Ο εικαστικός Ουίλιαμ Κέντριτζ είναι ο μέντορας του Ματέο Λοπέζ, στο πλαίσιο του προγράμματος Rolex mentoring

Συνέντευξη στη **ΜΑΡΩ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ**

«Για μένα το στούντιο είναι κεντρικό σημείο της δουλειάς μου, ένας προσωπικός τόπος με την κυριολεκτική και τη μεταφορική έννοια. Το στούντιο προστατεύει την αβεβαιότητα του καλλιτέχνη, την ασάφεια, προστατεύει έναν τρόπο σκέψης. Εξω από το στούντιο η ζωή είναι πολύ πιο δύσκολη από ό,τι μέσα. Αυτό ήταν κάτι που ήθελα να σου δείξω από την πρώτη στιγμή που ήρθες».

Ο Ουίλιαμ Κέντριτζ απευθύνεται στον Ματέο Λοπέζ. Ο 45χρονος εικαστικός από την Κολομβία μοιάζει ακόμη να μην πιστεύει στην τύχη που του πρόσφερε μια τόσο γενναιόδωρη μαθητεία με έναν από τους μεγαλύτερους παγκόσμιους καλλιτέχνες του καιρού μας. Τώρα κάθονται ο ένας δίπλα στον άλλον στο σαλόνι του αθηναϊκού ξενοδοχείου, είναι ο μέντορας και

“
Σε κάποιον μιλούσα για τη ζωφόρο του Παρθενώνα. Σκέφτηκα ότι πρέπει να γίνει κάτι για το ανατολικό αέτωμα. Στο μυαλό μου γύριζε τι έργο θα ήταν αυτό: περφόρμανς, γλυπτό, σκιές;

ο προστατευόμενός του στο πλαίσιο του προγράμματος Rolex mentoring, που φέτος συμπληρώνει 20 χρόνια διοργανώνοντας στην Ελλάδα το Φεστιβάλ Τεχνών Rolex.

«Ποτέ δεν είχα αντιληφθεί ότι το στούντιο μπορεί να αποτελεί εκτός από φυσικό χώρο κι έναν χώρο περισυλλογής. Μέχρι τότε δούλευα πολύ απομονωμένος. Αυτό ήταν το πρώτο πράγμα που έμαθα κοντά σου, ένα ανοικτό στούντιο», απαντάει ο Λοπέζ.

Το σχέδιο τους ένωσε, αλλά παράλληλα έχουν πολλές διαφορές. «Η δουλειά του Ματέο είναι ακριβής, πέρασα πολλά ώρα να τον παρακολουθώ να σχεδιάζει. Κατέληξα στο συμπέρασμα ότι εκείνος έχει πολύ λεπτά δάχτυλα, ενώ τα δικά μου είναι χοντρά σαν πατάτες. Οπότε σκέφτηκα, “ας κάνουμε μια μεγάλη ατσαλιά”». Ο κύριος Κέντριτζ διαθέ-

τει χιούμορ και μια επιφανειακή αυστηρότητα. Πολύ έξυπνα ανοιχτόχρωμα μάτια κάτω από κάτασπρα φουντωτά φρύδια. Συγκροτημένη σκέψη, ευρεία μόρφωση, καλλιεργημένη ομιλία· γιος οικογένειας διαπρεπών δικηγόρων, διάσημων στην πατρίδα τους, τη

Νότια Αφρική, για την υποστήριξη των ανθρώπινων δικαιωμάτων κατά τα χρόνια του apartheid. «Δεν σας αρέσει η πολλή τάξη, προτιμάτε την ακαταστασία», λέω ενόσω εκείνος τσιμπάει από τα μπισκότα που συνοδεύουν τον καφέ του.

«Η αλήθεια είναι ότι θέλω να δοκιμάζω τα πάντα στην πράξη, να τα βλέπω με σάρκα και οστά. Δεν είμαι κάποιος που βρίσκει τη μια ιδέα, μετά μια άλλη και μια άλλη. Γεννιέται μια σκέψη και αυτόματα παίρνω ένα χαρτί κι αρχίζω και σχεδιάζω. Ή ανα-

ζητώ κείμενο από ένα βιβλίο ή ένα μουσικό κομμάτι. Συνειπώς υπάρχει μια αμεσότητα σκέψης και πράξης. Σε κάποιον μιλούσα σήμερα για τη ζωφόρο του Παρθενώνα και όπως του έλεγα την ιστορία που περιγράφει, σκέφτηκα ότι πρέπει να γίνει κάτι για το

ανατολικό αέτωμα. Στο μυαλό μου γύριζε τι έργο θα ήταν αυτό: περφόρμανς, γλυπτό, σκιές; Ίσως η Αθηνά να βγαίνει από το κεφάλι του Δία; Μπορεί να ήταν κιτς, αλλά θα το προσπαθούσα. Και μετά άρχισα να σκέφτομαι με τι υλικά θα πραγματοποιούσα την ιδέα».

«Δεν υπάρχουν όμως κάποια μοτίβα στα οποία σας αρέσει να επιστρέψετε;».

«Δεν μου αρέσει η επανάληψη, αλλά είμαι καταραμένος να συμβαίνει. Μακάρι να είχα νέες ιδέες, εικόνες, θέματα. Μάλιστα για μια στιγμή, κάποιες φορές, νομίζω ότι έχω κάτι καινούργιο. Και μετά, καθώς το δουλεύω, ανακαλύπτω ότι το έχω ξανακάνει χρόνια πριν. Είναι αναπόφευκτο. Οντως χρησιμοποιώ τις σκιές πολλά χρόνια. Θα μπορέσω ποτέ να τους ξεφύγω; Προσπαθώ, αλλά εκείνες επιστρέφουν με τον ίδιο τρόπο που επιστρέφουν τα σχέδια με κάρβουνο. Ευτυχώς ξέρω καλά τα υλικά μου γιατί τα έχω δουλέψει πολλές φορές. Περπατάω μέσα στο στούντιο, πάνω οικεία αντικείμενα και αναρωτιέμαι τι ιστορία θα διηγηθούν τώρα».

«Είστε ένας λευκός Νοτιοαφρικανός καλλιτέχνης; Απλώς ένας καλλιτέχνης;».

«Η ιστορία της χώρας μου και ειδικά η ιστορία της αποικιοκρατίας μπαίνει συχνά στη δουλειά μου. Δουλεύω στον νότο της Αφρικής, με την Ευρώπη στις πλάτες μου. Μπορείς να αποδεχθείς κάτι τέτοιο ή να του αντισταθείς. Υπάρχει μια περίπλοκη σχέση με το παρελθόν της Νότιας Αφρικής. Με το τι μπορούν και πρέπει να βλέπουν οι λευκοί και τι οι μαύροι, ποιο κομμάτι της αφρικανικής κουλτούρας αφορά την κάθε ομάδα. Εδώ υπάρχει μια ανοικτή συζήτηση και πολλές διαφωνίες. Προσωπικά πιστεύω πως όλη η πολιτιστική κληρονομιά αυτού του τόπου, η λεγόμενη αφρικανική και η δυτική –λογοτεχνία, ποίηση, τέχνη– πρέπει να είναι διαθέσιμη σε όλους».

«Βιάζεστε να επιστρέψετε στο Γιοχάνεσμπουργκ;».

«Κάποτε ήταν πολύ εξαντλητικό να μπαίνω στο στούντιο. Νεότερος αισθανόμουν χαμένος αναζητώντας τι θα κάνω, πώς θα το κάνω. Τώρα πια βιάζομαι γιατί αισθάνομαι πως δεν υπάρχει αρκετός χρόνος. Εχω ένα είδος επείγουσας ανάγκης να δουλέψω. Λέω στον εαυτό μου κάποια στιγμή: “Σταμάτα”. Πρέπει να ετοιμάσω φαγητό, να δω μερικούς ανθρώπους. Αλλιώς θα ήθελα να μη φεύγω από εκεί ποτέ».

Ουίλιαμ Κέντριτζ και Ματέο Λοπέζ στο στούντιο του πρώτου, στο Γιοχάνεσμπουργκ. «Εξω από το στούντιο η ζωή είναι πολύ πιο δύσκολη από ό,τι μέσα», λέει ο Νοτιοαφρικανός καλλιτέχνης στον 45χρονο Κολομβιανό μαθητή του.

Αυτοπροσωπογραφίες του Ουίλιαμ Κέντριτζ. «Δεν μου αρέσει η επανάληψη, αλλά είμαι καταραμένος να συμβαίνει. Μακάρι να είχα νέες ιδέες, εικόνες, θέματα. Χρησιμοποιώ τις σκιές πολλά χρόνια. Θα μπορέσω ποτέ να τους ξεφύγω; Προσπαθώ, αλλά εκείνες επιστρέφουν με τον ίδιο τρόπο που επιστρέφουν τα σχέδια με κάρβουνο», λέει ο ίδιος.

Αιζέντα

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ε Σ

4-10.6.23

Επιμέλεια: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ
kouroupakisa@kathimerini.com.cy

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Εκδήλωση

για τον Καβάφη

Ο Όμιλος Λογοτεχνίας και Κριτικής, με την ευκαιρία της συμπλήρωσης 160 χρόνων από τη γέννηση του Κ.Π. Καβάφη και 90 χρόνων από τον θάνατό του, διοργανώνει φιλολογική εκδήλωση. Κεντρική ομιλήτρια θα είναι η δρ Στέλλα Αλεξίου, με θέμα «Για την αναγνωστική μέθοδο του Κ.Π. Καβάφη. Ακόμη λίγα σχόλια». Στην εκδήλωση θα προβληθεί απόσπασμα από την ταινία της ΕΡΤ (1983) «Κ.Π. Καβάφης: 50 χρόνια από τον θάνατό του». Τρίτη 6 Ιουνίου, ώρα 7:00 μ.μ. Φουαγιέ Θεάτρου «ΕΝΑ», λεωφόρος Αθηνάς, 4, Λευκωσία. Κατά τη διάρκεια της εκδήλωσης θα διατίθεται προς πώληση ο τόμος «Καβάφης και Κύπρος» (2021).

ΝΤΟΚΙΜΑΝΤΕΡ

Ennio: The Maestro

Το «**Ennio: The Maestro**», σε σκηνοθεσία Τζουζέπε Τορνάτορε, είναι ένα εξαιρετικό ντοκιμαντέρ για έναν τεράστιο μουσικό που έχει συνθέσει αριστουργήματα. Ο Morricone διηγείται τη ζωή του από την αρχή μέχρι το τέλος (πέθανε το 2020 πριν κυκλοφορήσει η ταινία), συγκινείται αρκετές φορές καθώς θυμάται παλιές ιστορίες και συγκινεί κι εμάς. Ο Morricone ήταν ένας Μαέστρος που κατάφερε ν' αλλάξει την έννοια και το κύρος της κινηματογραφικής μουσικής - στο φιλμ μιλάνε πάρα πολλοί μουσικοί και σκηνοθέτες για το πόσο σημαντικός είναι ο Morricone και πόσο επηρέασε τους ίδιους αλλά και την εξέλιξη της μουσικής. 7 - 9 Ιουνίου, ώρα 8:00 μ.μ. Προπώληση εισιτηρίων: <https://pantheon-theatre.com/product/ennio-the-maestro>.

ΘΕΑΤΡΟ

Νεφέλες

Ο σκηνοθέτης Μάριος Κακουλής και οι ηθοποιοί του, διαμορφώνουν μαζί μια νεανική, φρέσκια πρόταση - διασκευή του λαμπρού αριστοφανικού έργου «Νεφέλες», θέτοντας ερωτήματα: Πόσο επίκαιρο είναι σήμερα το ζήτημα της παιδείας αλήθεια; Πόσο επίκαιρη είναι η βάνανυση εκμετάλλευση της φύσης και των ανθρώπων; Και πόσο η κατακύα, μας είναι γνώριμη... Σε έναν κόσμο που αλλάζει ραγδαία - όχι απαραίτητα προς το καλύτερο- μέσα από τα μάτια των νέων ανθρώπων, το θέατρο Αντίλογος προτείνει μια παράσταση που θέτει τα θέλω και τις ανάγκες των νέων στο επίκεντρο. Φτιαγμένη από νέους ανθρώπους, με τα δικά τους εργαλεία, την δική τους οπτική, τον δικό τους τρόπο δουλειάς. Πρωταγωνιστούν: Δημήτρης Αντωνίου, Βαλεντίνος Κόκκινος, Αντρέας Κουτσούφτας, Κλείτος Κωμοδίκης, Βασίλης Παφίτης, Πολυξένη Σάββα, Αντωνία Χαραλάμπους, Χριστίνα Χριστόφια. Παραστάσεις: Κάθε Τετάρτη, Πέμπτη και Παρασκευή, ώρα 9:00 μ.μ. Ανοικτό Αμφιθέατρο Κεντρικό Πανεπιστημίου Κύπρου, Λεωφόρος Καλλιπόλεως 75, Λευκωσία. Πληροφορίες και κρατήσεις τηλεφωνο 99251331.

ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

Της ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ

Είναι αρετή η αυθεντικότητα;

Από τη μέρα που είδα στη Στέγη την παράσταση «Rohtko» του Πολωνού σκηνοθέτη Λούκας Τβαρκόφσκι, παρατηρώ με ελαφρά καχυποψία την προσωπογραφία (λάδι σε καμβά) της προγιαγιάς, που είναι στον τοίχο του καθιστικού. Η υπογραφή του ζωγράφου δεν είναι από αυτές που θα άξιζε τον κόπο να πλαστογραφηθεί αλλά, παρ' όλα αυτά, λόγω συναισθηματικής αξίας, άρχισα να αμφιβάλλω. Επί χρόνια, ήξερα ότι είναι έργο του Γ. Σ. Κι αν το έκανε κάποιος μαθητής του; Αν κάποιος άγνωστος, αρκετά ταλαντούχος, με την καθοδήγηση του, απέδωσε τα χαρακτηριστικά του αυστηρού προσώπου με τον κότσο, τη δαντέλα στο μπούστο, την οβάλ καρφίτσα και το ίδιο, μεγάλο, δαχτυλίδι στα λευκά δάκτυλά της;

Και λοιπόν; Ας υποθέσουμε ότι δεν είναι αυθεντικός. Παύει η προγιαγιά να έχει τη θέση της στην, εσωτερική, οικογενειακή ιστορία; Είναι λιγότερο ωραία η αποτύπωση, «ξεθώριασαν» τα χρώματα, αλλοιώθηκε η έκφρασή της;

Η 4ωρη παράσταση για τον σπουδαίο Λετονοαμερικανό ζωγράφο Μαρκ Ρόθκο (ο τίτλος είναι εσκεμμένος αναγραμματισμός), από τους πρωτοπόρους του αφηρημένου εξπρεσιονισμού, εγείρει ερωτήματα πάνω στη σημασία του αυθεντικού, στην αξία της τέχνης, στη σημασία της στη ζωή μας, όπως και τον ρόλο των μουσείων μέσα στο κυρίαρχο ψηφιακό περιβάλλον, αγγίζοντας και πολλά άλλα παράπλευρα θέματα. Δεν θα σχολιάσουμε κατά πόσον επιτυγχάνει ο σκηνοθέτης τον (ασαφή μάλλον) στόχο του. Ούτε αν το υβριδικό, εντυπωσιακό θέαμα, περισσότερο σινεμά/βίντεο αρτ και λιγότερο θέατρο, επαρκεί για να κρατήσει ζωντανό το ενδιαφέρον του θεατή στις 3.30 ώρες καθαρής διάρκειας. Αλλά συζητήση αυτή.

Ας παραμείνουμε στο περιστατικό που ήταν η αρχική πηγή έμπνευσης: Ένα τεράστιο σκάνδαλο στη σύγχρονη ιστορία της τέχνης στις ΗΠΑ, όταν η Αν Φρίντμαν, υπεύθυνη της γκαλερί-θεσμού στη Ν. Υόρκη, Νόντλερ, προώθησε προς πώληση πλαστούς πίνακες διασήμων εξπρεσιονιστών (Πόλοκ, Ρόθκο, Μάδερσονε) σε διάστημα μιας 15ετίας. Οι πίνακες αποδείχθηκε πως ήταν έργα του Κινέζου ζωγράφου και μαθηματικού Πέι-Σεν Κιαν από το Κουίνς της Νέας Υόρκης. Το χρονικό της απάτης καταγράφηκε στο ντοκιμαντέρ του Netflix «Made You Look: Μία αληθινή ιστορία για πλαστά έργα τέχνης».

Το διαφωτιστικό ντοκιμαντέρ (μιλούν δεκάδες πρόσωπα - συλλέκτες, δικηγόροι, κριτικοί, διευθυντές μουσείων, η ίδια η Φρίντμαν και ο Πέι-Σεν Κιαν) φωτίζει τις πολλές όψεις του δίπολου αυθεντικότητα - πλαστότητα. Από τα μέσα της 10ετίας του '90, πάνω από 60 πλαστά έργα πουλήθηκαν έναντι 80 εκατ. δολαρίων. Η δίκη ολοκληρώθηκε το 2019, όταν διευθετήθηκε η 10η και τελευταία αγωγή σχετικά με πλαστό πίνακα του Ρόθκο, που αγοράστηκε για 5,5 εκατ. δολάρια.

Η Αν Φρίντμαν εξακολουθεί να πουλάει έργα τέχνης. Ο Πέι-Σεν Κιαν χαρακτηρίζεται ιδιοφυής και εξαιρετικά μελετημένος, ενώ ο ίδιος ισχυρίζεται ότι «δεν έκανε αντίγραφα προς πώληση». Οι Κινέζοι, μάλιστα, έχουν παράδοση 1.000 και πλέον ετών στη σωστή αντιγραφή, την οποία θεωρούν τον καλύτερο φόρο τιμής προς έναν παλαιότερο καλλιτέχνη, αλλά και δοκιμασία των δεξιοτήτων του αντιγραφέα. Στην παράσταση του Τβαρκόφσκι περιλαμβάνεται και ένας κινεζικός νεολογισμός, το shanzhai, που σημαίνει «ψεύτικο» και αρχικά χρησιμοποιήθηκε για να περιγράψει τα πλαστά επώνυμα προϊόντα. «Τα shanzhai, όμως, προσαρμόζονται πολύ γρήγορα στις νέες συνθήκες, εκμεταλλεύονται τις δυνατότητές τους για να βελτιωθούν και μεταλλάσσονται από μόνα τους σε νέα πρωτότυπα. Τα shanzhai υπονομεύουν τη δύναμη, την αυθεντία και την τεχνονγνωσία του πρωτότυπου. Αποδομούν τη δημιουργία ως πράξη κατασκευής πραγμάτων εκ του μηδενός και διαθέτουν μια παιγνιώδη, άναρχη ενέργεια» (από το σημείωμα της Στέγης). Η ρευστότητα των καιρών μπορεί να χαρακτηριστεί και «παιγνιώδης», αρκεί να μην έχει πληρώσει κάποιος εκατομμύρια για να αποκτήσει το «αυθεντικό». Η προγιαγιά, πάντως, παραμένει αγέρωχη στο τελάρο της. Η αλήθεια ή όχι της υπογραφής ελάχιστα απασχολεί.

ΕΚΘΕΣΗ

Η εκστρατεία της Μικράς Ασίας

Η έκθεση, η οποία θα φιλοξενηθεί στο Μουσείο Συλλογής Γεωργίου και Νεφέλης Τζιάπρα Πιερίδη του Πολιτιστικού Ιδρύματος Τράπεζας Κύπρου, παρακολουθεί την πορεία από τη Μεγάλη Ιδέα της εθνικής ολοκλήρωσης στη συνοριακή και πληθυσμιακή διαμόρφωση του σημερινού ελληνικού κράτους, μέσα από τα δραματικά γεγονότα της Μικρασιατικής Εκστρατείας του 1922. Στην έκθεση παρουσιάζονται φωτογραφικά τεκμήρια, έγγραφα και αντικείμενα, πλαισιωμένα από μαρτυρίες, αποσπάσματα ημερολογίων και δημοσιεύματα του Τύπου. Διάρκεια έκθεσης από 8 Ιουνίου έως 30 Σεπτεμβρίου 2023. Μουσείο Συλλογής Γεωργίου και Νεφέλης Τζιάπρα Πιερίδη, Πολιτιστικό Ίδρυμα Τράπεζας Κύπρου, Φανερωμένης 86-90, Λευκωσία. Πληροφορίες τηλεφωνο 22128157, www.boccf.org.

ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

Οι πεταλούδες είναι ελεύθερες

Το θεατρικό έργο του Λέοναρντ Γκερς «Οι πεταλούδες είναι ελεύθερες», μια από τις ωραιότερες κωμωδίες του σύγχρονου παγκόσμιου θεάτρου, παρουσιάζεται τον Ιούνιο στην Κύπρο σε μια σειρά δέκα παραστάσεων, σε σκηνοθεσία Σταμάτι Φασουλή. Μια αστεία, τρυφερή, ζεστή και εξόχως πνευματώδης κωμωδία υπό τους ρομαντικούς ήχους της κιθάρας, με στακάτο ρυθμό, σπαρταριστούς διαιλόγους και βασικό αφήγημα της την αισιοδοξία και την ελπίδα. Μέσα από το διαπεραστικό του χιούμορ, προσεγγίζει τα ζητήματα του αυτοπροσδιορισμού, του έρωτα, του θάρρους και της αλληλοκατανόησης. Το τραγούδι της παράστασης έγραψε ο γνωστός Κύπριος συνθέτης Γιώργος Θεοφάνους σε στίχους της Ελεάνας Βραχάλη. Πρωταγωνιστούν: Μίρκα Παπακωνσταντίνου, Λευτέρης Ζαμπετάκης, Ντόρα Μακρυγιάννη, Μαρίνος Κόνσολος. Παραστάσεις: Λευκωσία, Δημοτικό Θέατρο, Πέμπτη 8

Ιουνίου (πρεμιέρα) Παρασκευή 9 Ιουνίου, ώρα 9:00 μ.μ. Σάββατο 10 Ιουνίου (διπλή παράσταση) 6:00 μ.μ. και 9:00 μ.μ. Λεμεσός, Πατίκειο Θέατρο, Κυριακή 11 Ιουνίου και Δευτέρα 12 Ιουνίου, Τρίτη 13 Ιουνίου, 9:00 μ.μ. Πάφος, Μαρκίδειο Θέατρο, Τετάρτη 14 Ιουνίου, 9:00 μ.μ. και Λάρνακα, Θέατρο Σκάλα, Πέμπτη 15 και Παρασκευή 16 Ιουνίου, 9:00 μ.μ. Εισιτήρια: tickethour.com.cy και τα καταστήματα ACS σε όλη την Κύπρο.

ΒΙΒΛΙΟ

Η Πύλη των Καλών Αναμνήσεων

Οι εκδόσεις Αρμίδα παρουσιάζουν την πρόσφατη ποιητική συλλογή του Μάριου Αγαθοκλέους «Η Πύλη των Καλών Αναμνήσεων» σε Λεμεσό και Λευκωσία. Στη Λεμεσό για το βιβλίο θα μιλήσει ο Μίμης Σοφοκλέους. Σύντομες παρεμβάσεις θα κάνουν οι Κυριάκος Αναγινωτός και Κωνσταντίνος Μελίδης. Ο Αγαθοκλέους στη νέα συλλογή του προσεγγίζει τη γλώσσα ως πνευματικό οικοσύστημα και όχι ως απλό όχημα νοημάτων, και συνδυάζει τον λυρισμό με τη στοχαστικότητα, το όνειρο σε αντίστιξη με τη ζωερίη και απέραντη υποκρισία των λογικών ανθρώπων. Στη Λεμεσό η εκδήλωση θα πραγματοποιηθεί σε συνεργασία με το Κέντρο Παραστατικών Τεχνών ΜΙΤΟΣ, την Πέμπτη 8 Ιουνίου, στις 7:30 μ.μ. στο Ευδάδικο, Γενεθλίου Μπέλλα 34 και στη Λευκωσία την Πέμπτη 15 Ιουνίου, στο ARTos House, Λεωφόρος Αγίων Ομολογητών 64. Πληροφορίες www.armidabooks.com.

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ | Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Το φως που καίει

Είναι σημαντικό να επιτωθεί, θεωρώ, πως θα πρέπει επιτέλους να καταλάβουμε ότι τα Κατεχόμενα αλλάζουν, όπως είναι φυσιολογικό, χαρακτήρα. Αλλάζουν και εκείνα τα μέρη, όπως αλλάζουν και οι τόποι στην ελεύθερη Κύπρο. Η διαφορά κατά την άποψή μου είναι ότι από την πλευρά μας διατηρείται, όχι πάντα βέβαια, η πολιτιστική ταυτότητα του τόπου, εκκλησιαστικά και άλλα θρησκευτικά μνημεία, αρχαιολογικές θέσεις, παραδοσιακή αρχιτεκτονική, και άλλα. Πράγμα που εν πολλοίς δεν γίνεται στα Κατεχόμενα. Ο οικοδομικός οργανισμός στην άλλη πλευρά είναι θεωρώ αδυσώπητος, οι ελάχιστες φωνές, από Τ/κ που έχουν έγνοια τον τόπο και το περιβάλλον, είναι φωνή βοώντος εν τη ερήμω. Ακόμα και οι τ/κ κοινωτικές τοπικές οργανώσεις που φωνάζουν για διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς των χωριών και των κωμπούλεων δυστυχώς βρίσκουν κλειστές πόρτες. Παραδείγματα πολλά, αρκεί μία επίσκεψη στο Αρχαιολογικό Μουσείο της Μόρφου, στο κτήριο της Μητρόπολης Μόρφου, όπου ο χρόνος θαρρείς πως έχει σταματήσει στα μέσα του 20ού αιώνα. Η ακόμα ένας περίπατος στις γειτονιές περίξυ του λιμανιού της Κερύνειας, ή στην εντός των τειχών Αμμοχώστου. Θα παρατηρήσει κανείς ότι η έννοια μνημείο είναι πιο διευρυμένη... αν μπορεί να το εκφρά-

σω σωστά, όπως και η συντήρηση ή η προβολή του. Δεν φαίνεται να ενδιαφέρονται και πολλοί για ό,τι άφησε το παρελθόν σε εκείνα τα μέρη, ιδίως όταν είναι κατάλοιπα του άλλου.

Η ταυτότητα του τόπου αλλάζει, και αλλάζει βίαια θεωρώ και για τους Τ/κ, οι οποίοι βλέπουν τα χωριά στα οποία κατοικούν να γεμίζουν από πανομοιότυπα λευκά τζαμιά, με ένα ή περισσότερους μιναρέδες. Η ομοιότητα είναι τέτοια που αν δεις απλώς φωτογραφία τους θα μπορούσες να τα τοποθετήσεις όπου εσύ θες. Συνήθως, γειτνιάζουν με τις εκκλησίες, όπου καμπαναριό, δίπλα θα δεις να ορθώνεται ένας μιναρές, σπάνια το νέο τζαμί του χωριού θα είναι κτισμένο μακριά από την εγκαταλελειμμένη εκκλησία. Σε χωριά όπου η γεωμορφολογία δεν επιτρέπει την ανέγερση νέου κτηρίου, το τζαμί τοποθετείται σε άλλη περιοχή, με το ίδιο πάντα αρχιτεκτονικό σχέδιο.

Το πρόβλημα της ομοιομορφίας δεν έγκειται στο αρχιτεκτονικό σχέδιο αυτό καθ' αυτό, αλλά στο πόσο διαφορετικά είναι τα τζαμιά της τελευταίας εικοσαετίας, με τα τζαμιά της περιόδου προ του 1974 και αυτό το καταλαβαίνει κάποιος όταν δει τα μουσουλμανικά τεμένη στα Κατεχόμενα είτε στα μεικτά είτε στα αμιγώς τ/κ χωριά. Βλέπε για παράδειγμα τα τζαμιά της Βατυλής,

του Νέου Χωριού Κυθρέας, του Παλαιού Χωριού, του Αγίου Ιακώβου, του Καλού Χωριού Λεύκας, της Λεύκας και άλλου. Είτε είναι μετατροπές από χριστιανικές εκκλησίες, είτε είναι εκ βάθρων, αντανακλών την εικόνα του τόπου. Θα το δει κανείς και στα τεμένη της ελεύθερης Κύπρου αυτό -σαφώς και το ίδιο συμβαίνει και σε εμάς, με παράταιρες εκκλησίες να ξεφουτρώνουν, βλ. για παράδειγμα την εκκλησία στο Νικητάρι, τον νέο καθεδρικό, και άλλες. Ωστόσο, το πράγμα διαφέρει στην πλευρά μας ότι πλέον υπάρχει ένας οδικός χάρτης συντήρησης και ανάδειξης των θρησκευτικών μνημείων, που με τα όποια προβληματικά του στοιχεία, τηρείται. Η ταυτότητα του τόπου είναι περισσότερο προστατευμένη στην ελεύθερη Κύπρο, απ' ό,τι είναι στα Κατεχόμενα και όταν αλλάζει η ταυτότητα του τόπου αλλάζει και αυτή των ανθρώπων του, και όταν η αλλαγή είναι βίαιη τόσο πιο ζαλισμένος βγαίνει από αυτήν ο άνθρωπος, ο οποίος προσπαθεί να καταλάβει πού βρίσκεται.

Τα παντός μεγέθους λευκά τζαμιά που συνεχώς ξεφουτρώνουν στην Κύπρο του βορρά δεν εξυπηρετούν απλώς τις θρησκευτικές ανάγκες των Τ/κ και των άλλων μουσουλμάνων κατοίκων του, είναι μία ύπουλη πρακτική, που δείχνει ότι τα πράγματα αλλάζουν με

τρόπο υποδόριο. Είναι ένα σημάδεμα του τόπου, που φαίνεται διά γυμνού και ο χρυσός του διάκοσμος λαμπυρίζει και δύσκολα αλλάζει.

Η αδηφάγος ανάπτυξη σίγουρα δεν κάνει διακρίσεις ανάμεσα σε ελεύθερες και κατεχόμενες περιοχές, η καταστροφή του περιβάλλοντος, του πολιτιστικού αποτυπώματος δεν είναι «προνόμιο» μόνο των επιχειρηματιών της μιας πλευράς... είναι το φυσικό επακόλουθο των νόμων του χρήματος και της ασυδοσίας, είναι το αποτέλεσμα της εισβολής και της αδυναμίας των πλευρών να βρουν τη λύση εκείνη που θα δώσει ανάσα στον τόπο. Για την ώρα επαναπαυόμαστε στις Τεχνικές Επιτροπές, όπως αυτές της Δικονομικής Επιτροπής Πολιτιστικής Κληρονομιάς και της Δικονομικής Επιτροπής για τον Πολιτισμό, οι οποίες κάνουν το παν δυνατόν για να διατηρήσουν ό,τι χαρακτηρίζει την Κύπρο, όλες τις ψηφίδες του μωσαϊκού που λέγεται πολυπολιτισμική Κύπρος, με όλα τα χρώματά του.

Από τη δική μου οπτική σκοπιά πάντως το λευκό και το χρυσό των νέων τζαμιών στα Κατεχόμενα είναι τα αστερία της φωτεινής σημαίας που λαμπυρίζει κάθε βράδυ από τα πλάγια του Πενταδακτύλου.

kouroupakisa@kathimerini.com.cy

Το θέατρο είναι η ίδια η ζωή

Ο Σταμάτης Φασουλής μιλάει για την παράσταση «Οι πεταλούδες είναι ελεύθερες» που θα περιοδεύσει σε όλη την Κύπρο

Συνέντευξη στον
ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Ο Σταμάτης Φασουλής μιλάει στην «Κ» για την παράσταση «Οι πεταλούδες είναι ελεύθερες» του Leonard Gershe, που έρχεται στην Κύπρο και θα κάνει περιοδεία σε όλες τις πόλεις της ελεύθερης Κύπρου. Ο Σταμάτης Φασουλής, ο οποίος για πρώτη φορά σκηνοθετεί στην Κύπρο, λέει πως «Οι πεταλούδες» είναι ένα έργο χωρίς κηρύγματα και ψευδομηνύματα. Η παράσταση στο Μπρόντγουεϊ, αλλά και αυτή στην Ελλάδα με τους Ξένια Καλογεροπούλου και Γιάννη Φέρτη, σημείωσαν εξαιρετική επιτυχία, και γι' αυτή την επιτυχία λέει ο κ. Φασουλής: «μια μεγάλη επιτυχία πρέπει να την ξαναγεννήσεις, δεν μπορείς να πεις, είναι επιτυχία το έργο, άφροσέ το να τραβήξει, θέλει αγάπη για να ξαναγεννηθεί, να ξαναγεννηθεί αυτό που το έκανε επιτυχία και όχι το άκουσμα της επιτυχίας! Είναι δύο διαφορετικά πράγματα». Οι «Πεταλούδες» έρχονται στην Κύπρο με πρωταγωνιστές τη Μίρκα Παπακωνσταντίνου, την Ντόρα Μακρυγιάννη, τον Λευτέρη Ζαμπετάκη και τον Μαρίνο Κόνσολο.

—Μπορούμε να πούμε ότι με αυτό το έργο έχουμε κάτι περισσότερο από μία κωμωδία. Είναι κάτι περισσότερο από μία κωμωδία.

—Είναι ένα έργο που ενώ από την άλλη μεριά μιλάει για πράγματα πολύ σοβαρά και με πολύ ευαίσθητο τρόπο και χωρίς κηρύγματα και ψευδομηνύματα, δρα υποδόρια, δρα καθαρά θεατρικά,

έτσι όπως πρέπει να είναι το θέατρο δηλαδή. Δεν είναι απλώς μία κωμωδία, διαθέτει και άλλα στοιχεία για κάθε άνθρωπο.

—Νομίζετε ότι αυτό είναι ένα από τα μυστικά της μεγάλης επιτυχίας που είχε διαχρονικά;

—Νομίζω ναι. Όταν παιζόταν στο Μπρόντγουεϊ, που παιζόντουσαν μόνο μιούζικαλ, να κρατήσει μια πρόζα χρόνια, με πέντε άτομα, σε ένα θέατρο 1.500 θέσεων, καταλαβαίνεις ότι έγινε παταράκ, δεν είχε ξαναγίνει κάτι παρόμοιο. Βέ-

“

Η προσπάθεια να απελευθερωθούμε είναι πιο σημαντική από την ίδια την ελευθερία.

βαία, μια μεγάλη επιτυχία πρέπει να την ξαναγεννήσεις, δεν μπορείς να πεις, είναι επιτυχία το έργο, άφροσέ το να τραβήξει, θέλει αγάπη για να ξαναγεννηθεί, να ξαναγεννηθεί αυτό που το έκανε επιτυχία και όχι το άκουσμα της επιτυχίας! Είναι δύο διαφορετικά πράγματα.

—Αυτό το έργο ξεπερνάει καταρχάς τις όποιες σωματικές δυσκολίες έχει ο κεντρικός ήρωας και προχωράει και σε ένα πιο συναισθηματικό επίπεδο;

—Και σε πιο ανθρώπινο επίπεδο. Η διαφορετικότητα δεν αντι-

«Μια μεγάλη επιτυχία πρέπει να την ξαναγεννήσεις, δεν μπορείς να πεις, είναι επιτυχία το έργο, άφροσέ το να τραβήξει, θέλει αγάπη για να ξαναγεννηθεί, να ξαναγεννηθεί αυτό που το έκανε επιτυχία και όχι το άκουσμα της επιτυχίας!» λέει ο Σταμάτης Φασουλής.

μετωπίζεται σαν μία ξεχωριστή περίπτωση, αλλά όπως ακριβώς διαφέρει ο ένας χαρακτήρας από τον άλλο στους ανθρώπους και τίποτα παραπάνω, και αυτό είναι μια μεγάλη νίκη για τον άνθρωπο, αν το καταφέρει, βέβαια.

—Νομίζω ότι όλοι μας περιμένουμε κάτι να μας απελευθερώσει, ο Τόνι την Τζίλ... Απελευθερωνόμαστε ποτέ από όσα μας κατατρύχουν;

—Η προσπάθεια να απελευθερωθούμε είναι πιο σημαντική από την ίδια την ελευθερία.

—Πέρα από τα βασικά θέματα του έργου, τις ανθρώπινες σχέσεις και τον εγκλωβισμό μας. Ποια άλλα ζητήματα θίγει;

—Το θέμα της ίδιας της τέχνης, ο κεντρικός ήρωας είναι μουσικός, και το πώς μπορεί κάποιος να ξεπεράσει τον εαυτό του και πώς γενικά οι άνθρωποι να μπορούν ν' αλλάζουν άποψη. Έχουμε να κάνουμε με ένα έργο που μιλάει για τη ζωή εν θερμώ. Η τέχνη, αν δεν δανειστεί από τη ζωή, δεν είναι τίποτα. Συνήθως —και αυτό που αντιπαθώ εγώ στο θέατρο, είναι όταν αντιγράφεις το θέατρο, ότι κάποιος παίζει σαν ηθοποιός, ενώ πρέπει να παίζει ως ζωντανός, υπαρκτός άνθρωπος. Γι' αυτό το πράγμα μιλάει το έργο, γιατί τέχνη χωρίς ζωή δεν υπάρχει.

—Εσείς τόσα χρόνια που είστε στο καλλιτεχνικό προσκήνιο νιώθετε ελεύθερος να κάνετε πια τις επιλογές σας. Πόσο ελεύθερος νιώθετε ως άνθρωπος της τέχνης;

—Δεν νιώθω αρκετά τον τελευταίο καιρό. Υπάρχει ένας νεοπου-

ριτανισμός στην τέχνη, που εμένα με παγώνει λίγο. Αυτό. Οι μαύροι πρέπει να παίζουν τους μαύρους, οι γκέι τους γκέι, πρέπει να διορθώνουμε τα έργα της παλιάς εποχής, σε λίγο θα πρέπει να διορθώσουμε και τον Σοφοκλή, στον «Οιδίποδα». Αυτά με φοβίζουν λίγο, το politically correct από στάση έγινε μόδα και φοβάμαι ότι οδηγεί σε ένα νέο είδος ποριτανισμού.

—Είχατε πει πως οι «Πεταλούδες» είναι ένα έργο που θέλατε πάντα να σκηνοθετήσετε. Τι ήταν αυτό που σας ιντριγκάρει;

—Το λάτρεψα, όταν το είδα για πρώτη φορά με την Ξένια Καλογεροπούλου και τον Γιάννη Φέρτη, ήταν η αφορμή να τους γνωρίσω και να με βοηθήσουν πάρα πολύ. Είναι οι άνθρωποι που καθόρισαν τη ζωή στο θέατρο.

—Άρα θα ήταν μία και είναι και μία και μία οφειλή ίσως προς τον τους ανθρώπους.

—Μια αφιέρωση, θα έλεγα.

—Μπορεί να συνδυαστεί το ποιητικό, αν μου επιτρέπεται η λέξη, με την τηλεοπτική έκθεση σε ένα σόου; Σκοντάφτει το ένα με το άλλο ή είναι απλά ταμπέλες που δεν χρειάζονται;

—Προτιμώ να δουλεύω έξι ώρες τη βδομάδα, παρά οκτώ ώρες την ημέρα για να κάνω ένα σήριαλ αμφιβόλου ποιότητας. Έχω ασχοληθεί πάρα πολύ με το σόου, έχω ανεβάσει πάνω από τριάντα παραστάσεις. Άλλωστε, ποτέ δεν ήμουν ένα πράγμα, την ώρα που έκανα μια κωμωδία, έκανα και μία τραγωδία. Είμαστε απ' όλα, όπως στην ίδια τη ζωή, είμαστε και αυτός ο εαυτός και ο άλλος.

Η ΜΠΥΡΑ **ΚΕΟ** ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΕΙ

Οι πεταλούδες
είναι ελεύθερες

TOY LEONARD GERSHE

ΜΙΡΚΑ
ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

ΛΕΥΤΕΡΗΣ
ΖΑΜΠΕΤΑΚΗΣ

ΝΤΟΡΑ
ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗ

ΜΑΡΙΝΟΣ
ΚΟΝΣΟΛΟΣ

ΣΚΗΝΟΘΕΣΙΑ ΣΤΑΜΑΤΗΣ ΦΑΣΟΥΛΗΣ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗΣ ΓΙΩΡΓΟΣ ΘΕΟΦΑΝΟΥΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ
8,9,10 Ιουνίου
ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

ΛΕΜΕΣΟΣ
11,12,13 Ιουνίου
ΠΑΤΤΙΧΕΙΟ ΘΕΑΤΡΟ

ΠΑΦΟΣ
14 Ιουνίου
ΜΑΡΚΙΔΕΙΟ ΘΕΑΤΡΟ

ΛΑΡΝΑΚΑ
15 & 16 Ιουνίου
ΘΕΑΤΡΟ ΣΚΑΛΑ

ΜΕΡΟΣ ΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ
ΘΑ ΔΙΑΤΕΘΕΙ
ΓΙΑ ΤΗ ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΟΥ

ΕΙΣΙΤΗΡΙΑ

Tickethour
.com.cy

7777 7040

ΚΑΙ ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ

ΜΕΓΑΣ ΧΟΡΗΓΟΣ

Electroline

Επί στο αούριο

ΧΟΡΗΓΟΙ

cablenet

HELLENIC BANK

ΟΠΑΠ ΚΥΠΡΟΥ

ΥΠΕΡΦΑΝΟΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΗΣ ΤΟΥ

Δ.Κ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ Α.Ε.

Pirex

McDonald's

αλφαμεγα

UNCARS

PLUTON

ΧΟΡΗΓΟΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

LOVE 100.7 FM

98.1 & 95.7

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Αθήνα, πλατεία Μοναστηρακίου, 1954. Μια γυναίκα συγκρατεί τον σύντροφό της για να αποφύγει ένα διερχόμενο αυτοκίνητο σε μια πόλη που δεν είχε φανάρια.

«Αυτά τα χαμόγελα είναι η ελπίδα»

Η ξυπόλυτη Ελλάδα που απαθανάτισε ο Ρόμπερτ ΜακΚέιμπ τη δεκαετία του '50 αναβιώνει μέσα από το νέο του βιβλίο

Της **ΜΑΡΩΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ**

Ηπειρος, Άνω Περιστέρι, 1961. Η Λαμπρινή, η Μαρία και η Ελένη γελούν κοιτάζοντας τον φωτογραφικό φακό. Η μικρότερη είναι ξυπόλυτη και κρατάει τα ταλαιπωρημένα παπούτσια της στο χέρι. «Αυτοί οι άνθρωποι που εμφανίζονται ξυπόλυτοι στις φωτογραφίες μου, προφανώς δεν πηγαίνουν σε beach party. Είναι ξυπόλυτοι επειδή τα παπούτσια ήταν πολύ ακριβά, και όσοι τα είχαν δεν ήθελαν να τα φθείρουν», μου λέει ο Ρόμπερτ ΜακΚέιμπ.

«Και η ελπίδα που δηλώνει ο υπότιτλος του καινούργιου βιβλίου σας, “Η Ελλάδα μετά τον πόλεμο. Τα χρόνια της ελπίδας”, πού βρίσκεται;» τον ρωτάω.

«Αυτά τα χαμόγελα είναι η ελπίδα», απαντάει. Ταυτόχρονα ανοίγει το κινητό του τηλέφωνο και με υπερηφάνεια μου εξηγεί ότι περιέχει 95.000 φωτογραφίες. Παρά την προχωρημένη ηλικία του ο κ. ΜακΚέιμπ, ο Μπομπ για τους πολλούς φίλους του, είναι εξαιρετικός με την τεχνολογία. «Το τηλέφωνο έχει AI», μου εξηγεί. Καθώς οι εικόνες πολλών δεκαετιών φωτογραφικής δουλειάς τρέχουν κάτω από το δάκτυλό του, σταματάει σε ένα έγχρωμο πορτρέτο τριών μεσήλικων γυναικών. Κρατιούνται από το μπράτσο και κοιτάζουν ντροπαλά την κάμερα. Είναι εκείνα τα τρία κορί-

“

Όταν έφθασα στην Ελλάδα, είχε μόνον 180.000 ξένους επισίως, συμπεριλαμβανομένων των διπλωματών και των επαγγελματιών.

“

Ο αδελφός μου, πηγαίνοντας στην Ιο, μου έγραψε ότι ανακάλυψε άλλο ένα παρθένο νησί. Όταν πήγαμε, διαπιστώσαμε ότι υπήρχαν πέντε Γάλλοι τουρίστες.

Κυκλάδες, 1955. Τα παιδιά τύχαιναν ιδιαίτερης προσοχής κατά την αποβίβαση ανθρώπων και αγαθών από τις λέμβους. Σε δύσκολες καιρικές συνθήκες ήταν διαδικασία δύσκολη και χρονοβόρος.

τσια που ο εικοσιεπτάχρονος Αμερικανός φωτογράφος συνάντησε τότε, σε μια σχετικά πρόσφατη λήψη που έγινε με αφορμή μια φωτογραφική έκθεση στο Μονοδένδρι. Τα χρόνια πήραν από το βλέμμα τη σπιρτάδα, τα χαμόγελα μικρυναν, μολονότι ήταν όλες ποδεμένες και καλά ντυμένες.

«Αναγνωρίζετε το πνεύμα της μεταπολεμικής Ελλάδας στη σύγχρονη;» τον ρωτάω.

«Σε μερικούς ανθρώπους, ναι», απαντάει. «Βεβαίως στην Αθήνα είναι πολύ πρόσωπες οι σχέσεις δεν έχουν αλλάξει. Σκεφτείτε πως όταν έφθασα στην Ελλάδα στη δεκαετία του 1950, είχε μόνον 180.000 ξένους επισίως, συμπεριλαμβανομένων των διπλωματών, των επαγγελματιών και των τουριστών. Ήταν πολύ συχνό φθάνοντας στα νησιά να μη συναντάμε άλλους ξένους επισκέπτες εκτός από εμάς. Ακόμη και στην αρχή της δεκαετίας του '60, θυμάμαι ότι ο αδελφός μου, πηγαίνοντας στην Ιο, μου έγραψε ότι ανακάλυψε άλλο ένα παρθένο νησί. Πήγαμε εκεί με τον γιατρό μας από τη Νέα Υόρκη, που την τελευταία στιγμή ακύρωσε όλα τα ραντεβού του για να έρθει στην Ελλάδα. Κι ανακαλύψαμε ότι υπήρχαν πέντε Γάλλοι τουρίστες. Ο αδελφός μου

αναστατώθηκε τόσο με την “πολυκοσμία” που ήθελε να φύγουμε αμέσως».

Ο Ρόμπερτ ΜακΚέιμπ προέρχεται από δημοσιογραφική οικογένεια και στη ματιά του ενυπάρχει, εκτός της προσωπικής του αισθητικής, η επίγνωση ότι η φωτογραφική κάμερα αποτελεί μάρτυρα της Ιστορίας. Ο πατέρας του υπήρξε εκδότης της εφημερίδας New York Daily Mirror –από τις πρώτες που δημοσίευαν φωτογραφίες– και ο μικρός Μπομπ είχε στο σπίτι σκοτεινό θάλαμο για να εκτυπώνει τις φωτογραφίες του πολύ νωρίς.

Σπουδές Γαλλικής Φιλολογίας στο Πρίνστον, αγάπη για την Ευρώπη και τον πολιτισμό της. Η περιπετειώδης ψυχή της αμερικανικής νεολαίας των '50s έσπρωξε τους δύο νεαρούς ΜακΚέιμπ –τον Μπομπ και τον μεγαλύτερο αδελφό του, Τσαρλς– να μπουκνουν σε ένα καράβι και να φθάσουν έως την Ελλάδα. Ήταν περαστικοί, αλλά τελικά έμειναν εδώ ανακαλύπτοντας έναν τόπο αμόλυντο από τον μοντέρνο πολιτισμό. Ήταν η Ελλάδα μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο μια χώρα που γελούσε πλατιά παρά τις δυστυχίες της; Ή μήπως ήταν το φιλικό βλέμμα του φωτογράφου αυτό που κατάφερε να αιχμαλωτίσει στιγμές αθωότητας σε μια δύσκολη ζωή παιδεμένων ανθρώπων;

Ηπειρος, Ανω Περιστερί, 1961. Η Λαμπρινή, η Μαρία και η Ελένη. Από τα τρία κορίτσια μόνο το ένα φοράει παπούτσια.

Μυκίνες, 1955. Ο Αγαμέμνων Ντάσσης και η κόρη του Παναγούλα στην πόρτα του ξενοδοχείου Belle Hélène, που ήταν η έδρα του Χάινριχ Σλήμαν.

Πλατεία Συντάγματος, 1954. Μπροστά στο ξενοδοχείο «Μεγάλη Βρετανία», βρισκόταν το κουβούκλιο της Τροχαίας.

«Ομορφη χώρα, αλλά βουτηγμένη στη φτώχεια»

Η πλούσια έκδοση «Η Ελλάδα μετά τον πόλεμο. Τα χρόνια της ελπίδας» συνοδεύει την ομότιτλη φωτογραφική έκθεση του Ρόμπερτ ΜακΚέιμπ στο συνεδριακό κέντρο του Ευρωπαϊκού Πολιτιστικού Κέντρου Δελφών (ΕΠΚεδ), η οποία εγκαινιάζεται στις 10 Ιουνίου. Στην Ελλάδα το βιβλίο εκδίδεται από τον «Πατάκη» με την αιγίδα του ΕΠΚεδ, ενώ η αγγλόφωνη έκδοση θα κυκλοφορήσει πολύ σύντομα από τον οικο Abbenville Press, που εκπροσωπεί τον συγγραφέα στη Νέα Υόρκη.

Στο εισαγωγικό του σημείωμα ο ΜακΚέιμπ περιγράφει την πρώτη του επίσκεψη στην Ελλάδα, καλοκαίρι του 1954, δέκα χρόνια από την αποχώρηση των Γερμανών και πέντε από το τέλος του Εμφυλίου. «Η Ελλάδα που πρωτοείδα ήταν βουτηγμένη στη φτώχεια. Αυτό ήταν εμφανές παντού. Συχνά όταν συζητούσες με έναν Έλληνα για την ομορφιά της χώρας του, ακολουθούσε ένα “ναι, αλλά είναι πολύ φτωχή” – και προς επίρρωση των λεγομένων του έτριβε τον αντίχειρα με τον δείκτη του», γράφει. Και συνεχίζει: «Αυτό που παρατήρησα ως επισκέπτης και μετά ζώντας στην Ελλάδα ήταν αρχικά μια αργή ανάκαμψη, αλλά στη συνέχεια μία αξιοσημείωτη ανάπτυξη και μεταμόρφωση σε μοντέρνο ευρωπαϊκό κράτος. Η Ελλάδα ήταν μία από τις φτωχότερες χώρες της Ευρώπης πριν από τον πόλεμο – ως εκ τούτου ο δρόμος ήταν μακρύς και δύσκολος».

Πάνω στο θέμα της σχέσης μνημείωσης και τεκμηρίωσης αναστοχάζεται στη συγκεκριμένη έκδοση ο πρόεδρος του ΕΠΚεδ, καθηγητής του Πανεπιστημίου Χάρβαρντ Παναγιώτης Ροϊλός, ο οποίος συμμετείχε και στην επιλογή των φωτογραφιών του βιβλίου. Αναφερόμενος στο ιστορικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται το

υλικό, σχολιάζει πως στις δεκαετίες του 1950 και του 1960 η χώρα άρχισε να ανακάμπτει σταθερά. «Οι σύμμαχοι, κυρίως οι Αμερικανοί και οι Βρετανοί, προσέτρεξαν σε βοήθεια, αλλά όχι χωρίς να εξασφαλίσουν πολιτικά, οικονομικά και στρατιωτικά οφέλη και προνόμια. Την περίοδο μεταξύ του τέλους του εμφυλίου πολέμου

Αυτό που παρατήρησα ως επισκέπτης ήταν αρχικά μια αργή ανάκαμψη, αλλά στη συνέχεια μια μεταμόρφωση σε μοντέρνο ευρωπαϊκό κράτος.

(1949) και της Μεταπολίτευσης το 1974, οι πολιτικοί θεσμοί στην Ελλάδα ουσιαστικά μόνο κατ’ όνομα ήταν δημοκρατικοί», γράφει. Ωστόσο, παραδέχεται πως υπάρχει κάτι εγγενώς νοσταλγικό στην τέχνη της φωτογραφίας, που «συχνά προκαλεί μια επιθυμία για “επιστροφή” σε ένα αέναο παρόν χωρίς απουσίες, ρήγματα ή παρελθόν». Είναι εξιδανικευμένη η Ελλάδα που «είδε» η φωτογραφική κάμερα; Προφανώς, όπως συμβαίνει στην τέχνη, το δημιουργήμα εμπνέεται και γονιμοποιείται από τις φαντασιώσεις του δημιουργού. Ετσι, όπως καταλήγει ο κ. Ροϊλός, η συγκεκριμένη τέχνη «προσδίδει στα προϊόντα της μια μεταίχμακή λειτουργία μεταξύ τεκμηρίων και μνημείων». Την έρευνα για τη μεταπολε-

Πάνω στο πλοίο Liberty «Hellenic Star», 1955. Δύο ναύτες ετοιμάζονται να ξεφορτώσουν το πλοίο και λύνουν τα καλώδια που κρατούν την μπουύμα.

Σύρος, 1957. Νεαροί μπακάληδες.

μική Ελλάδα έκανε γι’ αυτή την έκδοση η δημοσιογράφος Κατερίνα Λυμπεροπούλου. Με αφορμή μια φωτογραφία, την ασπρόμαυρη εικόνα ενός εργάτη που δουλεύει εντατικά στους χώρους του Ηρώδείου, το οποίο προοριζόταν στα μέσα της δεκαετίας του ’50 να γίνει κέντρο του νεοσύστατου Φεστιβάλ Αθηνών, ορίζει το 1955 «ως μεταβατικό χρονικό σημείο μεταξύ μιας εποχής τρομακτικών δεινών που έδυε και μιας νέας, ελπιδοφόρας ανασυγκρότησης που ανέτελλε». Το κείμενό της για τη γνωριμία του φωτογράφου με την Ελλάδα, καταλήγει στο σημείο από το οποίο συμβαίνει να ξεκινάει το δικό μας κείμενο: στο Ανω Περιστερί Ηπείρου και τη συνάντηση με τη Λαμπρινή, τη Μαρία και την Ελένη. «Οι τρεις μικρές φίλες είναι ντυ-

μένες με ρούχα που μάλλον έφτιαξαν οι μητέρες τους. Παρότι είναι σχεδόν βέβαιο ότι οι οικογένειές τους θα είχαν μετρήσει απώλειες τα δύσκολα χρόνια που είχαν προηγηθεί, τα χαμογελαστά τους πρόσωπα φέρουν τη χαρά της ζωής, που ύστερα από κάθε εμπόδιο βρίσκει τον τρόπο να συνεχίζεται με ακόμη μεγαλύτερη ορμή απ’ ό,τι πρωτύτερα», καταλήγει η κ. Λυμπεροπούλου.

Την ημέρα των εγκαινίων της έκθεσης στο ΕΠΚεδ θα προηγηθεί ημερίδα με θέμα «Η μεταπολεμική Ελλάδα του Ρόμπερτ ΜακΚέιμπ» με συζήτηση στοργγυλής τραπέζης. Επίσης εγκαινιάζεται στο Αρχαιολογικό Μουσείο Δελφών η έκθεση «Οι Δελφοί τη δεκαετία του 1950 με τον φακό του Ρόμπερτ ΜακΚέιμπ».

Ξέριφος, 1970. Σχολική αίθουσα με δάσκαλο τον Δημήτρη Ρήγα.

Σύρος, 1957. Εργάτες έχουν κατασκηνώσει μπροστά στον κινηματογράφο.

ΜΑΤΙΕΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Επιμέλεια: **ΝΙΚΟΣ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΣ**

ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ

Τα κυπαρίσσια του Βαν Γκογκ
Η νέα έκθεση στο Μετροπόλιταν της Νέας Υόρκης ρίχνει προβολείς στα κυπαρίσσια του Βίνσεντ βαν Γκογκ. Η έκθεση θα διαρκέσει έως τις 27 Αυγούστου και είναι η πρώτη φορά που γίνεται η συσχέτιση του Βαν Γκογκ με τις φόρμες και τον συμβολισμό των κυπαρισσιών. Κατά τη διαμονή του στη νότια Γαλλία θαύμασε τις πράσινες «φλόγες» που υψώνονταν στον ορίζοντα. Πάνω από 40 έργα αφηγούνται αυτήν την οπτική, που διευρύνει την τοπογραφία του.

ΜΑΔΡΙΤΗ

Πράδο και συγγραφείς
Το Μουσείο Πράδο εγκαινιάζει νέο πρόγραμμα συνεργασίας με συγγραφείς διεθνούς διαμετρήματος. Πρώτος καλεσμένος είναι ο νομπελίστας Νοτιοαφρικανός συγγραφέας Τζ. Μ. Κουτσί, ο οποίος θα διαμείνει στη Μαδρίτη επί τρεις εβδομάδες (τέλος Ιουνίου - αρχές Ιουλίου) με επίκεντρο το Πράδο, το οποίο θα αποτελέσει και πηγή έμπνευσης. Θα γράψει ένα διήγημα που θα περιληφθεί σε μια έκδοση του μουσείου με τα κείμενα των καλεσμένων συγγραφέων.

ΛΟΝΔΙΝΟ

Νέα γκαλερί
Η αίθουσα τέχνης Halcyon Gallery απέκτησε νέα έδρα στο κεντρικό Λονδίνο, στο 148 της New Bond Street. Η λειτουργία της εγκαινιάζεται με έκθεση του Βρετανού ψηφιακού καλλιτέχνη Ντόμινικ Χάρις (φωτογραφία). Η διεύθυνση αυτή συνδέεται με την τέχνη για πάνω από 150 χρόνια. Προηγούμενος ήταν στέγης της The Fine Art Society. Ο Ντόμινικ Χάρις προσφέρει με τα έργα του πλήρη αισθητηριακή εμπειρία και διάθλαση της έννοιας του χώρου.

ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ

Γέφυρα Μπρούκλιν, 140 ετών
Η Γέφυρα του Μπρούκλιν, έμβλημα της Νέας Υόρκης, υπήρξε ένα τιτάνιο τεχνικό έργο. Εγκαινιάστηκε το 1883. Ήταν η μεγαλύτερη κρεμαστή γέφυρα της εποχής της και προ ημερών γιόρτασε τα 140 έτη της. Η αποπεράτωση της γέφυρας είχε εορτασθεί με πανηγυρισμούς και πυροτεχνήματα ως μέγα επίτευγμα. Σχεδιάστηκε από τον γερμανικής καταγωγής μηχανικό Τζον Ογκούστους Ρέμπλινγκ (1806-1869). Έως το 1950 τη διέσχιζαν και Ι.Χ.

ΟΥΑΣΙΓΚΤΟΝ

Ανατολή συναντά Δύση
Η Νάσιοναλ Γκάλερι της Ουάσιγκτον ανακοίνωσε πως απέκτησε τέσσερις φωτογραφίες του Τσενγκ Κούνγκ Τσι (1950-1990) από τη διάσημη σειρά του «Ανατολή συναντά Δύση» (1979-1987). Η σειρά απεικονίζει τον ίδιο, ντυμένο με χαρακτηριστικά ενδύματα της ολοκληρωτικής Ανατολής, δίπλα σε εμβληματικά κτίρια-τοπόσημα του δυτικού πολιτισμού. Ο ίδιος χαρακτήριζε τον εαυτό του «φιλοπεριεργό ταξιδιώτη, μάρτυρα της εποχής του και αμφίσημο διπλωμάτη».

Η **Ζοζεφίν Μπέικερ** το 1948 με στολή της γαλλικής αεροπορίας.

Η Ζοζεφίν Μπέικερ ως σύμβολο ελευθερίας και ισότητας

Η **προσωπικότητα** της Ζοζεφίν Μπέικερ (1906-1975) εμπνέει την εποχή μας. Νέες αναγνώσεις της ρηξέλευθης πορείας της, μέσα στο σώμα του 20ού αιώνα, ανάμεσα στη μισαλλόδοξη πλευρά της Αμερικής και στην ευρυχωρία της Γαλλίας, προσφέρουν εκδόσεις και εκθέσεις. Η πιο πρόσφατη δημόσια αναφορά στην περίπτωση της είναι η έκθεση που εγκαινιάστηκε πρόσφατα στη Βόννη (Bundeskunsthalle). Με τίτλο «Ζοζεφίν Μπέικερ: Ελευθερία - ισότητα - ανθρωπότητα», η έκθεση θα διαρκέσει έως τις 24 Σεπτεμβρίου 2023 και προσεγγίζει την Μπέικερ ως ένα από τα σύμβολα του περασμένου αιώνα. Η Μπέικερ ήταν καλλιτέχνης που ξεχώριζε· είχε το άστρο. Και ταυτόχρονα ήταν πολέμιος κατά του ρατσισμού, που είχε βιώσει από πολύ νωρίς.

Τραγουδώντας και χορεύοντας, με σώμα φιδίσιο, προάγγελος της σεξουαλικής απελευθέρωσης, φιλόανθρωπος και δοτική, η Ζοζεφίν Μπέικερ έγινε και σύμβολο της γαλλικής αντίστασης κατά των ναζί στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Πέρασε από όλες τις πύλες της ηρωοποίησης. Στη δεκαετία του 1920 είχε ξετρελάνει το Παρίσι και όλη την Ευρώπη. Στη δεκαετία του 1940 είχε κερδίσει τον σεβασμό με τη στάση της. Στη δεκαετία του 1970, το 1975, τέσσερις ημέρες πριν πεθάνει,

έδωσε την τελευταία της παράσταση σε ένα γκαλά που είχαν διοργανώσει προς τιμήν της ο πρίγκιπας Ρενιέ του Μονακό και η Γκρέις Κέλι.

Έως σήμερα παραμένει έμβλημα αξιοπρέπειας και αυτοδιάθεσης. Παρότι υπήρξε κατεχόμενη διεθνής star, η Ζοζεφίν Μπέικερ αγαπήθηκε και για τους αγώνες της υπέρ της ελευθερίας, σώματος και εθνών. Πίστευε στο δικαίωμα όλων στην ευτυχία ανεξάρτητα από τη φυλή, την εθνικότητα ή τον σεξουαλικό προσανατολισμό, σε μια εποχή που η ομοφυλοφιλία ήταν ταμπού στον δημόσιο λόγο. «Δεν με φοβίζει κανείς», έλεγε. «Υπάρχει μόνο μία φυλή· η ανθρώπινη φυλή». Γεννημένη το 1906 στο Σεντ Λουίς του Μιζούρι, η Ζοζεφίν Μπέικερ γνώρισε από παιδί σκληρές διακρίσεις και ρατσιστική βία. Το 1925, όταν ήταν 19 ετών, οι καλλιτεχνικές αναζητήσεις της την έφεραν στο Παρίσι, όπου βίωσε την ελευθερία. Το Παρίσι ήταν ακόμη το κέντρο της Ευρώπης. Από εκεί, με βάση τη Γαλλία, κατέκτησε όλη την Ευρώπη και έγινε star. Κατάφερε και έγινε η πιο ακριβοπληρωμένη χορεύτρια της εποχής της και η πρώτη γυναίκα σούπερ star αфроαμερικανικής καταγωγής. Το 2021 έγινε μετά θάνατον δεκτή στο Πάνθεον στο Παρίσι και έκτοτε είναι επίσημος εθνική ηρωίδα των Γάλλων.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΓΚΡΙ

Γράφει ο **ΗΛΙΑΣ ΜΑΓΚΛΙΝΗΣ**

Ανακάλεμα: όταν οι νεκροί επιστρέφουν...

«...στο **χώμα** το δικό μας οι πεθαμένοι κοιμούνται μονάχα... δεν είναι πεθαμένοι».

Ο κύριος Γκρι αφηίνεται να βυθιστεί στον κόσμο του Δημοσθένη Παπαμάρκου. Να ξαναβυθιστεί, για την ακρίβεια. Το «Γκρίκου», το πρώτο διήγημα της συλλογής «Μεταποίηση» (Πατάκης), που επανεκδόθηκε, είναι σε μινιατούρα η ελληνική εκδοχή του «Πέδρο Πάραμο», εκείνου του αριστουργήματος του Χουάν Ρούλφο. Είναι επίσης μια συνέχεια των αφηγήσεων που συναντάμε στο δίτομο κλασικό έργο του Νικολάου Πολίτη «Παραδόσεις». Συνομιλεί ακόμα με τις έξοχες «Διηγήσεις παραφυσικών φαινομένων» του Βασίλη Γκουρογιάννη, ακόμα και με τις ιστορίες για ζόμπι.

Ο Παπαμάρκος έκανε κάτι μοναδικό με το «Γκριακ», τόσο λογοτεχνικά όσο και εμπορικά. Όμως,

«**Τι είναι, ρε Τάκη, και με σκώνεις; Είναι αμαρτία που με ξυπνάς.**»

και η «Μεταποίηση» δεν πάει πίσω. Ο κύριος Γκρι λατρεύει τις ιστορίες του αρχαιογνώστη από τη Μαλεσίνα Λοκρίδος, που ως γνήσιος Αρβανίτης έφτασε έως την Οξφόρδη για να επιστρέψει στα πατρία, γενικώς και ειδικώς, δριμύτερος. Με οπλοστάσιο την αρχαία ελληνική μανία, τη Νέκυια του Ομήρου ή τον Λάβκραφτ, επινοεί μια προφορικότητα που έχει σάρκα και οστά. Η γλώσσα στον Παπαμάρκο είναι σαν τα γκόλεμ του εβραϊκού μυστικισμού: φουσάει πνοή στις λέξεις του κι αυτές ζωντανεύουν. Και είναι λέξεις που

«...στο **χώμα** το δικό μας οι πεθαμένοι κοιμούνται μονάχα... δεν είναι πεθαμένοι»: από τη συλλογή «Μεταποίηση» του Δ. Παπαμάρκου.

ζωντανεύουν σε έναν κόσμο-σύνορο, έναν κόσμο οριακό.

Στο «Γκρίκου», ο Τάκης επιστρέφει από κάποιο πόλεμο σχεδόν ανάπηρος στο ένα χέρι. Ο αδελφός του ο Χρήστος έχει πεθάνει και δύο ξένοι, αδέρφια μεταξύ τους, του κλέβουν τα ζώα και τον ξυλοφορτώνουν. «Αμα ήταν ο Χρήστος, έλεγα». Και να που ο Χρήστος επιστρέφει. «Τι είναι, ρε Τάκη, και με σκώνεις; Είναι αμαρτία που με ξυπνάς».

Ο Χρήστος «καθαρίζει» – με αγριότητα. Ο Τάκης δεν ντρέπεται πια, παίρνει πίσω τα ζώα του, του προξενεύουν κοπέλες. Αλλά τις νύχτες...

Στη μελέτη και ανθολογία «Παραλογές» (Ερμής, 1970) ο σπουδαίος Γιώργος Ιωάννου κάνει λόγο για «ανακάλεμα» των νεκρών: να γυρίσουν και να βοηθήσουν τους ζωντανούς. «Ανακάλεμα», γράφει,

«έχουμε π.χ. στους Πέρσες του Αισχύλου. Ανακαλείται ο Δαρείος». Ο πεθαμένος στο πασίγνωστο «Του νεκρού αδελφού», ο Χρήστος στο «Γκρίκου», περπατούν, τρώνε, πίνουν, καπνίζουν, μιλούν «έξω από κάθε χριστιανική αντίληψη σχετική με ανάσταση νεκρών» (Ιωάννου).

Όμως αυτό το ανακάλεμα, σιωπηρά, ανομολόγητα, δεν είναι που κάνουμε όλοι έως σήμερα; Αυτό το κουβεντολόι με τον νεκρό, που είναι συνομιλία με τον βαθύτερο, τον αχανή εαυτό μας;

Αλλά έχει ένα τίμημα αυτό όταν παύει ο νεκρός να έχει τον δικό του χώρο και παίρνει κάτι απ' τον δικό μας: «Είναι αμαρτία να τρώω με τους πεθαμένους», λέει ο Τάκης. Όμως δεν μπορεί να κάνει αλλιώς. Γλίτωσε από μια ντροπή, κοινωνική, για να το βρει από μian άλλη, μεταφυσική.

ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ

Του **ΣΤΑΥΡΟΥ ΖΟΥΜΠΟΥΛΑΚΗ**

Το τρίτο φως

«Δεν υπάρχουν μυστικά σε αυτό το σπίτι» (σ. 26) λέει η Έντνα στο μικρό κορίτσι που φιλοξενεί, του ζητάει μάλιστα να το επαναλάβει και εκείνο, και συμπληρώνει πως «όπου υπάρχουν μυστικά υπάρχει ντροπή – και την ντροπή δεν τη χρειαζόμαστε σ’ αυτή τη ζωή». Όλες οι οικογένειες κρύβουν μυστικά, μικρά ή μεγάλα, που σε αρκετές περιπτώσεις δηλητηριάζουν ή και καταστρέφουν τη ζωή των μελών τους, ενώ ορισμένα από αυτά τα μυστικά τα βαραίνει πράγματι η ντροπή (συνιστώμενο ανάγνωσμα εν προκειμένω «Οι κιβδηλοποιοί» του Ζιντ). Και στο σπίτι του Τζον και της Έντνας Κινσέλα υπάρχει, παρά τα λεγόμενα της καλής γυναίκας, ένα πολύ βαρύ μυστικό (μα χωρίς ντροπή): το μικρό αγόρι τους, το μοναχοπαιδί, έχει πνιγεί στο πηγάδι του αγροκτήματος. Ο λόγος σε τούτη την επιφυλλίδα είναι για τη νουβέλα της Κλερ Κίγκαν, «Τα τρία φώτα» (Μεταίχμιο 2023, όπως μεταφράστηκε στις άλλες γλώσσες ο πρωτότυπος τίτλος «Foster», 2010). Σε αυτή τη νουβέλα βασίστηκε η εξαιρετική ταινία «Το ήσυχο κορίτσι» (2022) του Κόλουμ Μπερέιντ (Colm Bairéad) που είδαμε φέτος. Η ταινία δεν είναι, καταπώς λένε, μεταφορά του βιβλίου στην οθόνη, αλλά καινούργιο έργο, που μένει πάντως ουσιαστικά πιστό στον μύθο και το πνεύμα της νουβέλας. Έχουν προστεθεί λίγες σκηνές, με μεγάλη υποβλητική δύναμη, που δεν υπάρχουν στο βιβλίο, όπως εκείνη με το μπσκότο που αφήνει –χωρίς λόγια!– πάνω στο τραπέζι ο Κινσέλα.

Το ανώνυμο κορίτσι, που μας αφηγείται την ιστορία του εκ των υστέρων, μεγαλώνει παραμελημένο σε μια πολύτεκνη, φτωχή οικογένεια, με έναν αγροίκο και άξεστο πατέρα και μια παραιτημένη μάνα, η νέα εγκυμοσύνη της οποίας θα οδηγήσει τους γονείς να το στείλουν σε μια ξαδέρφη της μητέρας, την Έντνα, το καλοκαίρι του 1981 (βλ. σ. 36), για να ανακουφιστούν λίγο από τα βάρη. Το κορίτσι θα βρει εκεί ό,τι του έλειπε: φροντίδα, καλοσύνη, ευγένεια, διαπαιδαγώγηση. Το σπίτι πάντως όπου φιλοξενείται δεν είναι ευτυχισμένο, ζει ακόμη εκεί ο νεκρός γιος. Το

Ενα πηγάδι, ένα αγόρι, ένα κορίτσι, δύο φώτα στον ορίζοντα κι ύστερα ακόμη ένα. Τι, αλήθεια, συμβαίνει; Ποιο μυστικό τα συνδέει όλα;

Όλες οι οικογένειες κρύβουν μυστικά, μικρά ή μεγάλα, που σε αρκετές περιπτώσεις δηλητηριάζουν τη ζωή των μελών τους.

κορίτσι κοιμάται στο δωμάτιο του γιου, και η Έντνα, που έχει κρατήσει στην ντουλάπα τα ρούχα του, ντύνει με αυτά το κορίτσι. Θέλει ίσως να βλέπει στο πρόσωπο του κοριτσιού το δικό της χαμένο παιδί. Ο θαυμάσιος όμως Τζον Κινσέλα θα αντιδράσει έντονα και θα πάνε και οι τρεις μαζί να αγοράσουν καινούργια ρούχα. Ο Κινσέλα δεν βλέπει το κορίτσι ως υποκατάστατο του νεκρού γιου του και γι’ αυτό δεν το αποδέχεται θερμά στην αρχή, η αγάπη του θα οικοδομηθεί σιγά σιγά και θα αγαπήσει τη μικρή για εκείνη την ίδια. Οι καρποί της αγάπης των Κινσέλα για αυτό το κορίτσι θα φανούν γρήγορα: θα πάψει η νυχτερινή ενούρηση. Τα μυστικά όμως δεν μπορούν να μένουν κρυμμένα για πάντα: μια κακόψυχη γειτόνισσα θα αποκαλύ-

ψει στο κορίτσι το μυστικό του νεκρού παιδιού. Τότε, μετά την αποκάλυψη, ο Κινσέλα θα πάρει το κορίτσι για να κάνουν μια νυχτερινή οδοπορία. Θα φτάσουν στην άκρη της θάλασσας. Στο βάθος του σκοτεινού ορίζοντα διακρίνονται δύο φώτα. Επιστρέφοντας από τη νυχτερινή βόλτα, εκεί που κάθονται να ξαποστάσουν, βλέπουν τώρα στο βάθος και τρίτο φως. Μετά τον θάνατο του αγοριού τα φώτα είχαν μείνει δύο, τώρα όμως έχουν ξαναγίνει τρία.

Η επιστροφή

Η φυσική μάνα του κοριτσιού γέννησε και στέλνει γράμμα ζητώντας να γυρίσει πίσω το παιδί, καθώς αρχίζουν σε λίγο και τα σχολεία. Τη μέρα της επιστροφής, ενώ οι δύο Κινσέλα λείπουν από το σπίτι για δουλειές, το κορίτσι θα πάει να βγάλει νερό από το πηγάδι και ένα χέρι, θαρρείς, την τραβεί προς τα κάτω. Γλιτώνει, έχοντας αρπάξει μόνο ένα κρυολόγημα. Οι Κινσέλα ύστερα από δυο μέρες θα παραδώσουν το κορίτσι στους φυσικούς του γεννήτορες και ετοιμάζονται να γυρίσουν σπίτι τους. Γίνονται οι απαραίτητοι αποχαιρετισμοί, μπαίνουν στο αυτοκίνητο και ξεκινάνε. Όλα εξελίσσονται ομαλά,

ώσπου, όταν το αυτοκίνητο έχει φτάσει πια στην πύλη του αγροκτήματος, το κορίτσι αρχίζει να τρέχει προς το μέρος τους, με την ίδια ταχύτητα που έτρεχε όταν έπαιζε με τον Τζον αυτό το παιχνίδι, μόνο που τώρα δεν είναι παιχνίδι, έχει κάτι σοβαρό να κάνει και να πει. Θα ορμήσει στην αγκαλιά του: «Έχω πέσει πάνω του και έχω σπκωθεί στον αέρα μες στην αγκαλιά του. Για πολλή ώρα, με αγκαλιάζει σφιχτά. Ακούω τον χτύπο της καρδιάς μου, τις γρήγορες ανάσες μου [...]. Με τα μάτια κλειστά τον αισθάνομαι, αισθάνομαι τη ζέση που φροντίσε τόσο καλά ότι δεν θα πει ποτέ τίποτε, μα «κάτι άλλο βαθύτερο μέσα [της]» (σ. 89). Ο φυσικός πατέρας πλσιάζει με το μπαστούνι στο χέρι, απειλητικός. Το κορίτσι βλέπει ό,τι δεν βλέπει ο Τζον και θέλει να φύγει από την αγκαλιά του και να βεβαιώσει τη γυναίκα που τη φρόντισε τόσο καλά ότι δεν θα πει ποτέ τίποτε, μα «κάτι άλλο βαθύτερο μέσα [της]» (σ. 90) την κρατάει πεισματικά στην αγκαλιά του Κινσέλα. «Μπαμπά μου», τον προειδοποιεί και τον καλεί, αυτή είναι η τελευταία λέξη της νουβέλας: «Μπαμπά μου»!

Από αγάπη

Το μικρό κορίτσι ξέρει να κρατάει μυστικά: δεν θα πει ποτέ ότι παραλίγο να πνιγεί στο πηγάδι όπου είχε πνιγεί και ο μικρός γιος των Κινσέλα. Τα μυστικά είναι πολυποικίλα κατά το περιεχόμενό τους και πολύπλοκα κατά τη λειτουργία τους. Το κορίτσι θα κρατήσει το μυστικό από αγάπη. Επειδή αγαπήθηκε, μπορεί να ανταποδώσει τώρα την αγάπη: θα κρατήσει το μυστικό και λέει για πρώτη φορά τον Κινσέλα «μπαμπά μου», αυτό που πραγματικά είναι! Αν στην ταινία το τέλος είναι ίσως περισσότερο αμφίσημο, στη νουβέλα τα ρήματα «τον προειδοποιώ, τον φωνάζω» δεν αφήνουν αμφιβολία σε ποιον απευθύνεται η τρυφερή προσφώνηση. Η λογοτεχνία μάς επιτρέπει να θέτουμε και παιδιάστικα ερωτήματα: «Και μετά; Τι έγινε μετά;». Ο,τι και αν έγινε (το κορίτσι θα μείνει αναγκαστικά εκεί, στο σπίτι των φυσικών γονιών του), η ζωή του έχει αλλάξει, γιατί αγαπήθηκε και αγαπήσε. Δεν ανησυχώ πια για το ήσυχο κορίτσι!

500 ΛΕΞΕΙΣ

ΜΕ ΤΗΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΑ ΣΩΤΗΡΙΟΥ

Γεννήθηκε στη Λευκωσία και είναι απόφοιτος του Τμήματος Τουρκικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Κύπρου. Έχει γράψει μια τριλογία για το πώς οι γυναίκες της Κύπρου μιλούν για τον πόλεμο. Έχει γράψει επίσης θεατρικά έργα για ανεξάρτητες σκηνές και για τον ΘΟΚ. Το νέο της βιβλίο με τίτλο «Brandy Sour» κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Πατάκη.

Ποια βιβλία έχετε αυτόν τον καιρό πλάι στο κρεβάτι σας;

Το «Πιάσε τον λαγό» της Lana Bastasic, «Ο άντρας μου» της Rumena Buzarovska και το «Ηλιος με ξιφολόγχες» του Γιώργου Σκαμπαρδώνη.

Ποιο ήταν το πιο ενδιαφέρον στοιχείο που μάθατε πρόσφατα χάρη στην ανάγνωση ενός βιβλίου; Την ύπαρξη στρατοπέδων Εβραίων στην περιοχή Καράολος της Κύπρου στο εξαιρετικό «Τι είναι ένας κάμπος», της Νάσιας Διονυσίου (Πόλις).

Ποιο κλασικό βιβλίο διαβάσατε πρόσφατα για πρώτη φορά;

Τον «Ξένο» του Καμύ. Δεν το είχα διαβάσει ξανά και το πήρα στα χέρια μου την κατάλληλη στιγμή, όταν δυσκολευόμουν για κάποια θέματα σημαντικά.

Επιμέλεια: **ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΣΚΑΡΑΚΗ**

Περιγράψτε την ιδανική αναγνωστική συνθήκη. Στην παραλία, δίπλα από τη θάλασσα, απόγευμα, καλοκαίρι.

Υπάρχουν βιβλία για τα οποία να νιώθετε ενοχές που σας άρεσαν; Η ανάγνωση μου χαρίζει πάντα μεγάλη χαρά, αλλά ίσως να ένιωσα λίγες ενοχές που λάτρεψα τόσο τα βιβλία του Χάρι Πότερ. Τώρα που το σκέφτομαι ξανά, καμία ενοχή, μόνο χαρά.

Τι είναι αυτό που σας συγκινεί περισσότερο σε ένα βιβλίο; Η παρηγοριά που σου προσφέρει. Το ταξίδι.

Ποιο είναι το επόμενο βιβλίο που θα διαβάσετε;

Είμαι ανάμεσα στο «Καθώς ψυχωραγώ» του Φόκνερ και στο «Πες της» του Οικονόμου. Το καλοκαίρι είναι πάντα η περίοδος που πλέον μπορώ να το ρίχνω στο διάβασμα όπως παλιά.

Μήπως είναι η πολιτική αυτή που σε αναγκάζει να μην πεις ποτέ σιρόνι;

Αν ήταν στο χέρι της πολιτικής δεν θα μπορούσαμε να κάνουμε ποτέ τίποτα. Ευτυχώς, υπάρχουν πάνω από πολιτικές και κακοτοπιές και προκαταλήψεις τα ανθρώπινα. Οι μικρές ιστορίες των ανθρώπων που αποκαθιστούν την εμπιστοσύνη μας για τον κόσμο.

Πώς η δόξα και η κατάρρευση ενός κτιρίου μπορεί να αντανakλά τον σπαραγμό μιας ολόκληρης χώρας;

Αν αυτό το κτίριο είναι το Λήδρα Πάλας, το θρυλικό ξενοδοχείο της Λευκωσίας, που μεσουράνησε τη δεκαετία του 1960 και έγινε το κέντρο όλων των πολιτικών εξελίξεων στο νησί, του πολέμου, των διαδηλώσεων, του ανοίγματος των οδοφραγμάτων, της κάθε χαράς και της λύπης, τότε ναι, μπορεί να είναι ο καθρέφτης μιας χώρας και μιας ολόκληρης εποχής, όλων όσα υπήρξαν και θα μπορούσαν να είχαν υπάρξει.

ΘΩΜΑΣ ΤΣΑΛΑΠΑΤΗΣ
Η ομορφιά των όπλων μας
εκδ. Αντίποδες, σελ. 176

Στο μεγαλύτερο μέρος των ενοτήτων που συναρπάζουν την υπό συζήτηση συλλογή, ο Θωμάς Τσαλαπάτης (1984) πετυχαίνει να δημοσιεύσει ποιήματα ώριμα και ισορροπημένα, δίνοντας την αίσθηση ότι κατασταλάζει δόκιμα στο εντελώς προσωπικό του ύφος. Το βιβλίο αποτελείται από πέντε διακριτά μέρη, με επιμέρους τίτλους. Καθένα τους διαθέτει αυτοτέλεια. Τα δύο πρώτα μέρη («Περιστατικά» και «Οι ορθοί σου τρόποι») είναι λιγότερο επιτυχημένα. Η εντύπωσή μου ενισχύεται από το γεγονός ότι από το τρίτο μέρος και μετά και μέχρι το τέλος ο ποιητής μοιάζει να ανεβαίνει επίπεδο. Δεν χάνει, στο εξής, το νήμα και τη στόχευση μιας ενιαίας ατμόσφαιρας.

Οχι ότι τα παιγνιώδη σημεία των ποιημάτων του πρώτου μέρους δεν διαβάζονται ευχάριστα. Αλλά στο τρίτο μέρος («Η ιστορία έτσι και όχι αλλιώς») βλέπουμε ολοκάθαρα τα ίδια παιγνιώδη μέσα να εφαρμόζονται στην υπηρεσία πιο φιλόδοξων στόχων, με εντυπωσιακά αποτελέσματα. Ποια είναι όμως αυτά τα

μέσα; Ο Τσαλαπάτης τελειοποιεί στο βιβλίο αυτό μια φωνή που εντατικά συνδιαλέγεται με την κοινωνία, την Ιστορία και τον ιδιωτικό χώρο, χωρίς να βάζει σιγασήρα στην ιδιαιτερη χροιά του υποκειμένου. Μπορούμε, αν θέλουμε, να τον διαβάσουμε σαν τον έναν και μοναδικό, σαν μια καλλιτεχνική ιδιοτροπία, σαν κονφερασιέ. Και αν πάλι μας ταιριάζει καλύτερα, θα τον τοποθετήσουμε μέλος σε ένα χορό – ίσως όμως θα υποκρεωνόταν τότε ο χορός να λέει και τα δικά του λόγια, έστω σποραδικά.

Η ενότιπα «Τα έμπρακτα», με τις ευρηματικές, δυναμικές λεκτικές κατασκευές, δείχνει με τον καλύτερο τρόπο ότι ο ποιητής αφήνει πίσω του τους κιλοφορεμένους αφορισμούς της δεύτερης ενότητας («Οι ορθοί σου τρόποι»). Κάποιος που καταφέρνει να προσαρμόσει το καϊκού σε αριθμητικές πράξεις με τις λέξεις, δεν χρειάζεται να

μας δείξει ότι ξέρει να γράψει και αφορισμούς. Τα «έμπρακτα» είναι, μαζί νομίζω με το «Σ» της Γιάννας Μπούκοβα, από τα πιο δραστικά ποιητικά παιχνίδια της καινούργιας ποίησης μας.

Όμως την εκτίμηση της/του αναγνώστριας/τη θα κερδίσει ο Τσαλαπάτης προπάντων με τα ποιήματα των ενοτήτων «Η ιστορία έτσι και όχι αλλιώς» και «Σημειώσεις». Δεν είμαι, μάλιστα, βέβαιη ότι ανήκουν πράγματι σε δύο ενότητες ξεχωριστές. Στα δικά μου μάτια είναι ενιαία η στόχευση και το ύφος. Παραδείγματος χάριν

το «Οι Καναδοί λιώνουν» είναι ένα ωραίο ποίημα πολιτισμικής (και πολιτικής) δυσφορίας, που έρχεται, σε διαφορετική ενότητα, να συμπληρώσει την πολύ ιδιαιτερη, τη νευριασμένη λύπη της άτυπης σύνθεσης που αποτελείται από τα ποιήματα «Δήλος», «Η επέλαση της ελαφράς ταξιαρχίας», «Επιστροφή

στη Δήλο». Το ποιητικό εγώ δεν είναι θυμωμένο με την Ιστορία, και πολύ καλά κάνει! δύσκολα γράφει καλά ποιήματα ο θυμός. Είναι ανήσυχο, θορυβημένο, υπονομευτικό, καυστικό, ευαίσθητο, χωρίς να μπορεί να προτείνει κάτι συγκεκριμένο, αποφεύγοντας τα μεγάλα λόγια. Σαν κάποιος που για να εκδικηθεί το σαράκι που τον τρώει γίνεται σαράκι ο ίδιος: ο ποιητής-σαράκι. Κανείς έως τώρα δεν σκηνοθέτησε με τέτοιο τρόπο τα φαντάσματα της αρχαίας Δήλου εσωτερικεύοντας θεατρικά την/τον αναγνώστρια/η μέσα στο ποίημα, με τη βοήθεια (με το χιούμορ) ενός χαμένου, ενός πραγματικά επαναστατικού μπρελόκ! Κι αν προϋποτίθεται η παραδοχή μιας ήττας, γίνεται σιγά σιγά τετριμμένη. Ξεθωράζεις: «Προτιμώ το ποίημα για τη Δήλο. Πάμε εκεί;/ Πάλι; Μόλις το διαβάσαμε δυο σελίδες πριν./ Ναι αλλά ξεχάσα εκεί το μπρελόκ μου./ Δεν είναι λόγος αυτός να επιστρέφεις σε ένα ποίημα./ Ήταν το αγαπημένο μου μπρελόκ». Σαν να ακούω τη σαββόπουλική φωνή στους «Αχαρνές»: «Το μόνο που θέλει ο μουσικός είναι το έργο». Αλλάνασστη συνταγή.

ΨΗΦΙΑΚΗ

BIBΛΙΟΘΗΚΗ

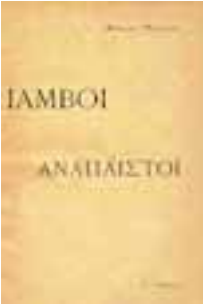
από τη

Read
LIBRARY

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

Ίαμβοι και Ανάπαιστοι

εκδ. 1897

Η συλλογή των σαράντα ομοιομορφων στιχουργικά ποιημάτων του Κωστή Παλαμά, με τίτλο «Ίαμβοι και Ανάπαιστοι» εκδόθηκε το 1897. Πρόκειται για ποιήματα τριών τετράστιχων στροφών όπου εναλλάσσονται ίαμβοι και ανάπαιστοι. Βασικό χαρακτηριστικό τους είναι οι μεγαλειώδες ύφος και η συμβολική γλώσσα που για πρώτη φορά εμφανίστηκε τότε στην ελληνική ποίηση. Δηλαδή ο ποιητής χρησιμοποιήσε σύμβολα για να εκφράσει τις σκέψεις και τα συναισθήματά του αλλά και να αποδώσει τη δικιά του μουσικότητα στη ροή του λόγου του. Στόχο είχε να δοκιμάσει νέες μορφές στην ποίηση και να απελευθερώσει τον στίχο από την κλασική μορφή του δεκαπεντασύλλαβου. Ο τίτλος της συλλογής δόθηκε με βάση το μέτρο που χρησιμοποίησε ο Παλαμάς. Η συγκεκριμένη ηλεκτρονική έκδοση είναι δουλειά που έγινε από τη Βιβλιοθήκη του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου της Θεσσαλονίκης, χρησιμοποιώντας το παλιότυπο με σκοπό να το διαφυλάξει από τη φθορά της χρήσης και του χρόνου, κα-

θιστώντας το εύκολο και άμεσα προσβάσιμο από όσους επιθυμούν να το διαβάσουν όπου κι αν βρίσκονται.

Με πελέκι αστραπόμορφον η αλύπητη Επιστήμη χτυπάει και σπάει το Είδωλο και το ρίχνει συντρίμμι. Κι ύστερα γίνετ' είδωλον εκείνη μες στην πλάση ξαναγεννώντας άθελα ό,τι ήρθε να χαλάσει. Κι έτσι αλυσίδες γύρω μας παντού, σκοτάδια θεία. Κάθε Αίτια, μυστήριο· κάθε Αλήθεια, θρησκεία.

Το ηλεκτρονικό βιβλίο διατίθεται δωρεάν και από την εφαρμογή Read Library. Επισκεφθείτε τον ιστότοπο read-library.com για πληροφορίες και περισσότερα βιβλία.

Ανδρονίκη Λασηθιωτάκη
lasithiotakisa@sppmedia.com

Μανώλης Χιώτης και Μairi Λίντα. Ο βιρτουόζος του μπουζουκιού κάποτε πήγε στην «Τρίانا του Χειλά» με κράνος!

Μητροπάνος και Μαρινέλλα με ένα βουνό σπασμένα πιάτα στα πόδια τους. Για να αποφύγει τα σημάδια στις γάμπες η τραγουδίστρια άρχιζε να φοράει παντελόνια (και τα καθιέρωσε).

Συναδελφική αγάπη. Ο Σταμάτης Κόκοτας τραγουδάει και ο Χρηστάκης ασπάζεται το γόνυ του «σερ» Γρηγόρη Μπιθικώτση που χορεύει. Σε εκδηλώσεις λατρείας δεν επιδίδονταν μόνο οι θαμώνες.

Μαρινέλλα και Καζαντζίδης στο πάλκο. Ο τραγουδιστής ήθελε να εγκαταλείψει τις πίστες όταν κινδύνεψε από μπουκάλι.

Από τις πίστες, στο... Instagram

Τα stories από το θέατρο και την όπερα, ως μετεξέλιξη του σπασίματος πιάτων και του λουλουδοπόλεμου

Της **ΓΙΩΤΑΣ ΣΥΚΚΑ**

«**Γιστί** μας ενοχλείτε με το κινητό σας, κύριε; Ελεος!» φώναξε ένα βράδυ αγανακτισμένος θεατής, κατά τη διάρκεια της παράστασης «Ρωμαίος και Ιουλιέτα» στο Εθνικό Θέατρο. Ενώ στη «Μήδεια» του Κερουμπίνι στη Λυρική Σκηνή, θεατές των πρώτων σειρών φωτογράφιζαν το εντυπωσιακό σκηνικό του Ντέιβιντ ΜακΒίκαρ αποσπώντας την προσοχή των υπολοίπων από την ερμηνευτική κορύφωση της Άννα Πιρότσι. Σε μια παλαιότερη παράσταση της «Μαντάμα Μπατερφλάι» στο Μέγαρο Μουσικής, η θεατής δικαιολογήθηκε που είχε ανοίξει ολόκληρο τάμπλετ: «Μα κοιτάζω τα δρομολόγια του μετρό». Σήμερα, βλέπετε, λίγοι νιώθουν άσχημα στην υποδείξη «κλείστε το κινητό». Άβολα αισθάνεται πια ο θεατής που κάνει την παρατήρηση!

Στην τελευταία παράσταση των «Παιχτών» του Γκόγκολ στο θέατρο «Κιβωτός» που επί δύο σεζόν ήταν γεμάτο, το κοινό ήταν εντελώς διαφορετικό από τους θεατές της πρώτης περιόδου. Πλήθος οι οθόνες, ενώ κάποιος έτρωγαν ποπ κορν. Θεατής τόλμισε να παρατηρήσει τη διπλανή της ότι ενοχλεί με το κινητό της. Η απάντηση: «Μην το κοιτάς αν σε ενοχλεί».

Στους μικρούς χώρους και δη σε μονολόγους, κάθε θόρυβος μεγεθύνεται. Πόσο μάλλον όταν ακούς παράταιρο ringtone, όπως ένα βράδυ στη «Μηνική του Τούρινγκ» με τον Ορφέα Αυγουστίδη στο θέατρο «Βασιλάκου».

Και όλα αυτά δεν συμβαίνουν μόνο στις θεατρικές αίθουσες. Να κάτι κοινό στο θέατρο, στο πάλκο και στις συναυλίες: το κινητό! Σήμερα, ο θαυμασμός στον καλλιτέχνη, και στην πραγματικότητα ο αυτοθαυμασμός, δηλώνεται μέσω της αυτοπαρουσίασης του χρήστη στα σόσιαλ μίντια, το «ποστάρισμα». «Είναι ένα είδος αυτοσελεμπριτοποίησης», όπως είχε πει εύστοχα ο Φοίβος Δεληβοριάς.

Μπαλόνια και μαχαίρια

Η υπερβολή, ή και αγένεια μπροστά στον καλλιτέχνη εκδηλώνεται με διαφορετικούς τρόπους στο πέρασμα των δεκαετιών. Στα κέντρα, αλλά και στο θέατρο. Οι αλλαγές στην κοινωνική μας συμπεριφορά είναι εντονότερες στη νυχτερινή διασκέδαση. Τέλος η προσήλωση στον καλλιτέχνη. Ο Γιάννης Βογιατζής, που έφυγε πρόσφατα από τη ζωή, μου είχε πει το 2014: «Παρακολουθούσα στην τηλεόραση πώς πέταξαν ένα τραπέζι στην πίστα που τραγουδούσε ο Ρέμος. Στον

καιρό μου, αν άρεσα, έστελναν στο καμαρίνι ανθοδέσμη με καρτούλα. Επειτα ήρθε η μόδα της γαρδένιας και το σπάσιμο των πιάτων. Σε κοστολογούσαν: “Πόσα πιάτα σπάει ο Βογιατζής;”. Πιάτο σήμαινε πελάτης. Ύστερα ήρθε το γαρίφαλο που βγάζει μάτι με το σύρμα. Τώρα αγρίεψαν τα πράγματα στη διασκέδαση. Ξαν γλιτώσεις από το γαρίφαλο, θα τη βρεις από το τραπέζι». Όσο αυξάνεται η επίδειξη, τόσο μειώνεται ο σεβασμός. Και το αντίθετο. Όλο και λιγοστεύουν, άλλωστε, οι μεγάλοι καλλιτέχνες που επέβαλλαν με τη στάση τους και τη στάση του κοινού.

Ποτέ δεν ήταν εύκολη η ισορροπία ανάμεσα στο ομαδικό γλέντι και στην εγωπαθή επίδειξη. Κάποτε ένας μεθυσμένος πελάτης πέταξε ένα ποτήρι και έκοψε μια αρτηρία στο πόδι της Σωτηρίας Μπέλλου. Η τραγουδίστρια μεταφέρθηκε στο νοσοκομείο και έκτοτε απαγόρευε τα σπασίματα. «Μια άγρια ματιά, μια κουβέντα και τέρμα», σημειώνει η Σοφία Αδαμίδου («Πότε ντόρτια, πότε εξάρες», εκδ. Αγγελάκη). Αργότερα ήρθαν τα πιάτα. Η Σωτηρία έβγαине να τραγουδήσει αφού πρώτα σκούπιζαν την πίστα. «Πράγμα που σήμαινε ότι τέρμα τα πιάτα».

Ο θαυμασμός στον καλλιτέχνη δηλώνεται μέσω της αυτοπαρουσίασης του χρήστη στα σόσιαλ μίντια. «Ένα είδος αυτοσελεμπριτοποίησης», είχε πει ο Φοίβος Δεληβοριάς.

Ο Γιώργος Ζαμπέτας, σπουδαίος τραγουδοποιός αλλά και σόουμαν, όπως έχει επισημάνει ο Λευτέρης Παπαδόπουλος, έδινε τη δική του παράσταση. Τέτοια βράδια πολλοί αποκαλύπτονταν. Όπως ο Χαραλαμπίδης, ο «λεσχιάρχης» όπως τον αποκαλούσε ο συνθέτης. Ήθελε να χορεύει μόνος του και «έφερνε μαζί του λίρες, φλουριά αργιοβασιλιάτικα και μοίραζε. Μοίραζε και πέρλες χύμα, τάχα μου μαργαριτάρια».

Το τραγούδι «Ο Τζώνυ ο φιγουρατζής», αναφέρει η κόρη του συνθέτη, Κατερίνα Ζαμπέτα («Βαθιά στη θάλασσα θα πέσω», εκδ. Αγκυρα), γράφτηκε για θαμώνες σαν αυτόν. «Επειδή όμως δεν ήταν πραγματικά γαλαντόμος να χαρίζει μαργαριτάρια, πλήρωνε τα γκαρσόνια να τα μαζεύουν

Ο Γιώργος Ζαμπέτας, εκτός από δεξιοτέχνη του μπουζουκιού και σπουδαίος συνθέτης, ήταν από τους κορυφαίους σόουμαν της αθηναϊκής νύχτας. Ωστόσο, τους φιγουρατζήδες δεν τους άφηνε σε κλωρό κλαρί.

διακριτικά και να του τα... επιστρέφουν. (...) Μια φορά ο πατέρας του 'κανε ένα χουνέρι. “Μεγάλε, απόψε ό,τι έριξης θα μείνει στην ορχήστρα και στην τραγουδίστρια” του πέταξε με το που άρχισε τις φιγούρες». Μια άλλη φορά πάντως, ο «Τζώνυ» όπως είχε αφηγηθεί η Δούκισσα, έκοψε με ψαλίδι το μάξι φόρεμα της Καίτης Αμπάβη την ώρα που εκείνη τραγουδούσε. Του άρεσαν, βλέπετε, τα μίνι. Αλλά και η χουντική αισθητική άφησε τα δικά της σημάδια. Κάποτε ψαλίδισαν τα μαλλιά του Τόλη Βοσκόπουλου την ώρα που τραγουδούσε για να τα κάνουν φυλαχτό.

Δεν ήταν μόνο τα χρίσματα που πάντα άφηναν τα «γερά πορτοφόλια» σε μουσικούς και τραγουδιστές. Άλλοτε πετούσαν μπαλόνια, σίγουρα πιο ανώδυνη συνήθεια

από τα μπουζούκια του 1948-’50 που έσπαγαν ποτήρια. Παλιότερα το σπάσιμο, όπως έχει πει ο Ζαμπέτας, «ήταν προσβολή».

Το «όχι» στον Ωνάση

Μερικοί πρόσφεραν λεφτά. Ανάμεσά τους και ο Αριστοτέλης Ωνάσης. Όμως, σύμφωνα με τα λεγόμενά της προς τον Ιάσωνα Τριανταφυλλίδη («Άρχισαν τα όργανα», εκδ. Αμμος), η Μάγια Μελάγια τα αρνήθηκε, λέγοντας: «Αν θέλετε να μου κάνετε ένα δώρο, να μου στείλετε λουλούδια ή κάτι άλλο. Λεφτά εγώ δεν παίρνω».

Αν σήμερα έχουν σημασία οι διαδικτυακοί ακόλουθοι, οι followers, παλιά η επιτυχία και η αναγνώριση μετριόταν με την κατανάλωση της σαμπάνιας. Μερικές από τις παρές που πήγαιναν στα κέντρα, έδειχναν την

οικονομική άνεση με τα κιβώτια φηνής σαμπάνιας που έστελναν στην πίστα. Άλλοι έβαζαν τους σερβιτόρους να χύνουν ούισκι στην πίστα και το άναβαν για να χορέψουν.

Ξέλφι τότε δεν υπήρχαν, όμως όλοι ήθελαν φωτογραφίες. Μια παρέα Ελληνοαμερικανών πήγε κάποτε στο μαγαζί όπου τραγουδούσε ο Τσιτσάνης και ζήτησε από τους σερβιτόρους, όταν έρθει, να φωτογραφηθεί μαζί τους και να πει ένα ποτήρι. Όμως, όταν κατέφθασε ο Τσιτσάνης, η παρέα δεν τον αναγνώρισε. Εκείνος ενοχλήθηκε από την αγένεια, αλλά ο πελάτης ήταν επιδεικτικά γαλαντόμος. Γονάτισε στα πόδια του όσο έπαιζε στο πάλκο και έβγαζε στοίβες τα χιλιάρικά από την τσέπη.

Ο Χιώτης με... κράνος

Τα σπασμένα πιάτα άφηναν τα δικά τους σημάδια. Η Δούκισσα, από τα πολλά κοψίματα στα πόδια, άρχισε να φοράει μπότες και η Μαρινέλλα παντελόνια. Ο Μανώλης Χιώτης πήγαινε συχνά να ακούσει τον Ζαμπέτα και να διασκεδάσει. Ένα βράδυ του 1963 πήγε στην «Τρίανα του Χειλά» φορώντας γερμανικό κράνος! «Το φορούσε για να μη φάει κάνα τραπέζι στο κεφάλι», είχε αφηγηθεί ο

Η Μαρινέλλα είχε πετάξει καρέκλα σε κάποιον που απαιτούσε να πει ξανά και ξανά το ίδιο τραγούδι με τον Καζαντζίδη! «Ούτε κι εγώ ξέρω πώς σταμάτησε ο καβγάς», είχε εκμυστηρευθεί.

Ζαμπέτας στην Ιωάννα Κλεισίτου («Και η βρόχα έπιπτε... στρέιτ θρου», εκδ. Ντέφι).

Μέσα δεκαετίας του '60, ο Καζαντζίδης αποχώρησε από το πάλκο εξαιτίας ενός περιστατικού σε κέντρο της Αχαρνών. Όπως αφηγήθηκε στον Βασίλη Βασιλικό («Υπάρχω» εκδ. Λιβάνη): μια κοπέλα κλώτσπησε ένα μπουκάλι που έσπασε και κόντεψε να τον χτυπήσει στο πρόσωπο. Εκείνος διέκοψε το τραγούδι, κλείστηκε στο καμαρίνι και ορκίστηκε να μην ξανατραγουδήσει σε νυχτερινό μαγαζί.

Οι καλλιτέχνες δεν ήταν πάντα ανεκτικοί. Κάποτε η Μαρινέλλα είχε πετάξει μια καρέκλα σε κάποιον που απαιτούσε με αγένεια να πει ξανά και ξανά το ίδιο τραγούδι με τον Καζαντζίδη. «Ούτε κι εγώ ξέρω πώς σταμάτησε ο κα-

βγάς, πώς με φυγάδευσαν στην κουζίνα, πώς με κυνηγούσαν με κάτι κουζίνομάκαιρα τα αδέρφια του που τον είχαν φέρει στο μαγαζί». («Άρχισαν τα όργανα», εκδ. Αμμος).

Ενώ, σύμφωνα με τη Βίκυ Μοσχολιού, όταν διασκεδάζαν και έρχονταν στο τσακίρ κέφι, κάποιος από το κοινό πετούσαν τις βέρες τους και μετά έψαχναν να τις βρουν. Κάθε εποχή είχε τα δικά της.

Η Αλλαγή στην πίστα

Η δεκαετία του '80 έφερε τον εκδημοκρατισμό της πίστας. Ο χορός δεν ήταν δικαίωμα μιας παρέας, μα όλων, αφού μπορούσαν να στριμωχτούν και να αγγίζουν τον τραγουδιστή. Και πολύ περισσότεροι μπορούσαν πια να κλείσουν πρώτο τραπέζι με το αζημίωτο. Σύντομα η αναπάντεχη σοσιαλιστική ευημερία ανέβηκε στα τραπέζια και κρατούσε την κάτω της προηγούμενης στα μαγαζιά. Με το τραγούδι «Γλέντα τη ζωή» (Τι τα θέλεις τα λεφτά, να τα κάψεις τι θα θες) που έλεγε η Ελένη Βιτάλη γλέντούσε ο κομματικός μηχανισμός του ΠΑΣΟΚ, όταν δεν χόρευε στη Ρίτα Σακελλαρίου το «Αυτός ο άνθρωπος, αυτός» και στον Πανταζή την «Ταραχή». Λεφτά υπήρχαν και το κοινό έμοιαζε όλο και πιο αγενές και ζητασμένο.

Δεκαετίες αργότερα, ένα τμήμα από το νέο κοινό της εποχής κόμπαζε με άλλους τρόπους σε νυχτερινό κέντρο που εμφανιζόταν ο Παντελής, η Πάολα κ.ά. Δήλωνε τον θαυμασμό του εκτοξεύοντας στην πίστα από τραπέζια, καρέκλες, σαμπανιέρες μέχρι μαξιλάρες από τους καναπέδες.

Η μαζική καταστροφή στα μπουζούκια, υποστήριζε ο Δημήτρης Μητροπάνος το 2003, ξεκίνησε τη δεκαετία του '80 από τους χορούς. «Ερχόταν ο κόσμος, δικό του το μαγαζί, ήθελε να χορέψει, βουρ πάνω. Δεν χωρούσα πάνω στην πίστα να τραγουδήσω, καθόμουν στην ορχήστρα ή πήγαινα από πίσω, κι από τα καμαρίνια έχω τραγουδήσει (...) κατά το “εμείς έχουμε τον χώρο, εμείς εξουσιάζουμε”».

Χρόνια πριν, κάποιο βράδυ στο «Χάραμα» που ήταν ο Ηλίας Ανδριόπουλος, η Μπέλλου ξεκίνησε να τραγουδά το «Μην κλαις» όταν σπκώθηκε κάποιος να το χορέψει. «Κάτσε κάτω καπετάνιε, δεν χορεύονται αυτά», του είπε αυστηρά.

«Δεν με ενοχλεί ότι χορεύουν πάνω στα τραπέζια, με ενοχλεί ο τρόπος που διασκεδάζουν», είχε πει η Μαρινέλλα. Γιατί «διασκεδάζουν για να φανούν, για να δείξουν ο ένας στον άλλον». Ε, τώρα το κάνουν και στο Instagram...

«Κάπου νυκτώνει... Μην κλαις δεν πειράζει»

Μικρή ωδή στη μαέστρο και μουσικοπαιδαγωγό Αγγελίνα Νικολαΐδου Σπανού, που έφυγε από τη ζωή στις 17 Μαΐου

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΘΩΜΑ

Η Αγγελίνα ήταν και θα μείνει φως. Ο αδόκτος θάνατος, η απρόβλεπτη αναχώρησή της από τούτο τον τραγικό κόσμο, η πίκρα που αφήνει, ιδιαίτέρως στους δικούς της κοντινούς ανθρώπους, κάνουν ίσως τέτοια λόγια να φαίνονται συνθηματικά και έμμεσα ίσως οδηγούν σε μια δραπέτευση από τον ανείπωτο πόνο που σκόρπισε σε όσους την ήξεραν και την αγαπούσαν. Μία συναισθηματική τακτοποίηση για να προχωρήσουμε παρακάτω. Δεν το θέλω αυτό, δεν είναι πρόθεσή μου.

Γράφω αυτά τα λίγα σαν φίλος, όχι πολύ στενός φίλος, ούτε και για πολλά χρόνια, αλλά ειλικρινής ωστόσο, για να τιμήσω τη μνήμη της, τη φωτεινή μορφή της, ως ανθρώπου πρώτα απ' όλα, ως μουσικού, ως καλλιτέχνης με άποψη, παιδεία, με μια ανάλαφρη ομορφιά· μια φύση χαρισματική που ένωνε τους μαθητές και τους χορωδούς γύρω από ένα κοινό, κοινωνικό (όχι απλώς μουσικό) όραμα. Αλλά γιατί ήταν φως η Αγγελίνα, γιατί θα λείψει από τη μουσική και την τέχνη· γιατί θα μας λείψει; Δεν υπάρχουν δυστυχώς πολλοί σαν την Αγγελίνα: το πάθος και η δίψα της για την τέχνη σπανίζουν ακόμα και σε θαυμαστούς καλλιτέχνες, εκτελεστές, μαέστρους, εν προκειμένω. Η γνώση και η τεχνική δεν συμβαδίζουν, στην τεχνοκρατική εποχή μας που είναι και η εποχή παραγωγής και κατανάλωσης εύκολου συναισθήματος, με την ψυχή και το ασίγηστο πάθος να προσεγγίζει συνεχώς την απόλυ-

Φωτογραφία από συναυλία το 2017 στη Λεμεσό. Από αριστερά, ο Παναγιώτης Θωμά, δίπλα στην Αγγελίνα ο Κων/νος Δημνάνκης και δίπλα Γιώργος Καλογήρου.

Πήρε ρίσκο και καμάρωνε για το αποτέλεσμα, βλέποντας και τον δρόμο που έπρεπε να συνεχίσει να καλύπτει, δημιουργώντας τη χορωδία της.

τη ομορφιά. Όλα αυτά, τα ενσάρκωνε χρόνια ολόκληρα η Αγγελίνα, το ξέρουν όσοι ευτύχησαν να δουλέψουν και να συνεργαστούν μαζί της.

Την εκτιμούσαν, την ξεχώριζαν και την εμπιστεύονταν στα-

θερά δύο αγαπημένοι φίλοι μου: ο νέος ακόμα μα έμπειρος μαέστρος της Βιέννης Κωνσταντίνος Δημνάνκης, με πολυάριθμες συνεργασίες σε τόσες και τόσες χώρες και με αντίστοιχες ορχήστρες της Ευρώπης και του κόσμου. Τις χορωδίες της Αγγελίνας και την όλη φροντίδα της εμπιστευόταν σταθερά. Τα ίδια μου έλεγε και ο σπουδαίος τραγουδοποιός / συνθέτης και έμπειρος ερμηνευτής του τόπου μας Γιώργος Καλογήρου. Δύο φορές συνεργάστηκα κι εγώ επί σκηνής μαζί της: τη μία ως αφηγητής το 2017, την άλλη ως (αντικαταστάτης με πολύ χαρά) τραγουδιστής το 2021, με αρ-

κετό άγχος, για τις όποιες ανεπάρκειές μου. Μαζί μου η Αγγελίνα ήταν τόσο υποστηρικτική όσο και ειλικρινής, τόσο ανθρώπινη όσο και ευθύς. Με αυτά τα υλικά στην επικοινωνία δεν παράγεις απλώς τέχνη· ποιεῖς αλήθεια και δημιουργείς δεσμούς. Αυτό έπραττε διαχρονικά η Αγγελίνα. Θυμάμαι ακόμα, να μου ομολογεί πως την απόφασή της να δημιουργήσει από την αρχή ουσιαστικά μια νέα χορωδία, την επέβαλε κυρίως η θέλησή της για πνευματική και καλλιτεχνική ελευθερία. Πήρε ρίσκο και καμάρωνε για το αποτέλεσμα, βλέποντας και τον δρόμο που έπρεπε να συνεχίσει να

καλύπτει. Με αυτή τη στάση δεν φτιάχνεις απλώς χορωδία και θεσμό, τιμάς την ελευθερία της έκφρασης και αναμετριάς με την αληθινή δίψα σου για τέχνη· πάντα από την αρχή. «Ό,τι αγαπώ γεννιέται αδιάκοπα / ό,τι αγαπώ βρίσκεται στην αρχή του πάντα», είπε ο Ελύτης.

Μια αγγελική χορωδία

Η Αγγελίνα αγαπούσε πολύ το διάβασμα και τη λογοτεχνία. Μου το είχε πει πολλές φορές. Βιβλιοφάγο χαρακτήριζε τον εαυτό της με κάθε πρώτη ευκαιρία. Ήταν από τις περιπτώσεις μουσικού, που επιβεβαίωνε τη βαθιά μου πεποίθηση, πως όσο ο μύσθης της τέχνης αυτής μαζεύει γνώσεις τεχνικές και εμπειρίες από διαφορετικές Σχολές, μαθαίνοντας πλείστα όσα από τη διάδραση με τον θαυμαστό κοινωνικό-κοινωνικό τρόπο της μουσικής παιδείας, άλλο τόσο πρέπει να διαβάζει, εμπλουτίζοντάς το είναι του με υπαρκτικό βάθος και βαθιά διερώτηση για την ύπαρξη. Δεν πρέπει απλώς να ακούς Χατζιδάκι –μεγάλο σχολείο αναμφίβολα η μουσική του–, αλλά, αν είσαι μουσικός, και ειδικά μαέστρος ή συνθέτης, δεν μπορείς να μην έχεις διαβάσει «Τα Σχόλια του Τρίτου», «Τον Καθρέφτη και το Μαχαίρι» και κάθε άλλη μαρτυρία από δύο παραγράφους μέχρι δύο σελίδες που άφησε ο συνθέτης. Αισθάνομαι μεγάλη παρηγοριά που πρόλαβα, πέρυσι τα Χριστούγεννα, να στείλω στην Αγγελίνα, που αγαπούσε ιδιαίτε- ρώς τον Σταύρο Κουγιουμτζή –και δικό μου αγαπημένο–, την

αυτοβιογραφία του «Στα Διώροφα Έμειναν οι Όμορφες», καθώς δεν την είχε διαβάσει και η χαρά της γι' αυτό ήταν μεγάλη: «Το καλύτερο δώρο που έλαβα φέτος» ήταν το μήνυμά που μου έγραψε αμέσως, «αγωνιώ σαν μωρό να το διαβάσω», ενώ όταν μιλώσαμε στο τηλέφωνο κάποιους μήνες μετά, μου ομολόγησε πως λειτούργησε, εκείνο το ένα αντίτυπο σαν κοινό ανάγνωσμα όλης της χορωδίας: «ανάρπαστο έγινε, Παναγιώτη μου, το δανείστηκαν όλοι με τη σειρά, δεν φαντάζεσαι πόσο μας συγκίνησε».

Σπαράγματα μιας σχέσης, που μου έδινε χαρά, υποσχέσεις για συνέχιση μιας σύμπραξης για την οποία νομίζαμε πως υπήρχε στη διάθεσή μας, εγώ και άλλοι φίλοι, πολύς χρόνος. «Ό,τι γίνθηκε είναι σαν ένας καρπός / καρπός, μισοφαγωμένος μέσα στο στόμα», το έγραψε άριστα ο Γιώργος Θέμελης. «Μ' έκοψαν με χώρισαν στα δυο...» οι στίχοι του που μελοποίησε ο Κουγιουμτζής, με τον οποίον θέλω να πιστεύω και ελπίζω πως ανταμώνει τώρα η Αγγελίνα, εκεί σιμά στον επιτάφιο του παραδείσου, προίκα του κόσμου τούτου για να μην ξεχνούμε οι αποδημήσαντες τις πληγές των επί γης. Εκεί λοιπόν, θα συνθέτει ο Κυρ-Σταύρος τη συνέχεια των «Υμνων Αγγέλων του», που τόσο αγαπούσε η Αγγελίνα· εκεί θα συγκροτεί μια άλλη χορωδία για τον έργο της πρώτης εκτέλεση. Στα όνειρα των εδώ χορωδών της θ' ακούγεται σαν απρόσκλητη, δίκαιη παρηγοριά, να μετριάσει κάπως το κενό που αφήνει. Αγγελίνα μου, αντίο, καλή αντάμωσή!

Για τον άνθρωπο
και τον χοριζισμό

30 χρόνια

ΚΑΝΑΛΙ

106.00 | 98.6 | 107.00 | 106.9

ΕΞΙ

Romas Kotsonis

www.kanali6.com.cy info@kanali6.com.cy 25 820500

Το Φιλανθρωπικό Σωματίο ΑΛΚΥΟΝΙΔΕΙ με την ευκαιρία 25 χρόνων κοινωνικής προσφοράς παρουσιάζει:

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΤΣΙΡΑΣ

ΜΥΡΤΩ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ - ΔΗΜΗΤΡΑ ΜΠΟΥΛΟΥΖΟΥ

Κ Α Λ Ο Κ Α Ι Ρ Ι 2 0 2 3

ΕΝΟΡΧΗΤΡΩΣΕΙΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΒΙΤΑΝΟΣ

ΣΚΑΛΙ ΑΓΛΑΝΤΖΙΑΣ

ΣΑΒΒΑΤΟ 10 ΙΟΥΝΙΟΥ 2023 • ΕΝΑΡΞΗ 21:00

Όλα τα καθαρά έσοδα θα δοθούν για στήριξη
στόμων με μεγάλα οικονομικά προβλήματα
για θέματα υγείας, εκπαίδευσης και διαβίωσης

PETROLINA

P-Energy

KRESTON

pwc

LOVE 100.2

MUSIC.NET.CY

RED 20

αλκυονίδες
Tickethour

7777 7040

Πληροφορίες: 99059257

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Α.Α: Ν.Π. 26/2023

Γαλλική σάτιρα του σήμερα με φόντο το 1930

Αλληγορία διά χειρός Φρανσουά Οζόν

Το έγκλημά μου ★★½
ΚΩΜΩΔΙΑ (2023)

Σκηνοθεσία: Φρανσουά Οζόν
Ερμηνείες: Νάντια Τερεσκέβιτς, Ρεμπέκα Μάρντερ, Ιζαμπέλ Ιπέρ

Του **ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΧΑΡΜΠΗ**

Αλλοτε προκλητικός ή απλά αιρετικός και άλλοτε ελαφρώς αυτόρεσκος, ο Φρανσουά Οζόν παραμένει ένας από τους πιο ενδιαφέροντες σύγχρονους Γάλλους δημιουργούς του σινεμά. Αυτή τη φορά μάς πηγαίνει πίσω στον χρόνο και συγκεκριμένα στη δεκαετία του 1930 για μια αστυνομική κωμωδία, πλούσια και σε σύγχρονες αναφορές. Η όμορφη νεαρή ηθοποιός Μαντλέν (Νάντια Τερεσκέβιτς) βρίσκεται κατηγορούμενη για τη δολοφονία ενός ισχυρού κινηματογραφικού παραγωγού. Η ίδια ισχυρίζεται ότι βρέθηκε σε αυτοάμυνα και με τη βοήθεια της φίλης της και (άνεργης) δικηγόρου Πολίν (Ρεμπέκα Μάρντερ), καταφέρει όχι μόνο να αθωωθεί, αλλά και να γίνει ηρωίδα, εκτοξεύοντας την καριέρα της. Ολα αυτά μέχρι που μια μυστηριώδης γυναίκα (Ιζαμπέλ Ιπέρ) θα εμφανιστεί από το πουθενά και τα πραγματικά γεγονότα θα έρθουν στην επιφάνεια. Ο Οζόν μιλάει με τον δικό του μοναδικό τρόπο για τους αιώνες μεροληψίας και αδικιών μιας πατριαρχικά δομημένης κοινωνίας ενάντια στις γυναίκες, δίκως ωστόσο να ακολουθεί τον συμβατικό δρόμο ενός άνευ ουσίας κηρύγματος. Αντιθέτως, η προσέγγισή του είναι γεμάτη αμφισβησίες και σεναριακά παιχνιδίσματα, που στόχο έχουν να εξερευνήσουν την γκρίζα περιοχή ανάμεσα στις ακραίες—κυρίως σύγχρονες—αντιδράσεις. Εξίσου σημαντική για τον ίδιο μοιάζει η σκιαγράφιση μιας κατά κανόνα αμοραλιστικής εποχής, όπου η Δικαιοσύνη είναι διεφθαρμένη σε βαθμό γελοiotτητας και η εφημέ-

ρα είδωλα, όπως και σήμερα, κυριαρχούν. «Κράττσα το ιστορικό και πολιτικό πλαίσιο της δεκαετίας του 1930, αλλά προσάρμοσα την υπόθεση ώστε να συμβαδίζει με σύγχρονα προβλήματα που έχουν σχέση με την εξουσία και την πολιτική των φύλων. Επαιζά επίσης με τον παραλληλισμό μεταξύ του θεάτρου και του δικαστικού συστήματος», επισημαίνει ο ίδιος ο

«Κράττσα το ιστορικό και πολιτικό πλαίσιο της δεκαετίας του 1930, αλλά προσάρμοσα την υπόθεση ώστε να συμβαδίζει με σύγχρονα προβλήματα που έχουν σχέση με την εξουσία και την πολιτική των φύλων».

Γάλλος κινηματογραφιστής. Τα εργαλεία πάντως που χρησιμοποιεί εδώ για να πετύχει τους σκοπούς του, είναι, όπως είπαμε, κατά βάση κωμικά: οι γρήγοροι διάλογοι, τα παράδοξα, οι χαρακτήρες-καρικατούρες διαπερνούν ολόκληρο το φιλμ, το οποίο κατά κύριο λόγο κυλάει απρόσκοπτα, αν και σε κάποια σημεία μπορεί να μπροδέψει τον λιγότερο προσεκτικό θεατή. Ειδική μνεία, τέλος, πρέπει να γίνει στις ερμηνείες. Οι ανερχόμενες Τερεσκέβιτς και Μάρντερ είναι εξαιρετικές, ερμηνεύοντας δύο δυναμικούς και ταυτόχρονα γεμάτους χάρη γυναικείους χαρακτήρες. Ταυτόχρονα, το βάθος του καστ κάνει επίσης καλά τη δουλειά του, με τους έμπειρους κωμικούς Φαμπρίς Λουκινί και Ντάνι Αμοραλιστικής Εποχής, όπου η Δικαιοσύνη είναι διεφθαρμένη σε βαθμό γελοiotτητας και η εφημέ-

Οι ανερχόμενες ηθοποιοί Ρεμπέκα Μάρντερ (ως Πολίν - καθισμένη) και η Νάντια Τερεσκέβιτς (ως Μαντλέν - κέντρο) είναι εξαιρετικές, ερμηνεύοντας δύο δυναμικούς και ταυτόχρονα γεμάτους χάρη γυναικείους χαρακτήρες.

HOME CINEMA

Πίστη και αμαρτία, πίσω από κλειστές πόρτες

Love & Death
ΔΡΑΜΑ (2023)

Δημιουργός: Ντέιβιντ Ε. Κέλι
Ερμηνείες: Ελίζαμπεθ Ολσεν, Τζέσι Πλίμονς, Λίλι Ρέιμπ

Στον αμερικανικό Νότο των αρχών της δεκαετίας του 1980, με μια ιστορία βασισμένη σε αληθινά γεγονότα, μας ταξιδεύει η νέα σειρά του HBO Max, την οποία βλέπουμε στην πλατφόρμα της Vodafone TV. Σε μια ειδυλλιακή κοινότητα Μεθοδιστών, περίπου τα πάντα κινούνται γύρω από την εκκλησία: χορωδία, ομάδα βόλεϊ, κοινωνικές εκδηλώσεις, καθημερινότητα. Αυτό, βέβαια, δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχει και η... αμαρτία. Πληττοντας από τις οικοκυρικές υποχρεώσεις και την έλλειψη προκλήσεων, η Κάντι (Ελίζαμπεθ Ολσεν), μητέρα δύο παιδιών, συνάπτει ερωτική σχέση με τον Άλαν (Τζέσι Πλίμονς), σύζυγο μιας από τις καλύτερες φίλες της. Οι δυο τους συμφωνούν αρχικά οι συναντήσεις τους να περιοριστούν αποκλειστικά στο σεξ, ωστόσο δεν αργούν να ερωτευθούν. Κάπου εκεί τα συναισθήματα ξεσπούν και βγαίνουν (κυριολεκτικά) τα τσεκούρια. Ο Ντέιβιντ Ε. Κέλι του

εξαιρετικού «Big Little Lies» κατασκευάζει εδώ προσεκτικά και με υπομονή ένα μίνι θρίλερ, από αυτά που εκτυλίσσονται πίσω από κλειστές πόρτες, υπεράνω υποψίας. Η βαθιά θρησκευτική πίστη έρχεται σε αντίστιξη με τις πολύ ανθρώπινες ανάγκες και τα συναισθήματα που πυροδοτούνται εκτός σχεδίων και προγραμματισμών. Υποδειγματικό και το ζευγάρι των πρωταγωνιστών: η Ελίζαμπεθ Ολσεν αποδεικνύεται ξανά μία από τις πιο χαρισματικές ηθοποιούς της γενιάς της, ενώ πολύ καλά στέκεται και ο Τζέσι Πλίμονς με το ιδιαίτερο, «αμήχανο» παιξίμιο του.

First Cow ★★½
ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΔΡΑΜΑ (2020)

Σκηνοθεσία: Κέλι Ράικαρντ
Ερμηνείες: Τζον Μαγκάρο, Οράιον Λι, Τόμι Τζόουνς

Από την πλατφόρμα του Cinoβο επιλέγουμε μία από τις πιο όμορφες ιστορίες πονέρων του Νέου Κόσμου που έχουμε δει τα τελευταία χρόνια στη μεγάλη οθόνη. Στο παρθένο Ορεγκόν των αρχών του 19ου αιώνα, Ευρωπαίοι άποικοι, ιθαγενείς ντόπιοι, μετανάστες και

κάθε λογής τυχοδιώκτες ψάχνουν τη θέση τους σε έναν καινούργιο κόσμο που γεννιέται. Πρωταγωνιστές είναι ένας νεαρός μάγειρας με προβλήματα αυτοπεποίθησης και ένας τολμηρός Κινέζος με επιχειρηματικό δαιμόνιο. Οι δυο τους θα γίνουν φίλοι και θα συνεργαστούν, σκαρώνοντας μια κομπίνα που στο κέντρο της έχει την πρώτη αγέλαδα που φτάνει στην κατά τα άλλα πάμπωχη περιοχή τους. Η Κέλι Ράικαρντ δημιουργεί μια ιστορία με ωραία ατμόσφαιρα, εξυπνους συμβολισμούς και αρκετό χιούμορ, εγκιβωτισμένη σε μια εποχή που ήρωες δεν ήταν μόνον όσοι κρατούσαν εξάσφαιρα. Εδώ, άλλωστε, κυριαρχούν οι απλές νόρμες και το άρωμα της αυθεντικότητας. Η μουσική είναι από ελάχιστη έως ανύπαρκτη, αφήνοντας τους φυσικούς ήχους να μας βάλουν στο κατάλληλο κλίμα. Τα ρούχα των ανθρώπων είναι ταλαιπωρημένα από την πολύ σκληρή ζωή που κάνουν. Σχεδόν τα πάντα είναι καλυμμένα από χώμα και βρωμιά. Και όμως, μέσα σε αυτό το περιβάλλον γεννιούνται όνειρα και άνθρωποι που μέχρι πρότινος πάλευαν για την επιβίωση, προκόβουν και διεκδικούν μια καλύτερη ζωή.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Του **ΝΙΚΟΥ Α. ΔΟΝΤΑ**

Εμπνευσμένη 10η Συμφωνία του Σοστακόβιτς από τον Οικονόμου

Ιδιαίτερα επιτυχημένη υπήρξε η συναυλία της Εθνικής Συμφωνικής Ορχήστρας της ΕΡΤ που πραγματοποιήθηκε στις 27 Απριλίου στην αίθουσα «Χρήστος Λαμπράκης», καθώς ο Μιχάλης Οικονόμου απέσπασε από την ορχήστρα μια εξαιρετική ερμηνεία της 10ης Συμφωνίας του Ντμίτρι Σοστακόβιτς και, νωρίτερα, ο Γιώργος Εμμανουήλ Λαζαρίδης ερμήνευσε με φαντασία το 20ό Κοντσέρτο για πιάνο του Μότσαρτ. Ολα αυτά δεν είναι διόλου δεδομένα ειδικά με την ορχήστρα της ΕΡΤ, τα προβλήματα της οποίας είναι γνωστά.

Η βραδιά ξεκίνησε απρόσμενα, με τη δημοφιλέστατη «Αρία» από την ορχηστρική σουίτα αρ. 3 του Μπαχ. Το απόσπασμα αποδόθηκε από τη μεγάλη συμφωνική ορχήστρα με αισθητική που παρέπεμπε στη δεκαετία του 1960, όταν ακόμα το μπαρόκ ερμηνευόταν από επιβλητικά συμφωνικά σύνολα με τις συνακόλουθες αργές ταχύτητες και «ρομαντικές» αισθητικές αμβλύμενες διατυπώσεις.

Με την ίδια αισθητική υπηρέτηθηκε το αγαπητό Κοντσέρτο του Μότσαρτ. Τη διαφορά έκα-

νε ο Λαζαρίδης, ο οποίος παρότι δεν προσέθεσε διανοήματα στο καταγεγραμμένο μουσικό κείμενο, το απέδωσε με φαντασία. Οι επί μέρους ενότητες ήταν λεπτομερώς δουλεμένες και η προσοχή σε κάθε φράση έδινε ξεχωριστή πλάστικότητα στη μουσική. Οι ανεπαίθητες αυξομειώσεις ταχύτητας και ο έλεγχος της δυναμικής δεν επιστρατεύονταν άσκοπα, με στόχο την επίδειξη των (μεγάλων) ευκολιών του πιανίστα, αλλά συνεισέφεραν στην εκφραστικότητα της μουσικής. Ήταν μια ερμηνεία στην υπηρεσία του έργου, η οποία αναδεικνυε τις ποιότητες του μουσικού

Στο τέλος, η «γιορτή» εξέπεμπε την επιβεβλημένη χαρά, όπως θα την είχε ζήσει ο συνθέτης.

κειμένου και δίκαια απέσπασε το εξαιρετικό ζωνρό χειροκρότημα του κοινού.

Στο δεύτερο μέρος ήρθε η ώρα της ορχήστρας. Ο Μιχάλης Οικο-

Ο Μιχάλης Οικονόμου πέτυχε το πιο σπουδαίο, δηλαδή να εκφράσει το περιεχόμενο της μουσικής.

νόμου φάνηκε να έχει υπό τον έλεγχό του όχι μόνο το επιβλητικό συμφωνικό σύνολο επί σκηνής, αλλά και το κοινό, το οποίο χάρη και στη δική του διακριτική

αλλά προφανώς αποτελεσματική κινησιολογία παρέμεινε σιωπηλό ανάμεσα στα τέσσερα μέρη του έργου. Η Δεκάτη του Σοστακόβιτς είναι γνωστή κυρίως λόγω

του «μουσικού πορτρέτου» του Στάλιν το οποίο θεωρείται ότι επιχείρησε ο συνθέτης στο δεύτερο μέρος του έργου. Ανεξάρτητα από το εάν ισχύει αυτό, κάτι που έχει

αμφισβητηθεί από αρκετούς μελετητές, γεγονός παραμένει ότι το συγκεκριμένο Σκέρτσο ανήκει στα πλέον «ενοχλητικά» της μουσικής φιλολογίας, μοντερνιστικά μηχανιστικά, νευρώδες στα όρια της υστερίας.

Ο Οικονόμου, νέος καλλιτεχνικός διευθυντής της ορχήστρας, δεν πέτυχε μόνο τον συντονισμό των σημαντικών δυνάμεων που προβλέπει το μουσικό κείμενο, αλλά—το πιο σπουδαίο—εξέφρασε το περιεχόμενο της μουσικής. Δεν προσέφερε μια ανάγνωση, αλλά μια ερμηνεία. Έτσι, λόγω χάριν στο τελευταίο μέρος ο αρχικός θρήνος, που αποδίδεται από το όμποε και στη συνέχεια από το φλάουτο και το φαγκότο, δεν ήταν απλά αργός, αλλά εξέπεμπε το επιθυμητό ζοφερό κλίμα. Ομοια, η συνακόλουθη «γιορτή» διέθετε σαφώς το στοιχείο της επιβεβλημένης χαράς, όπως θα την είχε ζήσει ο συνθέτης. Υποδειγματικές σολιστικές ερμηνείες (κόρνο: Λαγός, φαγκότο: Καλογερόπουλος, κλαρίνο: Αντρόβερ, όμποε: Κοντός, φλάουτο: Μακρή, αγγλικό κόρνο: Δεσσύλα, πίκολο: Μάργαρης) σφράγισαν το εξαιρετικό αποτέλεσμα.

Η Τέχνη στη μάχη κατά του καρκίνου

Αισιόδοξα τα μηνύματα από το πρόγραμμα εικαστικής ψυχοθεραπείας σε ογκολογικούς ασθενείς στο MOMus Θεσσαλονίκης

Της ΓΙΩΤΑΣ ΜΥΡΤΣΙΩΤΗ

Η Χ.Μ. έβαζε τις τελευταίες πινελιές στο έργο που μόλις είχε ολοκληρώσει. Δάκρυα σταγόνες κυλούν στο πρόσωπο που είχε ζωγραφίσει, αλλά το βλέμμα καθαρό ατενίζει με αισιοδοξία και ελπίδα το μέλλον. Η δημιουργία ενός εικαστικού έργου ήταν η τελευταία δράση μιας δίωρης συνάντησης στο Μουσείο Φωτογραφίας του MOMus, όπου μπορούσε να εκφράσει τα συναισθήματα που βίωσε παρατηρώντας έργα και συζητώντας θέματα που αφορούσαν την απελευθέρωση του σώματος. «Η Τέχνη πάντα ανακουφίζει», έλεγε λίγες μέρες πριν, πείθοντας τον εαυτό της να δηλώσει συμμετοχή στα προγράμματα σε ογκολογικούς ασθενείς του MOMus –Μητροπολιτικός Οργανισμός Εικαστικών Τεχνών Θεσσαλονίκης– για τα οποία είχε ενημερωθεί από τον θεράποντα ιατρό της και από την Ελληνική Ομοσπονδία Καρκίνου.

Τόσο για εκείνη όσο και για τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας, οι λόγοι για τους οποίους δέχτηκαν να ενταχθούν στην εικαστική ψυχοθεραπεία CAre Art ήταν λίγο πολύ ίδιοι. Κατ’ αρχάς η έξοδος – αφορμή για κοινωνική συναναστροφή σε ένα μουσειακό περιβάλλον και η βιωματική εικαστική δράση που δίνει την ευκαιρία να μάθουν, να δημιουργήσουν, να ελευθερώσουν και να μοιραστούν σκέψεις και συναισθήματα με άλλους ογκολογικούς ασθενείς, να συνδεθούν φιλικά μεταξύ τους, να χαλαρώσουν, να μειώσουν το άγχος, να ανεβάσουν την αυτοπεποίθησή τους, να αισθανθούν ψυχολογικά καλύτερα.

Επέδρασαν έτσι τελικά στην ψυχοσύνθεσή τους οι εικαστικές δράσεις σε εκθέσεις του MOMus; Αν λάβουμε υπόψη την αξιολόγηση των απαντήσεων που έδωσαν οι συμμετέχουσες –παρούσες σε όλες τις συναντήσεις–, τότε

και το MOMus σύντομα θα ενταχθεί στη διεθνή βιβλιογραφία για τις ευεργετικές επιδράσεις της CAre Art στην ψυχική υγεία των ασθενών με χρόνια νοσήματα. «Ανέβασε την ψυχολογία μου. Σταμάτησα να κλαίω», έγραψε χαρακτηριστικά μια συμμετέχουσα. «Με βοήθησε να διαχειριστώ τη νέα μου πραγματικότητα με φυσικό τρόπο χωρίς να αμύνομαι», έγραψε μια άλλη.

Η εικαστική ψυχοθεραπεία στα μουσεία εμφανίστηκε στη χώρα μας το τελευταίο διάστημα, αλλά για ογκολογικούς ασθενείς εφαρμόζεται μόνο στο MOMus εδώ και τρία χρόνια. Η πρώτη απόπειρα για τον σχεδιασμό ξεκίνησε τον Ιούνιο του 2019. Η μουσειοπαιδαγωγική ομάδα δούλεψε μεθοδικά για την προετοιμασία τους και, σε συνεργασία με ογκολόγους ιατρούς και ειδικούς ψυχικής υγείας, αντιμετώπισε στοχευμένα δράσεις που αποσκοπούν στη «βελτίωση γνώσεων και δεξιοτήτων, στην ψυχολογική ενδυνάμωση, στη συνειδητότητα και την ψυχοεκπαίδευση» μέσα από τις εκθέσεις και τα έργα των συλλογών του MOMus.

Η συνθήκη της πανδημίας «πάγωσε» τα προγράμματα, αλλά όταν οι χώροι πολιτισμού άνοιξαν, το MOMus ήταν έτοιμο για την πιλοτική τους εφαρμογή στο Μουσείο Φωτογραφίας και το Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης - Συλλογή Κωστάκη. «Τα μουσεία

Η θετική αξιολόγηση ήταν καθοριστική τόσο για τη βελτίωση όσο και για τη διεύρυνση προγραμμάτων σε άτομα με απώλεια μνήμης.

και η Τέχνη δεν μπορούν να αντικαταστήσουν τις δομές υγείας», διευκρινίζει η μουσειολόγος και εκπαιδευτικός θεάτρου/δράμα-

τος Μαρία Κοκορότσκου, μία από τις δραστήριες επιμελήτριες εκπαίδευσης του MOMus, που είχε την ιδέα του προγράμματος.

«Συμβάλλουν, ωστόσο, στην ψυχική ανθεκτικότητα και ευζωία. Ενεργοποιούν το σώμα και τον νου. Η σύνδεση με τα έργα τέ-

χνης είναι μια εξαιρετική αφορμή για να εκφράσουν συναισθήματα και ανομολόγητες σκέψεις. Εμπνέουν τη δημιουργικότητα,

κάτι που ενισχύει σημαντικά την αυτοπεποίθηση των ασθενών, καθώς η ασθένεια μπορεί να διαταράξει την αίσθηση της εικόνας του εαυτού. Επιπλέον δίνουν τη δυνατότητα κοινωνικοποίησης. Οι κοινωνικές σχέσεις επηρεάζουν θετικά την έκβαση της ασθένειας, καθώς μειώνουν το άγχος».

Τα ευεργετικά αποτελέσματα ήταν εμφανή εξαρχής. Στα πρώτα προγράμματα συμμετείχαν μόνον γυναίκες υψηλού μορφωτικού επιπέδου. Αν και στην αρχή δήλωσαν συμμετοχή από περιέργεια, μετά την ολοκλήρωση χήτησαν περισσότερες συναντήσεις με μεγαλύτερη διάρκεια.

«Πήρα κουράγιο»

«Περισσότερος χρόνος θα με βοηθούσε να εξωτερικεύσω τα συναισθήματά μου», δήλωσαν οι συμμετέχουσες. Το σύνολο σχεδόν των γυναικών βρήκε ενδιαφέρουσα τη φιλοσοφία του προγράμματος, ανέβασε την ψυχολογία τους. «Ανακαλύπτω πτυχές του εαυτού μου που δεν ήξερα ότι υπάρχουν». «Γνώρισα αξιόλογες κυρίες που αγωνίζονται και ελπίζουν σε ένα καλό μέλλον και πήρα κουράγιο». «Με βοήθησε να εσωτερικεύσω τα συναισθήματά μου πιο εύκολα, να μιλήσω γι’ αυτά με ανθρώπους που έχουν την ίδια εμπειρία, να νιώσω λιγότερο μόνη», έγραψαν.

Η θετική αξιολόγηση ήταν καθοριστική τόσο για τη βελτίωση όσο και τη διεύρυνση προγραμμάτων σε άτομα με απώλεια μνήμης. Σήμερα, παρά τους περιορισμένους προϋπολογισμούς η CAre Art (εικαστική ψυχοθεραπεία) μπήκε στην προγραμματική πολιτική του MOMus. Ωθεν σ’ αυτό έδωσε και το μνημόνιο συνεργασίας που υπέγραψαν πέρσι με την Ελληνική Ομοσπονδία Καρκίνου και την Εταιρεία Ογκολόγων Παθολόγων Ελλάδας για τον εμπλουτισμό των δράσεων στα Μουσεία του MOMus στη Θεσσαλονίκη και την Αθήνα (Αλεξ Μυλωνά).

Δύο από τα έργα που φιλοτέχνησαν ασθενείς μετά την παρότρυνση των ογκολόγων ιατρών τους. Δεξιά, μία από τις κατασκευές που δημιούργησαν οι συμμετέχουσες σε ένα από τα προγράμματα CAre Art.

«Οι εικόνες διώχνουν τις μαύρες σκέψεις, είναι λυτρωτικές»

«**Ήταν** ευτυχής η σύζευξη της εταιρείας ογκολόγων και του MOMus για την υλοποίηση του προγράμματος και την εδραίωσή του πριν καν το υπουργείο Πολιτισμού ξεκινήσει τη διαδικασία για τον σχεδιασμό της πολιτιστικής συνταγογράφησης στην Ελλάδα με την ένταξη της στο Ταμείο Ανάκαμψης», επισημαίνει στην «Κ» ο ογκολόγος Ιωάννης Μπουκοβίνας που ασπάζεται τη θεσιοθετική της εικαστικής ψυχοθεραπείας. «Είναι ακράδαντη η πίστη μας ότι η τέχνη μπορεί να βοηθήσει και να ξεκουράσει ανθρώπους με χρόνια νοσήματα. Στον Καναδά η συνταγογράφηση επίσκεψης ασθενών με καρκίνο στα μουσεία από το 2017, οργανωμένη και σε επίπεδο υπο-

δομών (ασθενοφόρα έξω από τα μουσεία κ.ά.), απευθύνεται όχι μόνο σε άτομα με χρόνιες παθήσεις αλλά και σε ασθενείς που έχουν το μεγάλο ραντεβού με τον θάνατο. Τα αποτελέσματα είναι εντυπωσιακά. Μεγάλο ποσοστό βλέπει τη ζωή με άλλο μάτι, εκτιμά την κάθε μέρα. Σχεδόν οι μισοί (40%) δείχνουν συμφιλωμένοι με την ασθένεια, το 80% βρήκε την εμπειρία χρήσιμη για να αντιμετωπίσει τα προβλήματά του, το 60% ζήτησε να συνεχίσει το πρόγραμμα, ενώ το 80% βελτίωσε την αυτοεκτίμησή του και τη σχέση του με το περιβάλλον (οικογενειακό, κοινωνικό, νοσηλευτικό)», εξηγεί ο κ. Μπουκοβίνας. Ο ίδιος παροτρύνει τους ασθενείς του να ασχολούνται με

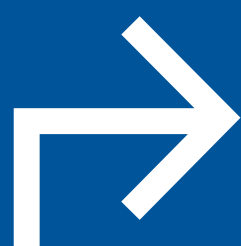
«**Η τέχνη**, τελικά, ανακουφίζει», δηλώνει μια ασθενής που άρχισε να ζωγραφίζει ακολουθώντας τη συμβουλή του θεράποντος ιατρού της.

την τέχνη. «Οι εικόνες ηρεμούν το μυαλό, διώχνουν τις μαύρες σκέψεις, είναι λυτρωτικές. Η αισθητική και η ομορφιά βοηθούν στην ορμονική ισορροπία του σώματος που διαταράσσεται από την ασθένεια, καταλαγιάζουν θυμούς και εκρήξεις», αναφέρει. «Ερευνα εξάλλου στο ιατρικό κέντρο του Πανεπιστημίου του Ρότσεστερ της Νέας Υόρκης βασισμένη σε ένα πρόγραμμα “Τέχνη στο κρεβάτι” για 73 ασθενείς με αιματολογικές κακοήθειες έδειξε ότι τα έργα τέχνης που παρατηρούσαν και συζητούσαν γι’ αυτά κατά τη διάρκεια της νοσηλείας τους, μείωσαν σε μεγάλα ποσοστά την πύλη, το άγχος και την κατάθλιψη».

Ένα αντίστοιχο πρόγραμμα για ασθενείς και συνοδούς σχε-

διάζει το MOMus και στη μονάδα Ημερησίας Νοσηλείας του Αντικαρκινικού Νοσοκομείου Θεσσαλονίκης. Την περασμένη εβδομάδα ξεκίνησε η πέμπτη εικαστική ψυχοθεραπεία CAre Art στην έκθεση φωτογραφίας «Χρήστος Δικαίδικος. Ο κόσμος ως ανοικτό στούντιο» με την εικαστική ψυχοθεραπεύτρια Ιωάννα Βογιατζή. Η ανταπόκριση ήταν μεγάλη, αναφέρει η κ. Κοκορότσκου. «Μας δίνει φτερά να συνεχίσουμε ελπίζοντας στην εφαρμογή της πολιτιστικής συνταγογράφησης που θα μας βοηθήσει να επιλύσουμε σειρά προβλημάτων για τη διάχυση των προγραμμάτων, κυρίως για τον τρόπο με τον οποίο παραπέμπονται οι ασθενείς στα μουσεία».

πόσο ξέρουμε την ελλάδα;

Δοκιμάζουμε
τις γνώσεις μας
για τους πολιτικούς
θεσμούς και το σύνταγμα
σε ένα πρωτότυπο
activity book.

Θα τα καταφέρουμε;

Κυριακή 11/6

τόμος Β΄

- πολιτικοί θεσμοί
- πολιτισμός

